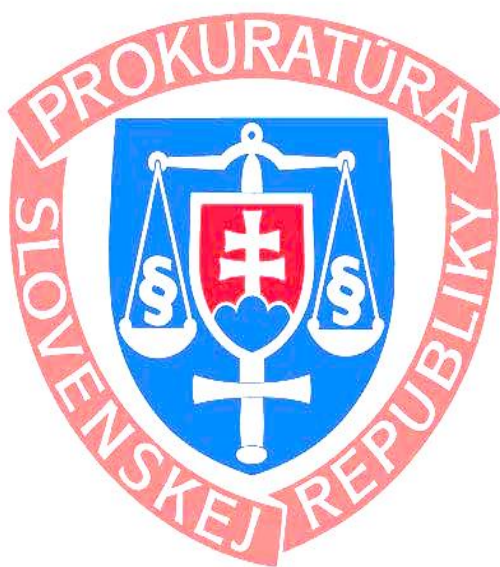

SPRÁVA
generálneho prokurátora Slovenskej republiky
o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry
o stave zákonnosti v Slovenskej republike
za rok 2021

Bratislava, august 2022

Obsah:

SPRÁVA GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SLOVENSKEJ REPUBLIKY O ČINNOSTI PROKURATÚRY A POZNATKOH PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2021	6
ČASŤ I STAV A ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH PROKURATÚRY V ROKU 2021	6
1. Vyhodnotenie plnenia úloh prokuratúry	6
1.1. Plnenie úloh vyplývajúcich zo správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2020.....	6
1.2. Plnenie úloh vyplývajúcich z uznesení vlády Slovenskej republiky.....	7
1.3. Plnenie úloh vyplývajúcich z Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2021 .	7
1.4. Plnenie úloh prokuratúry na medzinárodnej úrovni	8
2. Personálny stav na prokuratúre	9
3. Odborná príprava a vzdelávanie na prokuratúre	11
4. Ekonomické zabezpečenie činnosti prokuratúry	13
4.1. Rozpočtová kapitola generálnej prokuratúry	13
4.2. Kapitálové výdavky zo štátneho rozpočtu - hnutelný a nehnuteľný majetok prokuratúry	15
4.3. Najvýznamnejšie potreby prokuratúry do budúceho obdobia	16
4.4. Výdavky na informačné technológie	16
4.5. Zabezpečenie prevádzky prokuratúry	16
4.6. Ekonomické zabezpečenie zriadenia Európskej prokuratúry	17
5. Informačné technológie prokuratúry	17
ČASŤ II ČINNOSŤ PROKURATÚRY V TRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI	19
1. Základné informácie	19
2. Stav a vývoj kriminality	20
3. Priority prokuratúry v oblasti druhov trestnej činnosti	22
3.1. Trestné činy daňové	23
3.2. Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, vyhodnotenie finančného vyšetrovania a zaisťovania majetku v trestnom konaní	26
3.3. Trestné činy proti životnému prostrediu.....	33
3.4. Kriminalita mladistvých a trestné činy súvisiace s domácim násilím a trestné činy páchané na deťoch.....	35
3.5. Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy (colníkov)	45
3.6. Trestná činnosť ostatných verejných činiteľov (trestné činy osôb, ktoré sú verejnými činiteľmi, v súvislosti s výkonom ich funkcie).....	47
3.7. Počítačová kriminalita	50
3.8. Trestná zodpovednosť právnických osôb	52
4. Činnosť prokuratúry v trestnej oblasti	55
4.1. Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní	55
4.2. Činnosť prokuratúry v súdnom konaní.....	61
4.3. Činnosť prokuratúry v prieskumnej agende.....	65

5. Základné údaje o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti na úseku právneho styku s cudzinou	69
5.1. Stav a vývoj kriminality s cudzím prvkom	71
5.2. Odovzdanie trestného konania do cudziny a preberanie trestného konania z cudziny (vrátane trestných oznámení do a z cudziny)	72
5.3. Medzinárodná právna pomoc v trestných veciach	73
5.4. Extradíčné konanie	82
5.5. Konanie o Európskom zatýkacom rozkaze	83
5.6. Justičná spolupráca vo veciach legalizácie výnosu z trestnej činnosti.....	85
ČASŤ III ČINNOSŤ PROKURATÚRY V NETRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI.....	87
1. Základná informácia o činnosti prokuratúry v netrestnej oblasti.....	87
2. Činnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu	91
2.1. Návrhové oprávnenia prokurátora v civilnom procese	91
2.2. Vstupové oprávnenia prokurátora v civilnom procese.....	93
2.3. Dovolanie generálneho prokurátora	95
3. Činnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy	96
3.1. Vybavovanie podnetov a vlastných poznatkov na výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy	97
3.2. Previerky zachovávanía zákonnosti v orgánoch verejnej správy	103
3.3. Účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy.....	107
3.4. Činnosť prokuratúry v oblasti správneho súdnictva.....	108
4. Poznatký prokuratúry o stave zákonnosti v netrestnej oblasti a návrhy opatrení na elimináciu najzávažnejších a najrozšírenejších poruchových javov	109
ČASŤ IV ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI LEGISLATÍVY A ÚSTAVNÉHO PRÁVA A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI	114
1. Základné informácie	114
2. Činnosť prokuratúry v oblasti legislatívy.....	114
3. Činnosť prokuratúry v oblasti ústavného práva a vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, Súdneho dvora Európskej únie a výborov Organizácie spojených národov	116
3.1. Poskytovanie súčinnosti generálneho prokurátora v konaniach pred Európskym súdom pre ľudské práva a Súdnyh dvorom Európskej únie.....	117
4. Činnosť prokuratúry súvisiaca s prijímaním opatrení proti pandémie COVID-19	118
5. Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk	119
6. Poznatký prokuratúry týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky.....	119
ČASŤ V ĎALŠIA ČINNOSŤ PROKURATÚRY.....	121
1. Základná informácia o ďalších činnostiach prokuratúry.....	121
2. Dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená	121

2.1. Dozor prokurátora v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody.....	122
2.2. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona	123
2.3. Dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov	125
2.4. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu	125
2.5. Dozor prokurátora v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas, a v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia	132
2.6. Poznatky prokuratúry o stave dodržiavania zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená	136
3. Činnosť prokuratúry v oblasti prevencie a zvyšovania právneho povedomia	137
4. Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci	138
5. Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám.....	139
6. Ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti	140
7. Spolupráca s prokuratúrami iných krajín, aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách a účasť na medzinárodných podujatiach	141
7.1. Európska únia a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii.....	144
7.2. Rada Európy a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Rade Európy	147
7.3. Bilaterálne vzťahy a ďalšie oblasti medzinárodnej spolupráce	148
8. Súčinnosť orgánov prokuratúry s inými štátnymi orgánmi.....	150
8.1. Pôsobenie prokurátorov v orgánoch a komisiách justičnej akadémie.....	150
8.2. Pôsobenie prokurátorov ako prísediacich najvyššieho správneho súdu.....	151
8.3. Účasť v pracovných skupinách a komisiách iných štátnych orgánov.....	151
9. Činnosť registra trestov.....	153
ČASŤ VI ZÁVER	155
Zoznam skratiek:	158

SPRÁVA GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SLOVENSKEJ REPUBLIKY O ČINNOSTI PROKURATÚRY A POZNATKOH PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2021

Podľa § 2 ods. 2 písm. k) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky a § 13 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) podáva Národnej rade Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) raz za rok správu o činnosti prokuratúry, ktorá obsahuje jej poznatky o stave zákonnosti. Súčasťou správy o činnosti prokuratúry sú štatistické údaje o činnosti jednotlivých prokuratúr. Prílohou správy o činnosti prokuratúry je zoznam záväzných stanovísk, ktoré vydal generálny prokurátor. Rovnopis správy o činnosti prokuratúry generálny prokurátor zasiela prezidentovi Slovenskej republiky a vláde Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“).

Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2021 (ďalej len „správa o činnosti“) je vypracovaná na základe podkladov vypracovaných okresnými prokuratúrami, krajskými prokuratúrami a organizačnými zložkami Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) vrátane Registra trestov Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „register trestov“). Obsahuje poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike získané pri plnení úloh patriacich do pôsobnosti prokuratúry.

Špeciálny prokurátor podáva národnej rade podľa § 55d ods. 2 zákona o prokuratúre samostatnú správu o činnosti Úradu špeciálnej prokuratúry ako osobitnej súčasti generálnej prokuratúry s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky. Preto súčasťou tejto správy sú len tie poznatky z činnosti Úradu špeciálnej prokuratúry, ktoré sa vzťahujú na činnosť prokuratúry vo viacerých oblastiach kriminality.

ČASŤ I STAV A ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH PROKURATÚRY V ROKU 2021

1. Vyhodnotenie plnenia úloh prokuratúry

1.1. Plnenie úloh vyplývajúcich zo správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2020

Správu generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2020 (parlamentná tlač 606) vzala na vedomie národná rada uznesením č. 969 z 5. októbra 2021.

Táto správa obsahuje viaceré opatrenia a úlohy v trestnej a netrestnej oblasti činnosti prokuratúry, ktoré sa vykonali v roku 2021; sú konkretizované a vyhodnotené v jednotlivých častiach tejto správy o činnosti.

1.2. Plnenie úloh vyplývajúcich z uznesení vlády Slovenskej republiky

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) v roku 2021 schválila 12 uznesení, v ktorých odporučila generálnemu prokurátorovi plnenie, resp. spoluprácu na plnení celkovo 20 úloh.

Určený termín splnenia malo 11 úloh, pričom k 31. decembru 2021 boli zo strany generálnej prokuratúry splnené všetky úlohy, ktorých termín plnenia bol určený na rok 2021. Na obdobie rokov 2022 až 2024 bolo prenesených 5 úloh, ktorých plnenie sa bude vyhodnocovať v správach o činnosti za príslušné kalendárne roky. Bližšie informácie k jednotlivým úlohám a ich plneniu sú uvedené v tabuľke I.1.

Zostávajúce úlohy sa plnia priebežne určenými zodpovednými organizačnými zložkami generálnej prokuratúry, pričom ich plnenie je zo strany generálneho prokurátora sledované a priebežne vyhodnocované.

1.3. Plnenie úloh vyplývajúcich z Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2021

Úlohy vyplývajúce z Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2021 boli splnené v určených termínoch. Z celkového počtu 11 úloh sa 8 úloh týkalo vnútornej organizácie rezortu a ekonomickej a rozpočtovej oblasti. Vecnej pôsobnosti prokuratúry sa týkali 3 úlohy, a to:

- Úloha č. 6:
Zhodnotenie stavu zákonnosti a dokazovania trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona a trestného činu usmrtenia podľa § 149 ods. 4, ods. 5 Trestného zákona.
Táto úloha bola splnená trestným odborom generálnej prokuratúry v termíne do 26. októbra 2021; materiál bol schválený s pripomienkami per rollam dňa 26. januára 2022.
- Úloha č. 7:
Zhodnotenie stavu zákonnosti rozhodovania v reštitučných konaniach podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom s akcentom na zisťovanie nečinnosti orgánov verejnej správy v neskončených reštitučných konaniach.
Táto úloha bola splnená netrestným odborom generálnej prokuratúry v termíne do 24. novembra 2021.
- Úloha č. 8:
Zhodnotenie činnosti Prírodnej polície v Slovenskej republike a jej prínos pre trestné konanie vo veciach trestných činov proti životnému prostrediu.
Táto úloha bola splnená trestným odborom generálnej prokuratúry v termíne do 29. októbra 2021.

Poznatky získané plnením týchto 3 úloh sú uvedené v časti II bod 2 (úloha č. 6), časti III. bod 3.2. (úloha č. 7) a časti II bod 3.3. (úloha č. 8) správy o činnosti.

Nové vedenie generálnej prokuratúry pri nástupe koncom roka 2020 predstavilo nové smerovanie prokuratúry. V krátkom čase sa však muselo vysporiadať s negatívnymi dôsledkami pandémie ochorenia COVID-19. Napriek tomu sa podarilo skvalitniť proces výberových konaní, doplniť počet prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry a obsadiť voľné miesta právnych čakatel'ov prokuratúry.

Otvorená naďalej ostáva otázka nevyhovujúcich priestorov generálnej prokuratúry v budove na Štúrovej ulici v Bratislave, a to nielen z kapacitného

hľadiska, ale aj z dôvodu, že táto budova je zastaraná a jej oprava na úroveň zodpovedajúcu potrebám orgánov prokuratúry by bola finančne neúnosná, okrem iného, aj preto, že ide o pamiatkovo chránenú budovu.

Nezmenená zostáva aj skutočnosť, že rozpočet rezortu prokuratúry je v oblasti prevádzkových výdavkov a bežných transferov dlhodobo poddimenzovaný, čo má podstatný dopad na efektivitu plnenia úloh prokuratúry [modernizácia počítačového vybavenia (končí servisná podpora), vývoj informačných systémov prokuratúry, digitálne nástroje Európskej únie, elektronický spis, chýbajúci komunikačný nástroj na elektronický prenos utajovaných informácií a dokumentov medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi, formulárový systém na uľahčenie vybavovania elektronických podaní pre občanov i organizácie a pod.].

1.4. Plnenie úloh prokuratúry na medzinárodnej úrovni

Medzinárodné aktivity prokuratúry v roku 2021 boli významne ovplyvnené obmedzeniami súvisiacimi s pandémiou COVID-19.

Pokles počtu aktivít sa prejavil v bilaterálnych vzťahoch. Naopak, pôsobnosť prokuratúry v rámci Európskej únie a participácia na činnosti medzinárodných orgánov a organizácií si udržala svoju dynamiku. Prokurátori sa úspešne vysporiadali s dištančnou formou týchto aktivít. Vysoká miera expertnej úrovne zastúpenia prokuratúry v týchto procesoch dopĺňala pôsobenie zástupcov tvorcu štátnej politiky, najmä Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“). Aj v roku 2021 boli dominantné témy nastoľované v rámci Európskej únie, osobitne Radou ministrov pre spravodlivosť a vnútro.

Druhou najvýznamnejšou oblasťou boli aktivity v rámci Rady Európy. Z obsahového hľadiska významnú oblasť tvorila príprava medzinárodných nástrojov v oblasti digitalizácie, resp. počítačovej kriminality.

Osobitne je potrebné vyzdvihnúť zapojenie prokuratúry do procesov vzájomného hodnotenia krajín, či už vo forme hodnotiteľov alebo zabezpečením podkladov do národných výstupov v rámci týchto procesov, resp. pri zabezpečovaní reakcií/odpovedí na narastajúce požiadavky medzinárodných orgánov a organizácií.

Aj v roku 2021 bola permanentnou výzvou participácia na riešení dopadov rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie na nástroje justičnej spolupráce (prejudiciálne otázky) na národnej úrovni.

Prokuratúra zabezpečila z hľadiska jej primárnej činnosti vysoký štandard medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach, tak v jej aktívnej, ako aj v pasívnej podobe. Zabezpečenie justičnej spolupráce v trestných veciach bolo napriek pandemickým opatreniam/obmedzeniam realizované na základe priebežne prijímaných organizačných opatrení bezodkladne a v rozsahu, ktorý umožňovala aktuálna situácia. Prokuratúra úspešne pokračuje v trende posilňovania rozvoja účinných nástrojov justičnej spolupráce, najmä spoločných vyšetrovacích tímov.

Prokuratúra splnila implementačné požiadavky na zriadenie Európskej prokuratúry a národného segmentu Európskej prokuratúry ako nevyhnutného prvku fungovania Európskej prokuratúry, ktorý bol pripravený v požadovanom čase a rozsahu. V roku 2021 bola plnohodnotne rozvinutá činnosť národného segmentu Európskej prokuratúry (organizačné zabezpečenie činnosti Európskej prokuratúry na území Slovenskej republiky) a významne pokročilo aj budovanie národného prvku centralizovaného systému na identifikáciu informácií členských štátov o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN) na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/816 zo 17. apríla

2019, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN) s cieľom doplniť Európsky informačný systém registrov trestov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726.

Prokuratúra prispievala k prehĺbovaniu pôsobenia Eurojustu, ktorý je významnou súčasťou uľahčovania procesov medzinárodnej justičnej spolupráce, pričom rastie jeho medzinárodná prestíž. Z tejto perspektívy je obzvlášť významné, že mu predsedá slovenský prokurátor JUDr. Ladislav Hamran.

Prokurátori plnili úlohy aj v rámci pôsobenia v rôznych sieťach a expertných komisiách. Ako príklad je možné uviesť pôsobenie prokurátorov v Európskej justičnej sieti (EJN) a Európskej justičnej sieti na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN) alebo opätovné zvolenie slovenského prokurátora za člena „Bureau“ (predsedníctvo) Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL.

2. Personálny stav na prokuratúre

Limit počtu zamestnancov pre rezort prokuratúry na rok 2021 bol podľa prílohy č. 1 k uzneseniu vlády č. 649/2020 zo 14. októbra 2020 k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2021 až 2023 stanovený v počte 1975 osôb, z toho aparát ústredného orgánu v počte 309 osôb (plánovaný stav).

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) v nadväznosti na uznesenie vlády č. 81/2021 z 10. februára 2021 k návrhu na zvýšenie počtu osôb určených na plnenie úloh Úradu špeciálnej prokuratúry a ich funkčné zaradenie rozpočtovým opatrením č. 1/2021 povolilo generálnej prokuratúre prekročenie záväzných ukazovateľov štátneho rozpočtu a zvýšilo limit počtu zamestnancov o 8 osôb (ústredný orgán), určených na plnenie úloh Úradu špeciálnej prokuratúry (3 miesta prokurátorov a 5 štátnozamestnaneckých miest - asistenti prokurátora).

Po tomto navýšení počtu miest bol plánovaný v roku 2021 z celkového počtu 1 983 osôb (z toho 317 ústredie):

- počet prokurátorov v rezorte prokuratúry 1 131 prokurátorov (z toho na ústrednom orgáne 148),
- počet štátnozamestnaneckých miest 688 (z toho na ústrednom orgáne 132),
- počet miest zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme 164 (z toho na ústrednom orgáne 37).

Počet obsadených miest k 31. decembru 2021 bol

- 976 prokurátorov v služobnom pomere, z toho 905 reálne vykonávalo funkciu prokurátora (71 prokurátorov nevykonávalo funkciu z dôvodov uvedených nižšie),
- 670 štátnych zamestnancov v štátnozamestnaneckom pomere,
- 164 zamestnancov vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme.

Funkciu prokurátora v roku 2021 nevykonávalo 71 prokurátorov, a to z týchto dôvodov:

- 47 prokurátorov z dôvodu materskej alebo rodičovskej dovolenky,
- 8 prokurátorov bolo podľa § 9b zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry“) dočasne pridelených k orgánu Európskej únie (1 prokurátor na výkon funkcie európskeho prokurátora za Slovenskú republiku v Európskej prokuratúre, 5 prokurátorov na výkon funkcie európskeho delegovaného prokurátora v Európskej prokuratúre, 1 prokurátor na

výkon práv a povinností národného člena zastupujúceho Slovenskú republiku v Eurojuste a 1 prokurátor na výkon funkcie zástupcu národného člena zastupujúceho Slovenskú republiku v Eurojuste),

- 2 prokurátori boli podľa § 9a zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry dočasne pridelení do Justičnej akadémie Slovenskej republiky,
- 10 prokurátorov malo dočasne pozastavený výkon funkcie prokurátora do právoplatného skončenia trestného konania, resp. disciplinárneho konania,
- 4 prokurátorom generálny prokurátor prerušil výkon funkcie prokurátora na základe ich žiadosti z vážnych osobných alebo rodinných dôvodov.

Na materskej alebo rodičovskej dovolenke bolo 42 štátnych zamestnancov a 1 zamestnankyňa vykonávajúca práce vo verejnom záujme.

Obsadenie štátnozamestnaneckých miest na ústrednom orgáne sa v roku 2021, a to napriek opakovane vyhlasovaným výberovým konaniam nezrealizovalo z dôvodu nedostatočného záujmu uchádzačov, resp. z dôvodu nedostatku požadovaných odborných vedomostí a schopností prihlásených uchádzačov.

V služobnom pomere právneho čakatela prokuratúry bolo 53 právnych čakatelov prokuratúry k 31. decembru 2021 (z toho 4 boli na rodičovskej dovolenke).

V roku 2021 bolo do funkcie prokurátora po absolvovaní prípravnej praxe právneho čakatela prokuratúry a úspešnom vykonaní odbornej justičnej skúšky vymenovaných 52 právnych čakatelov prokuratúry.

V priebehu roka 2021 zanikol služobný pomer 32 prokurátorom, z toho

- 22 prokurátorom vzdaním sa funkcie z dôvodu vzniku nároku na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok,
- 6 prokurátorom vzdaním sa funkcie z iného dôvodu (odchod do advokácie a na súd; 2 prokurátori neoznámili ďalšie pracovné pôsobenie),
- 3 prokurátorom odvolaním z funkcie z dôvodu dosiahnutia veku 65 rokov,
- 1 prokurátor zomrel.

Podľa § 12 ods. 5 zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry bol prerušený výkon funkcie prokurátora 1 prokurátorovi, ktorý spíňal podmienku na priznanie invalidného dôchodku.

Pokiaľ ide o vyhodnotenie činnosti prokuratúry v oblasti disciplinárnej zodpovednosti prokurátorov, je potrebné uviesť, že 1. januára 2021 vznikol Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“), ktorý v súlade s čl. 142 ods. 2 písm. c) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhoduje aj o disciplinárnej zodpovednosti prokurátorov. Najvyšší správny súd začal svoju činnosť 1. augusta 2021 (§ 101e zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 423/2020 Z. z.)

Disciplinárne konania proti prokurátorom začaté pred 1. augustom 2021, ktoré neboli k 1. decembru 2021 právoplatne skončené, sa dokončujú podľa predpisov účinných do 30. novembra 2021 /§ 46 ods. 2 zákona č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok)/. Disciplinárne konania proti prokurátorom začaté po 1. auguste 2021 sa dokončia už podľa disciplinárneho súdneho poriadku v konaní pred najvyšším správnym súdom (§ 46 ods. 1 disciplinárneho súdneho poriadku).

V roku 2021 bolo začatých 6 disciplinárnych konaní proti prokurátorom (na návrh okresných prokurátorov, krajských prokurátorov, ako aj generálneho prokurátora). Dôvodom na podanie návrhov na začatie disciplinárneho konania boli

disciplinárne previnenia prokurátorov (prieťahy v konaní, porušenie práva obvineného na obhajobu, správanie prokurátora na verejnosti znižujúce vážnosť prokuratúry). V jednom prípade dôvodom na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania bolo závažné disciplinárne previnenie (užívanie alkoholických nápojov na pracovisku).

V roku 2021 bolo právoplatne skončených 7 disciplinárnych vecí. Rozhodnutia disciplinárnych komisií sú zverejnené na webovej stránke generálnej prokuratúry.

V súvislosti s trestným stíhaním bol dočasne pozastavený výkon funkcie 4 prokurátorom (dočasné pozastavenie výkonu funkcie prokurátora ku koncu roka 2021 stále trvalo).

3. Odborná príprava a vzdelávanie na prokuratúre

Generálna prokuratúra zabezpečuje a podieľa sa na odbornej príprave a vzdelávaní prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme. Vzdelávanie prokurátorov a právnych čakatel'ov prokuratúry zabezpečuje aj Justičná akadémia Slovenskej republiky (ďalej len „justičná akadémia“).

V roku 2021 justičná akadémia v súlade s obsahovým zameraním náplne vzdelávania prokurátorov určeným generálnym prokurátorom zorganizovala 115 vzdelávacích podujatí, na ktorých sa zúčastnilo 665 prokurátorov. V porovnaní s rokom 2020 bol počet vzdelávacích podujatí vyšší (105 v roku 2020) a zúčastnil sa ich vyšší počet prokurátorov (463 v roku 2020). Z uvedeného počtu sa 32 vzdelávacích podujatí týkalo trestnej oblasti (zúčastnilo sa ich 312 prokurátorov) a 39 vzdelávacích podujatí sa týkalo netrestnej oblasti pôsobnosti prokuratúry (zúčastnilo sa ich 103 prokurátorov).

Tematicky išlo o vzdelávanie v oblastiach týkajúcich sa trestnej činnosti páchanej na deťoch, sexuálneho zneužívania detí a zverených osôb, obchodovania s ľuďmi, drogovej trestnej činnosti, počítačovej kriminality, trestnej zodpovednosti pri hospodárení s verejným majetkom, trestného práva Európskej únie, aplikačných problémov finančného vyšetrovania, aplikačných problémov rozhodcovského konania z pohľadu všeobecných súdov, ústavných súdov Slovenskej republiky a Českej republiky, rozhodovania v správnom súdnictve a aktuálnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.

V roku 2021 sa prokurátori vzdelávali aj v oblastiach, ktoré priamo nesúvisia s výkonom pôsobnosti prokuratúry. Justičná akadémia zorganizovala 9 jazykových seminárov (z anglického, nemeckého a francúzskeho jazyka), ktorých sa zúčastnilo 68 prokurátorov, a 35 vzdelávacích podujatí zameraných na rozvoj osobnosti prokurátora, prípravu na vedenie pojednávania, etiku a vystupovanie prokurátora, asertívnu komunikáciu, prezentáciu a efektívne využitie služobného času, ktorých sa zúčastnilo 182 prokurátorov.

V októbri 2021 sa konalo vzdelávacie podujatie pre prokurátorov a právnych čakatel'ov prokuratúry na tému „Etické dilemy pri výkone funkcie prokurátora“, ktoré zorganizovala justičná akadémia. Zúčastnili sa ho významní zahraniční i slovenskí lektori: JUDr. Pavel Zeman (štátny zástupca, analytický odbor, Najvyššie štátne zastupiteľstvo Českej republiky), JUDr. Lenka Bradáčová, PhD. (vrchná štátna zástupkyňa, Vrchné štátne zastupiteľstvo Praha), JUDr. Rastislav Remeta, PhD. (krajský prokurátor, Krajská prokuratúra v Bratislave, v tom čase predseda Etickej komisie prokuratúry). Cieľom tohto vzdelávacieho podujatia bolo poskytnúť prokurátorom a právnymi čakatel'om prokuratúry komparatívny pohľad na

problematiku etických dilem pri výkone funkcie prokurátora a prepojiť etické princípy s praktickými situáciami v tých oblastiach, s ktorými sa prokurátori v praxi najčastejšie stretávajú. Riešené boli aj praktické situácie súvisiace so základnými princípmi (nestrannosť, nezávislosť, sloboda prejavu, angažovanosť vo verejnom živote a pod.). Na tomto podujatí sa zúčastnilo 78 prokurátorov a 21 právnych čakaťelov prokuratúry.

Justičná akadémia sa významnou mierou podieľala aj na vzdelávaní právnych čakaťelov prokuratúry. V rámci ich prípravnej praxe, cieľom ktorej je odborne pripraviť právnych čakaťelov prokuratúry na vykonanie odbornej justičnej skúšky a na výkon funkcie prokurátora, zorganizovala 2 predskúškové sústreďenia, ktorých sa zúčastnilo 109 právnych čakaťelov prokuratúry.

Generálna prokuratúra zabezpečuje a organizuje aj vlastné vzdelávanie všetkých zamestnancov prokuratúry podľa schváleného Plánu odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky na príslušný rok, ktorý je koncepčne rozdelený na vzdelávanie jednotlivých kategórií zamestnancov prokuratúry, t. j. prokurátorov, právnych čakaťelov prokuratúry, štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme. Na tvorbe obsahu plánu odbornej prípravy a vzdelávania sa podieľajú všetky organizačné zložky generálnej prokuratúry, krajské prokuratúry a okresné prokuratúry, ktoré svoje požiadavky na vzdelávacie aktivity formulujú v závislosti od aktuálnych aplikačných problémov v oblasti ich pôsobnosti s prihliadnutím na relevantné legislatívne zmeny.

Popri tom, v súlade so zákonom o štátnej službe, každý služobný úrad (generálna prokuratúra a krajské prokuratúry) v nadväznosti na Plán odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky vypracoval plán kontinuálneho vzdelávania štátnych zamestnancov, podľa ktorého prebiehalo adaptačné a kompetenčné vzdelávanie.

Z dôvodu nepriaznivej pandemickej situácie v roku 2021 sa v rámci rezortu prokuratúry uskutočnilo pre prokurátorov iba 10 vzdelávacích podujatí. Vzdelávanie prokurátorov sa konalo formou pracovných porád, z ktorých 8 sa týkalo trestného úseku a zúčastnilo sa ich spolu 124 prokurátorov. Na týchto podujatiach sa aktívne zúčastnili aj zástupcovia Prezídia Policajného zboru. Na netrestnom úseku bola zorganizovaná 1 celoslovenská pracovná porada, na ktorej sa zúčastnilo 26 prokurátorov. V súvislosti s elektronizáciou prokuratúry sa uskutočnila pracovná porada zameraná na aplikáciu elektronického spisu v podmienkach prokuratúry za účasti 17 prokurátorov.

Prokuratúra na úseku vzdelávania venuje sústavnú pozornosť kvalite odbornej prípravy právnych čakaťelov prokuratúry na výkon funkcie prokurátora. V roku 2021 generálna prokuratúra zorganizovala pre túto cieľovú skupinu vzdelávacie podujatie zamerané na komunikačné zručnosti s účasťou 47 právnych čakaťelov prokuratúry.

Významný podiel na vzdelávacích aktivitách prokuratúry má aj vzdelávanie štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme, ktoré v roku 2021, ako celoslovenské podujatia, zabezpečovali organizačné zložky generálnej prokuratúry. Z dôvodu nepriaznivej pandemickej situácie sa uskutočnilo iba 8 takýchto podujatí, z toho:

- ekonomický odbor zorganizoval 1 podujatie, ktorého sa zúčastnilo 10 zamestnancov,
- odbor informatiky zorganizoval 1 podujatie zamerané na oblasť kybernetickej bezpečnosti, ktorého sa zúčastnilo 15 zamestnancov, a 1 seminár k problematike ochrany osobných údajov, ktorého sa zúčastnilo 8 zamestnancov,

- osobný úrad v súčinnosti s odborom informatiky zorganizoval 4 podujatia, z toho 3 podujatia v oblasti správy registratúry a informačných systémov, na ktorých sa zúčastnilo 54 zamestnancov, a 1 podujatie zamerané na aplikáciu elektronického spisu v podmienkach prokuratúry, ktorého sa zúčastnili 4 zamestnanci,
- referát ochrany utajovaných skutočností zorganizoval 1 podujatie v oblasti ochrany utajovaných skutočností, na ktorom sa zúčastnilo 10 zamestnancov.

V roku 2021 sa zamestnanci prokuratúry zúčastňovali aj na odborných seminároch a školeniach zorganizovaných inými subjektmi, napr. v oblasti správy registratúry a archívnych dokumentov, elektronizácie štátnej správy a samosprávy, personálnej agendy, verejného obstarávania, finančnej kontroly, organizačného a personálneho auditu, zlepšovania komunikačných zručností pre manažérov projektového riadenia a projektového manažmentu.

Všetky vzdelávacie aktivity, ktoré v roku 2021 zamestnanci prokuratúry v rôznych oblastiach absolvovali, boli zamerané na získanie poznatkov a zručností potrebných na zabezpečenie plnenia úloh prokuratúry.

4. Ekonomické zabezpečenie činnosti prokuratúry

4.1. Rozpočtová kapitola generálnej prokuratúry

Na zabezpečenie činnosti prokuratúry v roku 2021 boli podľa príloh č. 3 a č. 4 zákona č. 425/2020 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2021 ustanovené výdavky pre rozpočtovú kapitolu generálnej prokuratúry spolu 115 422 855 eur, z toho na realizáciu programov vlády a častí programov vlády na rok 2021 nasledovne:

- Presadzovanie zákonnosti - program GP SR 111 827 692 eur,
- Civilný krízový manažment v oblasti prokuratúry - GP SR 20 000 eur,
- Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu - GP SR 3 575 163 eur.

Rozpočtovými opatreniami Ministerstva financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) bol tento limit v priebehu roka upravený na 118 620 409 eur.

Ministerstvo financií v nadväznosti na bod B.1. uznesenia vlády č. 81/2021 povolilo rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry prekročiť limit výdavkov v hlavnej kategórii 600 - Bežné výdavky o 1 272 118 eur na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti, z toho limit miezd o 882 437 eur, limit poistného o 292 529 eur, limit výdavkov na tovary a služby o 49 500 eur a limit bežných transferov o 47 652 eur.

Osobné výdavky boli účelovo určené na finančné zabezpečenie činnosti:

- 5 prokurátorov (európskych delegovaných prokurátorov) a 2 zamestnancov v štátnej službe na Úrade špeciálnej prokuratúry určených na plnenie úloh Európskej prokuratúry,
- 3 nových prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry a 5 nových asistentov prokurátora na Úrade špeciálnej prokuratúry.

Ministerstvo financií povolilo rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry prekročiť záväzné ukazovatele štátneho rozpočtu v celkovej sume 8 490 079 eur v hlavnej kategórii 700 - Kapitálové výdavky, z toho

- na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti o 5 064 611 eur a
- na podprograme 0EK06 - Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu - GP SR o 3 425 468 eur.

Jednalo sa o finančné prostriedky zaviazané v roku 2020 v súlade s ustanovením § 8 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy“). Finančné prostriedky boli určené na: zabezpečenie kúpy

a rekonštrukcie budovy pre Okresnú prokuratúru Poprad, kúpu a rekonštrukciu budovy Okresnej prokuratúry Galanta, rekonštrukciu kancelárskych priestorov okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, na prepojenie informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA) na informačný systém európskeho prokurátora a na realizáciu projektu Evidencia občanov tretích štátov ECRIS TCN.

Ministerstvo financií povolilo rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry prekročiť limit výdavkov na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti v celkovej sume 2 429 249 eur, z toho limit miezd o 1 839 455 eur a limit poistného vo výške 589 794 eur v súvislosti so zvýšením platových náležitostí generálneho prokurátora v súlade so zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky a zvýšením platových náležitostí prokurátorov. Zvýšenie platov a paušálnych náhrad generálneho prokurátora a prokurátorov vyplynulo zo skutočne dosiahnutej priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky v roku 2020.

Ministerstvo financií povolilo rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry prekročiť limit výdavkov v sume 197 227 eur na medzirezortnom podprograme 0EK06 - Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu – GP SR a súčasne boli viazané výdavky v rovnakej sume na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti. Finančné prostriedky boli určené na dofinancovanie výdavkov na platbu za virtuálnu dátovú sieť a na servisné služby technickej podpory do konca roka 2021.

Ministerstvo financií povolilo rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry prekročiť limit výdavkov v sume 323 534 eur na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti, a to najmä na úhradu energií, spotrebného materiálu, prekladateľských služieb a bežnej prevádzky v závere roka 2021 a v sume 476 466 eur v medzirezortnom podprograme 0EK06 - Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu – GP SR, a to najmä na dofinancovanie výdavkov za servisné služby a služby technickej podpory, privátnu virtuálnu sieť a za služby v oblasti informačnej bezpečnosti a monitoringu. Súčasne sa znížil limit miezd o 800 000 eur.

Ministerstvo financií zaviazalo rozpočtovú kapitolu generálnej prokuratúry v súlade s § 8 ods. 6 a § 18 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy rozpočtové prostriedky v sume 9 145 761 eur v hlavnej kategórii 700 - Kapitálové výdavky, z toho na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti vo výške 3 859 378 eur a na podprograme 0EK06 - Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu – GP SR vo výške 5 286 383 eur.

Ministerstvo financií povolilo rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry prekročiť limit výdavkov kapitoly na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti v sume 446 869 eur, z toho limit miezd vo výške 331 135 eur a limit poistného vo výške 115 734 eur. Rozpočtové opatrenie sa realizovalo z dôvodu plnenia Dodatku č. 1 ku Kolektívnej zmluve vyššieho stupňa v štátnej službe na rok 2021 a Dodatku č. 1 ku Kolektívnej zmluve vyššieho stupňa pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní postupujú podľa zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme na rok 2021, v ktorých sa za podmienok uvedených v týchto dodatkoch dohodlo vyplatenie odmeny na úrovni 350 eur pre zamestnanca.

Ministerstvo financií zaviazalo rozpočtové prostriedky kapitole generálnej prokuratúry v sume 295 000 eur na programe 06R – Presadzovanie zákonnosti v limite miezd z dôvodu neplnenia záväzného ukazovateľa príjmov.

Ministerstvo financií povolilo prekročiť rozpočtovej kapitole generálnej prokuratúry limit v hlavnej kategórii 700 - Kapitálové výdavky v sume 4 400 000 eur, z toho na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti v sume 2 060 000 eur a v podprograme 0EK06 - Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu - GP SR v sume 2 340 000 eur. Zároveň sa zaviazali výdavky v hlavnej kategórii 600 - Bežné výdavky, v limite miezd na programe 06R - Presadzovanie zákonnosti. Rozpočtové prostriedky budú použité na rekonštrukciu budov Okresnej prokuratúry Nové Zámky, Okresnej prokuratúry Dunajská Streda, na nevyhnutné rekonštrukcie priestorov okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, nákup desktopov a obnovy nastavení Lotus Notes.

Generálna prokuratúra v rámci vlastného rozpočtového opatrenia v rámci programu 06R - Presadzovanie zákonnosti presunula ušetrené finančné prostriedky z kategórie „Poistné a príspevok do poisťovní“ vo výške 2 039 347 eur a z kategórie „Bežné transfery“ vo výške 284 890 eur do kategórie „Tovary a služby“ vo výške 2 324 237 eur na dofinancovanie prevádzky v závere roka.

Rozpočtovými opatreniami vykonanými generálnou prokuratúrou nedošlo k zmene záväzných ukazovateľov rozpočtu na rok 2021. Prehľad príjmov a výdavkov kapitoly generálnej prokuratúry v roku 2021 je uvedený v tabuľke I.4.

4.2. Kapitálové výdavky zo štátneho rozpočtu - hnutelný a nehnuteľný majetok prokuratúry

Kapitálové výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 5 711 539 eur boli v roku 2021 použité na nasledovné účely:

Stavebné investície:

- nákup budov pre Okresnú prokuratúru Poprad, Okresnú prokuratúru Galanta, Okresnú prokuratúru Žiar nad Hronom a druhá splátka za kúpu budovy pre Krajskú prokuratúru v Košiciach vo výške 2 776 200 eur,
- kúpa pozemku pod budovu Okresnej prokuratúry Poprad a Krajskú prokuratúru v Košiciach vo výške 111 688 eur,
- zabezpečenie prípravnej a projektovej dokumentácie na rekonštrukciu budov vo výške 119 910 eur,
- rekonštrukcia stavieb a ich technické zhodnotenie vo výške 1 521 131 eur, z toho najvýznamnejšie rekonštrukcie budov sú:
 - zateplenie budovy Krajskej prokuratúry v Bratislave 390 807 eur,
 - rekonštrukcia strechy budovy Krajskej prokuratúry v Nitre 249 980 eur,
 - rekonštrukcia interiéru budovy Krajskej prokuratúry v Košiciach 223 684 eur,
 - rekonštrukcia elektroinštalácie priestorov Okresnej prokuratúry Považská Bystrica 179 224 eur,
 - rekonštrukcia budovy Okresnej prokuratúry Nové Zámky 79 012 eur,
 - klimatizácia kancelárií Úradu špeciálnej prokuratúry 81 858 eur,
 - rekonštrukcia budovy Okresnej prokuratúry Žiar nad Hronom 69 166 eur.

Strojné investície:

- nákup multifunkčných kancelárskych zariadení, záložných zdrojov, kamerových systémov, skenerov, skartovacích zariadení, trezorov, regálových systémov vo výške 211 596 eur,
- nákup licencií, predĺženie licencie Dynatrance 69 056 eur,
- rekonštrukcia a modernizácia softvéru a hardvéru vo výške 901 958 eur.

Zo stavebných investícií sa na celkovom čerpaní najviac podieľala kúpa budovy pre Okresnú prokuratúru Poprad a Okresnú prokuratúru Galanta, kúpa

a rekonštrukcia budovy Okresnej prokuratúry Žiar nad Hronom a Krajskej prokuratúry v Košiciach, zateplenie budovy Krajskej prokuratúry v Bratislave, rekonštrukcia strechy budovy Krajskej prokuratúry v Nitre, rekonštrukcia vykurovacieho systému v budove Okresnej prokuratúry Senica, rekonštrukcia elektroinštalácie v budove Okresnej prokuratúry Považská Bystrica, rekonštrukcia sociálnych zariadení v budove Krajskej prokuratúry v Bratislave a Okresnej prokuratúry Bratislava V, rozšírenie WIFI prepojenia v rezorte prokuratúry, zriadenie klimatizácie v priestoroch Úradu špeciálnej prokuratúry, prepojenie informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA) na informačný systém európskeho prokurátora.

Pri realizovaní rekonštrukcie a modernizácie budov na zabezpečenie ich prevádzkyschopnosti sa nejednalo o vynútené investície, ale o vopred plánované rekonštrukcie v závislosti od technického stavu budov.

4.3. Najvýznamnejšie potreby prokuratúry do budúceho obdobia

Kúpa budovy pre generálnu prokuratúru je nevyhnutná z dôvodu vyriešenia priestorových podmienok. Organizačné zložky generálnej prokuratúry v súčasnosti sídlia v dvoch budovách v správe generálnej prokuratúry, a to na Štúrovej ulici a Kvetnej ulici v Bratislave. Dve organizačné zložky generálnej prokuratúry sídlia vo vypožičaných priestoroch v budove Ministerstva obrany Slovenskej republiky, kde je predĺžená zmluva o výpožičke len do mája 2023. Kúpa budovy pre generálnu prokuratúru predstavuje čiastku 15 000 000 eur.

Rekonštrukcie budov v rezorte prokuratúry sú v nasledujúcich rokoch nevyhnutné a ich cieľom je zlepšiť technický stav budov a zlepšiť pracovné podmienky zamestnancov prokuratúry.

V súvislosti s kúpou budovy pre Okresnú prokuratúru Poprad sa v nasledujúcich 2 rokoch počíta s rekonštrukciou tejto budovy. Finančné prostriedky sú v nasledujúcom období nevyhnutné aj na dokončenie rekonštrukcie budovy Okresnej prokuratúry Nové Zámky, rekonštrukciu budovy Okresnej prokuratúry Senica, na rekonštrukciu priestorov suterénu budovy Krajskej prokuratúry v Bratislave, rekonštrukciu rehabilitačnej časti Vzdelávacieho a rehabilitačného centra prokuratúry v Krpáčove, vybudovanie výťahu v budove Krajskej prokuratúry v Trnave a ďalšie stavebné úpravy a rekonštrukčné práce v priestoroch prokuratúry, ktoré majú zlepšiť pracovné podmienky prokurátorov a ostatných zamestnancov prokuratúry.

4.4. Výdavky na informačné technológie

Generálna prokuratúra v budúcom období potrebuje finančné prostriedky pre činnosť registra trestov, a to na nahradenie systému Evidencie odsúdených osôb novým informačným systémom, pre činnosť odboru informatiky v súvislosti s revitalizáciou informačných systémov generálnej prokuratúry, na prepojenie informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA) na informačný systém Polície, na zriadenie nového informačného systému pre registratúru, na odstránenie bezpečnostných rizík, na nákup mobilných pracovísk (notebookov) pre všetkých prokurátorov a multifunkčných zariadení a na vytvorenie nevyhnutného pripojenia do nástrojov Európskej únie v oblasti digitalizácie priestoru spravodlivosti.

4.5. Zabezpečenie prevádzky prokuratúry

Generálna prokuratúra na zabezpečenie prevádzky prokuratúry má niekoľko rokov pridelený nízky limit výdavkov na prevádzku. Jej dofinancovanie počas celého

rozpočtového roka je možné dosiahnuť len vďaka prísnyim úsporným opatreniam v rámci celého rezortu prokuratúry.

4.6. Ekonomické zabezpečenie zriadenia Európskej prokuratúry

V roku 2021 sa vyplatili pre európskych delegovaných prokurátorov paušálne náhrady z limitu miezd vo výške 207 921 eur. Výška odvodu poistného predstavovala čiastku 237 818 eur. Čerpanie na tovaroch a službách bolo vo výške 20 600 eur. Kapitálové výdavky boli čerpané v celkovej výške 656 607 eur.

Kapitálové výdavky boli použité na tieto účely (v eurách):

- prepojenie informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA) na informačný systém európskeho prokurátora vo výške 643 723,
- nákup multifunkčného zariadenia vo výške 9 056,
- nákup skartovacieho zariadenia vo výške 3 828.

5. Informačné technológie prokuratúry

V oblasti informatiky v roku 2021 naďalej pokračovali práce na vytvorení elektronického prepojenia pri tvorbe elektronického spisu s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“). Výsledkom prác bola dohoda o integračnom zámere medzi ministerstvom vnútra a generálnou prokuratúrou na definovanie potrebných technických predpokladov nevyhnutných na prepojenie elektronických systémov ministerstva vnútra a informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA), uzatvorená v januári 2021. Ide o prepojenie dvoch nezávislých systémov typu G2G podľa princípov e-JUSTICE s cieľom vytvárania elektronického vyšetrovacieho spisu polície (EVS), ktorý bude podľa konkrétnej požiadavky dozorujúceho prokurátora v súlade so zákonom č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“) priebežne vytvorený a exportovaný z európskeho vyšetrovacieho príkazu (s príslušným šifrovaním a zabezpečením) na úložisko ministerstva vnútra, a z neho si dozorujúci prokurátor prečíta prostredníctvom informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA) konkrétny dokument alebo aj celý vyšetrovací spis stiahne do existujúceho elektronického prokurátorského spisu a vytvorí elektronicky príslušné rozhodnutie, návrh alebo pokyn na doplnenie vyšetrovania, obžalobu či dohodu o vine a treste a toto rozhodnutie/návrh/pokyn spoločne s elektronickým vyšetrovacím spisom sprístupní príslušnému súdu na ďalšie konanie. Analyticko-programátorské práce na zabezpečenie uvedených aktivít na strane polície aj prokuratúry sa priebežne realizujú už od roku 2018 a je reálny predpoklad, že v roku 2022 by mali byť aj sfunkčnené, a to za predpokladu dokončenia niektorých legislatívnych aktivít a úspešného celoplošného nasadenia EVS na políciu.

Prokuratúra splnila implementačné požiadavky v rámci budovania Európskej prokuratúry, ktorá od 1. júna 2021 oficiálne začala svoju činnosť. V ďalšom období budú kontinuálne pokračovať softvérové úpravy informačného systému generálnej prokuratúry (PTCA) pre potreby európskych delegovaných prokurátorov určených pre Slovenskú republiku, najmä vytvorením funkcionality pre vedenie elektronického vyšetrovacieho spisu v informačnom systéme generálnej prokuratúry (PTCA) pre európskych delegovaných prokurátorov pri splnení požadovanej úrovne bezpečnosti a za dodržania bezpečnostných mechanizmov naplnenia informačného systému správy prípadov Európskej prokuratúry (CMS) z informačného systému prokuratúry.

Odbor informatiky v priebehu roku 2021 zaevidoval viaceré projekty týkajúce sa najmä materiálnej obnovy. Nákup mobilných pracovísk pre prokurátorov bude slúžiť na zabezpečenie práce prokurátorov s informačnými systémami [v súlade

s § 26 ods. 1 písm. h) a § 78 zákona o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry]. Aktuálne používané zariadenia sú v prevádzke od roku 2015-2016, sú po dobe životnosti, mimo akejkoľvek podpory, sú fyzicky a morálne zastarané. Nie sú ojedinelé výpadky funkcionality a technické zlyhania týchto zariadení, čo spôsobuje zdržanie prokurátorov pri plnení ich úloh.

Podľa § 78 zákona o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry: „Prokurátor má právo na zabezpečenie elektronického systému právnych informácií, elektronických informačných systémov prokuratúry, vhodných technických zariadení a pomôcok umožňujúcich efektívny výkon funkcie prokurátora bez zbytočných prieťahov a na bezplatné poskytnutie úradného odevu (talára).“ Je úlohou štátu zabezpečiť a poskytnúť prokurátorom vhodné technické zariadenia.

Nakoľko existujúce počítače (mobilné pracoviská prokurátorov) sú už po všetkých stránkach nevyhovujúce, je potrebné zrealizovať celoplošne ich náhradu.

Z uvedeného dôvodu vo februári 2022 požiadala generálna prokuratúra ministerstvo financií o vykonanie rozpočtového opatrenia, ktorým by sa zvýšila výdavková časť rozpočtu o 2 114 934 eur. Žiadosť generálnej prokuratúry o povolené prekročenie limitu výdavkov bola zamietnutá a zo strany ministerstva financií bolo odporúčané zabezpečiť potrebné výdavky prostredníctvom vnútornej realokácie v rámci schváleného limitu výdavkov.

V nadväznosti na uvedené požiadala generálna prokuratúra ministerstvo financií o vykonanie rozpočtového opatrenia, ktorým by sa presunula finančná čiastka 400 000 eur z nerealizovanej investičnej akcie v rámci kapitálových výdavkov do bežných výdavkov za účelom čiastočného obstarania mobilných pracovísk pre prokurátorov. Toto rozpočtové opatrenie bolo zo strany ministerstva financií v júli 2022 schválené. Snahou a prioritou prokuratúry v oblasti informačných technológií je obnoviť zastarané a nevyhovujúce mobilné pracoviská prokurátorov s cieľom zabezpečiť a umožniť efektívny výkon funkcie prokurátora.

Druhým veľkým projektom je výmena pracovných staníc administratívnych pracovníkov prokuratúry. Existujúce počítače sú prevádzkované prevažne s operačným systémom Windows 7, čo predstavuje bezpečnostné riziko, nakoľko Windows 8.1 a 7 už nie je výrobcom aktualizovaný, t. j. je mimo podpory výrobcu. Keďže existujúce pracovné stanice sú kapacitne, výkonnostne, ako aj z pohľadu informačnej bezpečnosti nevyhovujúce, je potrebné ich celoplošne nahradiť.

V rámci komplexnej zmeny technologickej infraštruktúry a programového vybavenia poštových serverov Lotus Domino bol vytvorený projekt obnovy vybavenia pre elektronickú poštu Lotus Notes, nakoľko doteraz používaný systém HCL Domino Notes s komponentmi umiestnenými v sekundárnom dátovom centre prokuratúry je vzhľadom na svoj vek dávno po záruke a je bez servisnej podpory, najmä je na konci svojej morálnej a technickej spôsobilosti. V rámci požadovanej konsolidácie prevádzkovaného systému je nutné doriešiť update HW a SW systému, vysokú dostupnosť všetkých používaných služieb, doplnenie licencií a funkcionality systému pre aktuálne rastúce potreby prokuratúry. Nový systém má spĺňať požiadavku na rozširovanie počtu užívateľov, nových služieb a aplikácií, pri vysokej dostupnosti v oboch dátových centrách. Súčasťou celého systému je komplexné zálohovanie dát prostredníctvom integrácie do centrálneho backup zálohovacieho systému.

ČASŤ II

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V TRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základné informácie

Generálna prokuratúra spoločne s podriadenými krajskými prokuratúrami a okresnými prokuratúrami uskutočňovala aj v roku 2021 v trestnej oblasti právnou úpravou ustanovené oprávnenia a povinnosti, a to prijímaním a vybavovaním trestných oznámení, dozorom nad dodržiavaním zákonnosti v predsúdnom konaní, činnosťou v súdnom konaní, činnosťou v prieskumnej agende, dozorom v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia, medzinárodnou justičnou spoluprácou, účasťou na prevencii a potláčaní kriminality, ako aj plnením ďalších úloh, ak tak ustanovuje osobitný zákon alebo medzinárodná zmluva vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Prokurátori pri výkone pôsobnosti prokuratúry uplatňujú svoje oprávnenia aj v oblasti medzinárodnej spolupráce v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom a právne záväznými aktmi Európskej únie.

Justičná spolupráca prokuratúry s cudzími justičnými orgánmi predstavuje neodmysliteľnú súčasť realizácie jednotnej trestno-právnej politiky Slovenskej republiky. Justičná spolupráca sa realizuje v súlade s platnými bilaterálnymi a multilaterálnymi zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, resp. na princípe reciprocity.

Za účelom uľahčenia právneho styku s cudzinou prokuratúra využíva Agentúru Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust), ktorá významnou mierou prispieva ku komunikácii s cudzími justičnými orgánmi vo veciach, ktoré si vyžadujú koordináciu procesných úkonov na území viacerých štátov, riešenie aplikačných problémov súvisiacich s odlišnými právnymi úpravami európskych štátov alebo problémov súvisiacich s vykonávaním konkrétnych úkonov právnej pomoci. V právnom styku s cudzinou je taktiež využívaná sieť kontaktných bodov členských štátov - Európska justičná sieť (EJN), ktorá urýchľuje a zjednodušuje komunikáciu medzi justičnými orgánmi v trestných veciach.

Prokuratúra Slovenskej republiky spolupracuje s medzinárodnými nadnárodnými organizáciami a inštitúciami formou širokej expertnej účasti na ich aktivitách. Slovenskí prokurátori sa podieľajú na tvorbe legislatívnych opatrení Európskej únie na národnej aj nadnárodnej úrovni v širokom spektre trestno-právnych oblastí aktívnou expertnou účasťou na rôznych formách a platformách v rámci Európskej únie. Rovnako sa prokurátori aktívne podieľajú účasťou na expertnej úrovni vo viacerých výborov Rady Európy, ako aj Organizácie spojených národov.

Prokurátori poskytujú náležitú súčinnosť iným rezortom, napríklad ministerstvu spravodlivosti a ministerstvu vnútra pri spracovaní jednotných pozícií Slovenskej republiky na rokovania orgánov v rámci Európskej únie, Rady Európy alebo iných orgánov.

Zásadné úlohy prokuratúry ako štátneho orgánu na rok 2021 sú určené v Pláne hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky a v Pláne odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky. Všetky okresné prokuratúry v obvode krajských prokuratúr a krajské prokuratúry okrem tohto plnili úlohy z plánov

úloh týchto krajských prokuratúr a úlohy vyplývajúce z opatrení prijímaných generálnym prokurátorom na pracovných poradách s krajskými prokurátormi a z opatrení prijímaných vedúcimi prokurátormi organizačných zložiek generálnej prokuratúry. Činnosť prokuratúry aj v roku 2021 sa dlhodobo zameriavala predovšetkým na problematiku zlepšenia rýchlosti a kvality prípravného konania, najmä na zníženie počtu tzv. starých trestných vecí a na skvalitnenie výkonu dozoru prokurátora v prípravnom konaní. Tento cieľ sa realizoval metódami vo forme previerok na vybraných okresných prokuratúrach.

2. Stav a vývoj kriminality

V roku 2021, rovnako ako v predchádzajúcom období, má vývoj kriminality v Slovenskej republike naďalej klesajúcu tendenciu. Do trestných registrov napadlo celkom 53 113 nových trestných vecí, čo predstavuje oproti roku 2020 pokles o 7,3 % (v roku 2020 do trestných registrov napadlo 57 244 trestných vecí). Najvyšší nápad trestných vecí bol opätovne zaznamenaný v územnom obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry v Bratislave, kde podiel na celkovom nápade predstavuje 17 %. Nižší nápad nových trestných vecí sa odzrkadlil v poklese počtu vybavených vecí a tiež v poklese počtu stíhaných a obžalovaných osôb. Napriek poklesu počtu vybavených trestných vecí bol zachovaný pozitívny trend pomeru vybavených vecí k nápadu nových trestných vecí, a to v prospech vybavených vecí. Počet vybavených vecí bol 57 337, čo predstavuje oproti roku 2020 pokles o 7,2 % (v roku 2020 bol počet vybavených vecí 61 767), avšak vo vzťahu k nápadu nových trestných vecí bolo vybavených o 7,9 % viac vecí. Aj napriek uvedenému vývoju je potrebné konštatovať, že v roku 2021 stúpol o 4,9 % počet reštančných vecí (z 829 vecí na 870 vecí), avšak nárast sa spomalil, pretože v roku 2020 predstavoval 11 %. Prehľad vývoja nápadu trestných vecí za posledných 6 rokov vyplýva z tabuľky/grafu II.2.1.1.

Prokurátori v roku 2021 ukončili trestné stíhanie proti 29 362 osobám, čo je v porovnaní s rokom 2020 opäť pokles o 7,9 % (v roku 2020 bolo ukončené trestné stíhanie proti 31 866 osobám), avšak objasnenosť trestnej činnosti sa znížila minimálne, pretože rozdiel medzi poklesom nápadu trestných vecí a poklesom ukončených trestných stíhaní proti osobám bol iba 0,7 %. Najčastejším spôsobom ukončenia trestného stíhania v prípravnom konaní bolo podanie obžaloby. Obžaloba bola podaná na 24 241 osôb, čo predstavuje 92,5 % z celkového počtu ukončených trestných stíhaní proti osobám. V porovnaní s rokom 2020, kedy bola obžaloba podaná na 26 206 osôb, čo činilo 82,2 % z celkového počtu ukončených trestných stíhaní proti osobám, bol potom zaznamenaný v roku 2021 nárast o 10,3 % počtu trestných vecí, v ktorých bola podaná obžaloba. Napriek poklesu počtu obžalovaných osôb v absolútnych číslach bol v pomere k nápadu nových vecí podaný obdobný počet obžalôb ako v roku 2020.

Vývoj počtu odstíhaných a obžalovaných osôb za posledných 6 rokov vyplýva z tabuľky/grafu II.2.3.

Skladba stíhaných osôb sa v roku 2021 zásadnejším spôsobom nezmenila a je dlhodobo v podstatných ukazovateľoch konštantná. Na páchaní trestnej činnosti sa rozhodujúcou mierou podieľali muži, a to až v 85 %. Pokiaľ ide o podiel mladistvých páchatel'ov, v porovnaní s predchádzajúcim rokom pri tomto štatistickom ukazovateli nastala zmena, nakoľko bol zaznamenaný zanedbateľný nárast z 5 % v roku 2020 na 5,3 % v roku 2021. Totožne bol, v porovnaní s uplynulým obdobím, zaznamenaný mierny nárast podielu trestne stíhaných osôb, ktorí nie sú občanmi Slovenskej republiky, pričom podiel cudzincov na skladbe stíhaných osôb činí 3,7 %, z toho bolo 17 mladistvých cudzincov, čo predstavuje z celkovej skladby trestne

stíhaných mladistvých len 1,0 %. Pri podiele páchatel'ov, ktorí už boli v minulosti súdne trestaní, došlo opätovne, tak ako v predchádzajúcom období, k miernemu poklesu. Nezanedbateľným štatistickým ukazovateľom je údaj o počte stíhaných osôb, ktoré sa trestnej činnosti dopustili pod vplyvom alkoholu alebo inej návykovej látky. Ich podiel na skladbe stíhaných osôb mierne stúpol z 20 % v roku 2020 na 20,6 % v roku 2021, pričom v rámci vnútornej skladby mierne stúpol počet osôb, ktoré spáchali trestný čin pod vplyvom inej návykovej látky ako alkoholu. Vývoj skladby odstíhaných osôb (ženy, mladiství, cudzinci, vplyv alkoholu, vplyv inej návykovej látky) za posledné 4 roky je uvedený v tabuľke/grafe II.2.1.2.

Pri podiele páchatel'ov, ktorí už boli v minulosti súdne trestaní, došlo opätovne, tak ako v minulom roku, k miernemu poklesu. Prehľad vývoja počtu obžalovaných recidivistov za posledné 4 roky je v tabuľke/grafe II.2.2.

V porovnaní s predchádzajúcim obdobím bola štruktúra kriminality podobná a vo svojej podstate je dlhodobou stabilná. Najvyšší podiel trestnej činnosti v roku 2021 predstavovala opätovne majetková trestná činnosť, pričom vo všeobecnosti dominovala jednoduchá majetková trestná činnosť nad sofistikovanou majetkovou trestnou činnosťou. Najčastejšie páchaným trestným činom naďalej zostáva trestný čin krádeže podľa § 212 Trestného zákona, za ktorým z majetkových trestných činov nasleduje trestný čin poškodzovania cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona a trestný čin podvodu podľa § 221 Trestného zákona. V rámci podvodnej trestnej činnosti sa v roku 2021 v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Trnave vyskytovali podvodné konania realizované prostredníctvom telefonických hovorov, kedy páchatelia telefonicky oslovili poškodenú osobu, väčšinou osobu vyššieho veku, ktorej uviedli, že člen ich rodiny je v kritической situácii, napr. mal dopravnú nehodu, a preto je potrebné urýchlene poslať finančné prostriedky pre lekárov alebo právnikov. Poškodený v obave o svojho blízkeho, ako aj pod tlakom údajnej časovej tiesne, zaslal finančné prostriedky na páchatel'om určené číslo bankového účtu, alebo ich priamo odovzdal neznámej osobe, ktorá bola poverená ich vyzdvihnutím. V mnohých prípadoch boli zistené cezhraničné aspekty, či už v pôvode bankových účtov, na ktoré boli finančné prostriedky zasielané, alebo v súvislosti s telefónnymi číslami, z ktorých páchatelia kontaktovali poškodené osoby. V južných oblastiach Slovenskej republiky páchatelia v telefonickej komunikácii oslovovali poškodených najmä v maďarskom jazyku. K uvedenej trestnej činnosti dochádzalo aj napriek neustálej preventívnej činnosti Policajného zboru a opakovaným informovaním verejnosti o týchto prípadoch zo strany médií.

Ďalšiu skupinu trestných činov z hľadiska ich počtu, po majetkovej kriminalite, tvoria trestné činy všeobecne nebezpečné, medzi ktorými má dlhodobou prioritné miesto trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona. Keďže aj v roku 2020 predstavoval druhý najpočetnejší trestný čin, bola za účelom zistenia príčin vzniku tohto druhu trestnej činnosti a identifikácie možností zníženia jej rozsahu zaradená do Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2021 úloha spočívajúca vo vypracovaní Zhodnotenia stavu zákonnosti a dokazovania trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona a trestného činu usmrtienia podľa § 149 ods. 4, ods. 5 Trestného zákona, a to za obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020. Jeho súčasťou bolo aj vyhodnotenie rozhodovacej praxe z hľadiska ukladania konkrétnych sankcií nielen v trestnom konaní, ale aj v priestupkovom konaní so zameraním na ich dostatočnosť z hľadiska možnosti nápravy ich páchatel'ov. Zhodnotenie bolo vypracované generálnou prokuratúrou v spolupráci s okresnými a krajskými prokuratúrami a okresnými a krajskými dopravnými inšpektorátmi. Zo zistených

poznatkov vyplynulo, že významná časť trestných konaní (cca do 70 %) vedených v roku 2020 bola ukončená vydaním trestného rozkazu v tzv. superrýchlom konaní podľa § 204 Trestného poriadku. Od roku 2013, kedy bolo trestné stíhanie vedené proti 6 070 osobám, bol v nasledujúcich rokoch zaznamenaný postupný mierny pokles, pričom v roku 2020 bolo trestné stíhanie vedené proti 4 604 osobám. V roku 2021 došlo k 1,7 % nárastu počtu stíhaných osôb, a to na 4 680. Na zistenie a objasnenie tohto trestného činu má vplyv najmä to, že ide o latentnú trestnú činnosť odhaľovanú predovšetkým pri cielených dopravných kontrolách. Na rozdiel od mnohých iných trestných činov, nie je spojená s regionálnymi predpokladmi jej páchania, pretože v každom regióne (bez ohľadu na skladbu obyvateľstva, vekový priemer a pod.) sa vyskytujú osoby, ktoré sú závislé od alkoholu do takej miery, že ani hrozba trestného stíhania a trestu ich neodradí od toho, aby motorové vozidlo viedli po požití alkoholu, prípadne inej návykovej látky. Pandemická situácia v roku 2020 sa prejavila aj pri tomto trestnom čine, keďže nárast bol zaznamenaný práve v období mesiacov uvoľnenia pohybu obmedzujúcich opatrení, a naopak, k poklesu prišlo v období, keď platili opatrenia vlády obmedzujúce mobilitu ľudí, v dôsledku ktorých sa znížila frekvencia ich pohybu v exteriéri a s tým spojeného používania motorových vozidiel. Za účelom zníženia rozsahu tohto trestného činu boli v Zhodnotení prijaté závery a opatrenia, ako represívneho, tak i preventívneho charakteru. Represívne opatrenia sú zamerané na sprísnenie ukladania trestov - tu sa javí byť účelné pokračovanie v trende ukladania prísnych trestov zákazu činnosti viesť motorové vozidlá a prísnejšieho vyhodnocovania podmienok pri podmienenečnom upustení od výkonu zvyšku tohto trestu, tiež pokračovanie zvyšujúceho sa trendu ukladania trestov prepadnutia veci – motorového vozidla, ako aj trestu povinnej práce. Prokurátorom okresných prokuratúr a krajských prokuratúr bolo uložené, aby pri podmienenečne ukladaných trestoch žiadali súdy o ukladanie obmedzení a povinností upravených v Trestnom zákone (napr. povinnosť zúčastniť sa počas plynutia skúšobnej doby psychologického poradenstva). Preventívne opatrenia budú spočívať napr. v organizovaní spoločných odborných prednášok orgánov Policajného zboru a prokuratúry u mladistvých a začínajúcich vodičov spojených s prezentovaním zaznamenaných vážnych následkov vedenia motorového vozidla pod vplyvom omamných látok a tiež v častejšom výkone preventívnych dopravných kontrol a následnom zverejňovaní ich výsledkov prostredníctvom médií a sociálnych sietí.

Významný podiel na celkovej kriminalite mali trestné činy proti životu a zdraviu, z nich najmä trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 156 Trestného zákona, nasledovala drogová trestná činnosť, ktorá je po Bratislave markantne zaznamenaná v Seredi, kde dochádza k výrazne vyššiemu a neustále sa opakujúcemu trendu páchania tohto druhu trestnej činnosti, pričom aj po úspešnom rozložení organizovaných skupín, po kratšom časovom období, nastupujú ďalšie skupiny dílerov. Podstatné zastúpenie v trestnej činnosti mali aj trestné činy proti rodine a mládeži, z nich najmä trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona.

3. Priority prokuratúry v oblasti druhov trestnej činnosti

Generálna prokuratúra v priebehu roka 2021 potvrdila ako jednu zo svojich priorít boj proti ekonomickej trestnej činnosti a záujem na ochrane verejných finančných zdrojov. Bez dôslednej ochrany týchto zdrojov nie je možné zastavenie poklesu dôvery spoločnosti v štát a jeho fungovanie.

Z uvedeného dôvodu medzi priority prokuratúry je možné zaradiť trestné stíhanie páchatel'ov daňových trestných činov (bod 3.1.), zameranie sa na nelegálne

výnosy z trestnej činnosti a s tým súvisiaci trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti, ako aj zameranie sa na rôzne protizákonné postupy pri verejných obstarávaníach a s tým súvisiaci trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe. Prioritou je tiež zameranie sa na finančné vyšetrovanie a zaisťovanie majetku v trestnom konaní (bod 3.2.).

Medzi ďalšie priority prokuratúry, ktoré sú podrobnejšie rozobraté v ďalšom texte tejto časti správy, patrí trestná činnosť mladistvých páchatelov, trestné činy súvisiace s domácim násilím a trestné činy páchané na deťoch (bod 3.4.), environmentálna kriminalita (bod 3.3.), trestná činnosť páchaná právnickými osobami (bod 3.8.), počítačová kriminalita (bod 3.7.), ale aj kriminalita verejných činiteľov (body 3.5. a 3.6.).

3.1. Trestné činy daňové

Daňové trestné činy tvoria naďalej najpočetnejšiu skupinu deliktov spadajúcich do kategórie trestných činov hospodárskych. Skladba trestných činov daňových v roku 2021 bola veľmi podobná ako v roku 2020.

V roku 2021 sa pri trestných činoch daňových (rovnako ako v roku 2020) najčastejšie vyskytoval trestný čin nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona. Na tomto druhu trestnej činnosti sa opätovne výrazne podieľali aj trestné činy neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona a skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona. Menší podiel z celkového nápadu daňových trestných činov predstavovali trestné činy daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona. Za trestný čin marenia výkonu správy daní podľa § 278a Trestného zákona bola stíhaná 1 osoba (v roku 2020 žiadna).

V roku 2021 došlo k nárastu celkového počtu obvinených a obžalovaných z daňových trestných činov, pričom pri odsúdených došlo k miernemu nárastu (len o 6 odsúdených). Trestne stíhaných bolo 1 328 osôb (3,76 % z celkového počtu trestne stíhaných osôb). Oproti roku 2020 došlo k nárastu o 284 osôb (v roku 2020 bolo stíhaných 1 044 osôb). Prokurátori v roku 2021 za daňové trestné činy obžalovali 891 osôb, oproti roku 2020, v ktorom obžalovali 663 osôb, ide o nárast o 228 osôb. V roku 2021 bolo za daňové trestné činy odsúdených 670 osôb; v roku 2020 bolo odsúdených 664 osôb, teda o 6 osôb menej.

Celoštátny trend je charakterizovaný stagnáciou počtu stíhaných, obžalovaných a odsúdených osôb za daňové trestné činy. V obvodoch jednotlivých krajských prokuratúr neboli zistené výrazné rozdiely s výnimkou Krajskej prokuratúry v Trnave, kde oproti roku 2020 zaznamenali pokles o 346 vecí (cca 52 % pokles). Taký významný pokles vecí pri trestných činoch nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona a neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona bol determinovaný aj opatreniami štátu na zmiernenie dopadov pandémie COVID-19 pre zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a malé a stredné firmy, ako napr. posunutie zákonných lehôt na podanie daňových priznaní pri dani z príjmov, hlásení, ročných zúčtovaní za zamestnancov, oznámenia a odvedenia dane z nepeňažného príjmu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti a dane z motorových vozidiel. Tieto skutočnosti výrazne ovplyvnili aj počet trestných oznámení podaných štátnymi orgánmi a inštitúciami.

Zo strany Ústredia sociálnej poisťovne bolo vydané usmernenie neuplatňovať pohľadávky poisťovne voči jej dlžníkom zo strany jej pobočiek v období od mesiaca august 2020 až do mesiaca september 2021.

Pri trestných činoch súvisiacich s neodvádzaním alebo neplatením povinných odvodov sociálnej poisťovni dochádza zároveň k najčastejšiemu uplatňovaniu inštitútu účinnej ľútosti podľa § 86 ods.1 písm. e) Trestného zákona, keď v dôsledku hrozby trestného stíhania páchatelia dodatočne uhrádzajú neodvedené, resp. nezaplatené platby poisťného. Orgány činné v trestnom konaní sa fakticky stávajú „vymáhačmi“ dlhov pod hrozbou trestného postihu v dôsledku zlyhania alebo neefektívneho využívania nástrojov, ktorými disponuje príslušná verejnoprávna inštitúcia.

Aj napriek uvedenému, uplatňovanie inštitútu účinnej ľútosti páchatelmi podľa § 86 ods. 1 písm. d), resp. písm. e) Trestného zákona účinného do 31. decembra 2019 zohráva podstatnú úlohu v súvislosti so znížením počtu trestných činov daňových. Samotné iniciovanie trestného konania a poučenie subjektu daňovej a odvodovej povinnosti o možnosti uplatnenia inštitútu účinnej ľútosti má význam nielen z hľadiska možnosti páchatel'a dosiahnuť svoju beztrestnosť, ale najmä z hľadiska pozitívneho ekonomického efektu na príjmovú časť štátneho rozpočtu. Inštitút účinnej ľútosti bol uplatnený predovšetkým v trestných veciach vedených za trestné činy neodvedenia dane a poisťného podľa § 277 Trestného zákona a nezaplatenia dane a poisťného podľa § 278 Trestného zákona.

Dokazovanie daňovej trestnej činnosti je obvykle spojené s potrebou nákladných dlhotrvajúcich znaleckých skúmaní, ale aj s komplikáciami spočívajúcimi v nemožnosti zabezpečenia účtovných dokladov, resp. ich nedostatočnom vedení, bez preskúmania ktorých nie je možné často pokračovať v rámci trestného konania, pretože nie je možné preukázať objektívnu stránku a ani subjektívnu stránku skutkovej podstaty daňového trestného činu.

Daňovej trestnej činnosti sa prevažne dopúšťajú osoby s vyšším vzdelaním - stredoškolským a vysokoškolským, pričom tieto osoby svoje vedomosti uplatňujú aj v rámci sofistikovaných metód jej páchania a zastierania. Vo väčšine prípadov je trestné konanie ukončené prerušením trestného stíhania podľa § 228 ods. 1 Trestného poriadku, a to z dôvodu nemožnosti zabezpečenia účtovnej dokumentácie zo strany orgánov činných v trestnom konaní, prípadne z dôvodu sofistikovaného organizovania trestnej činnosti za pomoci osôb, ktoré sú kontrolované organizátormi a sú často nekontaktné alebo pre orgány činné v trestnom konaní nedohľadateľné. Keď povinný subjekt nereaguje na výzvu na vydanie účtovnej dokumentácie podľa § 89a ods. 1 Trestného poriadku, resp. ak uvedie, že ňou nedisponuje (napr. z dôvodu straty, odovzdania novému štatutárnemu zástupcovi a pod.), dochádza k operatívne preverovaniu pravdivosti týchto tvrdení zameranému aj na zistenie miesta, resp. osoby, u ktorej by sa účtovná dokumentácia mohla nachádzať. Avšak, pri osobách znalých tejto oblasti je často účtovná dokumentácia cielene zničená, aby usvedčenie páchatel'a bolo zmarené.

V obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry v Nitre sa výrazne prejavuje nadnárodný charakter daňovej trestnej činnosti, nakoľko v mnohých prípadoch sú organizátormi daňových podvodov súvisiacich s neoprávneným uplatnením nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty cudzí štátni príslušníci, spravidla občania Maďarska. To je podmienené predovšetkým neexistenciou jazykovej bariéry (v maďarskom jazyku sa dohovorí v peňažných ústavoch, pred úradmi i notármi), pričom tieto osoby zapájajú do fiktívnych prevodov tovaru aj účelovo založené obchodné spoločnosti formálne sídliace na území Slovenskej republiky.

Vo všeobecnosti možno uviesť, že formy páchania daňovej trestnej činnosti sú obdobné ako v minulých rokoch. Ide predovšetkým o neodvedenie už zrazenej

dane a poistného, resp. nezaplatenie splatnej dane a poistného na dôchodkové zabezpečenie, nemocenské poistenie, zdravotné poistenie alebo príspevok na poistenie v nezamestnanosti.

Pri trestom čine skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona ide najčastejšie o prípady umelého zvyšovania nákladov fiktívnymi účtovnými dokladmi, ktoré prvotne zistí vykonaná daňová kontrola podnikateľského subjektu. Ďalšou častou formou páchania trestnej činnosti je úmyselné znižovanie vlastnej daňovej povinnosti daňovými subjektmi, a to formou fiktívne deklarovaných plnení, resp. fiktívneho nákupu a ďalšieho predaja tovarov a služieb cez nastrčené (tzv. nárazníkové) spoločnosti, ktoré slúžia výlučne na účely dovezenia tovarov zo zahraničia a ich následného predaja v tuzemsku bez odvedenia dane z pridanej hodnoty do štátneho rozpočtu. Po odpredaní tovarov nárazníková spoločnosť zaniká najčastejšie zlúčením s viacerými obdobnými spoločnosťami. Pravidelne sa finguje prevzatie účtovných dokladov nástupníckou spoločnosťou, pričom nástupnícka spoločnosť je napísaná na tzv. „biele kone“, ktoré nemajú žiadnu vedomosť o tom, kde sa účtovná dokumentácia nachádza, resp. tieto osoby odmietajú vypovedať s cieľom zmariť možnosť objasnenia stíhaných skutkov. Obdobný modus operandi je zaužívaný aj s cieľom vyhnúť sa plateniu spotrebných daní pri obchodovaní v rámci tuzemského obchodu najmä s pohonnými hmotami (po ich predchádzajúcom dovoze z cudziny). Častým fenoménom je aj zneužívanie systému dane z pridanej hodnoty s cieľom vytvorenia fiktívneho reťazca spriaznených podnikateľských subjektov, ktoré fakturačne deklarujú tok tovarov a služieb s cieľom získania daňovej výhody, avšak bez reálneho dodania tovarov a služieb. Cieľom takýchto schém je iba vytvorenie podmienok pre následné uplatnenie nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty podnikateľskými subjektmi zapojenými do tohto reťazca a snaha obohatiť sa na úkor štátneho rozpočtu.

K zvýšeniu úspešnosti odhaľovania páchanej daňovej trestnej činnosti by mohla dopomôcť kontrola daňových subjektov prostredníctvom elektronizácie účtovnej dokumentácie, zavedenie povinnosti zálohovania a odovzdávania elektronizovanej účtovnej dokumentácie príslušným daňovým orgánom, ktoré by v spojitosti s vykonávanou kontrolnou činnosťou mohli efektívne napomáhať pri odhaľovaní a vyvodzovaní trestnoprávnej zodpovednosti za daňovú trestnú činnosť.

Daňová trestná činnosť si zaslúži aj naďalej dôslednú pozornosť zo strany orgánov činných v trestnom konaní, pretože má výrazný dosah na príjmy štátu. Jej odhaľovanie má v porovnaní s inou trestnou činnosťou zásadný význam v rámci trestnej politiky štátu, pretože významným spôsobom reparuje (z hľadiska zhojenia následku spôsobeného páchatelom) protiprávne konanie páchatelov a zároveň (hoci len čiastočne) pôsobí preventívne vo vzťahu k potenciálnym páchatelom.

V rámci tejto formy trestnej činnosti je žiaduce legislatívne reflektovať na zjavný nepomer v právach veriteľa – štátu (zastúpeného správcom dane, sociálnou poisťovňou a zdravotnými poisťovňami pôsobiacimi na území Slovenskej republiky), ktorý je konaním páchatel'a daňovej trestnej činnosti dotknutý a veriteľov v súkromnoprávných vzťahoch. Štát totiž favorizuje niektoré pohľadávky, ktoré majú základ v riadnom plnení daňovej a odvodovej povinnosti (čo je logické), na druhej strane však zjavne diskriminuje ostatné pohľadávky vznikajúce v súkromnom sektore, mimo daňovej a odvodovej povinnosti. Trestnoprávne následky nezaplatenia splatnej pohľadávky totiž štát spája iba s pohľadávkami, ktoré priamo súvisia s daňovou a odvodovou povinnosťou (ustanovenou štátom).

Pre trestné činy daňové boli v roku 2021 vedené trestné stíhanie aj na Úrade špeciálnej prokuratúry. Pre trestný čin skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona bolo stíhaných 47 osôb (o 25 osôb viac ako v roku 2020), pre trestný čin neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona bolo stíhaných 24 osôb (o 1 osobu viac ako v roku 2020) a pre trestný čin daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona bolo stíhaných 33 osôb (v roku 2020 nebola stíhaná pre tento trestný čin žiadna osoba).

Pokiaľ ide o vyšetrovanie daňových trestných činov, Úrad špeciálnej prokuratúry zaznamenal, že páchatelia čoraz častejšie využívajú stále komplikovanejšie schémy obchodných reťazcov so zapojením cudzieho prvku (obchodných spoločností zo zahraničia), čo kladie zvýšené nároky na odbornosť orgánov činných v trestnom konaní a vyvoláva nevyhnutnosť vykonávania početných procesných úkonov v cudzine na základe dožiadania o právnu pomoc. Rovnako sa pri páchaní daňovej trestnej činnosti karuselového charakteru naďalej využívajú rôzne nastrčené osoby (tzv. biele kone). Avšak, v súčasnosti možno badať trend, že nejde o nevzdelané osoby zo slabších sociálnych pomerov tak, ako v minulosti, ale sú využívané aj osoby s adekvátnym vzdelaním a vystupovaním, so znalosťou problematiky, pri ktorých je opäť náročnejšie odhaliť podstatu daného obchodného (fakturačného) reťazca.

3.2. Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, vyhodnotenie finančného vyšetrovania a zaistovania majetku v trestnom konaní

3.2.1. Legalizácia výnosu z trestnej činnosti

Zvýšenie efektívnosti prokurátorských činností v oblasti postihovania prania špinavých peňazí je v zmysle rezortných opatrení prijatých v nadväznosti na správu z 5. kola hodnotenia Slovenskej republiky Výborom Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL popri problematike identifikácie, zaistovania a trvalého odoberania výnosov z trestnej činnosti zaradené medzi priority rezortu prokuratúry. Aj keď z hľadiska nápadu trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti v jednotlivých formách podľa § 233, § 233a a § 234 Trestného zákona predstavuje pomerne malý podiel na celkovom počte spáchaných trestných činov, pri jeho spáchaní sa dosahujú obvykle veľké zisky. Odhaľovanie a postihovanie tejto trestnej činnosti má priamy dopad na ekonomické prostredie Slovenskej republiky. Z tohto dôvodu je úsilie zainteresovaných orgánov vynucovania práva orientované na sofistikované mechanizmy vyvážania výnosov z trestnej činnosti do legálnej ekonomiky.

V roku 2021 bolo pre tento druh trestnej činnosti stíhaných 73 fyzických osôb, čo z celkového počtu stíhaných osôb predstavuje podiel 0,11 %. V porovnaní s rokom 2020, v ktorom bolo stíhaných 48 osôb, ide pri trestnom čine legalizácie výnosov z trestnej činnosti o nárast o 25 stíhaných osôb. Zároveň bolo vznesené obvinenie pre tento trestný čin 21 právnickým osobám, čo je oproti roku 2020 nárast o 12 trestných stíhaní právnických osôb. Prokurátori v roku 2021 pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti obžalovali 53 osôb, čo je o 13 obžalovaných osôb viac ako v roku 2020, kedy bolo obžalovaných 40 osôb a zároveň obžalovali 18 právnických osôb, čo je oproti roku 2020 nárast o 16 právnických osôb. Ďalej v roku 2021 bola uzavretá dohoda o vine a treste v 10 trestných veciach, čo predstavuje oproti roku 2020 nárast o 9 trestných vecí, v ktorých bola uzatvorená dohoda o vine a treste. V roku 2021 bolo odsúdených pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej

činnosti 29 osôb, čo oproti roku 2020 predstavuje nárast o 20 odsúdených osôb. Zároveň v roku 2021 bolo pre túto trestnú činnosť odsúdených 5 právnických osôb, čo predstavuje oproti roku 2020 nárast o 2 odsúdené právnické osoby. S poukazom na vyššie uvedené bol zaznamenaný pozitívny trend nárastu postihu tejto trestnej činnosti, a to vo všetkých sledovaných ukazovateľoch. Z teritoriálneho hľadiska najviac trestných stíhaní pre tento druh trestnej činnosti sa realizovalo v obvodoch krajských prokuratúr v Žiline a Prešove, a to po 17 trestných vecí. V obvode Krajskej prokuratúry v Nitre sa realizovalo 16 trestných vecí. V obvode ostatných krajských prokuratúr sa počet trestných vecí pohyboval od 5 do 10 trestných vecí. Na Úrade špeciálnej prokuratúry bolo realizované trestné stíhanie pre túto trestnú činnosť celkovo v 14 trestných veciach.

Finančné vyšetrovanie pre túto trestnú činnosť bolo v roku 2021 vykonávané v celkovo 59 trestných veciach, čo predstavuje oproti roku 2020 nárast o 11 realizovaných finančných vyšetrovaní. Z tohto počtu bolo finančné vyšetrovanie vykonané celkovo v 30 prípadoch v jeho primárnej a v 29 prípadoch v jeho rozšírenej forme, pričom následne bol aplikovaný zaisťovací inštitút k veciam a majetku celkovo v 41 trestných veciach.

Pri trestnom čine legalizácie výnosov z trestnej činnosti boli (najmä v súbehu s ďalšími trestnými činmi organizovanej a majetkovej kriminality) najčastejšie využívané zaisťovacie inštitúty podľa § 89a, § 90, § 92, § 95 ods. 1, § 96a ods. 1, § 100 a § 425 ods. 1 Trestného poriadku, pričom takto bol zaistený majetok v celkovej hodnote cca 19 968 409 eur, čo oproti roku 2020, kedy bol zaistený majetok v hodnote 4 444 244 eur, predstavuje nárast zaisteného majetku o 15 524 165 eur. Najväčší objem majetku pre tento druh trestnej činnosti bol zaistený na Úrade špeciálnej prokuratúry v celkovej hodnote cca 14 712 138 eur.

Z hľadiska právnej kvalifikácie predikatívnej (t. j. zdrojovej) trestnej činnosti má jednoznačnú prevahu majetková trestná činnosť, ktorá je za predpokladu svojho dokonania automaticky spojená s generovaním určitého výnosu. Dominujú trestné činy podvodu podľa § 221 Trestného zákona, krádeže podľa § 212 Trestného zákona, sprenevery podľa § 213 Trestného zákona, neoprávneného výrobenia a používania platobného prostriedku podľa § 219 Trestného zákona, zatajenia vecí podľa § 236 Trestného zákona, porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 Trestného zákona, machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona, skrátenia dane a poisťného podľa § 276 Trestného zákona a daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona. Prepierané výnosy však boli generované aj páchaním trestného činu nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 Trestného zákona. Najrozšírenejšou formou legalizačných aktivít možno označiť bezhotovostné prevody finančných prostriedkov, ktoré boli za účelom „prepratia“ zo zahraničia poukázané na slovenský bankový účet páchatelia trestnoprávne relevantným spôsobom. Ďalšou rozšírenou formou prania špinavých peňazí na území Slovenskej republiky predstavuje legalizácia odcudzených motorových vozidiel.

3.2.2. Autonómne pranie špinavých peňazí

Prípady tzv. autonómneho prania špinavých peňazí sa vyznačujú samostatným vedením trestného stíhania pre trestné činy legalizácie výnosov z trestnej činnosti bez toho, aby bolo zároveň nutné viesť trestné stíhanie aj za predikatívny trestný čin, a to za predpokladu, že neexistujú dostatočné dôkazy o konkrétnom predikatívnom trestnom čine, ktorý generuje výnosy z trestnej činnosti.

Trestné stíhanie pre autonómne (samostatné) pranie špinavých peňazí bolo v roku 2021 na území Slovenskej republiky v rámci predsúdnej fázy trestného konania vedené v celkovo 74 trestných veciach, z toho najviac na Krajskej prokuratúre v Nitre v 18 trestných veciach a Krajskej prokuratúre v Žiline v 17 trestných veciach; na Úrade špeciálnej prokuratúry bolo realizované trestné stíhanie pre túto trestnú činnosť celkovo v 2 trestných veciach. V súčasnosti autonómne vedenie trestného stíhania pre pranie špinavých peňazí predstavuje štandardnú súčasť agendy prokuratúry v oblasti boja s týmto druhom kriminality. Takéto trestné konania sú spravidla iniciované po získaní poznatkov v dostatočnej intenzite zakladajúcich podozrenie zo spáchania zdrojovej trestnej činnosti v zahraničí, na ktorú nadväzovali legalizačné aktivity realizované už na území Slovenskej republiky, a to spravidla vo forme pozmeňovania identifikačných znakov motorových vozidiel a ich následného prepisu alebo v čoraz rozšírenejšej forme tzv. „money muling“.

Proces vyšetrovania prípadov autonómneho prania špinavých peňazí celkom prirodzene komplikuje skutočnosť, že v dotknutých trestných konaniach, ktoré pre predikatívny trestný čin z formálno-procesných dôvodov nie sú vedené, treba v rozsahu nevyhnutnom pre preukázanie naplnenia znakov skutkovej podstaty niektorého z trestných činov legalizácie výnosov z trestnej činnosti de facto vykonať dokazovanie aj vo vzťahu k zdrojovému trestnému činu, v neposlednom rade aj vo vzťahu k vedomosti páchatela trestného činu o trestnoprávnom rozmere pôvodu legalizovaného výnosu.

3.2.3. Machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe

Trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 až § 268 Trestného zákona predstavuje minimálny podiel na celkovej páchanej trestnej činnosti, nakoľko v roku 2021 bolo pre tento trestný čin stíhaných celkovo 6 osôb (z toho 3 osoby na Úrade špeciálnej prokuratúry), čo je o 4 viac ako v roku 2020, kedy boli stíhané 2 osoby. Pre tento trestný čin bola v roku 2021 podaná obžaloba na 6 osôb (z toho 3 osoby obžaloval Úrad špeciálnej prokuratúry), čo je nárast o 5 osôb oproti roku 2020. Odsúdená pre tento trestný čin v roku 2021 bola 1 osoba, a to v rámci výkonu právomoci Úradu špeciálnej prokuratúry, čo je rovnako ako v roku 2020. Z krajských prokuratúr došlo k stíhaniu osôb a podaniu obžalôb len v obvodoch krajských prokuratúr v Žiline a Trenčíne. Predmetom výkonu prokurátorského dozoru v obvodoch krajských prokuratúr boli verejné obstarávania v oblasti štátnej správy a samosprávy, a to za predpokladu, že neboli financované z európskych fondov.

Trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona je najčastejšie realizovaný na Úrade špeciálnej prokuratúry, ktorého príslušnosť na tento trestný čin vyplýva z § 14 písm. b) a písm. n) Trestného poriadku. Ide o prípady, keď v súvislosti s machináciami pri verejnom obstarávaní bola spôsobená škoda veľkého rozsahu (najmenej 133 000 eur), alebo ak tieto machinácie boli spáchané členom nebezpečného zoskupenia, alebo pri tomto došlo k zneužitiu finančných prostriedkov z fondov Európskej únie. Predmetom realizácie výkonu prokurátorského dozoru Úradu špeciálnej prokuratúry boli hlavne verejné obstarávania v oblasti štátnej správy, územnej samosprávy, zdravotníctva a Národnej diaľničnej spoločnosti, a to predovšetkým tie, ktoré boli financované z európskych fondov. Tieto obstarávania sú charakteristické tým, že sú zadávané takmer na mieru konkrétnemu vopred vybranému uchádzačovi o zákazku vo verejnom obstarávaní, alebo celý priebeh verejného obstarávania sa takému uchádzačovi prispôbuje.

Zabezpečovanie dokumentácie z verejného obstarávania sa deje vo väčšine prípadov v súčinnosti s Úradom pre verejné obstarávanie, ktorý ako nezávislý štátny orgán zabezpečuje dohľad a kontrolu nad realizovanými verejnými obstarávaniami, a ktorý už disponuje predmetnou dokumentáciou, nakoľko často s vedeným trestným konaním paralelne prebieha administratívne konanie o preskúmanie úkonov kontrolovaného verejného obstarávateľa, resp. konanie o správnom delikte verejného obstarávateľa, a to buď z dôvodu podanej námietky neúspešného uchádzača alebo z úradnej moci tohto úradu. Výsledky takéhoto administratívneho prieskumného konania Úradu pre verejné obstarávanie nezriedka napomáhajú orgánom činným v trestnom konaní ľahšie identifikovať objektívne porušenie všeobecne záväzného právneho predpisu o verejnom obstarávaní zo strany verejného obstarávateľa, t. j. rozpor postupu verejného obstarávateľa s konkrétnym ustanovením zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (objektívna stránka trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona). Poznamenávam, že prokuratúra aj v roku 2021 plnila úlohy vyplývajúce z uzavretého memoranda o spolupráci s Úradom pre verejné obstarávanie a aktívne spolupracovala na vzájomnej výmene informácií.

Efektívnejšiemu a častejšiemu postihu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona bráni formulácia skutkovej podstaty tohto trestného činu, ktorá je z hľadiska následku v odsekoch 2 a 3 viazaná na spôsobenie škody. Ustálenie výšky škody súťažiteľovi spôsobenej zo strany verejného obstarávateľa dojednaním prednosti alebo výhodnejších podmienok inému súťažiteľovi spôsobuje v praxi pri vykonávaní dokazovania ťažkosti, často sa za tým účelom zabezpečuje znalecký posudok. Z tohto dôvodu prokuratúra pri pripravovaných legislatívnych úpravách Trestného zákona iniciovala v roku 2022 v spolupráci s Úradom pre verejné obstarávanie úpravu znenia § 266 Trestného zákona tak, aby právny pojem „škoda“ bola nahradený právnym pojmom „rozsah činu“ s tým, že rozsah činu pri trestnom čine machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona by mal predstavovať cenu dojednanú v zmluve, v rámcovej dohode alebo koncesnej zmluve za celý predmet zmluvného plnenia.

3.2.4. Finančné vyšetrowanie a zaist'ovanie majetku v trestnom konaní

Na základe internej úpravy prokuratúry sa vykonáva tzv. finančné vyšetrowanie podľa § 119 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku vo všetkých trestných veciach, v ktorých zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „Trestný zákon“). ustanovuje ukladanie trestu prepadnutia majetku ako obligatórneho trestu (§ 58 ods. 2, ods. 3 Trestného zákona), vo všetkých trestných veciach, ktoré sa vedú pre trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti (§ 233 Trestného zákona), ak predikatívnymi trestnými činmi sú zneužívanie právomoci verejného činiteľa, závažné podvody, finančná kriminalita, trestné činy daňové, závažná majetková trestná činnosť, trestná činnosť páchaná organizovanými skupinami a podobne, ako aj zaist'ovanie a odoberanie výnosov z trestnej činnosti. Na základe toho v roku 2021 bolo v podmienkach prokuratúry realizované finančné vyšetrowanie v 1 005 trestných veciach, čo predstavuje nárast o 420 trestných vecí oproti roku 2020 (zvýšenie o 40 %). Najviac finančných vyšetrowaní bolo realizovaných v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici, a to 465 trestných vecí, Krajskej prokuratúry v Košiciach, a to v 106 trestných veciach a Krajskej prokuratúry v Prešove, a to v 104 trestných veciach. V obvodoch ostatných krajských prokuratúr sa počet

realizovaných finančných vyšetrovaní pohyboval od 20 trestných vecí až do 80 trestných vecí, pričom na Úrade špeciálnej prokuratúry, vzhľadom k charakteru realizovanej trestnej činnosti, bolo finančné vyšetrovanie realizované takmer v každej trestnej veci. Počet finančných vyšetrovaní v trestných veciach je uvedený v tabuľke/grafe II.3.2.

Rozšírenie počtu realizovaných finančných vyšetrovaní sa pozitívne prejavilo aj vo vzťahu k hodnote zaisteného majetku, pričom celková vyčíslená hodnota zaisteného majetku po finančnom vyšetrovaní za rok 2021 predstavuje hodnotu 34 354 286,95 eur, čo oproti roku 2020 predstavuje nárast o 28 387 152 eur. Najväčšie hodnoty vecí a majetku boli zaistené Úradom špeciálnej prokuratúry s odhadovanou hodnotou najmenej 23 138 478 eur. Z krajských prokuratúr najväčšie hodnoty majetku boli zaistené v obvodoch Krajskej prokuratúry v Bratislave, kde hodnota zaisteného majetku predstavovala 5 858 243,16 eur, Krajskej prokuratúry v Košiciach, kde hodnota zaisteného majetku dosiahla 1 558 563 eur a Krajskej prokuratúry v Trenčíne, kde hodnota zaisteného majetku bola 1 372 086 eur.

Celkovo v roku 2021 bol prokurátormi v trestnom konaní aplikovaný niektorý zaistovací inštitút na majetku v 130 trestných veciach, z toho 111 takýchto trestných vecí bolo realizovaných v obvodoch krajských prokuratúr a v 19 trestných veciach bol zaistovací inštitút aplikovaný Úradom špeciálnej prokuratúry. Najčastejšie zaistovací inštitút na veciach a majetku v trestnom konaní využívali prokurátori z obvodu Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici, a to v 43 trestných veciach a prokurátori z obvodu Krajskej prokuratúry v Trenčíne, a to v 25 trestných veciach. Najpoužívanejším zaistovacím prostriedkom bol inštitút zaistenia hnutelnej veci podľa § 96f Trestného poriadku, ktorý bol aplikovaný v 46 trestných veciach, inštitút zaistenia výkonu trestu prepadenia majetku podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku v 33 trestných veciach, zaistovací inštitút k nároku poškodeného na náhradu škody podľa § 50 ods. 1 Trestného poriadku v 16 trestných veciach, zaistovací inštitút zaistenia peňažných prostriedkov podľa § 95 ods. 1 Trestného poriadku v 15 trestných veciach a v 9 trestných veciach bola zaistená nehnuteľnosť podľa § 96a ods. 1 Trestného poriadku. Je potrebné poznamenať, že porovnanie početnosti zaistovacích inštitútov k výnosom a nástrojom trestnej činnosti a náhradnej hodnote podľa § 96a ods. 1 až § 96g Trestného poriadku s predchádzajúcim obdobím nie je možné realizovať, nakoľko tieto zaistovacie inštitúty boli do právnej úpravy zavedené až s účinnosťou od 1. januára 2021. Najčastejším druhom zaisteného majetku v sledovanom období boli tieto veci (v poradí): peniaze, finančné prostriedky vedené na účte v banke, nehnuteľnosti, hlavne byty, pozemky, domy, motorové vozidlá, šperky a luxusný tovar vysokej hodnoty.

Vo vzťahu k zaistovaniu majetku bol za rok 2021 zistený žiaduci pozitívny trend nárastu frekvencie využívania jednotlivých zaistovacích inštitútov v trestnom konaní, ako aj výrazné zvýšenie objemu, resp. hodnoty zaisteného majetku, čo bude mať nepochybne za následok aj zvýšenie počtu následných konfiškačných rozhodnutí súdov. S týmto pozitívnym trendom má priamy súvis nadobudnutie účinnosti zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku“) a s ním súvisiacou novelou príslušných ustanovení Trestného zákona a Trestného poriadku. Na základe tohto zákona začal od 1. augusta 2021 vykonávať svoju činnosť Úrad pre správu zaisteného majetku, ktorý vykonáva všetky potrebné činnosti pre ochranu a správu zaisteného majetku v trestnom konaní, najmä v podobe výnosov z trestnej činnosti tak, aby na tomto majetku nedošlo k zníženiu jeho hodnoty. V roku 2021 sa

uskutočnili viaceré medzirezortné stretnutia zástupcov generálnej prokuratúry a Policajného zboru s Úradom pre správu zaisteného majetku, ktorých cieľom bolo predovšetkým odborne pomôcť s rozbehnutím činnosti tohto špecializovaného úradu.

Prekážky realizácie efektívneho finančného vyšetrovania predstavuje personálna poddimenzovanosť útvarov zabezpečujúcich samotné finančné vyšetrovanie, ďalej skutočnosť, že páchatelia trestnej činnosti sa nachádzajú v zahraničí a zisťovanie ich majetku sa musí realizovať prostredníctvom právnej pomoci. Negatívne skúsenosti prokurátorov s finančným vyšetrovaním boli ďalej zaznamenané v prípade jeho vykonávania vo vzťahu k právnickým osobám, ktoré v momente vznesenia obvinenia zvyčajne už nevlastnia žiadny majetok, keďže ich existencia je spravidla využívaná výlučne na páchanie trestnej činnosti. Na odstránenie týchto limitov a zvýšenia efektívnosti finančného vyšetrovania bol od 1. februára 2022 zriadený v rámci Prezídia Policajného zboru špecializovaný útvar – Národné centrum osobitných druhov kriminality s odborom finančného vyšetrovania.

Prokuratúra plnila aj v roku 2021 povinnosti uložené zákonom č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a spolupracovala s osobitným útvarom služby finančnej polície Policajného zboru (ďalej len „finančná spravodajská jednotka“). Táto samostatná súčasť Policajného zboru je povinná odovzdávať informácie orgánom činným v trestnom konaní o tzv. neobvyklej obchodnej operácii, ktorá je vykonávaná na bankových účtoch a súčasne zabezpečuje zdržanie výkonu takejto neobvyklej obchodnej operácie v banke (prevod peňazí) s predpokladom následného bezodkladného zaistenia peňažných prostriedkov na bankovom účte v trestnom konaní. Ťažisko spolupráce medzi finančnou spravodajskou jednotkou a orgánmi činnými v trestnom konaní smeruje v súčasnosti k zvýšeniu miery využiteľnosti vzájomne poskytovaných informácií. Spolupráca prokuratúry s finančnou spravodajskou jednotkou sa odvíja od metodiky Svetovej banky a skúseností z procesov národného hodnotenia rizika v oblasti legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu.

V podmienkach prokuratúry bol v roku 2021 prijatý ťažiskový predpis na úseku postihu legalizácie výnosu z trestnej činnosti, finančného vyšetrovania, zaisťovania vecí a majetku a napokon odoberania výnosov z trestnej činnosti a nástrojov použitých na jej spáchanie vrátane ukladania majetkových trestov a ochranných opatrení, a to Opatrenie generálneho prokurátora sp. zn. V/2 Spr 125/20/1000-53 z 29. júna 2021, predmetom ktorého je úprava pôsobnosti prokuratúry v oblasti boja s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu a v oblasti zaistenia a konečného odoberania výnosov z trestnej činnosti. Do tohto opatrenia sa zároveň implementovali závery vyplývajúce pre rezort prokuratúry z 5. kola hodnotenia Slovenskej republiky Výborom Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL, Strategické princípy boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti, financovania terorizmu a financovania rozširovania zbraní hromadného ničenia na obdobie rokov 2019-2024 a Akčný plán boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu na obdobie rokov 2019-2022. Na základe tohto opatrenia sa v podmienkach prokuratúry vykonávalo finančné vyšetrovanie vo všetkých trestných veciach, ktoré sa realizovali pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti, pre predikatívne trestné činy, ktoré sú nositeľmi vysokej hrozby identifikovanej v rámci národného hodnotenia rizika, vo všetkých trestných veciach, ktoré sa vedú z typologického hľadiska pre skutky spočívajúce v zneužívaní foriem a sofistikovaných schém obchodných spoločností, ďalej pre korupciu, organizovaný zločin (najmä drogovú

trestnú činnosť a obchodovanie s ľuďmi) a zahraničnej predikatívnej trestnej činnosti väčšieho rozsahu. Ide o postih sofistikovanej trestnej činnosti, ktorá má často cezhraničný aspekt a súvis s nezákonným využívaním schránkových firiem v daňových rajoch. Na podklade tohto opatrenia sa raz za rok vykonávajú vyhodnotenia finančného vyšetrovania, postihu legalizácie výnosov z trestnej činnosti a ukladania majetkových trestov a ochranných opatrení. Napokon, uvedené opatrenie generálneho prokurátora dopĺňa pokyn generálneho prokurátora č. 57 z operatívnej porady z 15. marca 2021, ktorým bolo uložené spracovávať raz za 3 mesiace štatistické prehľady zaisťovania majetku, vecí a výnosov z trestnej činnosti s rozčlenením na jednotlivé kraje a Úrad špeciálnej prokuratúry.

Prokuratúra zároveň aktívne zhromažďuje poznatky, ktoré poskytuje aj ostatným rezortom v rámci činnosti Multidisciplinárnej integrovanej skupiny odborníkov zameranej na elimináciu legalizácie výnosov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. Informácia o činnosti tejto skupiny za rok 2021 predkladaná jej vedúcim na rokovanie medzirezortného Expertného koordináčného orgánu pre boj so zločinnosťou bola zo strany generálnej prokuratúry schválená bez pripomienok.

Prokuratúra aj v roku 2021 dôsledne plnila úlohy vyplývajúce z procesov spadajúcich do pôsobnosti Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL a súvisiacich štandardov Medzinárodnej organizácie pre boj proti praniu špinavých peňazí (FATF), procesov spadajúcich do pôsobnosti Konferencie zmluvných strán Varšavského dohovoru (Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu zo 16. mája 2005), procesov spadajúcich do oblasti vzájomného hodnotenia členských štátov Európskej únie, ako aj procesov v rámci ďalších hodnotiacich mechanizmov Rady Európy, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a Organizáciu spojených národov.

Problematika finančného vyšetrovania, odoberania výnosov z trestnej činnosti a nástrojov použitých na jej spáchanie a správy zaisteného majetku bola ťažiskovou témou porady riaditeľa trestného odboru generálnej prokuratúry (ďalej len „trestný odbor“) s vedúcimi prokurátormi trestného odboru, námestníkmi krajských prokurátorov pre trestný úsek a vedúcimi trestných oddelení krajských prokuratúr, ktorá sa uskutočnila v dňoch 7. a 8. októbra 2021 vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry Slovenskej republiky v Krpáčove a medzirezortnej porady prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry a Národnej kriminálnej agentúry Prezídia Policajného zboru k problematike finančného vyšetrovania a zaisťovania majetku, ktorá sa uskutočnila v dňoch 18. až 20. októbra 2021 vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry Slovenskej republiky v Starej Lesnej. Uvedená problematika je aj naďalej predmetom pravidelných porád krajských prokurátorov, okresných prokurátorov, ako aj medzirezortných porád so zástupcami krajských riaditeľstiev Policajného zboru a okresných riaditeľstiev Policajného zboru. Na základe výsledkov týchto pracovných porád dochádza na úrovni krajských prokuratúr a okresných prokuratúr k prijímaniu interných opatrení za účelom efektívneho odoberania výnosov z trestnej činnosti.

Ako príklad úspešnej realizácie postihu legalizácie výnosov z trestnej činnosti s medzinárodným presahom spojenej s výkonom finančného vyšetrovania a zaisťovaním výnosov z trestnej činnosti je potrebné poukázať na trestnú vec realizovanú v roku 2021 v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave pod sp. zn. Kv 73/20/2200. V nej bolo 21. júna 2021 vznesené obvinenie podľa § 206 ods. 1

Trestného poriadku 2 osobám, ktoré ako členovia organizovanej skupiny zloženej aj z ďalších osôb zo zahraničia legalizovali finančné prostriedky pochádzajúce najmä z fiktívneho obchodovania s kryptomenami a z poskytovania finančných služieb, pričom v období od 29. septembra 2017 do 27. októbra 2017 takto na bankové účty slovenskej obchodnej spoločnosti inkasovali peňažné prostriedky v celkovej výške viac ako 114 000 eur z bankových účtov vedených v zahraničí, ktoré následne sčasti poukázali na ďalšie zahraničné účty a sčasti vybrali v hotovosti. Finančným vyšetrovaním bol u oboch obvinených identifikovaný majetok v celkovej hodnote 310 000 eur, ktorý bol postupom prokurátora podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku zaistený na účely uloženia trestu prepadnutia majetku.

3.3. Trestné činy proti životnému prostrediu

V roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 došlo k poklesu stíhaných osôb za trestné činy proti životnému prostrediu, keďže v tomto roku bolo stíhaných 440 osôb, čo je oproti roku 2020 pokles o 63 osôb. Počet stíhaných osôb v oblasti environmentálnej kriminality predstavuje len 1,5 % z celkového počtu stíhaných osôb. Pokles stíhaných osôb sa odzrkadlil aj v počte obžalovaných osôb, ktorých bolo 272 (oproti roku 2020 pokles o 44 osôb). V roku 2021 bolo odsúdených 218 osôb, čo je oproti roku 2020 pokles o 44 osôb. Čo sa týka odklonov v rámci trestného konania, dohodou o vine a treste bolo ukončených 31 vecí (pokles o 17 vecí), podmienene zastavené trestné stíhanie bolo 88 osobám (pokles o 9 osôb) a zmierom bolo ukončené trestné stíhanie 34 osôb (nárast o 6 osôb).

Najviac stíhaných osôb v roku 2021 bolo za trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona, celkom 128 osôb (oproti roku 2020 pokles o 3 osoby), trestný čin pytlactva podľa § 310 Trestného zákona, za ktorý bolo stíhaných 121 osôb (pokles o 81 osôb) a za trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, za ktorý bolo stíhaných 102 osôb (nárast o 5 osôb). Zostávajúce trestné činy podľa druhého dielu šiestej hlavy osobitnej časti Trestného zákona sa vyskytujú v menšom počte.

S poukazom na uvedené údaje o stíhaných, obžalovaných a odsúdených osobách treba uviesť, že pandemická situácia v dôsledku ochorenia COVID-19, ktorá bola na území Slovenskej republiky v podstate už druhý rok, a najmä prijaté opatrenia štátnych orgánov na zabránenie jeho šírenia obmedzením pohybu osôb fakticky sťažili, resp. obmedzili potenciálnym páchatelom príležitosť na páchanie tohto druhu kriminality, keďže environmentálna trestná činnosť je páchaná prevažne v exteriéri, čo sa zvlášť prejavilo na poklese stíhaných osôb za trestný čin pytlactva.

Je na mieste skonštatovať, že zriadením tzv. „prírodnej polície“ s účinnosťou od 1. apríla 2019 došlo k zlepšeniu činnosti policajných orgánov, vrátane zvýšenia kvality rozhodnutí policajtov.

Kontinuálne sa zvyšuje početnosť vyšetrovania neoprávnených nakladaní s odpadom podľa § 302 Trestného zákona, ktoré možno považovať za mimoriadne závažné z dôvodu jeho širokospektrálneho negatívneho dopadu na viaceré zložky životného prostredia vyznačujúceho sa často dlhodobými (až „medzigeneračnými“) negatívnymi vplyvmi, ktoré nie sú vždy jednoznačne zistiteľné v čase krátko po spáchaní činu. Pri tomto druhu trestnej činnosti sa viedli trestné stíhanie aj proti právnickým osobám. Trendom pri tomto druhu kriminality je vytváranie nelegálnych skládok odpadu, často v spojitosti s väčšími stavebnými projektmi.

Krajská prokuratúra v Bratislave v súvislosti s výstavbou obchvatu Bratislavy zaznamenala v roku 2021 viacero trestných oznámení pre podozrenie z trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, trestného činu porušovania ochrany vôd a ovzdušia podľa § 304 Trestného zákona a trestného činu ohrozenia a poškodenia životného prostredia podľa § 301 Trestného zákona. V súvislosti s realizáciou projektu výstavby diaľnice D4 a rýchlostnej cesty R7 sa aktuálne vedú trestné stíhania pre podozrenie zo spáchania trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona a iné. Rovnako aj Krajská prokuratúra v Prešove eviduje trestnú vec súvisiacu s výstavbou diaľnice v okolí mesta Prešov.

Krajská prokuratúra v Žiline eviduje trestnú vec súvisiacu s nelegálnym dovozom veľkého množstva odpadu z Talianskej republiky a Poľskej republiky, pričom tento bol následne nezákonne likvidovaný na území Slovenskej republiky.

Krajská prokuratúra v Trnave eviduje trestnú vec, v ktorej prebieha vyšetrovanie dovozu nebezpečných odpadov na územie Slovenskej republiky, pričom ide o dovoz použitých katalyzátorov z motorových vozidiel z Maďarskej republiky a Rakúskej republiky a ich ďalšie rozoberanie za účelom získania drahých kovov.

V prípade trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, ktorý je z hľadiska dopadu na životné prostredie najzávažnejší, treba konštatovať, že ide o náročnú agendu, pri ktorej prebieha vyšetrovanie dlhší čas, a to z dôvodu potreby ustálenia páchatel'ov, ktorí s odpadom nezákonne nakladajú, prípadne je potrebné zisťovať reťazec páchatel'ov, ktorí si následne odpad navzájom presúvajú. Takéto vyšetrovanie je ovplyvnené potrebou znaleckého skúmania, ktoré má zásadný vplyv na dĺžku vyšetrovania.

Pokiaľ ide o činnosť prokurátorov – špecialistov na trestné činy proti životnému prostrediu, je potrebné uviesť, že ich aktivita bola v roku 2021 limitovaná pandemickými opatreniami. Napriek tomu je potrebné zdôrazniť, že sa aktívne podieľali na príprave podkladov k vypracovaniu Zhodnotenia činnosti Prírodnej polície v Slovenskej republike a jej prínos pre trestné konanie vo veciach trestných činov proti životnému prostrediu (ďalej v tomto bode len „zhodnotenie“). Táto úloha bola plnená v zmysle bodu č. 8 Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2021. K vypracovaniu zhodnotenia sa pristúpilo vzhľadom k tomu, že 1. apríla 2019 nadobudlo účinnosť opatrenie ministerky vnútra Slovenskej republiky č. 4/2019 z 22. februára 2019, ktorým došlo k zriadeniu tzv. prírodnej polície v Slovenskej republike.

Cieľom zhodnotenia bolo zdokumentovať efektivitu činnosti, kvantitatívne a kvalitatívne zmeny v oblasti trestnoprávnej ochrany životného prostredia realizovanej špecializovaným útvarom Policajného zboru, vyvodenie záverov pre jeho ďalšiu činnosť a prípadné prijatie opatrení a odporúčaní na skvalitnenie jeho činnosti. Pre objektívne posúdenie fungovania prírodnej polície bol posudzovaný stav pred jej vznikom, t. j. pred 31. marcom 2019 a z hľadiska objektivity boli porovnané dva roky pred jej vznikom (od 1. apríla 2017 do 31. marca 2019) s obdobím dvoch rokov po jej vzniku, teda obdobím od 1. apríla 2019 do 31. marca 2021.

V zhodnotení (zverejnenom aj na webovom sídle generálnej prokuratúry) sa skonštatovalo, že napriek krátkemu obdobiu od zriadenia prírodnej polície bol zaznamenaný pozitívny trend v uvedenej oblasti, najmä čo sa týka zvýšenej efektivity a kvality rozhodnutí policajtov a zamerania sa na odhaľovanie závažnejších foriem protiprávneho konania na danom úseku kriminality (osobitne neoprávneného nakladania s odpadmi). Zriadenie prírodnej polície bolo teda významným

a nevyhnutným krokom k zlepšeniu činnosti policajných orgánov pri odhaľovaní a postihu páchatel'ov, pričom táto súčasť polície si do budúcnosti vyžaduje ďalšie personálne posilnenie vyšetrovateľov, operatívnych pracovníkov polície a technického vybavenia k zvýšeniu odhaľovania tohto druhu trestnej činnosti, pre ktorý je príznačný vysoký stupeň latencie nielen v podmienkach Slovenskej republiky, ale aj v iných štátoch Európskej únie. Zhodnotenie bolo zaslané krajským prokuratúram a okresným prokuratúram a súčasne bolo zaslané aj prezidentovi Policajného zboru a riaditeľovi odboru odhaľovania nebezpečných materiálov a environmentálnej kriminality Úradu kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru na ďalšie využitie. Jedným z navrhovaných opatrení zhodnotenia bolo na úrovni krajských prokuratúr a okresných prokuratúr dôsledne vyhodnocovať potrebu vykonávania finančného vyšetrovania a riadne skúmať možnosti uplatnenia inštitútov smerujúcich k zaisteniu a odoberaniu výnosov z tohto druhu trestnej činnosti. V kontexte zhodnotenia možno vyzdvihnúť dlhodobu fungujúcu špecializáciu prokurátorov na trestnú činnosť proti životnému prostrediu na všetkých stupňoch prokuratúry, keďže v rámci danej špecializácie dochádza k znižovaniu fluktuácie prokurátorov, ako aj k rastúcemu záujmu prokurátorov o túto agendu, a v neposlednom rade aj k posilňovaniu ich odbornosti. Špecializácia prokurátorov bola zriadená pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 9/2008 z 24. októbra 2008 o zriadení špecializácie prokurátorov na trestnú činnosť proti životnému prostrediu. Títo špecialisti sa v dňoch 11. a 12. októbra 2021 zúčastnili vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry Slovenskej republiky v Krpáčove na pracovnej porade organizovanej trestným odborom generálnej prokuratúry k aktuálnym otázkam ochrany životného prostredia prostriedkami trestného práva, a to za účasti prizvaných hostí.

Prokurátori generálnej prokuratúry (špecialisti) poskytli v roku 2021 interview zástupcom občianskeho združenia WWF Slovensko (World Wide Fund for Nature) v súvislosti s jeho spoluprácou na medzinárodnom projekte SWiPE (Successful Wildlife Crime Prosecution) – „Hľadanie riešení pre boj s environmentálnou kriminalitou zameranou na pytlactvo a porušovanie ochrany živočíchov, vrátane nelegálneho obchodovania s chránenými druhmi“.

3.4. Kriminalita mladistvých a trestné činy súvisiace s domácim násilím a trestné činy páchané na deťoch

3.4.1. Kriminalita mladistvých

Trestné činy, ktoré boli spáchané osobami staršími ako 14 rokov a mladšími ako 18 rokov, sú trestné činy spáchané mladistvými. Kriminalita mladistvých je vážnym celospoločenským fenoménom, ktorý si vyžaduje pozornosť orgánov verejnej moci, nielen z hľadiska represie, ale najmä z hľadiska prevencie a výchovy.

V roku 2021 bolo vedené trestné stíhanie proti 1 548 mladistvým (5,3 % z 29 362 stíhaných osôb), v roku 2020 bolo vedené trestné stíhanie proti 1 587 mladistvým (5 % z celkového počtu stíhaných osôb). Oproti roku 2020 je evidovaný 2,5 % pokles v počte stíhaných mladistvých (39 osôb). Pokles počtu trestných stíhaní vedených proti mladistvým je každoročne konštatovaný už od roku 2015. Mladiství starší ako 14 rokov a mladší ako 15 rokov sa na trestnej činnosti mladistvých v roku 2021 podieľali takmer v 32 % trestných vecí (4,7 % nárast oproti roku 2020). Dievčatá tvorili 8,3 % z trestne stíhaných mladistvých, čo predstavuje mierny pokles oproti minulému roku. Vplyv alkoholu alebo inej návykovej látky pri páchaní trestnej činnosti mladistvými bol zhodne, ako v roku 2020, zistený v 8 % trestných činov

spáchaných mladistvými. V 12 % trestných vecí vedených proti mladistvým išlo o recidívu, to znamená, že mladiství sa už v minulosti dopustili trestnej činnosti (v roku 2020 to bolo 13 %). Každá ôsma obžaloba (v roku 2020 každá šiesta) bola podaná na mladistvého recidivistu, pričom alarmujúce je, že tak ako v roku 2020, každá tretia obžaloba bola podaná na mladistvého staršieho ako 14 rokov a mladšieho ako 15 rokov.

Prehľad vývoja počtu obžalovaných mladistvých, resp. mladistvých recidivistov za posledných 6 rokov je v tabuľke/grafe II.3.4.

Najviac trestných stíhaní vedených proti mladistvým v roku 2021 evidujú, tak isto ako v roku 2020, Krajská prokuratúra v Košiciach 419 (v roku 2020 to bolo 442) a Krajská prokuratúra v Prešove 381 (v roku 2020 to bolo 369). Najmenej skončených trestných stíhaní proti mladistvým bolo v roku 2021, tak isto ako v roku 2020, v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne 76 osôb (v roku 2020 to bolo 74). Uvedený trend sa oproti roku 2020 nezmenil.

Prokurátori v roku 2021 ukončili trestné stíhanie vedené proti mladistvému obžalobou v 1 198 trestných veciach, teda takmer v 78 % všetkých ukončených trestných vecí mladistvých (v roku 2020 to bolo v 1 170 trestných veciach, teda v 74 % ukončených vecí mladistvých). Najviac obžalôb podali tak, ako aj v roku 2020, prokurátori v územných obvodoch Krajskej prokuratúry v Košiciach 334 (v roku 2020 to bolo 352) a Krajskej prokuratúry v Prešove 309 (v roku 2020 to bolo 295).

V rámci skončenia trestného stíhania proti mladistvým prokurátori aj v roku 2021 využívali tzv. odklony – podmienenečné zastavenie trestného stíhania, dohodu o vine a treste alebo schválenie zmieru a následné zastavenie trestného stíhania, ktoré je možné považovať za vhodné nástroje tzv. restoratívnej justície. Uvedené odklony boli v roku 2021 aplikované v 17 % zo všetkých ukončených trestných stíhaní proti mladistvým (1 % pokles oproti roku 2020). Najčastejšie využívaným odklonom bolo podmienenečné zastavenie trestného stíhania v 121 trestných veciach (v roku 2020 to bolo 144), najviac v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach (32); podielovo najviac tento inštitút využívali prokurátori v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Žiline, a to v 22 % všetkých ukončených trestných stíhaní vedených proti mladistvým. Dohodou o vine a treste bolo ukončených celkovo 103 trestných stíhaní vedených proti mladistvým (v roku 2020 to bolo 99). Najviac dohôd o vine a treste s obvinenými mladistvými uzavreli prokurátori v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Prešove (25), pričom v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne je evidovaný najvyšší podiel takto skončených trestných stíhaní (takmer 24 %). Schválením zmieru a zastavením trestného stíhania bolo skončených 38 trestných stíhaní vedených proti mladistvým (nárast o 26 oproti roku 2020). V roku 2021 bolo postúpením vecí ukončené trestné stíhanie v 6 trestných veciach mladistvých obvinených (v roku 2020 to bolo 22). Trestné stíhanie mladistvých bolo prokurátorom zastavené v 60 veciach, čo je pokles oproti roku 2020 o 21 vecí.

V roku 2021 bolo vedené trestné stíhanie v Slovenskej republike proti 17 mladistvým cudzincom, čo predstavuje z celkovej skladby trestne stíhaných mladistvých len 1 %.

Skladba trestnej činnosti mladistvých sa ani v roku 2021 nezmenila. Mladiství sa v roku 2021 dopustili celkovo 2 059 trestných činov. Najviac ukončených trestných stíhaní vedených proti mladistvým je evidovaných v prípade trestných činov proti majetku (887, čo predstavuje 43 % z trestných činov spáchaných mladistvými). Najčastejším trestným činom proti majetku, ktorého sa v roku 2021 dopustili mladiství

páchatelia, je trestný čin krádeže podľa § 212 Trestného zákona (663), pričom ide o najčastejšie páchaný trestný čin mladistvými. Z majetkovej trestnej činnosti sa mladiství dopúšťali aj trestných činov poškodzovania cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona (90) a neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty podľa § 219 Trestného zákona (45).

Štatisticky druhým najčastejším druhom trestnej činnosti páchanej mladistvými boli v roku 2021 trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (482, čo predstavuje 23 % z trestných činov spáchaných mladistvými). Pri trestných činoch proti slobode je evidovaných 341 trestných vecí mladistvých, najviac pre trestný čin porušovania domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona (240), vo významnej miere sa však vyskytovali aj trestné činy lúpeže podľa § 188 Trestného zákona (72) a vydierania podľa § 189 Trestného zákona (29). Pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti sa mladiství dopustili najčastejšie trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona (115).

Tretím štatisticky najčastejším druhom trestnej činnosti spáchanej mladistvými v roku 2021 boli trestné činy proti iným právam a slobodám (337), čo predstavuje 16,4 % z trestných činov spáchaných mladistvými. Najčastejším bol trestný čin výtržníctva podľa § 364 Trestného zákona (238). V menšej miere boli evidované trestné činy nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona (26), avšak stúpajúcu tendenciu, na rozdiel od roku 2020, mali trestné činy súvisiace s detskou pornografiou podľa § 368 až 370 Trestného zákona (64 vecí v roku 2021 oproti 37 veciam v roku 2020), ale aj trestný čin týrania zvierat podľa § 378 Trestného zákona (4), čo je možné pripísať aj opatreniam prijatým v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 a dištančnou formou vzdelávania v roku 2021. V porovnateľnej miere sa mladiství páchatelia dopúšťali aj trestných činov proti životu a zdraviu (195), pričom najviac bolo trestných činov ublíženia na zdraví podľa § 155 až 158 Trestného zákona (138 vecí, z ktorých až v 109 prípadoch ide o § 156 Trestného zákona – úmyselnú formu ublíženia na zdraví), ako aj trestných činov nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 171 až 173 Trestného zákona (44).

V 4 trestných veciach skončených v roku 2021 bol mladistvý trestne stíhaný za trestný čin vraždy podľa § 145 Trestného zákona. Mladiství sa v roku 2021 v menšej miere dopúšťali aj trestných činov všeobecne nebezpečných a proti životnému prostrediu (76, čo je takmer 4 % z trestných činov spáchaných mladistvými), trestných činov proti poriadku vo verejných veciach (57 vecí, čo je takmer 3 % z trestných činov spáchaných mladistvými) a v malej miere aj trestných činov hospodárskych (13), trestných činov proti rodine a mládeži (9) a trestných činov extrémizmu (3).

Kriminálne správanie mladistvých má často príčinu v zlyhávaní výchovného a sociálneho prostredia, najmä rodín, škôl, v zanedbávaní úloh sociálnej pomoci zo strany štátu a v neposlednom rade je to aj negatívny vplyv masovokomunikačných prostriedkov. Silným faktorom dnešnej doby je vplyv kyberpriestoru, ktorý sa ponúka mladistvým bez regulácií, či väčšej kontroly. Prostredníctvom sociálnych sietí, ktoré sú v širokom rozsahu využívané mladistvými, dochádza v kybernetickom priestore k rôznej trestnej činnosti, napríklad k trestným činom vydierania, nebezpečného prenasledovania či nebezpečného vyhrážania alebo k trestnej činnosti súvisiacej s detskou pornografiou, ktorá mala v roku 2021 stúpajúcu tendenciu. Je preto nevyhnutné medzi mladistvými vyvíjať komplexnú koncepciu preventívnych

a osvetových opatrení. Nárast páchania trestnej činnosti v internetovom svete zrejme súvisí aj s prijatými opatreniami v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 a dištančnou formou vzdelávania v roku 2021, kedy mladiství trávili veľa času za počítačom. Je potrebné poukázať aj na absenciu právneho povedomia mladistvých, keďže trestných činov sa mladiství dopúšťali často z nevedomosti, keď svoje konanie považovali za vtipné, zábavné alebo aj z nudy.

Podstatné regionálne odlišnosti pri kriminalite mladistvých spôsobuje roky sa nemeniaci hospodársky a ekonomický faktor, ktorý prevláda v oblastiach s výskytom marginalizovaných skupín, kde mladiství často preberajú negatívne vzorce správania sa, s ktorými sa stotožňujú, neuvedomujúc si vážnosť a následky svojho konania. V mnohých prípadoch sa neskôr dopúšťajú trestných činov aj po dosiahnutí veku plnoletosti. Častá nefunkčnosť rodiny podporená alkoholom, nízkou intelektuálnou úrovňou rodičov, prípadne ich protiprávnou činnosťou, či neprispôsobivosťou, väčším počtom detí v rodine, nezhodami či rozvodom rodičov a zlými sociálnymi pomermi je významnou príčinou trendu nárastu kriminality u mladistvých. Kriminalita mladistvých sa však vyskytuje aj v rodinách s dobrým sociálnym zázemím, najmä v dôsledku zaneprázdnenosti rodičov, vysokej miery voľnosti detí a ich snahy vyniknúť medzi rovesníkmi alebo zapadnúť do určitej skupiny, kedy majú mladiství sklon prekračovať hranice spoločensky tolerovateľného správania. Najviac prípadov trestnej činnosti mladistvých sa vyskytlo v Košickom kraji (v obvode Okresnej prokuratúry Spišská Nová Ves, Okresnej prokuratúry Michalovce a Okresnej prokuratúry Trebišov) a Prešovskom kraji (v obvode Okresnej prokuratúry Bardejov a Okresnej prokuratúry Kežmarok), kde podiel kriminality mladistvých na celkovej kriminalite predstavuje až 10 %. Ide pritom všetko o okresy s vysokým podielom marginalizovaného obyvateľstva.

Prípacom hodným osobitného zreteľa, ktorý sa vymyká bežnému spôsobu páchania trestnej činnosti mladistvými, je trestná vec evidovaná Okresnou prokuratúrou Zvolen, kde obvinenej mladistvej bolo vznesené obvinenie za zločin obchodovania s ľuďmi podľa § 179 ods. 2 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že obvinená mladistvá pod príslubom peňažného plnenia zlákala osobu mladšiu ako 15 rokov k poskytovaniu sexuálnych služieb mužom za finančnú odmenu, pričom preukázateľne došlo k najmenej jednému stretnutiu s osobou mužského pohlavia, pri ktorom došlo k iným sexuálnym praktikám. Špecifikom danej trestnej veci je, že tak na strane páchatela, ako aj na strane poškodeného vystupujú osoby mladistvé vo veku 14 rokov.

Ďalšou závažnou trestnou vecou je vec vedená Krajskou prokuratúrou v Banskej Bystrici, v ktorej bol obvinený mladistvý stíhaný za obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1, ods. 2 písm. d) Trestného zákona s použitím § 140 písm. f) Trestného zákona (sexuálny motív), ktorého sa mal mladistvý obvinený dopustiť pod vplyvom alkoholu a psychoaktívnych látok, kde podstatou skutku bolo, že po tom, čo sa poškodený odmietol podriať sexuálnym požiadavkám páchatela, obvinený ho agresívne fyzicky napadol (udieral ho päťami do tváre a hlavy, kopal ho nohami do brucha a hrudníka), potom sa na bezvládnom tele sexuálne uspokojil a nakoniec ho ďalšími fyzickými útokmi (úderý sklenenou fľašou do hlavy a skákanie po hornej časti tela) usmrtil.

Aj z vyššie uvedeného k trestnej činnosti mladistvých je zrejmé, že z hľadiska prevencie je veľmi dôležitá edukácia právneho vedomia, keďže už samotné psychologické a osobnostné faktory (agresívne správanie, nízka inteligencia, nedostatok sebaovládania a v roku 2021 vo zvýšenej miere aj depresie mladistvých)

prispievajú ku kriminálnemu správaniu mladistvých a sú ťažšie systémovo ovplyvniteľné. Preto využívanie odklonov v prípravnom konaní prokurátormi je vo vzťahu k zvyšovaniu právneho povedomia mladistvých pozitívnym prvkom. Z hľadiska možného dosiahnutia nápravy – poučenia mladistvého, pôsobia odklony ako preventívny a výchovný nástroj. Mladistvý páchatel' preberie zodpovednosť za svoje protiprávne konanie už v štádiu prípravného konania a zároveň sa vyhne stigmatizácii v prípade verejného súdneho procesu.

Prokurátori v niektorých trestných veciach pri opakovanom páchaní trestnej činnosti tými istými mladistvými páchatelmi v prípade, ak (výchovné) opatrenia ukladané podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“) neboli účinné, podali návrhy na uloženie ochrannej výchovy podľa § 102 Trestného zákona. Zároveň sa prokurátori - špecialisti pravidelne zúčastňovali koordinačných stretnutí na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny s cieľom užšej spolupráce pri riešení problémov s mladistvými.

3.4.2. Trestné činy súvisiace s domácim násilím

Odhaľovanie a účinný postih páchatel'ov trestných činov tzv. domáceho násillia je už od roku 2013 jednou z priorít prokuratúry. Význam problematiky odhaľovania a postihu trestných činov tzv. domáceho násillia je v rámci prokuratúry zvýraznený vytvorením špecializácie prokurátorov na trestnú činnosť mladistvých a osôb, ktoré pre nedostatok veku nie sú trestne zodpovedné, trestné činy spáchané na deťoch a násillie v rodinách. Prokurátori – špecialisti pôsobia od roku 2013 na všetkých stupňoch prokuratúry, pričom na každej okresnej prokuratúre a krajskej prokuratúre pôsobí aspoň 1 prokurátor - špecialista na túto trestnú činnosť; na generálnej prokuratúre sú to 3 prokurátori. Špecializácia umožňuje prokurátorom pravidelne a kontinuálne sa vzdelávať a odborne sa dôkladne venovať tomuto špecifickému, na dokazovanie náročnému druhu trestnej činnosti.

V roku 2021, tak ako v roku 2020, významne ovplyvňovala život spoločnosti pandémie ochorenia COVID-19 a s ňou súvisiace prijaté opatrenia. Trestná činnosť súvisiaca s tzv. domácim násilím je druhom kriminality, ktorá sa vyznačuje vysokou mierou latencie aj v čase, kedy štát a jeho mechanizmy fungujú bez obmedzení. Latencia je ovplyvnená ekonomickou, sociálnou a psychickou závislosťou poškodených osôb na domácom agresorovi, pocitmi hanby, nátlakom okolia, ale tiež nedôverou v potrestanie agresora. Z tohto dôvodu pretrvávajú problémy spojené s odhaľovaním a dokazovaním tohto druhu trestnej činnosti, pretože obeť domáceho násillia aj napriek podanému trestnému oznámeniu (ktoré nepochádza vždy od poškodenej osoby), často svoje výpovede menia, bagatelizujú konanie páchatel'a, odmietajú v ďalšom priebehu trestného stíhania vypovedať, čo sťažuje dôkaznú situáciu najmä v konaní pred súdom. Zmeny v obsahu výpovedí, resp. v postoji obetí k trestnému konaniu sú spôsobené najmä psychickou, ale tiež ekonomickou väzbou obeť na páchatel'a. Nezriedka sa vyskytujú aj zmeny výpovedí v prospech obvineného v dôsledku vplyvu okolia, najmä rodinných príslušníkov. Ak obeť domáceho násillia, ale aj sexuálne motivovaných trestných činov páchaných blízkou osobou v čase bežného fungovania štátu málo využívajú ochranu štátu, ktorú im majú poskytovať jeho inštitúcie, bolo možné predpokladať, že v čase obmedzeného fungovania štátu využívajú možnosť oznamovať domáce násillie oveľa menej, resp. vôbec. Faktory sú najmä – nedôvera, ktorá zohráva úlohu aj pri bežnom fungovaní štátu, obavy z toho, či vôbec niekto bude počas pandemickej situácie oznámenie riešiť, resp. brať domáce násillie vážne, neustála prítomnosť násilníka

v domácnosti. Strata zamestnania, strata príjmu, obavy z toho, čo bude, ale aj prirodzená frustrácia z izolácie, môžu vyvolať také psychické stavy a sociálne situácie, ktoré prerastú do násilného konania, resp. zvýšia mieru násillia v už existujúcom násilnom prostredí.

Najzraniteľnejšími osobami v tejto situácii boli jednoznačne deti. Vzhľadom na to, že boli izolované doma, nechodili do školy, na krúžky, nemali šancu z domácej izolácie uniknúť, a vzhľadom na neustálu prítomnosť agresora doma (ale aj osoby, ktorá ich môže sexuálne zneužívať), nemali ani šancu zdvihnúť telefón a zavolať pomoc. Frustrácia rodičov nielen z hľadiska možných existenčných problémov, ale aj z neustálej osobnej prítomnosti v uzavretom priestore bytu, sú rizikovými faktormi, ktoré sa nemohli prehliadať. Zraniteľnými boli aj seniori žijúci v spoločnej domácnosti s dospelým dieťaťom. Častým spôsobom týrania v takýchto prípadoch bolo najmä psychické násillie, nadávky, vyhrážanie, vydieranie, odnímanie peňazí či neposkytovanie potrebnej starostlivosti.

Násillie odhalené v rodinách v roku 2021 bolo v obdobnom rozsahu ako v roku 2020, čo je zreteľné zo zistených štatistických údajov. V súlade s definíciou domáceho násillia podľa § 2 ods. 1 písm. e) zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o obetiach“) považujem za jeden z najzávažnejších prejavov domáceho násillia zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona. Vo vzťahu k zločinu týrania blízkej osoby a zverenej osoby bol v roku 2021 zaznamenaný pokles o 8 % trestných stíhaní oproti roku 2020, ale oproti roku 2019 išlo o 8 % nárast trestných stíhaní. Kým v roku 2019 bolo pre tento zločin vedených 237 trestných stíhaní proti obvinenému, v roku 2020 to bolo 279 trestných stíhaní a v roku 2021 to bolo 256 trestných stíhaní. Najčastejším páchatelom bol muž vo veku 31 až 40 rokov. Nešlo pritom len o páchanie násillia na partnerke a deťoch, ale aj na rodičoch, s ktorými páchatel žije v spoločnej domácnosti. Významným faktorom na páchaní domáceho násillia je vplyv alkoholu a iných návykových látok – tento bol zistený v 33 % trestných stíhaní. Podiel trestných stíhaní vedených za trestné činy tzv. domáceho násillia (ide o rôzne druhy trestných činov) k celkovému počtu trestných stíhaní v roku 2021 proti osobe nie je možné určiť presne, lebo štatistické údaje prokuratúry to neumožňujú. Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2021 (29 362 obvinených osôb) predstavuje podiel trestných stíhaní za trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona proti osobe 0,9 % (256 obvinených). Oproti roku 2020, kedy bolo za tento trestný čin vedených 279 trestných stíhaní proti osobe, bol percentuálny podiel na celkovej kriminalite rovnaký. Nie sú výrazné regionálne rozdiely, aj keď najviac páchatelov tohto trestného činu v roku 2021 (ako aj v roku 2020) bolo evidovaných v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici, a to 59. V obvodoch Krajskej prokuratúry v Žiline a Krajskej prokuratúry v Košiciach bol počet páchatelov oproti roku 2020 nižší. V obvode Krajskej prokuratúry v Nitre bol zaznamenaný oproti roku 2020 nárast. Pri ostatných krajských prokuratúrach ide o počet páchatelov obdobný ako v roku 2020.

Z 256 obvinených za trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona bola proti 205 osobám podaná obžaloba (v roku 2020 proti 238 osobám), odsúdených bolo 176 osôb (v roku 2020 bolo odsúdených 170 osôb).

V praxi orgánov činných v trestnom konaní a súdov sú prejavy tzv. domáceho násillia právne kvalifikované aj ako trestné činy nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného

zákona, ublíženia na zdraví podľa § 155, § 156 Trestného zákona, vydierania podľa § 189 Trestného zákona a menej často aj ako trestné činy znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona, sexuálneho násillia podľa § 200 Trestného zákona, sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona, pozbavenia osobnej slobody podľa § 182 Trestného zákona alebo obmedzovania osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona, ak sú spáchané na blízkej osobe ako chránenej osobe podľa § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona.

V tejto súvislosti na účely vytvorenia prehľadu foriem trestnej činnosti tzv. domáceho násillia a jej číselného vyjadrenia boli porovnané štatistiky za trestný čin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona a trestný čin nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona. Štatistické údaje sú na tento účel značne nepresné. Páchanie týchto trestných činov je možné bez ohľadu na prostredie. Nejde preto len o trestné činy prezentujúce sa výlučne ako tzv. domáce násillie. Je možné síce konštatovať pokles trestných stíhaní za prečin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona (o 17 %), ale podiel na celkovej kriminalite je rovnaký ako v roku 2020. Kým v roku 2020 bolo stíhaných 1 868 osôb, v roku 2021 to bolo 1 544 osôb. Najvýraznejší pokles v počte trestných stíhaní vedených proti osobe za uvedený trestný čin bol v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach (až o 29 % oproti roku 2020), v obvode Krajskej prokuratúry v Prešove (až o 27 % oproti roku 2020), v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline (23 %) a obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave (20 %). V prípade trestného činu nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona bol počet stíhaných osôb mierne vyšší (v roku 2020 bolo stíhaných 114 osôb, v roku 2021 to bolo 119 osôb).

Pri ostatných trestných činoch, ktoré je možné vnímať ako súčasť tzv. domáceho násillia, ak boli spáchané na blízkej osobe, je vyhodnotenie štatistických údajov rovnako zložitá, nakoľko počty trestných konaní vedených za tieto trestné činy proti osobe sú evidované ako celok, bez ohľadu na charakter obete. Vo všeobecnosti je však možné uviesť, že počet trestných činov, ktorých následkom je ujma na zdraví, zostáva oproti roku 2020 nižší o 16 %, pričom podiel na celkovej kriminalite je skoro rovnaký ako v roku 2020, a to 4,2 % (v roku 2020 to bolo 4,7 %). Počet trestných stíhaní za trestné činy sexuálneho charakteru, ktoré sú často súčasťou tzv. domáceho násillia, je približne rovnaký ako v roku 2020.

Za prípad vymykajúci sa bežnému spôsobu páchania trestnej činnosti možno označiť vec vedenú Krajskou prokuratúrou v Prešove, kde dôvodom spáchania obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1, ods. 2 písm. a), písm. c) Trestného zákona a iné, bolo časté požívanie alkoholu otcom obžalovaného. Obžalovaný po hádke v byte, v ktorom býval s rodičmi, 14 ranami kuchynským nožom dobodol 66 ročného otca, potom zaútočil aj na o rok mladšiu matku, ktorú 12-krát bodol do hrudníka. So zavraždenými rodičmi strávil v byte celú noc, napísal list, v ktorom svoje konanie vysvetlil. Na druhý deň vtrhol do supermarketu, kde zajaľ rukojemníčku a vyhrážal sa jej zabitím. Polícia ju oslobodila a obžalovaného zadržala po sedemhodinovom vyjednávaní.

Dokazovanie trestných činov tzv. domáceho násillia je zložitá, vyžaduje si zvýšené nároky na odbornosť a prístup prokurátorov a policajtov. Generálna prokuratúra aj krajské prokuratúry v tejto súvislosti pravidelne organizujú vzdelávacie aktivity za účelom zvyšovania odbornosti prokurátorov – špecialistov, pričom v roku 2020 bol badateľný vplyv pandemických opatrení v súvislosti s ochorením COVID-19,

ktoré spôsobili nemožnosť niektoré uskutočniť. Prokurátori sa aktívne zúčastňujú aj vzdelávacích podujatí organizovaných justičnou akadémiou.

V súvislosti s trestnými činmi domáceho násilia je potrebné poukázať a zaoberať sa postavením a ochranou poškodeného ako obeť, najmä pred sekundárnou viktimizáciou. Poškodení – obeť domáceho násilia sú po oznámení trestného činu, po začatí trestného stíhania, vypočutí s využitím technického zariadenia určeného na záznam zvuku a obrazu, pričom sú im orgánmi činnými v trestnom konaní v písomnej forme poskytnuté všetky potrebné informácie pre obeť trestných činov podľa zákona o obetiach. V dôvodných prípadoch tzv. domáceho násilia sa prokurátor osobne zúčastňuje výsluchov poškodených osôb, pričom citlivo vyhodnocuje postavenie poškodeného ako obeť alebo obzvlášť zraniteľnej obeť v zmysle uvedeného zákona. V prípadoch, kedy by verejné pojednávanie ohrozilo záujem na ochrane súkromia a bezpečnosti poškodených, je zo strany prokurátora navrhované súdu vylúčenie verejnosti z priebehu celého hlavného pojednávania a vykonanie opatrení na zabránenie sekundárnej viktimizácie obetí. Generálna prokuratúra tiež aktívne participuje na medzirezortných pracovných stretnutiach v súvislosti s plnením úloh Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím, pričom spolupráca s uvedeným subjektom bude aj naďalej pokračovať.

3.4.3. Trestné činy páchané na deťoch

Podiel trestných vecí vedených v prípadoch trestných činov spáchaných na deťoch na celkovom počte trestných stíhaní proti osobe v roku 2021 nie je možné presne určiť, nakoľko kritériá zberu štatistických údajov v rámci prokuratúry to neumožňujú. Okruh trestných činov, ktorých obeťami sú deti, je veľmi široký. Deti sa stávajú obeťami rôznych druhov trestnej činnosti, ktorej obeťami sú aj dospelé osoby (detské obeť nie sú evidované osobitne). Deti sú častými obeťami trestných činov, ktoré na nich, resp. vo vzťahu k nim páchajú ich rodičia či zákonní zástupcovia, sú obeťami rôznych druhov násilnej či majetkovej trestnej činnosti, ako aj trestných činov sexuálneho charakteru. Čoraz častejšie sa vyskytuje trestná činnosť páchaná na deťoch prostredníctvom elektronických prostriedkov, pričom páchatelmi sú často rovesníci obetí.

V tretej hlave osobitnej časti Trestného zákona sú uvedené trestné činy proti rodine a mládeži, ktoré je možné považovať za najtypickejší okruh trestných činov, ktorých obeťami sú deti. Štatisticky najčastejším takýmto trestným činom je trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona. V roku 2021 bolo za tento trestný čin vedených 2 525 vecí proti osobe, čo je mierny pokles oproti roku 2020 (2 822 vecí). Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2021 podiel trestných stíhaní za trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona predstavuje 8,6 %. Najčastejším páchatelom tohto trestného činu v roku 2021 bol muž - otec dieťaťa, voči ktorému mal zákonnú vyživovaciu povinnosť; ženy sa tohto trestného činu dopustili v 14 % vecí. Druhým štatisticky najčastejším trestným činom bol v roku 2021 trestný čin ohrozovania mravnej výchovy mládeže podľa § 211 Trestného zákona, za ktorý bolo vedených 812 vecí proti osobe, čo je výrazne menej ako v roku 2020, kedy bolo vedených 1 470 vecí (v roku 2019 to bolo až 2 274 vecí). Pokles možno vnímať ako dôsledok pandémie ochorenia COVID-19, kedy deti navštevovali školu dištančne. Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2021 podiel trestných stíhaní vedených za trestný čin ohrozovania mravnej výchovy mládeže podľa § 211 Trestného zákona predstavuje necelé 3 %. V prípade tohto trestného činu bola naopak častejšie páchatelkou žena – matka (v 60 % vecí), najčastejšie išlo o konanie majúce za následok zanedbanie, resp.

neplnenie povinnej školskej dochádzky. Z ostatných trestných činov proti rodine a mládeži, popri trestnom čine týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona, ktorý je analyzovaný v časti trestných činov tzv. domáceho násillia, sa v roku 2021 v menšej miere vyskytovali aj trestné činy odloženia dieťaťa podľa § 205 Trestného zákona (4 veci), opustenia dieťaťa podľa § 206 Trestného zákona (5 vecí) a únosu podľa § 210 Trestného zákona (3 veci). V roku 2020 bol počet trestných stíhaní za uvedené trestné činy porovnateľný.

V roku 2021 boli štatisticky významné aj trestné stíhanie vedené za trestné činy sexuálneho charakteru. Za zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona bolo vedených 251 trestných stíhaní proti osobe (v roku 2020 to bolo 294 vecí). Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2021 podiel trestných stíhaní vedených za zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona predstavuje 0,9 %. Ide o najtypickejší trestný čin tohto charakteru, ktorého obeťou sú deti mladšie ako 15 rokov. Až 46 % vecí bolo vedených proti mladistvému, z čoho vyplýva, že najčastejším páchatelom tohto trestného činu je rovesník obete.

V 9 veciach (v roku 2020 v 11 veciach) bolo vedené trestné stíhanie proti osobe za prečin sexuálneho zneužívania podľa § 201a Trestného zákona, ktorého skutková podstata spočíva v kontaktovaní dieťaťa mladšieho ako 15 rokov prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby v úmysle spáchať na ňom trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie, pričom páchatel sám nie je dieťaťom a v 2 veciach (v roku 2020 v 5 veciach) bolo vedené trestné stíhanie proti osobe za trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201b Trestného zákona. Skutkové podstaty uvedených trestných činov reflektujú na nové fenomény súvisiace s rozvojom informačných technológií, ktorých obeťou sú takmer výlučne deti (ide o tzv. sexting, grooming a sexual solicitation). Táto forma je často využívaná tzv. sexuálnymi predátormi, ktorí zneužívajú zraniteľnosť a slabšiu psychickú vyspelosť detí tým, že ich v anonymnom virtuálnom svete zahŕňajú predstieranou náklonnosťou a pozornosťou, aby ich manipulovali v záujme dosiahnutia vlastného sexuálneho uspokojenia.

Deti boli obeťami aj trestných činov znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona a sexuálneho násillia podľa § 200 Trestného zákona. Štatistiky v prípade týchto trestných vecí sú nepresné, nakoľko údaje o týchto trestných činoch nie sú oddelené od dospelých obetí.

Nemenej závažnou je aj problematika trestných činov, pri ktorých dochádza k sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí na internete. Ide o trestné činy výroby detskej pornografie, rozširovania detskej pornografie a prechovávaní detskej pornografie, ale aj sexuálne zneužívanie formou tzv. groomingu, teda navádzanie dieťaťa na sexuálne aktivity pred kamerou, napr. cez videočít alebo živý prenos, ale aj navádzanie dieťaťa na osobné stretnutie za účelom jeho sexuálneho zneužitia. V súvislosti s výrobou detskej pornografie je potrebné uviesť, že toto sa v súčasnosti deje najmä tým spôsobom, že osoba navedie dieťa na vyrobenie záznamu (video alebo fotografií), na ktorých dieťa podľa pokynov páchatela vykonáva sexuálne aktivity alebo sa obnažuje. Predstava o výlučnom faktickom zneužití dieťaťa páchatelom na účely výroby detskej pornografie je dnes už prekonaná. Za trestný čin výroby detskej pornografie podľa § 368 Trestného zákona bolo registrovaných 26 vecí (v roku 2020 to bolo 20 vecí), za trestný čin rozširovania detskej pornografie podľa § 369 Trestného zákona 99 vecí (v roku 2020 to bolo 85 vecí) a za trestný čin prechovávaní detskej pornografie a účasti na detskom pornografickom predstavení

podľa § 370 Trestného zákona 55 vecí (v roku 2020 to bolo 56 vecí). Pokiaľ ide o štatistické ukazovatele vo vzťahu k detskej pornografii a online sexuálnemu zneužívaniu, za rok 2021 bol zaznamenaný nárast trestných stíhaní vedených proti osobe až o 53 % oproti roku 2019, najviac v prípadoch rozširovania detskej pornografie, a oproti roku 2020 ide o mierne zvýšenie. Uvedenú skutočnosť je možné pripísať práve presunu života detí do online priestoru, ktorý minimálne v čase zatvorených škôl a následných prázdnin využili sexuálni predátori. Počet trestných stíhaní vedených vo veci, t. j. bez vznesenia obvinenia proti osobe, za trestné činy súvisiace s detskou pornografiou je však niekoľkonásobne vyšší. Odhalenie konkrétneho páchatelia je často technologicky zložité, limitované možnosťami znaleckého dokazovania, ale aj dobou uchovávanía relevantných údajov o telekomunikačnej prevádzke.

V roku 2021 aj vo verejnosti rezonovala trestná vec vedená Okresnou prokuratúrou Bratislava IV, v ktorej príslušný súd uložil pedagogickému zamestnancovi základnej školy úhrnný trest odňatia slobody na 10 rokov so zaradením do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia a trest zákazu činnosti pedagogickej, vychovávateľskej a inej činnosti na doživotie, za zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona a iné, ktorý vediac o nepriaznivých sociálnych, rodinných a majetkových pomeroch maloletého poškodeného, zneužil svoju funkciu učiteľa a pozíciu autority a nadviazal s maloletým poškodeným a jeho matkou vzťah, získal si dôveru matky maloletého poškodeného, aby táto umožnila chodiť maloletému poškodenému do jeho domácnosti, kde ho odsúdený sexuálne zneužil a vyhotovoval jeho nahé fotografie, čo vyústilo do závažných psychických problémov maloletého poškodeného. Práve tento prípad podnietil legislatívnu zmenu zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa zaviedla povinnosť preukazovať bezúhonnosť pedagogického pracovníka odpisom z registra trestov.

Z hľadiska poškodených osôb je možné zovšeobecniť, že dievčatá sú častejšie obeťami sexuálne motivovaných trestných činov, chlapci častejšie násilnej trestnej činnosti. Páchatelia trestných činov na deťoch si často vyberajú obeť aj podľa toho, že veria, že tieto vzhľadom na ich vek nebudú vypovedať, resp. nebudú schopné dostatočným spôsobom popísať skutok a osobu páchatelia. Toto je možné aj v prípadoch, keď si páchatel z tohto dôvodu trúfa na obeť, ktorú pozná a ktorá pozná jeho (tzv. domáce násilie, sexuálne zneužívanie blízkej osoby), v prípadoch kvázi anonymného prostredia elektronickej komunikácie a sociálnych sietí, ale tiež v prípade takých trestných činov, kde síce deti nie sú priamou obeťou trestného činu, ale skôr nástrojom páchatelia. V takomto prípade ide napr. o trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 349 Trestného zákona, kde sú deti spravidla iba nástrojom bojujúcich rodičov, avšak ich konaním preukázateľne trpia. V prípade tohto trestného činu bolo v roku 2021 vedených 21 trestných stíhaní proti osobe, pričom až v 13 veciach bola páchatelkou žena – matka dieťaťa (v roku 2020 boli vedené 4 a v roku 2019 to bolo 11 trestných stíhaní za uvedený trestný čin). V súvislosti s týmto trestným činom generálna prokuratúra eviduje určité legislatívne nedostatky jeho definície, ktoré sťažujú vyvodzovanie trestnoprávnej zodpovednosti, nakoľko trestných konaní vedených iba vo veci a osobitne trestných oznámení v tejto súvislosti je výrazne viac.

Od 1. januára 2018 je účinný zákon o obetiach, ktorý definuje dieťa ako obzvlášť zraniteľnú obeť. Tento zákon novelizoval aj viaceré ustanovenia Trestného poriadku upravujúce zaobchádzanie s obzvlášť zraniteľnými obeťami. Osobitne je

potrebné dať do pozornosti ustanovenia o výsluchu maloletých poškodených. Prokurátor je povinný zúčastniť sa výsluchu maloletého poškodeného, prípadne tento výsluch viesť. Prokurátori považujú problematiku výsluchov maloletých v trestnom konaní za osobitne dôležitú, a preto sa jej venuje zvýšená pozornosť aj v rámci vlastných vzdelávacích aktivít. Prokurátori vykonávajú aj preventívnu činnosť v rámci ich účasti na besedách a školeniach, ktoré sú zamerané nielen na deti základných škôl, ale aj na pedagógov zaoberajúcich sa otázkami prevencie. Prokurátori sa zúčastňujú koordinačných stretnutí na príslušných Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny s cieľom užšej spolupráce medzi jednotlivými subjektmi participujúcimi na ochrane detí pred násilím a s cieľom urýchliť proces riešenia prípadov rôznych foriem násilia páchaného na deťoch riešením konkrétnych problémov.

3.5. Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy (colníkov)

Prijatím zákona č. 6/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, došlo aj k zmene Trestného poriadku a zákona o prokuratúre vo vzťahu k trestnej činnosti príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov, a to Policajného zboru a Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej aj „príslušníci Policajného zboru a príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže“), ako aj colníkov – príslušníkov finančnej správy. Týmto zákonom došlo k zmene príslušnosti pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vo vzťahu k trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy, ktorý bol zverený prokurátorom krajských prokuratúr a generálna prokuratúra sa stala druhostupňovým orgánom v týchto veciach.

Trestná činnosť príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy za rok 2021 sa vyznačuje veľkou rozmanitosťou, pričom ju možno rozdeliť na trestnú činnosť, ktorú príslušníci Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy páchali v súvislosti s výkonom funkcie verejného činiteľa a na inú trestnú činnosť, ktorá nesúvisí s plnením služobných úloh príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy.

Pri trestnej činnosti súvisiacej s výkonom služby príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy za rok 2021 dominujú trestné činy zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona a tiež trestné činy marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 Trestného zákona.

V súvislosti s trestnou činnosťou príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy nesúvisiacou s výkonom služby v roku 2021 prevládala rôznorodá trestná činnosť spáchaná mimo služby, napr. v malej miere drogová trestná činnosť, vo väčšej miere trestná činnosť v dôsledku dopravných nehôd, ale aj majetková trestná činnosť. V minimálnej miere boli vedené stíhania za trestné činy usmrtienia podľa § 149 Trestného zákona, vo väčšej miere za trestné činy ublíženia na zdraví podľa § 156, § 157 a § 158 Trestného zákona, ojedinele aj za trestné činy nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona, vydierania podľa § 189 Trestného zákona, týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona a ďalšie trestné činy.

Štruktúra trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy sa oproti roku 2020 zásadnejšie nezmenila. Najviac trestných oznámení a trestných stíhaní sa týkalo príslušníkov Policajného

zboru, v malej miere príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a ojedinele príslušníkov finančnej správy.

Osobitnú skupinu páchatel'ov trestnej činnosti z radov príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a finančnej správy tvoria tí, ktorí sú trestne stíhaní za najzávažnejšiu trestnú činnosť, ktorá je uvedená v § 14 Trestného poriadku (napr. trestné činy prijímania úplatku, podplácania, nepriamej korupcie a ďalšie).

K údajom o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy za rok 2021 podľa krajov je potrebné uviesť, že najviac trestných vecí v prípravnom konaní i pred začatím trestného stíhania bolo vedených Krajskou prokuratúrou v Bratislave, nasleduje Krajská prokuratúra v Košiciach a Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici. Pri Krajskej prokuratúre v Bratislave ide o pretrvávajúci jav odzrkadľujúci skutočnosť, že v jej obvode je služobne zaradená najväčšia časť príslušníkov Policajného zboru, ktorá tvorí dominantnú časť podozrivých, resp. páchatel'ov.

V roku 2021 došlo oproti roku 2020 k poklesu nápadu trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy v trestných veciach v prípravnom konaní na 228 vecí (264 vecí bolo v roku 2020), pričom obvinenie bolo v roku 2021 vznesené 62 osobám (v roku 2020 bolo vznesené obvinenie 70 osobám).

Zo štatistických údajov o trestných veciach pred začatím trestného stíhania však vyplýva, že v roku 2021 bolo vedených 1 441 vecí (1 295 vecí v roku 2020), čo predstavuje nárast o 146 vecí. Podstatné zvýšenie nápadu vecí pred začatím trestného stíhania bolo na Krajskej prokuratúre v Košiciach, v menej významnej miere aj na Krajskej prokuratúre v Trenčíne, Krajskej prokuratúre v Trnave a Krajskej prokuratúre v Nitre. V rámci prípravného konania došlo v roku 2021 k miernemu, nevýznamnému zvýšeniu nápadu vecí na Krajskej prokuratúre v Trnave a Krajskej prokuratúre v Trenčíne. Prehľad počtu trestných vecí vedených proti príslušníkom Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy za posledné 2 roky podľa jednotlivých krajských prokuratúr vyplýva z tabuľky/grafu II.3.5.

Ako už bolo vyššie naznačené, majoritným trestným činom u príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy aj v roku 2021 zostal trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona. Tieto trestné činy však majú rôznorodú skladbu v závislosti od rôznorodých právomocí príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy, ktorým je zverený ich výkon. Najčastejšie ide o trestnú činnosť súvisiacu s použitím donucovacích prostriedkov pri vykonávaní služobného zákroku alebo v služobných priestoroch, ale zvýšili sa trestné oznámenia najmä na príslušníkov Policajného zboru v súvislosti s ich rozhodovacou právomocou v trestných a priestupkových veciach. Tu je evidentná snaha oznamovateľov využiť inštitút trestného oznámenia ako tzv. „tretiu inštanciu“ vo vzťahu k iným konaniam, v ktorých vystupujú v rôznych procesných postaveniach, od oznamovateľov až po obvinených, čím sa snažia zvrátiť vybavenie týchto vecí vo svoj prospech, resp. podľa svojich predstáv. Tento trend v budúcnosti bude zrejme stúpajúci.

Prokuratúra zaznamenala v roku 2021 nový fenomén súvisiaci s trestnými oznámeniami na príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy súvisiaci s pandémiou COVID-19, nakoľko v uvedenom období bolo podané množstvo trestných oznámení na príslušníkov Policajného zboru pre plnenie si služobných povinností súvisiacich s opatreniami na zamedzenie

a odvrátenie šírenia pandémie COVID-19. V tejto súvislosti boli podané na viacerých príslušníkov Policajného zboru trestné oznámenia, a to aj pre medializované prípady; obsahovo a skutkovo totožné trestné oznámenia podalo väčšie množstvo oznamovateľov, dokonca aj niekoľko desiatok oznamovateľov. Túto skutočnosť možno pripísať aj k zvýšenému napätiu v spoločnosti, ale aj k zvýšenému pracovnému zaťaženiu príslušníkov Policajného zboru v súvislosti s pandemiou COVID-19.

V roku 2021, tak ako v roku 2020, prokuratúra eviduje skupinu trestných oznámení podaných na príslušníkov Policajného zboru, ktoré nadväzujú na trestné konania, kde sú samotní oznamovatelia stíhaní ako obvinení. Tu je zjavná motivácia oznamovateľov takýmto „nátlakom“ si zabezpečiť prípadnú beztrestnosť v ich trestných veciach. Možno konštatovať, že mierne zníženie nápadu vecí príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy v roku 2021 sčasti súvisí aj s dôsledným vyhodnocovaním týchto podaní, ktorých veľká časť je podľa obsahu posúdená ako žiadosť o preskúmanie postupu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru.

K trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy formou spolupáchateľstva dochádzalo v roku 2021 skôr ojedinele.

Aj v roku 2021 bolo realizované trestné konanie proti príslušníkom Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy za spáchanie trestných činov korupcie, pričom bolo vznesené obvinenie 11 osobám (rovnakému počtu osôb bolo vznesené obvinenie aj v roku 2020), bola podaná obžaloba v 5 veciach a dohoda o vine a treste bola uzatvorená v 5 veciach. V roku 2021 nie je možné opomenúť viaceré trestné stíhania bývalých vysokopostavených predstaviteľov Policajného zboru, napr. v kauze tzv. „Očistec“, v ktorej bola v tomto roku podaná obžaloba, ale aj uzatvorená dohoda o vine a treste. Okrem toho boli odhaľované a dokumentované aj bežné prípady menšej korupcie príslušníkov Policajného zboru. V týchto veciach dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry.

3.6. Trestná činnosť ostatných verejných činiteľov (trestné činy osôb, ktoré sú verejnými činiteľmi, v súvislosti s výkonom ich funkcie)

Pod trestnou činnosťou ostatných verejných činiteľov možno rozumieť trestné činy páchané osobami, ktoré sú verejnými činiteľmi, mimo príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy, za súčasného splnenia podmienky, že skutok bol spáchaný v súvislosti s výkonom ich funkcie ako verejného činiteľa. Do kategórie trestných činov páchaných verejnými činiteľmi, ktoré realizujú prokurátori okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, sa zaraďujú trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona a trestný čin marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 a § 327a Trestného zákona. Možno však uviesť, že verejní činitelia sa v súvislosti s plnením úloh vo verejnom záujme dopúšťajú aj iných trestných činov; najčastejšie ide o trestný čin subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona, trestný čin porušovania právomoci pri správe cudzieho majetku podľa § 237 a § 238 Trestného zákona, trestný čin sprenevery podľa § 213 Trestného zákona, trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona, trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona, ktoré sú obvykle páchané v súbehu s vyššie uvádzanými trestnými činmi. Prokurátori ÚŠP

realizujú trestné stíhanie verejných činiteľov, najmä pokiaľ ide o korupčnú trestnú činnosť.

Trestné činy ostatných verejných činiteľov predstavujú minimálny podiel na celkovom počte spáchaných trestných činov, avšak ide o mimoriadne závažnú trestnú činnosť, ktorá má priamy dopad na celú spoločnosť, a s tým súvisiacu dôveru občanov v riadne fungovanie štátneho aparátu.

Okresné prokuratúry a krajské prokuratúry evidujú za rok 2021 pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona a pre trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa podľa § 327 Trestného zákona spolu 12 vecí, v ktorých bolo vznesené obvinenie, pričom v roku 2020 bolo pre tieto trestné činy evidovaných 16 obvinených, čím možno konštatovať pokles o 25 % oproti roku 2020.

V roku 2021 bolo vznesené obvinenie za korupciu verejným činiteľom (mimo príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy) spolu v 26 prípadoch (v roku 2020 bolo vznesené obvinenie 18 osobám), čím možno konštatovať nárast o 44,45 % oproti roku 2020. Prokurátori v roku 2021 podali obžalobu na (rôznych) verejných činiteľov v 5 prípadoch (v 5 veciach v roku 2020) a v 7 prípadoch bola uzavretá dohoda o vine a treste (v 5 veciach v roku 2020), čím došlo k zvýšeniu počtu uzatvorených dohôd o vine a treste o 40 % oproti roku 2020. Značné percento uvedených vecí predstavujú závažné a spoločensky významné korupčné trestné veci sudcov a vysoko postavených štátnych funkcionárov, z ktorých možno príkladom spomenúť prípad mediálne známy pod označením „Dobytkár“, ktorý je vedený pre korupčnú trestnú činnosť a pre legalizáciu príjmu z trestnej činnosti, ako aj trestnú vec vedenú za pokračovací zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1 a 2 Trestného zákona, ktorých sa dopustila sudkyňa Krajského súdu v Žiline, a ktorá bola skončená rozsudkom, ktorým súd schválil uzatvorenú dohodu o vine a treste.

Možno ustáliť, že oproti predchádzajúcim rokom výrazne narástol počet odhalených, obvinených, ale aj odsúdených korupčných trestných činov proti vysokým štátnym úradníkom a sudcom. Vo viacerých prípadoch je táto korupcia spojená aj so zneužívaním právomoci verejného činiteľa a legalizáciou príjmov z trestnej činnosti, čím vzrástla náročnosť dokazovania v prípravnom konaní a v konaní pred súdom. Podiel stíhaných osôb pre tento druh trestnej činnosti na celkovej kriminalite predstavuje 0,041 %.

Prokurátori okresných prokuratúr a krajských prokuratúr v roku 2021 podali obžalobu pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona a pre trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa podľa § 327 Trestného zákona súhrnne v 15 trestných veciach, čo je oproti roku 2020 nárast o 8 vecí.

Pokiaľ ide o trestné oznámenia podávané na verejných činiteľov v roku 2021, ako aj v minulých rokoch, vo výraznej miere (stovky vecí) sa vyskytovali oznámenia na rôzne osoby s rozhodovacou právomocou (napr. sudcovia, prokurátori, policajti, starostovia, primátori, zamestnanci stavebných oddelení, súdni exekútori, notári), ktorí v príslušnom konaní nerozhodli podľa predstáv oznamovateľov, prípadne nekonali hospodárne pri nakladaní s majetkom miest a obcí, alebo riadne neplnili svoje povinnosti uložené im zákonom. Zvýšenie počtu podaných trestných oznámení súvisí aj so zavedením novej skutkovej podstaty trestného činu ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona. Prevažná väčšina trestných oznámení je policajtní odmietnutá postupom podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, čo je

odôvodnené najmä tým, že oznamovatelia sa snažia prostredníctvom trestného konania zabezpečiť si plnenie svojich požiadaviek, ktoré im príslušným orgánom neboli priznané, prípadne pred podaním trestného oznámenia nevyužijú všetky zákonné prostriedky civilného práva, alebo už došlo k odstráneniu protiprávneho stavu, napr. zásahom príslušného kontrolného orgánu alebo zásahom prokurátora pri výkone dozoru v oblasti verejnej správy.

Pri danom druhu trestnej činnosti nie sú evidované výraznejšie teritoriálne odlišnosti, či už z pohľadu obsahu podávaných trestných oznámení alebo konkrétneho konania verejných činiteľov, ktorým bolo vznesené obvinenie v súvislosti s ich postavením, právomocou a zodpovednosťou, čo je ovplyvnené najmä špeciálnym subjektom týchto trestných činov, ktoré v rámci štruktúry štátnych orgánov a ich zameraní (súdni exekútori, notári, zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a pod.) pôsobia na celom území Slovenskej republiky. Z konkrétnych vecí, v ktorých došlo v roku 2021 k vzneseniu obvinenia, možno spomenúť trestnú vec vedenú v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave, v ktorej došlo k vzneseniu obvinenia súdnej exekútorke za prečin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. c) Trestného zákona v súbehu s prečinom porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Protiprávne konanie obvinenej spočívalo v prijatí peňažných prostriedkov od povinnej osoby, ktoré však následne nevyúčtovala a ponechala si ich bez ich poukázania oprávnenému. Špecifikom tejto trestnej veci bolo, že v predchádzajúcom období boli obvinenej vznesené obvinenia aj pre iné skutky v podstate so zhodným modus operandi. Taktiež možno poukázať na trestnú vec vedenú na Krajskej prokuratúre v Žiline, v ktorej došlo k vzneseniu obvinenia prokurátorovi pre prečin marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 ods. 1, ods. 2 Trestného zákona, ktorého sa mal dopustiť pri výkone dozoru prokurátora v trestnom konaní, pričom následne (v roku 2022) došlo u tohto prokurátora k rozšíreniu obvinenia o ďalších 40 čiastkových útokov trestného činu, ktoré spočívajú v jeho nečinnosti pri výkone prokurátorského dozoru a v nevybavení sťažností oprávnených osôb, návrhov a podnetov policajta v primeraných lehotách.

Z pohľadu vyvodenia trestnej zodpovednosti proti konkrétnym osobám, a teda preukázania naplnenia znakov skutkovej podstaty trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona sa z hľadiska dokazovania naďalej javí ako najproblematickejšie preukázanie, že verejný činiteľ konal „v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech“, čím je vyjadrený motív konania páchatel'a ako zložka subjektívnej stránky konania, ako aj pri trestnom čine marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 Trestného zákona preukázanie „zmarenia alebo podstatného sťaženia splnenia dôležitej úlohy“. Dokazovanie tejto trestnej činnosti je veľmi náročné, nakoľko často ide o sofistikované konanie vzdelaných osôb, kedy je nutné zodpovedať množstvo odborných otázok z rôznych oblastí, vypočuť svedkov, ktorí sú potenciálnymi páchatel'mi danej trestnej činnosti, prípadne majú motiváciu sa navzájom kryť, nakoľko cítia spoluzodpovednosť za porušenie zákona alebo nečinnosť. Páchanie tohto druhu trestnej činnosti je vo veľkej miere motivované finančným prospechom, pre ktorý často dochádza k prieniku s možným naplnením skutkovej podstaty niektorého z korupčných trestných činov.

Aplikačné problémy v danej oblasti kriminality nie sú evidované, pričom nemožno konštatovať ani nedostatok súčasnej právnej úpravy. Predmetnú trestnú činnosť možno bezpochyby zaradiť medzi kriminalitu vyznačujúcu sa nízkou objasnenosťou, spočívajúcou najmä v jej neskorom ohlasovaní, sofistikovanosti

páchateľov a neochote kľúčových svedkov spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní. Objasnenosti v tejto oblasti prispieva aj aktívne využívanie inštitútu tzv. spolupracujúceho obvineného, ktorý je však využiteľný len v zákonom ustanovených prípadoch. V budúcnosti by k efektívnejšiemu odhaľovaniu a postihu prispelo zvýšenie spolupráce s odborníkmi v danej oblasti – využívanie odborných konzultantov, zabezpečovanie odborných vyjadrení, znaleckých posudkov, najmä za účelom odbremenenia orgánov činných v trestnom konaní a súdov od odborných otázok, najmä technického charakteru, zvýšenie spolupráce trestného a netrestného úseku prokuratúry, rozšírenie využívania inštitútu poskytovania ochrany oznamovateľom protispoločenskej činnosti podľa zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti“), ako aj navýšenie kvality materiálneho vybavenia príslušníkov Policajného zboru, ktoré je využívané pri nasadení informačno-technických prostriedkov a posilnenie personálnych kapacít príslušnej zložky realizujúcej predmetnú utajovanú činnosť.

3.7. Počítačová kriminalita

Počítačová kriminalita je fenoménom dnešnej doby priamo úmerne rastúcim s vývojom elektronizácie a čoraz väčším využívaním práve týchto prostriedkov komunikácie tak v bežnom, ako i pracovnom živote.

Pri hodnotení počítačovej kriminality možno konštatovať vysokú mieru latencie pre neškodne vyzerajúcu formu, ktorá je pomerne problematická na odhalenie páchateľov, z dôvodu náročnosti dokazovania tohto typu trestnej činnosti, pretože páchatelia pri tejto forme trestnej činnosti využívajú anonymitu internetového prostredia.

Počet trestných činov počítačovej kriminality, ich páchateľov a spôsob skončenia trestného konania je z informačného systému prokuratúry možné identifikovať len v rámci kategórie trestných činov priamej počítačovej kriminality, a sice trestných činov spáchaných proti počítačovému systému. Pre trestný čin neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247 Trestného zákona boli v roku 2021 vedené trestné stíhania proti 2 osobám (v roku 2020 bolo vedených 9 trestných stíhaní proti osobe), na 1 osobu bola podaná obžaloba (na 3 osoby v roku 2020), s 1 osobou bola uzatvorená dohoda o vine a treste a 2 osoby boli odsúdené (1 odsúdený v roku 2020).

V roku 2021 nebolo vedené trestné stíhanie pre trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového systému podľa § 247a Trestného zákona proti páchateľovi (v roku 2020 boli vedené 2 trestné stíhania proti 2 obvineným), na žiadnu osobu nebola podaná obžaloba (ani v roku 2020) a 1 osoba bola odsúdená (v roku 2020 nebola odsúdená žiadna osoba). Pre trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového údajov podľa § 247b Trestného zákona boli vedené 3 trestné stíhania proti osobe (v roku 2020 boli vedené 2 trestné stíhania proti osobe), na 2 osoby bola podaná obžaloba (na 1 osobu v roku 2020) a 2 osoby boli odsúdené (v roku 2020 nebola odsúdená žiadna osoba).

V roku 2021 bolo vedené 1 trestné stíhanie pre trestný čin neoprávneného zachytávania počítačových údajov podľa § 247c Trestného zákona proti páchateľovi (v roku 2020 proti 3 osobám), na 1 osobu bola podaná obžaloba (na 2 osoby v roku 2020) a žiadna osoba nebola odsúdená (ani v roku 2020). Pre trestný čin výroby a držby prístupového zariadenia, hesla do počítačového systému alebo iných údajov podľa § 247d Trestného zákona nebolo vedené trestné stíhanie proti žiadnej osobe, ani nebola podaná obžaloba a žiadna osoba nebola odsúdená. V súvislosti s touto

priamou formou počítačovej kriminality boli zaznamenané prípady tzv. ransomware, kedy páchateľ nezisteným spôsobom zablokoval celý server obchodnej spoločnosti a za jeho sprístupnenie požadoval odplatu v bitcoinoch.

V praxi sa prejavujú trendy z predošlých období, kde prevažuje a bol zaznamenaný nárast najmä nepriamej formy počítačovej kriminality, kedy počítačový systém slúžil ako prostredie, resp. prostriedok na páchanie inej trestnej činnosti. Jedná sa o trestné činy, ktoré by mohli niesť znaky „počítačovej kriminality“, nakoľko sú páchané zvyčajne počítačovou formou alebo formou iných telekomunikačných prostriedkov, avšak z hľadiska objektu chráneného Trestným zákonom sa jedná o trestné činy systematicky zaraďované do odlišnej kategórie trestných činov. Z uvedeného dôvodu nie je možné striktno vymedziť a štatisticky obsiahnuť podiel počítačovej kriminality na celkovej štruktúre trestnej činnosti.

Medzi nové trendy v počítačovej kriminalite patria tzv. Microsoft podvody, pri ktorých páchateľ vystupujú v mene spoločnosti Microsoft ako technická podpora kontaktuje poškodených z rôznych telefónnych čísel s rôznymi predvoľbami, a to za účelom poskytnutia technickej podpory s cieľom ochrániť osobné údaje v súkromnom počítači poškodeného. Následne páchateľ navedie poškodeného na stiahnutie softvérového programu, ktorý páchateľovi poskytne vzdialený prístup do zariadenia poškodeného, čo páchateľ využije na získanie prístupu do používateľských alebo bankových účtov prostredníctvom hesiel uložených v internetových prehliadačoch. Neoprávnené platby, ktoré páchateľ následne uskutočnil, boli vo väčšine prípadov realizované v prospech obchodníkov so sídlami spoločností v zahraničí, najmä vo Veľkej Británii a v Severnom Írsku (napr. PayBis Limited EUR-PayBis.com). Ide o sofistikovanú trestnú činnosť presahujúcu hranice Slovenskej republiky.

V roku 2021 bolo zistené aj podvodné obchodovanie s kryptomenami spočívajúce v záujme poškodených o investovanie do kryptomien (Bitcoin), v dôsledku čoho reagovali na podvodné inzeráty páchateľov, pojednávajúce o príslube zhodnotenia finančných prostriedkov, zverejnené v sieti internet, pričom na základe následnej počítačovej komunikácie pomocou rôznych nástrojov (e-mail, Viber), resp. s následným využitím počítačových nástrojov (Anydesk), vylákali od poškodených finančné prostriedky na nákup rôznych druhov kryptomien, ktoré v skutočnosti boli použité na iný účel, prípadne poškodení umožnili páchateľom prístup do ich počítača, čo páchatelia využili na realizáciu neoprávnených prevodov ich finančných prostriedkov. Keďže páchatelia komunikovali s poškodenými z rôznych e-mailových adries, ktorých IP adresa bola neidentifikovateľná a poškodení platili rôzne poplatky súvisiace s kúpou bitcoinu na tzv. tranzitné účty v rámci celej Európskej únie, stotožnenie vlastníka bitcoinovej elektronickej peňaženky s konkrétnou osobou bolo veľmi problematické. Vo vzťahu k transakciám realizovaným prostredníctvom bitcoinových peňaženiek je potrebné poznamenať, že orgány činné v trestnom konaní nedisponujú softvérom, ktorý by tieto transakcie umožňoval účinne sledovať.

Táto protispoločenská činnosť využívajúca prostriedky a prostredie prudko rozvíjajúcej sa ľudskej činnosti otvára množstvo možností na vyvíjanie tejto protiprávnej činnosti, ktorá aj vďaka globálnej počítačovej sieti nadobúda medzinárodný charakter, a tak sa kladie dôraz na vzájomnú aj medzikontinentálnu spoluprácu štátov a ich orgánov. Dôkazy je v mnohých prípadoch potrebné zabezpečovať cestou medzinárodnej justičnej spolupráce, najčastejšie postupom podľa Dohovoru o počítačovej kriminalite. Súčinnosť a efektivitu medzikontinentálnej spolupráce štátov a ich orgánov možno badať a hodnotiť pozitívne najmä pri

trestných činoch súvisiacich s detskou pornografiou, nakoľko väčšina trestných stíhaní je začatých na podklade hlásení americkej neziskovej organizácie NCMEC (National Centre for Missing and Exploited children). Tieto hlásenia obsahujú aj údaje o internetovej identite a geografickej polohe a sú zasielané prostredníctvom Europolu do príslušných členských štátov Európskej únie, ktoré umožňujú uplatnenie inštitútov podľa § 91 Trestného poriadku (uchovanie a vydanie počítačových údajov), § 116 Trestného poriadku (oznámenie údajov o telekomunikačnej prevádzke), prípadne aj podľa § 100 Trestného poriadku (príkaz na domovú prehliadku). Výsledky z týchto procesných úkonov často viedli k stotožneniu páchatelia. K trestným činom súvisiacim s detskou pornografiou je potrebné priradiť aj trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201a Trestného zákona, ktorého skutková podstata spočíva v kontaktovaní dieťaťa mladšieho ako 15 rokov prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, pričom k tomuto dochádza práve za použitia počítača alebo iného technického zariadenia (mobil, tablet). V roku 2021 bolo za tento trestný čin vznesené obvinenie 9 osobám.

Pokiaľ ide o trestné činy nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona a nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona, ktoré spadajú do kategórie trestných činov proti iným právam a slobodám, teda sa štatisticky nevykazujú ako počítačová kriminalita, tu bol zaznamenaný nárast páchania trestnej činnosti aj prostredníctvom počítačových systémov, konkrétne formou zasielania e-mailov, či iných elektronických správ s obsahom vyhrážok, agresie, vydierania, manipulovania, resp. iného nevyžiadaného a zastrahujúceho kontaktovania obete prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby.

Za prínos v boji proti počítačovej kriminalite treba považovať vytvorenie siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite, ktorá bola zriadená v roku 2017, cieľom ktorej je zhromažďovanie a výmena praktických poznatkov týkajúcich sa počítačovej kriminality v rámci vnútroštátneho konania a medzinárodnej spolupráce, riešenie aplikačných problémov v rámci vyšetrovania počítačovej kriminality, poskytovanie praktických informácií prokurátorom, podpora spolupráce s odborom počítačovej kriminality úradu kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru. Členovia tejto siete sa podieľali na spracovaní pripomienok k aktuálnej úprave § 96d Trestného poriadku o zaisťovaní virtuálnej meny a konzultovali aj navrhovanú právnu úpravu v súvislosti s trestným činom nebezpečného elektronického obťažovania podľa § 360b Trestného zákona.

3.8. Trestná zodpovednosť právnických osôb

V roku 2021 bolo na území Slovenskej republiky realizovaných 261 trestných vecí (202 vecí v roku 2020; nárast o 59 vecí), v ktorých bola trestne stíhaná právnická osoba.

Pri porovnaní štatistických údajov jednotlivých krajských prokuratúr možno konštatovať regionálne rozdiely v uplatňovaní zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb, keď napr. v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach bolo realizovaných 49 vecí (viac ako 1/5 z celkového počtu vecí vedených proti právnickým osobám) a naproti tomu v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici bolo vedené trestné stíhanie proti 20 právnickým osobám. Tieto rozdiely sú zrejme determinované aj objektívne, a to počtom právnických osôb, druhom a rozsahom ich podnikateľských alebo iných aktivít v príslušnom kraji.

Z celkového počtu 261 vecí realizovaných v období 1. január až 31. december 2021 sa jedná v 17 veciach o prípady, kedy bolo (je) vedené trestné stíhanie len proti obvinenej právnickej osobe a v 244 veciach sa jedná o prípady, kedy bolo/je vedené

trestné stíhanie proti obvinenej právnickej osobe a súčasne proti obvinenej fyzickej osobe (štatutárnemu zástupcovi právnickej osoby) pre ten istý skutok.

Z hľadiska použitej právnej kvalifikácie v realizovaných trestných stíhaniach proti konkrétnym právnickým osobám sa jedná:

- v 154 veciach o daňovú trestnú činnosť (trestné činy skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona, neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona, nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona),
- v 22 veciach o trestný čin podvodu podľa § 221 Trestného zákona,
- v 16 veciach o trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona,
- v 12 veciach o trestný čin sprenevery podľa § 213 Trestného zákona,
- v 10 veciach o trestný čin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 Trestného zákona,
- v 4 veciach o trestný čin legalizácie príjmu, resp. výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona a
- v ostatných 43 veciach o rôznorodé trestné činy majetkovej a všeobecnej kriminality (napr. poškodzovania veriteľa podľa § 239 Trestného zákona, zvýhodňovania veriteľa podľa § 240 Trestného zákona, skresľovania údajov hospodárskej a obchodnej evidencie podľa § 259 Trestného zákona, porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona, prevádzachstva podľa § 356 Trestného zákona).

Úrad špeciálnej prokuratúry v roku 2021 viedol trestné stíhanie proti 47 právnickým osobám, čo je takmer trojnásobný nárast oproti roku 2020 (18 osôb) a je to viac aj ako v roku 2019 (22 osôb) a v roku 2018 (28 osôb). Osobitne výrazný je nárast počtu trestných stíhaní právnických osôb pre legalizáciu výnosov z trestnej činnosti (17 osôb v roku 2021 oproti 4 v roku 2020). Kým v roku 2020 bola podaná obžaloba pre legalizačnú činnosť iba vo vzťahu k jednej osobe, v roku 2021 to už bolo voči 16 osobám.

Z 261 vecí, v ktorých bolo v roku 2021 vznesené obvinenie proti konkrétnym právnickým osobám, bolo v 47 veciach právoplatne skončené prípravné konanie. V 46 veciach bola podaná obžaloba príslušnému okresnému súdu na obvinené právnické osoby.

V roku 2021 bola podaná obžaloba na obvinené právnické osoby aj v ďalších 13 veciach, v ktorých bolo vyšetrovateľmi vznesené obvinenie právnickým osobám v rokoch 2019 a 2020.

V 31 veciach, v ktorých bolo v roku 2021 vznesené obvinenie právnickým osobám, bolo dozorovými prokurátormi (právoplatne) skončené prípravné konanie vydaním uznesenia o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku s poukazom na § 86 ods. 1 písm. d) Trestného zákona a § 8 ods. 1 písm. a) zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb“), nakoľko zanikla trestnosť činu.

V 1 veci bolo rozhodnuté o zastavení trestného stíhania vedeného proti obvinenej právnickej osobe (za prečin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 ods. 1 Trestného zákona), a to podľa § 215 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku s poukazom na § 8 ods. 1 písm. b) zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb z dôvodu, že právnická osoba dobrovoľne upustila od ďalšieho konania

smerujúceho k spáchaniu trestného činu a škodlivý následok trestného činu napravila (vykonala všetky opatrenia nariadené inšpektorátom životného prostredia).

V 3 veciach vedených na Okresnej prokuratúre Martin (v 2 prípadoch právnické osoby stíhané za daňovú trestnú činnosť – prečin neodvedenia dane a poistného podľa § 277 ods. 1 Trestného zákona) a na Okresnej prokuratúre Liptovský Mikuláš /právnická osoba stíhaná za prečin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona/, prokurátor okresnej prokuratúry rozhodol o podmiennečnom zastavení trestného stíhania vedeného proti právnickej osobe podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku, pričom podľa § 216 ods. 2 Trestného poriadku bola vo všetkých 3 veciach určená obvineným právnickým osobám skúšobná doba 2 roky.

V 2 veciach vedených na Okresnej prokuratúre Košice II (právnická osoba stíhaná za prečin zvýhodňovania veriteľa podľa § 240 ods. 1 Trestného zákona a právnická osoba stíhaná za prečin nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 ods. 1 Trestného zákona) prokurátor okresnej prokuratúry rozhodol o schválení zmieru medzi obvinenou právnickou osobou a poškodeným podľa § 220 ods. 1 Trestného poriadku, pričom podľa § 220 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku bola na účet prokuratúry zložená peňažná suma určená na ochranu a podporu obetí trestných činov podľa osobitného zákona (80 eur, resp. 100 eur). V oboch prípadoch bolo vznesené obvinenie aj fyzickej osobe – konateľovi právnickej osoby, a preto sa výška peňažnej sumy určená na ochranu a podporu obetí trestných činov javí ako neprimerane nízka. V tej súvislosti bude do budúcnosti dôsledne vyhodnotená výška takto určenej sumy v prípade stíhania právnickej osoby a uplatnenia inštitútu zmieru ako spôsobu skončenia prípravného konania voči stíhanej právnickej osobe.

V 5 veciach boli v roku 2021 rozsudkami príslušných okresných súdov schválené dohody o vine a treste (podľa § 334 ods. 4 Trestného poriadku) uzatvorené medzi prokurátorom a obvinenou právnickou osobou, pričom v 3 veciach bol obvinenej právnickej osobe uložený trest zákazu činnosti, a to:

- vykonávať sprostredkovateľskú činnosť v rozsahu voľnej živnosti, podnikateľské poradenstvo a reklamnú a propagačnú činnosť v trvaní 1 rok,
- vykonávať predmet činnosti: cestnú motorovú dopravu – vnútroštátnu nákladnú cestnú dopravu a nákladnú cestnú dopravu vykonávanú vozidlami s celkovou hmotnosťou do 3,5 t vrátane prípojného vozidla v trvaní 2 roky,
- vykonávať funkciu člena štatutárneho orgánu právnickej osoby v trvaní 8 mesiacov /za použitia § 39 ods. 2 písm. d), ods. 4 Trestného zákona/ a tiež bol uložený peňažný trest vo výške 1 500 eur), v ďalších 2 trestných veciach bol obvinenej právnickej osobe uložený peňažný trest vo výške 2 000 eur.

V 135 veciach, v ktorých v roku 2021 bolo vznesené obvinenie proti konkrétnym právnickým osobám, naďalej prebieha prípravné konanie.

V roku 2021 bolo právoplatne skončené súdne konanie v 47 veciach vedených proti právnickým osobám, a to právoplatnými rozhodnutiami (trestnými rozkazmi a rozsudkami) príslušných okresných súdov, pričom sa jednalo o trestné veci, v ktorých boli dozorovými prokurátormi podané obžaloby v roku 2021, ako aj v rokoch 2019 a 2020). Príslušné okresné sudy v právoplatných rozhodnutiach obvineným (obžalovaným) právnickým osobám:

- v 30 veciach uložili primeraný peňažný trest, rešpektujúc minimálnu výšku v sume 1 500 eur podľa § 15 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb; z toho v 4 veciach bol súčasne uložený trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku a v 2 veciach bol súčasne uložený trest zákazu činnosti,

- v 7 veciach uložili primeraný trest zákazu činnosti so špecifikovaním konkrétneho predmetu podnikania, resp. konkrétnej činnosti, ktorej sa uložený trest zákazu činnosti týka (v jednej trestnej veci však bol súčasne uložený aj peňažný trest a v druhej bol súčasne uložený trest prepadnutia majetku),
- v 8 veciach uložili trest zrušenia právnickej osoby; z toho v 1 trestnej veci bol súčasne uložený trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku,
- v 2 veciach upustili od uloženia súhrnného trestu.

Úrad špeciálnej prokuratúry eviduje v roku 2021 skončenie prípravného konania podaním obžaloby v 27 trestných veciach vedených proti právnickým osobám. V 10 veciach došlo ku konaniu o dohode o vine a treste. Špecializovaný trestný súd rozhodol v 10 veciach odsudzujúcim rozsudkom.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno konštatovať, že uplatňovanie zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb malo v roku 2021 stúpajúcu tendenciu oproti predchádzajúcim rokom. Na nárast počtu vecí, v ktorých bolo vedené trestné stíhanie (vznesené obvinenie) proti právnickým osobám, malo (a bude mať) pozitívny vplyv to, že problematike zisťovania zákonných podmienok na vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb a uplatňovania zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb je venovaná sústavná pozornosť.

Predmetná problematika je pravidelne predmetom pracovných porád riaditeľa trestného odboru generálnej prokuratúry a je pravidelne prejednávaná aj na pracovných poradách krajských prokurátorov, okresných prokurátorov, ako aj na medzirezortných súčinnostných poradách (i keď pracovné porady sa s ohľadom na pandemickú situáciu v Slovenskej republike v roku 2021 konali v obmedzenom rozsahu).

Stúpajúce štatistické ukazovatele týkajúce sa uplatňovania zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb v roku 2021 svedčia o postupnom etablovaní sa predmetnej problematiky v činnosti orgánov činných v trestnom konaní. Podiel trestnej činnosti právnických osôb bol však v porovnaní s celkovou kriminalitou na území Slovenskej republiky za sledované obdobie roku 2021 naďalej veľmi nepatrný.

Na výraznom náraste počtu vecí, v ktorých bolo v roku 2021 (oproti roku 2019 a 2020) vedené trestné stíhanie proti právnickým osobám, malo nepochybne pozitívny vplyv to, že problematike zisťovania zákonných podmienok na vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb a uplatňovaniu zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb je venovaná sústavná pozornosť zo strany generálnej prokuratúry i podriadených prokuratúr, a to v rámci pracovných porád (i v súčinnosti s Policajným zborom), na ktorých je osobitne zdôrazňovaná potreba intenzívneho využívania zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb v praxi (aj keď pracovné porady sa vzhľadom na pandemickú situáciu v Slovenskej republike v roku 2021 konali v obmedzenom rozsahu).

4. Činnosť prokuratúry v trestnej oblasti

4.1. Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní

Oprávnenie prokurátora vykonávať dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní ako súčasť oprávnení prokuratúry vyplýva z čl. 149 ústavy, § 4 ods. 1 písm. a) zákona o prokuratúre a z § 230 ods. 1 Trestného poriadku.

Dozorová činnosť prokurátorov sa odzrkadľuje najmä vo využívaní § 230 Trestného poriadku. Využívaním oprávnení podľa § 230 ods. 2 Trestného poriadku

si prokurátori zabezpečujú prehľad o stave vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania v konkrétnych trestných veciach a realizáciou týchto oprávnení účinne ovplyvňujú priebeh vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania a prípadne odstraňujú zistené nedostatky a pochybenia policajtov. Najúčinnějšími oprávneniami prokurátorov sú previerky vyšetrovacích spisov a na tieto nadväzujúce záväzné pokyny prokurátorov vydávané za účelom usmernenia postupu policajtov v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania; sú ukladané formou opatrení. Neopomenuteľným oprávnením, ktoré je nevyhnutné prokurátormi uplatňovať pri zistení pochybení v rozhodovaní policajtov, je aj zrušovanie nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajtov postupom podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku. Taktiež efektívnym oprávnením prokurátora je jeho účasť na úkonoch policajta, počas ktorých môže prokurátor priamo usmerňovať činnosť policajta, či vykonať úkon aj osobne, a zabezpečiť tak náležité a zákonné vykonanie úkonu.

Najvyššia aktivita prokurátorov bola aj v roku 2021 zameraná na previerkovú činnosť v súlade s § 230 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku. V sledovanom období roku 2021 vykonali prokurátori celkom 73 952 individuálnych previerok vyšetrovacích spisov, čo predstavuje pokles o 0,2 % oproti roku 2020, v ktorom bolo vykonaných 74 102 individuálnych previerok vyšetrovacích spisov (počet previerok vykonaných za posledné 4 roky je uvedený v tabuľke/grafe II.4.1.5). Najaktívnejšiu previerkovú činnosť vykonávali prokurátori z obvodov Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici a Krajskej prokuratúry v Bratislave. Súčasne je potrebné uviesť, že počet vykonaných individuálnych previerok vyšetrovacích spisov je jedným z merateľných ukazovateľov z programovej štruktúry generálnej prokuratúry, pričom samotný cieľ na rok 2021 bol stanovený v počte vykonania 55 000 previerok, ktorý bol nielenže naplnený, ale výrazne prekročený (o 34,4 %). Previerky stavu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania plnia dôležitú úlohu pri výkone dozoru prokurátora v prípravnom konaní. Prokurátor je prostredníctvom ich vykonávania oboznámený s trestnou vecou, o vykonaní každej previerky spíše záznam, ktorého súčasťou v prevažnej miere sú aj konkrétne pokyny policajtovi k ďalšiemu priebehu vykonávania vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, či upozornenia na prípadné nedostatky alebo pochybenia v činnosti policajta týkajúce sa skutkových, ale i formálno-právnych nedostatkov, ako aj návrhy na ich riešenie či odstránenie. Pri vykonávaní previerok prokurátori vždy analyzujú zákonnosť a správnosť vykonaných vyšetrovacích úkonov či vydaných rozhodnutí, ako aj dbajú na zabezpečenie bezprieťahového vykonávania vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, a za tým účelom zisťujú prípadné dôvody prieťahov vo vyšetrovaní alebo skrátenom vyšetrovaní a vyhodnocujú, či tieto boli zavinené policajtom alebo objektívnymi dôvodmi.

Okrem previerkovej činnosti priebehu prípravného konania, najmä jeho zákonnosti a plynulosti, usmerňujú prokurátori konanie tiež využívaním oprávnenia prokurátora podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, ktorým je vydávanie pokynov. Týmto pokynmi prokurátor záväzne upravuje ďalší postup policajta vo vyšetrovaní alebo v skrátenom vyšetrovaní, a ako už bolo vyššie uvedené, vydávanie záväzných pokynov často nadväzuje na vykonané individuálne previerky stavu vyšetrovania, pričom takéto záväzné pokyny prokurátora sú súčasťou vyšetrovacieho spisu. V období roku 2021 bolo prokurátormi vydaných celkom 19 705 záväzných pokynov podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, čo predstavuje nevýznamný pokles o 0,6 % oproti roku 2020, v ktorom bolo vydaných 19 828 záväzných pokynov (počet záväzných pokynov za posledné 3 roky je uvedený v tabuľke/grafe II.4.1.6.). Najviac záväzných pokynov bolo uložených so strany

prokurátorov z obvodov Krajskej prokuratúry v Prešove a Krajskej prokuratúry v Trnave. Obdobne ako tomu je pri vykonávaní previerok, aj počet vydaných záväzných pokynov prokurátora je jedným z merateľných ukazovateľov z programovej štruktúry generálnej prokuratúry, pričom samotný cieľ na rok 2021 bol stanovený v počte vydania 18 000 záväzných pokynov, ktorý bol prekročený o 9,5 %.

Napriek vydávaniu záväzných pokynov a vykonávaniu previerkovej činnosti prokurátormi, boli prokurátori aj v roku 2021 nútení pristúpiť k vráteniu vecí policajtom na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania s pokynom podľa § 230 ods. 2 písm. d) Trestného poriadku celkom v 2 027 prípadoch, čo predstavuje pokles o 7,5 % oproti roku 2020, v ktorom bol daný postup uplatnený v 2 192 prípadoch. Dôvodom takého postupu boli, opätovne ako v minulých rokoch, predovšetkým porušenia procesných práv obvinených, obhajcov alebo poškodených, nedostatočné splnenie záväzných pokynov prokurátora, nedostatočné objasnenie skutkových okolností vecí, nedostatky pri záverečnom preštudovaní spisového materiálu po ukončení vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, či z dôvodu zistenia iných procesných pochybení policajtov.

Počas roku 2021 prokurátori postupom podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku zrušili ako nezákonné alebo neopodstatnené celkovo 2 416 rozhodnutí policajta, čo je pokles o 14,7 % oproti roku 2020, v ktorom bolo zrušených 2 834 rozhodnutí policajta (tabuľka/graf II.4.1.7). Táto neoddeliteľná súčasť dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní vo väčšine prípadov nadväzuje na vykonávanie individuálnych previerok vyšetrovacích spisov, pričom medzi dôvody, ktoré vedú prokurátorov k uplatneniu daného postupu, treba zaradiť, obdobne ako v minulých rokoch, konštatovanie nedostatočnej objasnenosti skutkových zistení v rozsahu potrebnom pre vydanie konkrétneho procesného rozhodnutia policajta alebo ich nesprávne vyhodnotenie, zistenie formálnych procesných nedostatkov v rozhodnutí policajta, vrátane arbitrárnosti jeho odôvodnenia, či v prípade uznesení policajta o začatí trestného stíhania alebo o vznesení obvinenia, zistenie nedostatkov vo formulácii skutkových viet, ktoré veľakrát nenapĺňajú obligatórne znaky skutkovej podstaty stíhaného trestného činu.

Neopomenuteľnou činnosťou prokurátora, priamo súvisiacou s výkonom dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, je aj rozhodovanie prokurátora o sťažnostiach proti uzneseniam policajta, ktorých rozhodnutie zveruje Trestný poriadok do právomoci prokurátora. Táto činnosť, ktorú prokurátor realizuje podľa § 193 a § 194 Trestného poriadku, nie je priamo obsiahnutá v § 230 Trestného poriadku, avšak vyplýva z charakteristiky trestného konania a postavenia prokurátora ako pána prípravného konania, prostredníctvom ktorej rovnako dochádza k realizácii dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní. V roku 2021 prokurátori rozhodovali celkom o 8 877 podaných sťažnostiach, čo predstavuje pokles o 4,3 % oproti roku 2020, v ktorom bolo rozhodované o 9 276 sťažnostiach. V prevažnej väčšine, tak ako v predchádzajúcich rokoch, išlo o rozhodnutie podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, teda sťažnosť bola prokurátorom zamietnutá ako nedôvodná celkovo 7 385 rozhodnutiami, čo predstavuje pokles o 4,3 % oproti roku 2020, v ktorom bolo vydaných 7 713 rozhodnutí podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Druhým kvantitatívne najčastejším rozhodnutím prokurátora o sťažnosti bolo zrušenie napadnutého rozhodnutia podľa § 194 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, ktoré bolo realizované 1 062 rozhodnutiami, čo predstavuje pokles o 7,7 % oproti roku 2020, v ktorom bolo vydaných 1 151 rozhodnutí podľa § 194 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

Z hľadiska účinnosti, resp. efektívnosti použitia oprávnení prokurátora v rámci dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní je potrebné upriamiť pozornosť na oprávnenie prokurátora zúčastniť sa na vykonávaní úkonov policajta podľa § 230 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku, prostredníctvom ktorého je možné ovplyvniť priamo prebiehajúci úkon policajta, ako napr. výsluch obvineného, svedka alebo znalca či obhliadku miesta činu, a tak zabezpečiť efektívne a zákonné vykonanie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, najmä v skutkovo zložitých či procesne náročných konaniach. V období roku 2021 sa prokurátori zúčastnili celkovo 6 195 úkonov policajta, čo činí nárast o 1,8 % oproti roku 2020, v ktorom bolo vykonaných 6 084 účasti prokurátora na úkonoch policajta. Najviac aktívnymi v tomto smere boli prokurátori z obvodov Krajskej prokuratúry v Košiciach a Krajskej prokuratúry v Prešove. Počet účasti prokurátora na úkonoch policajta je taktiež jedným z merateľných ukazovateľov z programovej štruktúry generálnej prokuratúry, pričom samotný cieľ na rok 2021 bol stanovený v počte 2 500 účasti na úkonoch policajta, ktorý bol výrazne prekročený (skoro o 148 %).

Pri vyhodnotení použitia jednotlivých oprávnení prokurátora v roku 2021 je potrebné prihliadať na medziročný pokles nápadu trestných spisov (nápad v registroch Pv, Kv, Gv) v prípravnom konaní, ktorý predstavoval zníženie o 7,2 % na 53 113 novonapadnutých spisov, ako aj na medziročný pokles počtu vybavených spisov, ktorý predstavoval zníženie o 7,2 % na 57 337 vybavených spisov.

Aj napriek vyššie uvedenému medziročnému poklesu nápadu vecí, prokurátori si aj naďalej udržali vysokú mieru aktivity pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, keďže vo všetkých činnostiach, ktoré záviseli od ich aktivity (výkon previerkovej činnosti, ukladanie záväzných pokynov prokurátora, účasť prokurátorov na úkonoch policajta), je možné konštatovať, že vzhľadom k poklesu počtu napadnutých vecí v roku 2021 sa ich aktivita v jednotlivých spisoch zvýšila de facto o viac ako 7 %. Uvedené je pozitívne najmä preto, že prokurátori v roku 2021 plnili svoje úlohy za obtiažnych podmienok vyplývajúcich z opatrení prijatých v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19.

Taktiež je potrebné pozitívne vnímať uplatňovanie iných vyššie citovaných oprávnení prokurátora, ktorých kvantifikácia výkonu je závislá mimo činnosti prokurátora (vrátenie veci policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, zrušovanie nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajta, rozhodovanie o sťažnostiach). Vzhľadom k tomu, že je potrebné konštatovať pokles vrátených vecí policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, pokles zrušených nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajta a taktiež pokles zrušených uznesení policajta na podklade sťažnosti, je možné prijať záver, že uvedené kvantifikačné údaje indikujú medziročné skvalitnenie práce policajtov.

Vývoj počtu vybavených vecí v prípravnom konaní prokurátormi (voči známym páchatelom), a to zastavením trestného stíhania, prerušením trestného stíhania alebo postúpením veci za posledné 4 roky vyplýva z tabuľky/grafu II.4.1.3. Pri neznámých páchateloch tieto rozhodnutia vydávajú policajti (tabuľka/graf II.4.1.4.)

4.1.1. Odklony v trestnom konaní

Odklony v trestnom konaní sú prejavom restoratívnej justície založenej na myšlienke, že ak má páchatel prevziať skutočnú trestnoprávnu zodpovednosť za trestný čin, ktorý spáchal, musí si najprv plne uvedomiť, priznať a pochopiť svoje konanie. Práve priznanie, resp. vyhlásenie obvineného, že spáchal stíhaný skutok, je základnou podmienkou, ktorá musí byť splnená pri všetkých odklonoch. Len pri

splnení tejto podmienky (a ďalších podmienok, ktoré sa pri jednotlivých odklonoch líšia) môže pristúpiť prokurátor k využitiu niektorého z odklonov.

Prokurátori uzavreli v roku 2021 dohodu o vine a treste podľa § 232 Trestného poriadku s 1 422 obvinenými, čo je o 66 obvinených viac než v roku 2020. K podmiennečnému zastaveniu trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku došlo v roku 2021 voči 929 obvineným, čo je o 200 obvinených menej než v roku 2020. K schváleniu zmieru a následne k zastaveniu trestného stíhania podľa § 220 Trestného poriadku došlo v roku 2021 voči 426 obvineným, čo je o 1 obvineného menej ako v roku 2020.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že na prokuratúre došlo v roku 2021 k zvýšeniu využívania inštitútu uzavretia dohody o vine a treste podľa § 232 Trestného poriadku oproti roku 2020 o 4,87 %, k zníženiu využívania inštitútu podmiennečného zastavenia trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku o 17,71 % a k zníženiu využívania inštitútu zmieru a následného zastavenia trestného stíhania podľa § 220 Trestného poriadku o 0,23 %.

Prehľad vývoja počtu využitých odklonov v trestnom konaní za posledných 6 rokov je v tabuľke/grafe II.4.1.2.

4.1.2. Prietahy v prípravnom konaní

Základným ukazovateľom pri vyhodnotení a posúdení rýchlosti prípravného konania a prietahov v prípravnom konaní je dĺžka konania od začatia trestného stíhania do rozhodnutia v prípravnom konaní.

Na prokuratúrach v rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2021 evidovaných celkovo

- 2 887 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako 1 rok,
- 949 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako 2 roky,
- 870 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako 3 roky.

Oproti roku 2020 ide v trestných veciach starších ako 1 rok o pokles o 1,77 % (v roku 2020 bolo evidovaných 2939 vecí), v trestných veciach starších ako 2 roky o pokles o 2,57 % (v roku 2020 bolo evidovaných 974 vecí) a v trestných veciach starších ako 3 roky o nárast o 4,95 % (v roku 2020 bolo evidovaných 829 vecí).

Najčastejšie príčiny, ktoré vedú k predlžovaniu prípravného konania, sú tieto:

- neprimeraná dĺžka vypracovania znaleckých posudkov, ktorá je daná osobou znalca, zložitou znaleckého dokazovania, preťaženosťou znalcov v niektorých odboroch, ktorá vzniká následkom ich nedostatočného počtu,
- neprimeraná dĺžka vybavovania žiadostí o právnu pomoc (problémy sa vyskytujú pri vybavovaní žiadostí o právnu pomoc orgánmi Veľkej Británie, Spojených štátov amerických, Číny a viacerých iných štátov, osobitne takých, ktoré sa nenachádzajú v Európe, prípadne nie sú členskými štátmi Európskej únie), neúplnosť výsledkov právnej pomoci a následné žiadanie o ich doplnenie; Veľká Británia naďalej uplatňuje zásadu „de minimis“ (pod určenú hodnotu škody vec nevybavia) a neposkytuje právnu pomoc pri trestných činoch, ktoré vo Veľkej Británii nie sú trestnými činmi (napr. trestný čin zanedbania povinnej výživy),
- preformalizovanosť prípravného konania; niektoré úkony sa opakujú viackrát v rámci predprípravného a prípravného konania, keďže súdy často neakceptujú úkony vykonané pred vznesením obvinenia a považujú ich za nezákonné,
- obštrukcie osobitne zo strany obvinených a obhajcov (rôzne formy podaní a návrhov namietajúcich postup orgánov prípravného konania, ktoré majú desiatky a niekedy aj stovky strán, nepreberanie zásielok, vyhýbanie sa úkonom trestného

- konania, účelové ospravedlnenia neúčasti na nariadených úkonoch trestného konania, zmeny obhajcov),
- nemožnosť zabezpečiť osoby na úkony trestného konania (nepreberanie zásielok na nimi uvedenej adrese, resp. adrese trvalého pobytu, ich zdržiavanie sa mimo územia Slovenskej republiky a zriedkavé dochádzanie do miesta trvalého pobytu, časté zmeny pobytu týchto osôb na území Slovenskej republiky aj v zahraničí),
 - skutková a právna náročnosť trestných vecí, náročnosť dokazovania, nutnosť vykonania veľkého počtu procesných úkonov (uvedené sa týka najmä ekonomickej kriminality, daňových trestných činov, počítačovej kriminality),
 - nedostatočná kvalita vyšetrovania, resp. skráteného vyšetrovania, povrchné vykonávané dokazovanie policajtmí, nedostatočné zistenie skutkového stavu, nedostatočná znalosť merita vecí policajtmí, nedostatočné dodržiavanie procesných postupov, ktoré opodstatňujú vrátenie veci policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania,
 - dlhodobá vysoká fluktuácia v Policajnom zbore, reorganizácie Policajného zboru, ktoré spoločne spôsobujú, že trestné veci sú pridelené novým policajtom, ktorí ich nepoznajú a musia si ich naštudovať,
 - pasívny prístup policajtov, ktorí často nekonajú samostatne, ale len na základe záväzných pokynov prokurátorov; rozsah uskutočnených úkonov často nebýva dostatočný pre kvalifikované a zákonné rozhodnutie,
 - nefungujúca zastupiteľnosť u poverených príslušníkov Policajného zboru a vyšetrovateľov Policajného zboru (s výnimkou väzobných vecí), ktorá má za následok, že v čase, keď poverený príslušník Policajného zboru alebo vyšetrovateľ Policajného zboru čerpá dovolenku, je na rehabilitácii, je práceneschopný a pod., sa v jemu pridelených veciach nevykonávajú žiadne procesné úkony.

Pokiaľ ide o priedahy, ktoré vznikajú na strane príslušníkov Policajného zboru, je potrebné vo všeobecnosti uviesť, že prokurátori nemajú takmer žiadne efektívne nástroje, ktorými by vedeli ovplyvniť rýchlosť konania policajta. Prokurátor môže zistenú nečinnosť policajta signalizovať nadriadenému policajta a môže mu trestnú vec odňať, z čoho policajti obavu nemajú, skôr naopak, odňatie náročného, spravidla rozsiahleho spisu skôr ocenia. Takéto opatrenia preto nemajú žiadny efekt. Počet vecí, kde prokurátor podľa § 230 ods. 2 písm. f) Trestného poriadku odňal vec policajtovi, bol v roku 2021 v celej Slovenskej republike 113 (za rok 2020 bol počet takýchto vecí 107).

Odhliadnuc od uvedeného, zo strany prokurátorov je potrebné vykonávať náležitý dozor v pridelených trestných veciach a aktívne využívať príslušné dozorové oprávnenia v každej trestnej veci. Prokurátori sú povinní dôsledne vyhodnocovať potrebu a opodstatnenosť vykonávania konkrétnych úkonov dokazovania, ktoré môžu spôsobiť priedahy v prípravnom konaní (najmä potrebu znaleckého dokazovania či právnej pomoci), ale tiež trvať na riadnom a včasnom vykonávaní úkonov a plnení pokynov prokurátora policajtom.

Prokurátori, ktorí vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, sú kontrolovaní nadriadenými prokurátormi na všetkých úrovniach prokuratúry s cieľom zabrániť vzniku priedahov a odstrániť priedahy v prípravnom konaní.

Za účelom realizácie uvedeného bolo generálnym prokurátorom a ďalšími vedúcimi prokurátormi prijatých viacero opatrení. Medzi takéto opatrenia možno zaradiť pravidelné podávanie informácií generálnemu prokurátorovi krajskými prokurátormi o stave prípravného konania v trestných veciach, v ktorých prípravné

konanie trvá viac ako 1 rok, 2 roky alebo viac ako 3 roky. Tieto informácie generálny prokurátor vyhodnocuje a vyhodnocuje aj účinnosť opatrení krajských prokurátorov, prijatých za účelom odstránenia prieťahov a následne, v nadväznosti na uvedené, prijíma opatrenia vo vzťahu k podriadeným prokuratúram.

Aj v nadväznosti na opatrenia generálneho prokurátora boli krajskými prokurátormi prijaté viaceré opatrenia za účelom odstránenia prieťahov v prípravnom konaní, pričom každý krajský prokurátor zohľadnil pri prijímaní uvedených opatrení špecifiká týkajúce sa okresných prokuratúr v územnej pôsobnosti krajskej prokuratúry, ktorú riadi.

Medzi takéto opatrenia možno zaradiť pravidelné vykonávanie previerok prokurátormi okresných prokuratúr, okresnými prokurátormi a prokurátormi krajských prokuratúr. Uvedené platí primerane aj pre trestné veci, v ktorých vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní prokurátori krajských prokuratúr. Záznamy z vykonaných previerok sú v ustanovených lehotách predkladané bezprostredne nadriadeným prokurátorom, prípadne nadriadeným prokurátorom. Okresní prokurátori majú zároveň vo vzťahu k týmto trestným veciam uloženú povinnosť podávať krajským prokuratúram správy o stave konania. Za účelom ukončenia prípravného konania v uvedených trestných veciach bez zbytočných prieťahov sú na pravidelnej báze realizované medzirezortné porady na úrovni okresných prokuratúr a okresných riaditeľstiev Policajného zboru a na úrovni krajských prokuratúr a krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

Prijaté opatrenia generálneho prokurátora a vedúcich prokurátorov prispeli k zníženiu počtu trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako 1 rok, resp. viac ako 2 roky. To, že zníženie uvedeného počtu trestných vecí nie je výrazné, resp., že v trestných veciach, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako 3 roky, bol zaznamenaný mierny nárast, možno pripočítať aj k faktorom, ktoré sú popísané vyššie a ktoré nevie generálny prokurátor, ani jemu podriadení prokurátori ovplyvniť.

4.2. Činnosť prokuratúry v súdnom konaní

V roku 2021 bolo súdmi na území Slovenskej republiky odsúdených 21 529 osôb, oslobodených spod obžaloby bolo 535 osôb (počet oslobodení spod obžaloby za posledných 6 rokov je v tabuľke/grafe II.4.2.2.). Oproti roku 2020 došlo k poklesu počtu odsúdených o 7,28 % (23 218 osôb v roku 2020) a počtu oslobodených o 14,54 % (626 osôb v roku 2020). Tiež klesol počet obžalovaných osôb, a to o 7,5 %, keď v roku 2021 bolo obžalovaných 24 241 osôb (26 206 osôb v roku 2020), z toho bolo 6 134 osôb obžalovaných na základe postupu podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku (tzv. superskrátené vyšetrovanie). Prehľad vývoja počtu obžalovaných a podiel osôb obžalovaných na základe postupu podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku (tzv. superskrátené vyšetrovanie) za posledných 6 rokov vyplýva z tabuľky/grafu II.4.1.1.

Súdy podmienene zastavili v roku 2021 trestné stíhanie proti 118 osobám (133 osôb v roku 2020); pokles o 11,28 %. V roku 2021 súdy schválili zmier u 82 osôb (102 osôb v roku 2020); pokles o 19,61 %. Dohodu o vine a treste uzatvorenú medzi prokurátorom a obvineným v roku 2021 súdy schválili u 1 294 obvinených (u 1 576 obvinených v roku 2020); pokles o 17,89 %. Trestné stíhanie bolo súdmi zastavené voči 182 osobám (voči 207 osobám v roku 2020); pokles o 12,08 %. Počet súdmi postúpených vecí iným orgánom na prejednanie priestupku, iného správneho deliktu alebo na prejednanie v disciplinárnom konaní v roku 2021 bol 93 vecí (105 vecí v roku 2020); pokles o 11,43 %. Prehľad jednotlivých typov meritórnych rozhodnutí súdov za posledné 4 roky je v tabuľke/grafe II.4.2.1.

V nepatrnom množstve súdy odmietli obžalobu a vrátili vec do prípravného konania prokurátorovi z dôvodu odstránenia procesných pochybení. V roku 2021 takto súdy postupovali v 11 veciach (v 18 veciach v roku 2020); pokles o 38,89 %.

V roku 2021 využívali prokurátori v súdnom konaní v primeranom rozsahu zákonné oprávnenie podávať riadne opravné prostriedky proti prvostupňovým rozhodnutiam súdov. Celkovo bolo podaných 1 193 odvolaní (1 141 v roku 2020), čo je pokles o 4,36 %. Z celkového počtu podaných odvolaní súdy druhého stupňa vyhovel 401 odvolaniam (507 v roku 2020); čo je pokles o 29,91 % a zamietnutých bolo 482 odvolaní (537 odvolaní v roku 2020); pokles o 10,24 %. Proti rozhodnutiam súdov bolo prokurátormi podaných 187 sťažností (219 v roku 2020); pokles o 14,61 %. Úspešných bolo 65 sťažností (108 v roku 2020); pokles o 39,81 %, neúspešných bolo 70 sťažností (97 v roku 2020); pokles o 27,84 %; o ostatných odvolaniach a sťažnostiach v roku 2021 nebolo rozhodnuté. Proti trestným rozkazom bolo prokurátormi podaných 835 odporov (838 v roku 2020).

4.2.1. Prietahy v súdnom konaní (vrátane sťažností na prietahy v súdnom konaní podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku)

S trestným konaním súdnym, ktoré je obligatórnym štádiom trestného konania, iniciovaným na základe obžaloby alebo iného návrhu prokurátora, je priamo spojený aj časový aspekt vychádzajúci z požiadavky čl. 48 ods. 2 ústavy a § 2 ods. 7 Trestného poriadku, v ktorých je upravené právo na verejné prejednanie veci a na rozhodnutie veci bez zbytočných prietahov.

Na dĺžku trvania súdneho konania vplyvajú viaceré faktory. Negatívne vplyvajúcim fenoménom na prietahy v súdnom konaní bola aj počas roka 2021 pandemická situácia v dôsledku ochorenia COVID-19, ktorá so sebou priniesla nielen celospoločenské obmedzenia jednotlivých práv a slobôd občanov, ale prispela k vyhláseniu núdzového stavu na celom území Slovenskej republiky aj v roku 2021 a k prijímaniu s tým súvisiacich pandemických opatrení a obmedzení, ktoré bolo nevyhnutné dodržiavať aj zo strany súdov. V dôsledku pandemickej situácie a vzniknutých obmedzení prišlo k čiastočnej úprave bežného fungovania súdov, a to zákonom č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, na podklade ktorého boli súdy nútené rušiť termíny hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí, prípadne ich odročiť.

Dĺžka konania na súde po podaní obžaloby býva ovplyvnená postojom a aktivitou strán trestného konania, najmä disciplinovanosťou obvinených, obhajcov a svedkov. Prokuratúra ako jedna zo strán trestného konania nemôže jeho dĺžku zásadným spôsobom ovplyvniť. Prokurátor, ako procesná strana, má v tomto smere len oprávnenia vyplývajúce zo zákonnej úpravy, a to možnosť podania sťažnosti pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku. Uplatnenie postupu podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku je v zásade posledným spôsobom na zabezpečenie nápravy. Prokurátori priebežne sledujú stav trestných vecí po podaní obžaloby a v odôvodnených prípadoch komunikujú so súdmi, aby zistili príčiny nekonania, resp. aktuálny stav vybavenia vecí, spravidla písomnými žiadosťami, a tiež na medzirezortných pracovných poradách za účasti okresného (krajského) prokurátora a zástupcov vedenia okresného (krajského) súdu.

Sťažnosti pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku boli v roku 2021 prokurátormi uplatnené celkovo v 260 prípadoch (oproti roku 2020, kedy to bolo 136 prípadov, nárast o 91,17 %). Najviac sťažností bolo podaných v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave (148 sťažností), Krajskej prokuratúry v Trenčíne (32

sťažností) a Krajskej prokuratúry v Trnave (26 sťažností). Prehľad sťažností pre nečinnosť súdu podaných za posledné 3 roky prokurátormi podľa obvodov krajských prokuratúr je v tabuľke II.4.2.

Sťažnosti pre nečinnosť podávajú prokurátori v súlade s opatrením generálneho prokurátora č. 9 prijatým na porade generálneho prokurátora 5. a 6. decembra 2013, podľa druhu trestného činu (vo veciach, v ktorých je podaná obžaloba za prečin a súd nevykonal v trestnej veci žiadny úkon po dobu viac ako 6 mesiacov alebo v trestných veciach, v ktorých je podaná obžaloba za zločin a súd nevykonal v trestnej veci žiadny úkon viac ako 1 rok) a v súlade s opatrením generálneho prokurátora č. 1, prijatým na porade generálneho prokurátora z 5. až 7. apríla 2017 (vo veciach, v ktorých súd nekonal o návrhu na obnovu konania viac ako 1 rok).

Nečinnosť súdov v zmysle subjektívnych prieťahov zo strany sudcu možno považovať za výnimočnú a je najmä dôsledkom nepriaznivého personálneho stavu sudcov okresných súdov.

Dĺžka súdnych konaní, ktoré trvajú viac ako 3 roky, je prokurátormi analyzovaná v súlade s opatrením generálneho prokurátora č. 10 z porady generálneho prokurátora z 5. a 6. decembra 2013. Pri zistení neodôvodnených prieťahov v súdnom konaní prokurátori reagujú podaním sťažnosti podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku, prípadne prieťahy signalizujú predsedovi príslušného okresného (krajského) súdu alebo prostredníctvom generálneho prokurátora ministrovi spravodlivosti. Takáto signalizácia o prieťahoch v konaní konkrétnych súdov bola generálnym prokurátorom adresovaná ministerke spravodlivosti aj 27. septembra 2021. Súčasťou tejto signalizácie bol zoznam konkrétnych trestných vecí (v celkovom počte 89), v ktorých Krajská prokuratúra v Bratislave, Okresná prokuratúra Bratislava I a Okresná prokuratúra Stará Ľubovňa podali sťažnosti na nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku.

Podkladom pre hodnotenie rýchlosti súdneho konania a aktivity prokurátorov v súdnom konaní sú aj nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) o priznaných finančných zadostučineniach za prieťahy, pričom z celkového počtu 392 nálezov v roku 2021, v ktorých ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa iba 32 nálezov týkalo trestných vecí, čo predstavuje 8,16 % zo všetkých nálezov.

Neúmerná dĺžka vedenia súdneho konania bola ovplyvnená aj tým, že pri zmene samosudcu alebo zloženia senátu (pri odchode sudcu do dôchodku, pri úmrtí sudcu a pod.) obžalovaní nesúhlasili so zmenou samosudcu alebo zmenou v zložení senátu a hlavné pojednávanie sa muselo vykonať znova (§ 277 ods. 5 Trestného poriadku), čím dochádzalo k opätovnému a opakovanému procesu dokazovania.

V tej súvislosti je potrebné privítať novú právnu úpravu, ktorú priniesla novela Trestného poriadku účinná od 1. januára 2021 (v znení čl. III zákona o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku), spočívajúcu v zavedení nového ustanovenia, a to § 277a Trestného poriadku s označením „Zmena samosudcu alebo zloženia senátu“, ktorá má zefektívniť vykonávanie opätovného dokazovania na novom hlavnom pojednávaní. Primárne sa ňou odstraňuje duplicita vykonávania jednotlivých dôkazných prostriedkov, pokiaľ to nie je vzhľadom na existenciu presne definovaných dôvodov nevyhnutné. Dopad tejto novely Trestného poriadku z hľadiska dĺžky súdneho konania bude možné vyhodnotiť až v budúcich rokoch, keďže aj v roku 2021 bola značná časť hlavných pojednávaní

a verejných zasadnutí zrušená alebo odročená v súvislosti s pandemickými opatreniami a obmedzeniami.

Osobitným spôsobom predlžovania súdneho konania je využívanie „legálnej“ obštrukcie obvineným (obžalovaným) využitím § 34 ods. 3 a § 40 ods. 2 Trestného poriadku – práva žiadať ustanovenie obhajcu z dôvodu, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby. V prípade podania takej žiadosti krátko pred termínom hlavného pojednávania môže obžalovaný zmariť vykonanie tohto úkonu súdu, keďže z § 40 ods. 2 Trestného poriadku vyplýva povinnosť sudcu (predsedu senátu) ustanoviť mu obhajcu aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby. Vzhľadom na časovú tieseň je následne obtiažne upovedomiť obhajcu o termíne hlavného pojednávania za súčasného zachovania procesných lehôt na vykonanie hlavného pojednávania (aspoň 5 pracovných dní) a zabezpečiť tak priestor na riadny výkon práv obhajoby. Obžalovaný, ktorému bol obhajca takto ustanovený, má až dodatočnú povinnosť, do 30 dní od doručenia opatrenia o ustanovení obhajcu, preukázať nedostatok prostriedkov, pričom následne, keď nedostatok prostriedkov nepreukáže, ustanovenie obhajcu bude zrušené. Opakované podávanie takýchto žiadostí obžalovaným aktuálna zákonná úprava nijakým spôsobom nelimituje.

Pretrvávajúcim trendom predlžovania súdneho konania, najmä zo strany obvinených, je zneužívanie inštitútu námietky zaujatosti podľa § 31 a nasl. Trestného poriadku či odňatia a prikázania veci podľa § 23 Trestného poriadku, pričom uplatnenie týchto inštitútov vytvára procesnú prekážku ďalšieho konania a rozhodnutia vo veci až do času právoplatného rozhodnutia o námietke zaujatosti alebo o odňatí veci, čo negatívne ovplyvňuje dĺžku súdneho konania.

K objektívnemu predĺženiu súdneho konania dochádza aj v dôsledku právnej úpravy, a to v týchto prípadoch:

- keď do úvahy prichádza uloženie súhrnného trestu a je potrebné počkať na nadobudnutie právoplatnosti súdnych rozhodnutí vydaných v iných trestných veciach,
- keď sa v konaní pred samosudcom v priebehu hlavného pojednávania alebo v jeho závere zistí, že do úvahy prichádza uloženie súhrnného alebo spoločného trestu k trestu, ktorý bol uložený v konaní pred senátom (§ 349 ods. 2 Trestného poriadku); v takom prípade musí samosudca postúpiť vec senátu s dôsledkami spočívajúcimi vo vykonaní súdneho konania od začiatku.

V nadväznosti na uvedené pozitívne vnímanie zmenu, ktorú priniesla novela Trestného poriadku účinná od 1. augusta 2019 (zákon č. 214/2019 Z. z.), v dôsledku ktorej s poukazom na aktuálne znenie § 237 ods. 3 písm. b) a § 241 ods. 1 Trestného poriadku v podstate všetky trestné veci na okresných súdoch prejednáva samosudca (s výnimkou obzvlášť závažných zločinov, za ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej 12 rokov).

V neposlednom rade objektívnou príčinou neskončenia trestnej veci v čo najkratšom možnom čase je aj dĺžka vypracovania znaleckých posudkov, ktorých výsledky sú často zásadným dôkazom v trestných veciach, bez ktorých nie je možné v trestnom konaní riadne postupovať a rozhodnúť.

S problematikou prietahov v súdnom konaní súvisí aj osobitné postavenie okresných súdov v sídle krajských súdov ako súdov príslušných jednak na vydanie príkazov pri zaisťovacích úkonoch uvedených v § 24 ods. 4 Trestného poriadku, ako aj pre konanie o trestných činoch uvedených v § 16 ods. 1 Trestného poriadku, kde sa kumuluje v trestných veciach agenda „bežného“ okresného súdu s agendou podľa

§ 16 ods. 1 Trestného poriadku a niektorých okresných súdov aj s tzv. „vojenskou“ agendou podľa § 16 ods. 2 Trestného poriadku.

Neprehliadnuteľným faktorom a trendom, ktorý negatívne ovplyvnil súdne konania, a to nielen v trestnej oblasti, bolo opakujúce sa nahlasovanie bômb či bombových útokov na súdoch, čím boli zmarené viaceré súdne pojednávania.

4.3. Činnosť prokuratúry v prieskumnej agende

Generálny prokurátor v rámci prieskumnej činnosti zabezpečuje nápravu právoplatných rozhodnutí, ktoré boli vydané v rozpore so zákonom. Túto činnosť vykonáva na trestnom úseku, a to prostredníctvom dvoch zákonných oprávnení.

V prípravnom konaní je generálny prokurátor podľa § 363 Trestného poriadku oprávnený a zároveň povinný zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. V súdnom konaní je generálny prokurátor oprávnený podľa § 369 ods. 2 Trestného poriadku podať dovolanie proti právoplatnému rozhodnutiu súdu druhého stupňa z dôvodov taxatívne vymedzených v § 371 ods. 1 písm. a) až n) Trestného poriadku, o ktorom rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“).

Poznatky o porušení zákona generálny prokurátor zisťuje na základe návrhov oprávnených osôb, najmä obvinených a poškodených, ale aj iných subjektov, a tiež na základe vlastných informácií prokuratúry, najmä z dohľadovej činnosti, v rámci ktorej nadriadení prokurátori priebežne a systematicky preskúmajajú zákonnosť postupu a rozhodovacej činnosti podriadených prokurátorov a zákonnosť právoplatných súdnych rozhodnutí.

Dôležitosť významu prieskumnej agendy možno identifikovať v dvoch základných rovinách. V prvom rade sú zákonné oprávnenia generálneho prokurátora dôsledne uplatňované v tejto oblasti výkonu pôsobnosti prokuratúry, sú nástrojom reálne zabezpečujúcim nápravu nezákonných rozhodnutí nepripustne zasahujúcich do individuálnych práv fyzických osôb a právnických osôb, v druhom rade predstavujú účinný prostriedok zjednocovania aplikačnej praxe policajtov a prokurátorov v prípravnom konaní a prostredníctvom rozhodnutí najvyššieho súdu vydaných na základe dovolaní generálneho prokurátora aj aplikačnej praxe súdov.

4.3.1. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Právomoc generálneho prokurátora zrušiť z dôvodu nezákonnosti právoplatné rozhodnutia orgánov prípravného konania podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku predstavuje mimoriadne dôležitý a v podstate jediný právny nástroj, ktorým môže generálny prokurátor v konkrétnej trestnej veci, poznačenej porušením zákona, vysloviť svoj záväzný právny názor a opätovne v nej nastoliť stav zákonnosti, čo má zásadný význam nielen pre dotknuté subjekty trestného konania, ale aj pre procesný postup a rozhodovaciu činnosť všetkých podriadených prokurátorov v analogických prípadoch.

Na rozdiel od minulosti, platná právna úprava, vzhľadom na tzv. zákaz negatívnych pokynov (§ 6 ods. 8 zákona o prokuratúre) a vylúčenie inštitútu podnetov v trestnom konaní (okrem podnetov na podanie dovolania), bráni nielen generálnemu prokurátorovi, ale aj ostatným nadriadeným prokurátorom zabezpečiť nápravu nezákonného stavu iným spôsobom.

V konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku generálny prokurátor dôsledne preskúma všetky zákonné hmotnoprávne a procesnoprávne predpoklady

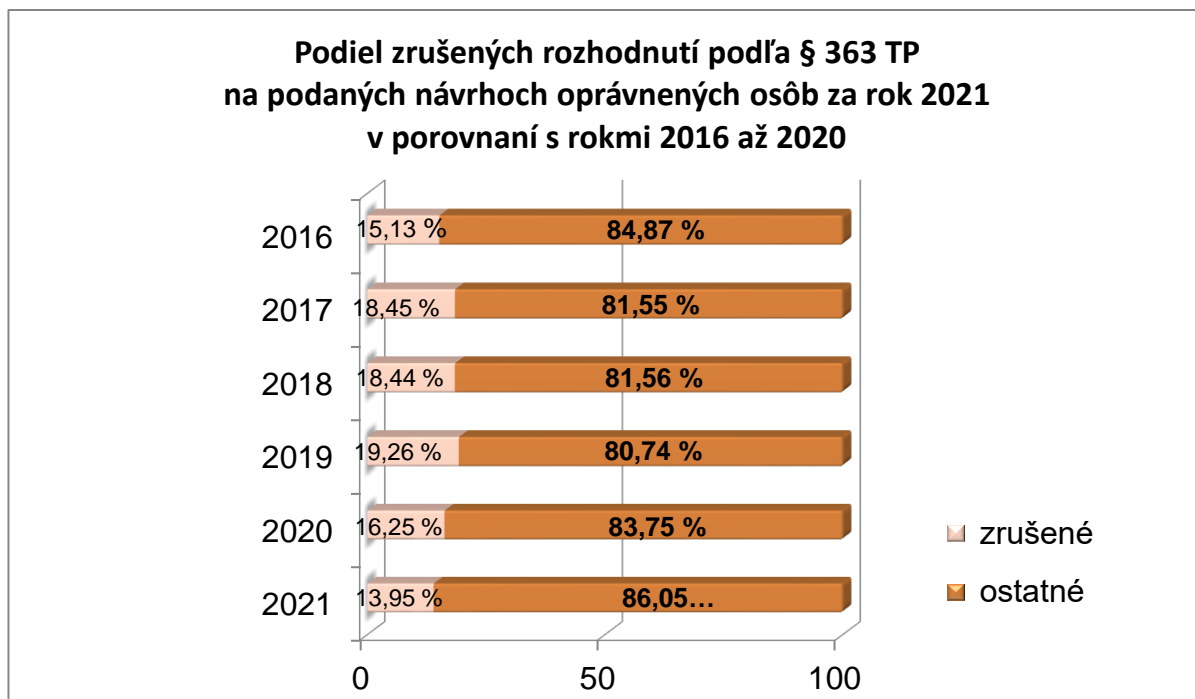
vedenia dotknutého trestného konania. Pri uplatňovaní svojej mimoriadnej kasačnej právomoci sa spravuje zásadou subsidiarity, v medziach ktorej sa tento inštitút využíva v situáciách, kedy nápravu nezákonného stavu nemožno zabezpečiť inými právnymi prostriedkami, predovšetkým procesnými oprávneniami samotného dozorového prokurátora.

Nedostatky identifikované v mimoriadnom opravnom konaní v procesnom postupe a rozhodovacej činnosti orgánov prípravného konania sa na základe rozhodnutia generálneho prokurátora oboznamujú a prejednávajú na pracovných poradách generálneho prokurátora s krajskými prokurátormi, ako aj na pracovných poradách riaditeľa trestného odboru generálnej prokuratúry s námestníkmi krajských prokurátorov pre trestný úsek a vedúcimi trestných oddelení krajských prokuratúr, na ktorých sú v záujme eliminácie opakovaného výskytu obdobných pochybení v budúcnosti prijímané konkrétne cielené opatrenia.

V roku 2021 bolo generálnemu prokurátorovi podaných celkom 638 návrhov oprávnených osôb a iných subjektov na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní (523 návrhov v roku 2020). V medziročnom porovnaní tak bol zaznamenaný markantný nárast nápadu na tomto úseku prieskumnej agendy, a to o takmer 22 %. V súlade s dlhodobým trendom najväčší počet návrhov, a to až 617 (96,7 % zo všetkých návrhov) podali obvinení (453 návrhov v roku 2020).

Z celkového počtu 638 návrhov až 542 smerovalo proti uzneseniu o vznesení obvinenia, čo predstavuje takmer 85 % na celkovom nápade, kým v zostávajúcich 96 prípadoch bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie iného druhu.

V roku 2021 generálny prokurátor zrušil 89 právoplatných rozhodnutí orgánov prípravného konania (85 rozhodnutí v roku 2020), čo predstavuje akceptáciu 13,95 % z celkového počtu podaných návrhov. V medziročnom porovnaní tak bol percentuálny podiel návrhov, ktorým bolo v roku 2021 v konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku generálnym prokurátorom vyhovie, najnižší za obdobie posledných šiestich rokov, čo je zrejmé z nižšie vyobrazeného grafu II.4.3./tabuľky II.4.3. V žiadnom z týchto prípadov generálny prokurátor nevyužil zákonnú možnosť rozhodnúť následne vo veci sám. Namiesto toho po zrušení napadnutého rozhodnutia spravidla prikázal príslušnému orgánu, aby o veci znovu konal a rozhodol.

Z 89 uznesení generálneho prokurátora bolo v 45 prípadoch zrušené výlučne rozhodnutie prokurátora (prvostupňové alebo druhostupňové), v 42 prípadoch bolo zrušené druhostupňové rozhodnutie prokurátora a zároveň i jemu predchádzajúce prvostupňové rozhodnutie policajta, vo zvyšných 2 prípadoch bolo predmetom zrušenia výlučne prvostupňové rozhodnutie policajta.

Z hľadiska územnej pôsobnosti jednotlivých krajských prokuratúr bolo najviac právoplatných rozhodnutí orgánov prípravného konania v roku 2021 zrušených z obvodu Krajskej prokuratúry v Prešove (16) a obvodu Krajskej prokuratúry v Bratislave (14), ďalej z obvodu Krajskej prokuratúry v Nitre a Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici (zhodne po 12); z obvodov ostatných krajských prokuratúr bolo zrušených v priemere 6 právoplatných rozhodnutí orgánov prípravného konania.

V trestných veciach dozorovaných na krajských prokuratúrach a okresných prokuratúrach bolo v roku 2021 zrušených celkom 9 meritórnych rozhodnutí prokurátora (15 rozhodnutí v roku 2020), z toho v 5 prípadoch o zastavení trestného stíhania vedeného proti konkrétnej osobe, v 2 prípadoch o postúpení veci na priestupkové konanie a v 2 prípadoch o podmienenečnom zastavení trestného stíhania.

V sledovanom období sa uplatnenie mimoriadnej kasačnej právomoci generálneho prokurátora v trestných veciach dozorovaných na krajských prokuratúrach a okresných prokuratúrach týkalo celkom 62 uznesení o vznesení obvinenia (61 uznesení v roku 2020). V 29 prípadoch však bolo zrušené len druhostupňové uznesenie prokurátora o zamietnutí sťažností obvinených podľa § 193 ods. 1 písm. a), písm. b) alebo písm. c) Trestného poriadku, v nadväznosti na čo bolo uložené o sťažnosti znovu konať a rozhodnúť v súlade so zákonom, tzn. za odstránenia generálnym prokurátorom vytýkaných nedostatkov vedúcich k zrušeniu právoplatného rozhodnutia.

V trestných veciach patriacich do vecnej pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry bolo v roku 2021 podaných celkom 130 návrhov oprávnených osôb a iných subjektov na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní. Na podklade týchto návrhov generálny prokurátor vydal 12 uznesení podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku, čo predstavuje akceptáciu menej ako 10 % z celkového

počtu podaných návrhov. Upovedomením podľa § 365 ods. 1 Trestného poriadku bolo v roku 2021 generálnym prokurátorom vybavených 89 vecí.

Z celkového počtu 130 návrhov podaných v trestných veciach patriacich do vecnej pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry smerovalo až 104 návrhov proti uzneseniu o vznesení obvinenia (podiel 80 % na celkovom nápade). V zostávajúcich 26 prípadoch bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie iného druhu. Generálny prokurátor rozhodol v 7 veciach o zrušení uznesenia o vznesení obvinenia, v ktorých zrušil nielen druhostupňové uznesenie prokurátora, ale aj prvostupňové uznesenie o vznesení obvinenia (4 veci v roku 2020). V ďalších 3 veciach generálny prokurátor zrušil výlučne druhostupňové uznesenie prokurátora, ktorým bola zamietnutá sťažnosť obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinenia (3 veci v roku 2020). Vo zvyšných 2 veciach došlo ku zrušeniu iného druhu právoplatného rozhodnutia orgánov prípravného konania.

Charakter dôvodov, pre ktoré bol generálnym prokurátorom v mimoriadnom opravnom konaní prijatý záver o porušení zákona odôvodňujúcim zrušenie právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta, bol v sledovanom období rôznorodý. Najfrekvencovanejšie sa porušenie zákona v aplikačnej praxi prokurátorov už dlhodobo identifikuje v súvislosti s ich rozhodovaním v sťažnostnom konaní (najmä z dôvodu nedodržania funkčnej príslušnosti, neexistencie všetkých zákonných predpokladov sťažnostného konania a arbitrárnosti rozhodnutia o sťažnosti v dôsledku nesplnenia elementárnych požiadaviek na kvalitu a presvedčivosť jeho odôvodnenia), osobitne v kontexte uplatňovania práva obvineného na obhajobu (najmä z pohľadu zabezpečenia tzv. povinnej obhajoby, práva nazrieť do vyšetrovacieho spisu a práva na písomný preklad uznesenia o vznesení obvinenia do jazyka, ktorému obvinený rozumie).

Dlhodobou ustálenú kategóriu dôvodov predstavujú nedostatky skutkového charakteru, ktoré sa v procesnoprávnom ohľade v roku 2021 prejavili predovšetkým v neúplnosti skutkových zistení v dôsledku vykonania nedostatočného, prípadne nezákonného dokazovania, ale aj v selektívnom hodnotení dôkazov zákonným spôsobom produkovaných v prípravnom konaní. Z hmotnoprávneho hľadiska sa predmetný druh pochybení aj v roku 2021 prejavil v nesprávnom právnom posúdení skutku ako trestného činu, napriek absencii jedného alebo viacerých obligatórnych znakov objektívnej či subjektívnej stránky jeho skutkovej podstaty.

V neposlednom rade bolo podkladom pre postup generálneho prokurátora podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku v sledovanom období zistenie ohľadom vecne nesprávnej interpretácie a aplikácie vybraných procesných ustanovení upravujúcich napr. uplatnenie kasačného oprávnenia prokurátora v rámci výkonu dozoru podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku či zákonné podmienky vydania tzv. opravného uznesenia policajtom podľa § 174 ods. 1 Trestného poriadku (per analogiam) s poukazom na § 180 Trestného poriadku. Aj v roku 2021 bol zaznamenaný prípad vedenia trestného stíhania pri existencii jedného z dôvodov jeho neprípustnosti, tentokrát podľa § 9 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku, keď k vzneseniu obvinenia konkrétnej osobe policajt pristúpil bez zadováženia súhlasu maloletého poškodeného, resp. jeho opatrovníka, s trestným stíhaním obvineného ako tzv. blízkej osoby maloletého poškodeného, vo vzťahu ku ktorej by mal maloletý poškodený ako svedok právo odprieť vypovedať.

Mnohé z nedostatkov zistených generálnym prokurátorom zodpovedajú vo svojich dôsledkoch takým podstatným vadám konania, ktorých odstránenie je v ďalšom priebehu trestného konania vylúčené a ktoré tak priamo ohrozujú

dosiahnutie jeho účelu v podobe náležitého zistenia trestných činov, spravodlivého potrestania ich páchatel'ov a odňatia výnosov z trestnej činnosti. Ak by k odstráneniu takýchto vád nedošlo ešte v rámci prípravného konania, po podaní obžaloby by súdu často neostalo iné, ako obžalobu odmietnuť, trestné stíhanie zastaviť alebo obvineného spod obžaloby oslobodiť, čo v konečnom dôsledku rezultuje do zodpovednosti prokuratúry podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy“).

Bez vyhovenia návrhu na zrušenie právoplatného rozhodnutia bolo v roku 2021 generálnym prokurátorom vybavených celkom 448 vecí, z ktorých v 395 veciach bolo vypracované riadne odôvodnené upovedomenie podľa § 365 ods. 1 Trestného poriadku (360 vecí v roku 2020), predovšetkým vzhľadom k nezisteniu dôvodov na zrušenie napadnutého právoplatného rozhodnutia, prípadne z dôvodu uplynutia zákonom ustanovenej lehoty alebo z dôvodu podania návrhu neoprávneným subjektom. Zostávajúcich 53 vecí bolo vybavených iným spôsobom, napr. konštatovaním predčasnosti podania návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku, neakceptovaním podnetu podriadeného prokurátora na zrušenie právoplatného rozhodnutia, pripojením k inej veci za účelom spoločného vybavenia, postúpením veci súdu na ďalšie konanie o medzičasom podanej obžalobe a pod.

4.3.2. Dovolania

V roku 2021 generálny prokurátor konal v 640 trestných veciach (594 v roku 2020), v ktorých bol podaný podnet na podanie dovolania, alebo v ktorých obvinení sami podali dovolanie na súd.

Podstatnú časť podnetov na podanie dovolania, rovnako ako v minulosti, podali obvinení. V roku 2021 generálny prokurátor odložil pre neopodstatnenosť 175 podnetov (158 v roku 2020).

Súčasťou dovolacej agendy v trestnom konaní je aj príprava a účasť prokurátorov generálnej prokuratúry na verejných zasadnutiach, na ktorých najvyšší súd rozhoduje o dovolaniach podaných obvinenými, ministerkou spravodlivosti a generálnym prokurátorom.

Generálny prokurátor v roku 2021 podal 1 dovolanie (6 v roku 2020) v neprospech obvineného. Najvyšší súd o tomto dovolaní zatiaľ nerozhodol.

Dovolania generálneho prokurátora sa opierajú predovšetkým o dva zákonom ustanovené dôvody:

1. ak je rozhodnutie založené na nesprávnom právnom posúdení skutku,
2. ak bol uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby alebo bol uložený taký druh trestu, ktorý zákon nepripúšťa za prejednávany trestný čin.

Generálny prokurátor v roku 2021 v 3 trestných veciach podnetom požiadal ministerku spravodlivosti o podanie dovolania v prípadoch, v ktorých sám nedisponuje oprávnením podať dovolanie (v roku 2020 v 9 veciach). Ministerka spravodlivosti vo všetkých 3 prípadoch vyhovel podnetu generálneho prokurátora.

5. Základné údaje o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti na úseku právneho styku s cudzinou

Agendu medzinárodnej justičnej spolupráce vybavuje 11 prokurátorov na medzinárodnom odbore generálnej prokuratúry a 37 prokurátorov na krajských prokuratúrach. Na 5 krajských prokuratúrach vybavujú prokurátori medzinárodných

oddelení výhradne agendu medzinárodnej justičnej spolupráce, na ostatných 3 krajských prokuratúrach vybavujú prokurátori medzinárodných oddelení okrem medzinárodnej agendy súčasne agendu dohľadu nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní v iných trestných veciach, prípadne tzv. zonálnu činnosť.

Na okresných prokuratúrach vybavujú agendu medzinárodnej justičnej spolupráce prokurátori – špecialisti v počte 1 až 2 prokurátorov v súlade s pokynom generálneho prokurátora por. č. 8/2015 z 20. októbra 2015 o zriadení špecializácie prokurátorov pre právny styk s cudzinou a medzinárodnú justičnú spoluprácu v trestných veciach, s výnimkou Okresnej prokuratúry Bratislava II, na ktorej pôsobia 3 prokurátori – špecialisti. Súčasne sú na okresných prokuratúrach určení zastupujúci prokurátori, ktorí vybavujú veci napadnuté v tejto agende v čase neprítomnosti prokurátorov – špecialistov, prípadne majú v tejto oblasti primerane znížený nápad. Okrem agendy medzinárodnej justičnej spolupráce vybavujú na okresných prokuratúrach prokurátori – špecialisti aj bežnú trestnú agendu. V časti aktívnej právnej pomoci sa na okresných prokuratúrach aplikujú 2 modely vybavovania vecí v agende aktívnej právnej pomoci:

1. veci vybavujú príslušní prokurátori vykonávajúci dozor v konkrétnej trestnej veci, ktorým prokurátori – špecialisti poskytujú potrebnú súčinnosť,
2. veci vybavujú výhradne prokurátori – špecialisti.

V roku 2021 na medzinárodný odbor napadlo 1 515 trestných vecí v agende medzinárodnej justičnej spolupráce; o 74 vecí viac ako v roku 2020 (1 441 vecí). Medzinárodný odbor evidoval aj nápad ďalších 547 vecí v agende analytickej činnosti, pripomienok v legislatívnom procese, stanovísk k materiálom vlády, ústavného súdu, ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy a vecí týkajúcich sa vzťahov k Európskej únii, Rade Európy, Organizácii spojených národov, Súdneho dvoru Európskej únie, Európskemu súdu pre ľudské práva a iným medzinárodným orgánom alebo organizáciám; o 151 vecí viac oproti roku 2020 (396 vecí).

V obvodoch jednotlivých krajských prokuratúr bol najvyšší nápad v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach, a to na Krajskej prokuratúre v Košiciach 773 trestných vecí (850 v roku 2020), na okresných prokuratúrach v jej obvode 1 534 trestných vecí (1 481 v roku 2020), spolu 2 307 vecí (2 331 v roku 2020) a v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave, a to na Krajskej prokuratúre v Bratislave 1 004 trestných vecí (1 009 v roku 2020), na okresných prokuratúrach v jej obvode 1 192 trestných vecí (1 393 v roku 2020), spolu 2 196 vecí (2 402 v roku 2020). Prehľad nápadu trestných vecí v agende medzinárodnej justičnej spolupráce podľa obvodov jednotlivých krajských prokuratúr a okresných prokuratúr v ich obvodoch dokumentuje tabuľka II.5.

Napriek pretrvávajúcej pandémie ochorenia COVID-19 v roku 2021 a s tým súvisiacimi opatreniami obmedzujúcimi pohyb, obmedzeniami na hraniciach a odkladaniu vyšetrovacích úkonov, medzinárodný odbor generálnej prokuratúry, 4 krajské prokuratúry a viaceré okresné prokuratúry zaznamenali nárast agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce. To je možné vysvetliť lepším vysporiadaním sa s pandemickými opatreniami oproti roku 2020, väčším využívaním videokonferencií a postupným návratom k bežnému fungovaniu inštitúcií a s tým spojeným zvýšeným pohybom ľudí, služieb a kapitálu.

Najvyšší nárast agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach bol zaznamenaný na Krajskej prokuratúre v Žiline o 66 vecí. Nasleduje Krajská prokuratúra v Prešove s nárastom agendy o 56 vecí a Krajská

prokuratúra v Banskej Bystrici o 10 vecí. Krajská prokuratúra v Trnave zaznamenala nárast o 3 veci, čo je porovnateľné s rokom 2020.

Najvýraznejší pokles agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach bol zaznamenaný na Krajskej prokuratúre v Trenčíne o 83 vecí. Z hľadiska počtu nasleduje Krajská prokuratúra v Košiciach s poklesom agendy o 77 vecí a Krajská prokuratúra v Nitre o 45 vecí. Krajská prokuratúra v Bratislave eviduje pokles nápadu o 5 vecí oproti roku 2020.

V rámci okresných prokuratúr bol najvyšší nárast agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach zaznamenaný na okresných prokuratúrach v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline o 106 vecí. Nasledujú okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Prešove s nárastom o 83 vecí, okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici o 67 vecí a okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach o 53 vecí, pričom Okresná prokuratúra Michalovce zaznamenala výrazný nárast agendy o 125 vecí. Okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne zaznamenali zvýšenie nápadu o 1 vec, čo je porovnateľné s rokom 2020.

Najvyšší pokles agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach z hľadiska okresných prokuratúr bol zaznamenaný na okresných prokuratúrach v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave o 201 vecí, kde došlo k poklesu na všetkých okresných prokuratúrach s výnimkou Okresnej prokuratúry Pezinok. Z hľadiska počtu nasledujú okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave s poklesom agendy o 102 vecí, pričom mierny nárast o 10 vecí zaznamenala Okresná prokuratúra Dunajská Streda. Okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Nitre zaznamenali pokles nápadu agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce o 51 vecí.

5.1. Stav a vývoj kriminality s cudzím prvkom

5.1.1. Kriminalita cudzincov na území Slovenskej republiky

V roku 2021 bolo stíhaných na území Slovenskej republiky celkom 1 075 cudzincov (oproti roku 2020 pokles o 83 osôb). Počet stíhaných cudzincov v obvodoch jednotlivých krajských prokuratúr a na generálnej prokuratúre dokumentuje tabuľka/graf II.5.1.1. a tabuľka II.5.1.2.

Obžaloba bola podaná v roku 2021 na 824 cudzincov (oproti roku 2020 pokles o 41 osôb). Právoplatne odsúdených bolo 716 cudzincov, čo je pokles o 15 odsúdených. Počet obžalovaných a odsúdených cudzincov podľa štátnej príslušnosti za posledné 3 roky dokumentuje tabuľka II.5.1.3.

Celkový pokles trestnej činnosti páchanej cudzincami na území Slovenskej republiky v roku 2021 pravdepodobne ovplyvnila utlmená migrácia v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 spojená so sťaženými podmienkami vstupu na územie Slovenskej republiky v dôsledku rôznych obmedzení.

Skladba štátnej príslušnosti stíhaných cudzincov (1 075) na území Slovenskej republiky bola oproti roku 2020 (1 158) mierne odlišná. Najčastejšie stíhanými cudzincami boli občania Ukrajiny v počte 262 osôb (228 v roku 2020). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili občania Českej republiky s počtom 234 osôb (235 v roku 2020). Ďalej nasledovali občania Maďarska s počtom 103 osôb (88 v roku 2020), Poľskej republiky 72 osôb (80 v roku 2020), Rumunska 67 osôb (93 v roku 2020) a Srbskej republiky 67 osôb (77 v roku 2020).

Z uvedeného vyplýva, že z cudzích štátnych príslušníkov ďaleko najväčší podiel na páchaní trestnej činnosti na území Slovenskej republiky majú občania štátov susediacich so Slovenskou republikou a štátov, ktorých občania dochádzajú na územie Slovenskej republiky za prácou.

Pokiaľ ide o charakter trestnej činnosti páchanej cudzincami na území Slovenskej republiky, v roku 2021 sa oproti roku 2020 štruktúra trestnej činnosti výraznejšie nezmenila. Najpočetnejšiu skupinu naďalej tvoria trestné činy všeobecne nebezpečné a proti životnému prostrediu, a to najmä trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Z tejto kategórie trestných činov dochádzalo aj k páchaniu trestného činu pytlactva, trestného činu všeobecného ohrozenia, trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami a trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi.

Z hľadiska počtu trestných činov spáchaných cudzincami nasledujú:

- trestné činy proti majetku (krádež, neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty, podvod, sprenevera, poškodzovanie cudzej veci, legalizácia výnosu z trestnej činnosti),
- trestné činy proti poriadku vo verejných veciach (falšovanie a pozmeňovanie verejnej listiny, úradnej pečate, úradnej uzávery, úradného znaku a úradnej značky, marenie výkonu úradného rozhodnutia, prevádzachstvo),
- trestné činy proti rodine a mládeži (najmä zanedbanie povinnej výživy, vyskytuje sa však aj týranie blízkej osoby a zverenej osoby),
- trestné činy proti životu a zdraviu (vražda, usmrtenie, ublíženie na zdraví, nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi),
- trestné činy hospodárske (skrátene dane a poistného, neodvedenie dane a poistného, porušenie predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru, nepovolená výroba liehu, tabaku a tabakových výrobkov, falšovanie, pozmeňovanie a neoprávnená výroba peňazí a cenných papierov),
- trestné činy proti iným právam a slobodám (výtržníctvo, nebezpečné vyhrážanie, rozširovanie detskej pornografie) a
- trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (porušovanie domovej slobody, vydieranie, znásilnenie, sexuálne násilie).

5.2. Odovzdanie trestného konania do cudziny a preberanie trestného konania z cudziny (vrátane trestných oznámení do a z cudziny)

5.2.1. Odovzdané trestné stíhanie

V roku 2021 bolo podľa § 529 Trestného poriadku odovzdaných 23 trestných stíhaní do cudziny (tabuľka II.5.2.1.); v roku 2020 bolo odovzdaných 43 trestných stíhaní.

5.2.2. Odovzdané trestné oznámenia

V roku 2021 bolo do cudziny odovzdaných 256 trestných oznámení podľa čl. 21 ods. 1 Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach z 20. apríla 1959 a podľa § 196 ods. 4 Trestného poriadku a čl. 17 ods. 1, ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. V priamom právnom styku z uvedeného počtu trestných oznámení krajské prokuratúry a okresné prokuratúry odovzdali do cudziny 235 trestných oznámení (tabuľka II.5.2.2.); v roku 2020 bolo odovzdaných 325 trestných oznámení.

Počet trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) odovzdaných do cudziny v roku 2021 sa oproti roku 2020 výrazne znížil. Prehľad odovzdaných trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) do cudziny podľa štátov je uvedený v tabuľke II.5.2.3.

Skladba trestných činov cudzincov, ktorých trestné veci boli odovzdané do cudziny, sa oproti predchádzajúcemu roku nezmenila. V roku 2021 prevládala majetková trestná činnosť (krádež, podvod, sprenevera) a trestné činy proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy). V malom počte sa vyskytla aj trestná činnosť súvisiaca s prechovávaním drog a ďalšie trestné činy.

5.2.3. Prevzaté trestné stíhania

V roku 2021 bolo z cudziny prevzatých 13 trestných stíhaní, z toho v priamom právnom styku 11 trestných stíhaní (tabuľka II.5.2.4.); v roku 2020 bolo prevzatých 53 trestných stíhaní.

5.2.4. Prijaté trestné oznámenia

V roku 2021 bolo od cudzích justičných orgánov prijatých 273 trestných oznámení na občanov Slovenskej republiky. V priamom právnom styku z tohto počtu prijali krajské prokuratúry a okresné prokuratúry z cudziny 271 trestných oznámení (tabuľka II.5.2.5.); v roku 2020 to bolo 306 trestných oznámení.

Počet trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) prevzatých z cudziny sa oproti roku 2020 mierne znížil. Prehľad prijatých trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) z cudziny podľa štátov je uvedený v tabuľke II.5.2.6.

Skladba trestnej činnosti spáchanej našimi občanmi v cudzine sa oproti predchádzajúcemu roku nezmenila. Najviac prevzatých trestných konaní sa týkalo trestných činov proti majetku (krádež, podvod, sprenevera, neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty) a trestných činov proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy).

5.3. Medzinárodná právna pomoc v trestných veciach

Justičná spolupráca s inými štátmi v oblasti právnej pomoci sa realizuje na základe mnohostranných a dvojstranných medzinárodných zmlúv, prípadne na základe princípu faktickej reciprocity. Úkony právnej pomoci sú na území Slovenskej republiky vykonávané na základe ustanovení mnohostranných alebo dvojstranných medzinárodných zmlúv a vnútroštátnej právnej úpravy. Vnútroštátne je postup justičných orgánov upravený najmä v piatej časti Trestného poriadku a v zákone č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach“), ktorým bola do právneho poriadku Slovenskej republiky transponovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach (ďalej len „smernica o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach“). Najmä na základe tohto právneho nástroja je realizovaný právny styk so štátmi Európskej únie, cieľom ktorého je zabezpečenie dôkazu pre trestné konanie. Smernicu transponovali všetky členské štáty Európskej únie s výnimkou Dánskeho kráľovstva a Írska.

Zákon o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach zmenil vecnú príslušnosť prokuratúry na vykonanie úkonov právnej pomoci. Zatiaľ čo Trestný poriadok za príslušnú na vybavenie právnej pomoci určuje okresnú prokuratúru, v obvode ktorej sa má úkon vykonať, zákon o európskom vyšetrovacom príkaze

v trestných veciach príslušnosť preniesol na krajské prokuratúry. Prenesenie tejto agendy na krajské prokuratúry prinieslo vyššiu efektívnosť vybavovania tejto agendy, nakoľko sa jej venujú oddelenia, ktoré koncentrujú prokurátorov – špecialistov na túto agendu. Často sú predmetom európskeho vyšetrovacieho príkazu menej sa vyskytujúce, avšak náročné úkony (napr. použitie agenta, kontrolovaná dodávka), pri ktorých je špecializácia prokurátora veľkým prínosom.

Zmena v oblasti justičnej spolupráce nastala aj v dôsledku vystúpenia Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie. Styk justičných orgánov, ktorý sa realizoval v oblasti právnej pomoci na základe právnych aktov Európskej únie, je od 1. januára 2021 vykonávaný v súlade s ustanoveniami Dohody o obchode a spolupráci medzi Európskou úniou a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska.

Štatisticky možno v oblasti právnej pomoci konštantne pozorovať nárast počtu žiadostí o vydanie európskeho vyšetrovacieho príkazu oproti predchádzajúcemu roku. Tento nárast svedčí o tom, že trestná činnosť páchatelov nepozná hranice, pričom zabezpečovanie dôkazov bez pomoci cudzích justičných orgánov by v týchto trestných veciach bolo mimoriadne sťažené.

Právna pomoc sa v nasledujúcej časti rozdeľuje na pasívnu právnu pomoc, ktorou sa rozumie vykonávanie úkonov v trestných veciach slovenskými orgánmi na území Slovenskej republiky na základe žiadostí cudzozemských orgánov a aktívnu právnu pomoc, ktorou sa rozumie vykonávanie takýchto úkonov v cudzine na základe žiadostí justičných orgánov Slovenskej republiky. Právny styk s tými štátmi, s ktorými to mnohostranné alebo dvojstranné zmluvy umožňujú, bol v roku 2021 realizovaný priamo na úrovni okresných prokuratúr a krajských prokuratúr. Možnosti priameho právneho styku sú na základe rovnakých zmlúv využívané aj v rámci pasívnej právnej pomoci. Právny styk na základe európskeho vyšetrovacieho príkazu sa uskutočňuje priamo. Údaje týkajúce sa európskych vyšetrovacích príkazov sú vyhodnotené v samostatnom bode.

5.3.1. Pasívna právna pomoc

V roku 2021 bolo na prokuratúry v Slovenskej republike doručených 1 433 žiadostí o poskytnutie právnej pomoci. Počet žiadostí je nižší oproti roku 2020 (1 650 žiadostí), avšak porovnateľný s rokom 2019 (1420 žiadostí). Je potrebné uviesť, že klasická žiadosť o právnu pomoc je zasielaná slovenským orgánom len tretími štátmi a štátmi Európskej únie, ktoré do svojho právneho poriadku neimplementovali smernicu o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach, prípadne štátmi Európskej únie, ktoré síce smernicu implementovali, avšak predmetom žiadosti je úkon, ktorý nemožno považovať za dôkaz (napr. doručenie, zaistenie výnosu z trestnej činnosti, preštudovanie spisového materiálu po skončení vyšetrovania, atď.). Predmetom právnej pomoci je však prevažne zabezpečenie dôkazu, ktorý sa nachádza na území iného štátu Európskej únie. K tomuto účelu slúži práve európsky vyšetrovací príkaz.

Na vybavenie žiadostí o právnu pomoc cudzozemských orgánov sú príslušné okresné prokuratúry, na vybavenie európskeho vyšetrovacieho príkazu krajské prokuratúry. V celkovom nápade žiadostí za jednotlivé krajské prokuratúry uvedenom v tabuľke II.5.3.1. sú osobitne zohľadnené žiadosti o právnu pomoc, ktoré boli vybavované v priamom právnom styku. Nápad žiadostí o pasívnu právnu pomoc podľa dožadujúcich štátov je uvedený v tabuľke II.5.3.2. Na základe žiadostí o právnu pomoc bolo zrealizovaných 1 307 úkonov právnej pomoci (v roku 2020 to bolo 1 526 úkonov). Sledované boli len úkony uvedené v tabuľke II.5.3.3. Z tejto

tabuľky je zrejmé, že predmetom dožiadaní boli najmä výsluchy obvinených, svedkov a poškodených, doručovanie písomností osobám na území Slovenskej republiky a zaistenie účtov. Okrem sledovaných úkonov cudzozemské orgány najčastejšie žiadali o zadováženie listinných dokladov, zabezpečenie údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke, údajov tvoriacich bankové tajomstvo, daňové tajomstvo, resp. počítačových údajov. Na základe európskych vyšetrovacích príkazov cudzích štátov bolo vykonaných 1 964 sledovaných úkonov (v roku 2020 to bolo 1 926 úkonov).

Pokiaľ ide o zaistenie majetku, tento inštitút je realizovaný predovšetkým postupom na základe zákona č. 650/2005 Z. z. o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok a zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v Európskej únii“), ktorý upravuje vnútroštátny postup orgánov aj pri výkone nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu. Predmetom týchto žiadostí je najmä zaistenie finančných prostriedkov na účtoch vedených finančnými inštitúciami na území Slovenskej republiky, obchodných podielov v obchodných spoločnostiach alebo zaistenie nehnuteľnosti ako náhradnej hodnoty za výnos z trestnej činnosti. Účelom zaistenia je následná konfiškácia zaisteného majetku.

Pokiaľ došlo k neoprávnenému prevodu finančných prostriedkov z účtu poškodeného vedeného tuzemskými finančnými inštitúciami, na základe novej právnej úpravy účinnej od 1. januára 2021 je tieto možné zaistiť a vrátiť priamo na účet poškodeného v cudzine.

Žiadostiam o právnu pomoc týkajúcich sa zaistenia majetku za rok 2021 nebolo vyhovené, pokiaľ bol bankový účet zrušený pred doručením žiadosti.

Prehľad zaistenia majetku v konaniach vedených pre všetky trestné činy, s výnimkou trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti, je uvedený v tabuľke II.5.3.4.

V roku 2021 sa na úkonoch právnej pomoci vykonávaných v Slovenskej republike nezúčastnil žiadny cudzozemský prokurátor; zúčastnili sa ich cudzozemské policajné zložky a obhajcovia.

Žiadosti o právnu pomoc sú príslušnými prokuratúrami vybavované v celom rozsahu. Pokiaľ došlo k čiastočnému vybaveniu alebo vráteniu dožadujúcemu štátu bez vybavenia, stalo sa tak z dôvodu objektívnej nemožnosti žiadosť vybaviť, napr. pre neprítomnosť alebo neznáme miesto pobytu osoby, fiktívnu adresu sídla právnickej osoby, ktorej sa úkon právnej pomoci týkal, či nemožnosti stotožniť osobu na základe údajov obsiahnutých v žiadosti o právnu pomoc. Ďalším dôvodom bol chýbajúci preklad, nedoplnenie žiadosti zo strany cudzieho justičného orgánu o údaje nevyhnutné na jej vybavenie alebo zaslanie žiadosti iným ako justičným orgánom.

Rýchlejšiu a efektívnejšiu komunikáciu medzi justičnými orgánmi zabezpečujú kontaktné body Európskej justičnej siete a národné zastúpenie v Eurojuste, ktoré sú jednotlivými prokuratúrami už štandardne využívané a bez poskytnutia súčinnosti ktorých by vybavenie právnej pomoci bolo nepochybne náročnejšie.

5.3.2. Európsky vyšetrovací príkaz (pasívne)

Európsky vyšetrovací príkaz sa realizuje len vo vzťahu k štátom, ktoré do svojho právneho poriadku implementovali smernicu o európskom vyšetrovacom

príkaze v trestných veciach. Počet vybavených európskych vyšetrovacích príkazov je uvedený v tabuľke/grafe II.5.3.5. Nápad európskych vyšetrovacích príkazov podľa štátov pôvodu je uvedený v tabuľke II.5.3.6. a prehľad úkonov vykonaných na základe európskych vyšetrovacích príkazov, ktoré vybavovala krajská prokuratúra a úkony vykonané na základe žiadosti o poskytnutie súčinnosti inej krajskej prokuratúre sú v tabuľke II.5.3.7.

5.3.3. Aktívna právna pomoc

V roku 2021 prokuratúry v Slovenskej republike požiadali cudzozemské justičné orgány o poskytnutie právnej pomoci v 2 066 prípadoch. V porovnaní s minulým rokom (1 594 žiadostí) ide o značný nárast. K vyššiemu počtu žiadostí prispelo aj už spomenuté vystúpenie Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie, v dôsledku čoho už nie je možné britské orgány žiadať o právnu pomoc zaslaním európskeho vyšetrovacieho príkazu. V celkovom počte žiadostí sú zahrnuté i žiadosti o právnu pomoc, ktoré boli vypracované prokurátormi medzinárodného odboru generálnej prokuratúry v trestných veciach, v ktorých vykonávajú dozor prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry alebo prokurátori trestného odboru.

Nápad dožiadaní o právnu pomoc do cudziny podľa obvodov krajských prokuratúr je uvedený v tabuľke/grafe II.5.3.8. a počet dožiadaní podľa dožiadaných štátov v tabuľke II.5.3.9.

Na základe týchto žiadostí bolo zrealizovaných 1 811 sledovaných úkonov právnej pomoci (v roku 2020 ich bolo 1 582). Sledované boli len úkony uvedené v tabuľke II.5.3.10. Okrem týchto úkonov bolo predmetom žiadostí najmä zabezpečenie listinných dokladov, údajov z policajných a justičných databáz, údajov tvoriacich bankové tajomstvo, uchovanie a vydanie počítačových údajov, informácií o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke.

5.3.4. Európsky vyšetrovací príkaz (aktívne)

Ďalších 2 811 úkonov bolo vykonaných na základe európskych vyšetrovacích príkazov (tabuľka II.5.3.11.); v roku 2020 to bolo 2 664 úkonov. Aj tu je potrebné zdôrazniť, že sledované boli len niektoré vybrané úkony. Rozsah úkonov, ktoré je možné realizovať, či už na základe žiadostí alebo európskych vyšetrovacích príkazov, je však podstatne širší. Počet európskych vyšetrovacích príkazov podľa vykonávajúcich štátov je uvedený v tabuľke II.5.3.12. (uvádzané sú len štáty, ktoré do svojho právneho poriadku implementovali smernicu o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach) a prehľad sledovaných úkonov právnej pomoci z cudziny v tabuľke II.5.3.13.

Zavedenie právneho nástroja v podobe európskeho vyšetrovacieho príkazu, ktorý umožňuje priamu komunikáciu medzi vydávajúcim a vykonávajúcim orgánom, výrazne prispelo k zrýchleniu zabezpečovania dôkazov z cudziny. Na vykonanie žiadaných úkonov boli zavedené lehoty a vyhotovuje sa s použitím jednotného formulára. Lehoty zabezpečenia dôkazov európsky vyšetrovací príkaz skrátil na niekoľko týždňov, a to najmä vo vzťahu k okolitým štátom – Česká republika, Maďarsko a Poľská republika. Zrýchleniu justičnej spolupráce výrazne napomáha aj aktivita národného zastúpenia v Eurojuste.

Účasť prokurátorov na úkonoch vykonávaných v cudzine v roku 2021 nebola zaznamenaná. Je to dôsledok opatrení v súvislosti s pandémiou vírusu COVID-19 a obmedzení pracovných ciest do zahraničia.

Žiadosti o právnu pomoc sú vybavované príslušnými cudzozemskými orgánmi v celom rozsahu. K nevybaveniu žiadostí dochádza z objektívnych dôvodov, napr. z dôvodu neznámeho pobytu osoby. V niektorých prípadoch úkony právnej pomoci vykonané boli, avšak bez dodržania procesných postupov požadovaných orgánmi Slovenskej republiky, čo malo za následok ich procesnú nepoužiteľnosť v trestnom konaní.

Vybavenie klasickej žiadosti o právnu pomoc je pomerne zdĺhavé a závisí výlučne na aktivite cudzozemského justičného orgánu. Nie je výnimkou, že žiadosť je vybavovaná aj počas obdobia dlhšieho ako jeden rok, a to najmä v prípade štátov mimo Európskej únie. Dlhšie obdobie trvá aj vybavovanie žiadostí zaslaných Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska, Spojeným štátom americkým a Kanade, čo zrejme súvisí s vysokým počtom žiadostí, ktoré sú týmto štátom zasielané a odlišným právnym systémom. Extrémnym príkladom sú africké a niektoré ázijské štáty, v prípade ktorých vybavenie právnej pomoci trvá aj niekoľko rokov, pričom aktivita medzinárodného odboru generálnej prokuratúry smerujúca k vybaveniu žiadostí má na rýchlosť ich vybavenia minimálny efekt.

5.3.5. Počítačová kriminalita

Z celkového počtu žiadostí o právnu pomoc sú osobitne sledované žiadosti vypracované v trestných veciach týkajúcich sa trestnej činnosti spáchanej s použitím počítačových systémov zamerané proti počítačovým systémom a trestnej činnosti súvisiacej s virtuálnou menou. Počítačové siete už niekoľko rokov vytvárajú priestor pre páchanie trestnej činnosti, pričom tento trend – presun trestnej činnosti do virtuálneho priestoru – neustále stúpa. Na túto tendenciu mali vplyv aj opatrenia súvisiace s ochorením COVID-19 prijaté v rokoch 2020 a 2021, kedy sa zvýšil počet nákupov, aj kontaktov nadviazaných prostredníctvom internetu a sociálnych sietí.

Aj v oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce je tento nárast výrazný, pričom oproti roku 2020, kedy bolo zaslaných do cudziny 358 žiadostí o právnu pomoc, v roku 2021 to bolo už 480 žiadostí. Nárast je možné pozorovať, najmä pokiaľ ide o trestný čin podvodu, kde skutkové okolnosti páchania tohto trestného činu spočívajú najmä v predstieraní predaja určitého tovaru alebo poskytovania určitej služby, pričom po zaplatení tovaru alebo služby poškodenými k dodaniu sľúbeného protiplnenia nedôjde. Rovnako je možné sledovať vyšší počet trestných činov rozširovania detskej pornografie, sexuálneho zneužívania a vydierania.

Žiadosti o poskytnutie počítačových údajov smerujú najmä do Spojených štátov amerických (176 žiadostí), kde sídlia najväčší poskytovatelia týchto služieb spoločnosti Facebook Inc., Google LLC, Yahoo Inc. a Microsoft Corporation. Trestná činnosť je však páchaná aj prostredníctvom internetových sociálnych sietí Instagram, WhatsApp, Snapchat, Viber či TikTok.

Dôkazy sú v tejto oblasti zabezpečované s odvolaním sa na Dohovor o počítačovej kriminalite a smernicu o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach. Vo väčšine prípadov je využívané urýchlené uchovanie uložených počítačových údajov, čo umožňuje čl. 29 tohto dohovoru.

Oblasť počítačovej kriminality sa rozvíja aj v oblasti legislatívnej. Dlho pripravovaný Druhý dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite bol 17. novembra 2021 schválený Výborom ministrov Rady Európy s predpokladaným otvorením na podpis v máji 2022 a následnou ratifikáciou. Rovnako sa očakáva začatie rokovaní a vypracovanie návrhu Dohovoru Organizácie Spojených národov o počítačovej kriminalite, ako aj uzatvorenie dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými, predmetom ktorej by malo byť vzájomné

poskytovanie elektronických dôkazov. Legislatíva Európskej únie by mala v budúcnosti priniesť dva nové príkazy, a to príkaz na vydanie údajov a príkaz na uchovanie údajov. Od všetkých týchto nových nástrojov sa očakáva zlepšenie a zefektívnenie spolupráce v danej oblasti.

Žiadosti o právnu pomoc súvisiace s počítačovou kriminalitou boli v roku 2021 v aktívnej, ako aj pasívnej rovine realizované v trestných veciach vedených pre majetkovú trestnú činnosť. Išlo najmä o spomínané podvody (poskytovanie falošnej podpory Microsoftu, v rámci ktorej si poškodený stiahne do telefónu softvérový program, pomocou ktorého páchatel' získa prístup do jeho užívateľských a bankových účtov, falošný predaj rôzneho tovaru, vylákание finančných prostriedkov od poškodených použitím falošnej identity), neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku (spočívajúce v prevode finančných prostriedkov z bankového účtu poškodeného bez jeho vedomia), neoprávnený zásah do počítačového systému, nebezpečné vyhrážanie, ohováranie a porušovanie autorského práva (nelegálne zadovážovanie multimediálnych súborov z externých serverov fungujúcich ako úložiská diel spadajúcich pod ochranu duševného vlastníctva).

Pokiaľ ide o požadované úkony, predmetom žiadostí cudzích orgánov bolo zabezpečenie obsahových a prevádzkových počítačových aj telekomunikačných údajov, bankových údajov, ale aj vykonanie výsluchu svedka a poškodeného.

V prípade žiadostí týkajúcich sa počítačovej kriminality je stálym problémom nedostatočne dlhá archivácia údajov poskytovateľmi služieb a celková dĺžka vybavenia žiadostí prokuratúry cudzími orgánmi tak, ako aj pri ostatných žiadostiach.

Počty žiadostí o právnu pomoc zaslaných do konkrétnych štátov týkajúcich sa trestných činov spáchaných prostredníctvom počítačových systémov sú uvedené v tabuľke II.5.3.14. a tabuľke II.5.3.15.

5.3.6. Uznávacie konanie

V roku 2021 v súvislosti s konaním o uznaní a výkone cudzieho rozhodnutia orgánom prokuratúry napadlo 172 trestných vecí (oproti roku 2020 pokles o 36 vecí). Najviac cudzích rozhodnutí na uznanie bolo zaslaných z Českej republiky (73), ďalej z Rakúskej republiky (30), z Holandského kráľovstva (21), zo Spolkovej republiky Nemecko a Maďarska (po 13), zo Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (8), z Poľskej republiky (6), z Chorvátskej republiky (3), zo Slovenskej republiky (2) a z Rumunska, Švédskeho kráľovstva a Španielskeho kráľovstva (po 1).

Z celkového počtu 172 trestných vecí sa 95 vecí týkalo konaní o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii podľa zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 549/2011 Z. z.“). Počtom druhým najrozšírenejším konaním bolo konanie o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii podľa zákona č. 183/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 183/2011 Z. z.“), čo predstavovalo 57 vecí. V rámci konania o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá sankcia nespojená s odňatím slobody alebo probačné oprávnenie na účely dohľadu v Európskej únii podľa zákona č. 533/2011 Z. z. bolo evidovaných 15 vecí. V rámci konania o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v Európskej únii podľa zákona č. 316/2016 Z. z. bolo vybavených 5 vecí. V rámci uznávacieho konania podľa § 518 Trestného poriadku nebola evidovaná žiadna vec. Žiadna vec nebola evidovaná ani vo vzťahu

ku konaniam o uznávaní a výkone rozhodnutí podľa zákona č. 398/2015 Z. z. o európskom ochrannom príkaze v trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov a podľa zákona č. 161/2013 Z. z. o odovzdávaní, uznávaní a výkone rozhodnutí o opatreniach dohľadu ako náhrade väzby v Európske únii. Podrobnosti sú uvedené v tabuľke II.5.3.16.

Z vyššie uvedeného vyplýva jednoznačná prevaha počtu uznávacích konaní na základe právnych nástrojov Európskej únie (na báze transponovania príslušných rámcových rozhodnutí a smerníc do právneho poriadku jednotlivých členských štátov). Rovnako ako v minulých rokoch možno konštatovať, že najvyužívanejším právnym nástrojom pre členské štáty Európskej únie je uznávacie konanie vo vzťahu k rozhodnutiam, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody (zákon č. 549/2011 Z. z.), ktorý je už tradične využívaný v najväčšej miere vo vzťahu k Českej republike. Druhým najvyužívanejším nástrojom vzájomného uznávania je uznávanie a výkon rozhodnutí o peňažných sankciách (zákon č. 183/2011 Z. z.); najviac ho využívalo Holandské kráľovstvo, Spolková republika Nemecko a Česká republika.

Tak, ako aj v minulých rokoch, aj v roku 2021 sa ostatné právne nástroje vzájomného uznávania v aplikačnej praxi využívali len veľmi ojedinele.

Rovnako ako v minulých rokoch, aplikačné problémy v tejto oblasti vznikajú najmä v dôsledku roztrieštenosti právnej úpravy uznávacieho konania a jej rozdielnej implementácie jednotlivými krajinami Európskej únie do ich vnútroštátnych poriadkov. Jednotlivé nástroje vzájomného uznávania sú upravené v rôznych zákonoch (trestné sankcie spojené s odňatím slobody, peňažné sankcie, trestné sankcie nespojené s odňatím slobody a probačné opatrenia na účely dohľadu, resp. opatrenia dohľadu ako náhrady väzby), s rôzne nastavenými a nejednotnými pravidlami. De lege ferenda aj v oblasti vzájomného uznávania by bolo nápomocné prijatie komplexného nástroja, teda nového zákona o justičnej spolupráci v trestných veciach, v rámci ktorého by bolo vhodné uvažovať aj o jednotnom nastavení pravidiel vo vzťahu k orgánom rozhodujúcim o uznaní a výkone sankcií.

Aplikačné problémy sa vyskytujú najmä vo vzťahu k štátom s odlišnou právnou kultúrou. Snaha o riešenie týchto problémov vyúsťuje do bohatej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie, ale i množiacej sa judikatúry všeobecných súdov, ktoré napomáhajú sporné oblasti aplikácie právnych predpisov riešiť.

Najviac problémov sa vyskytuje v súvislosti s uznávaním rozhodnutí o peňažných sankciách, najmä čo sa týka posudzovania obojstrannej trestnosti skutkov, ich nesprávneho zaradenia do kategórií trestných konaní, pri ktorých sa obojstranná trestnosť nepreskúmava (najmä konania zakladajúce porušenie pravidiel cestnej premávky pri peňažných sankciách, kde v dôsledku vágnej formulácie skutkov býva problém určiť, či vôbec ide o porušenie pravidiel cestnej premávky).

Prehľad vecí súvisiacich so vzájomným uznávaním príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 je uvedený v predchádzajúcej časti 5.3. týkajúcej sa aktívnej a pasívnej právnej pomoci.

5.3.7. Spolupráca s Eurojustom

Eurojust podporuje a posilňuje justičnú koordináciu a spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi zodpovednými za vyšetrovanie a stíhanie závažnej trestnej činnosti, ktorá sa týka viac než jednej krajiny Európskej únie alebo si vyžaduje trestné stíhanie na spoločnom základe.

Eurojust pomáha členským štátom Európskej únie v boji proti závažnej trestnej činnosti páchanej vo viacerých členských štátoch tým, že koordinuje vyšetrovania a trestné stíhania zahŕňajúce aspoň 2 krajiny, uľahčuje vybavenie žiadostí o justičnú spoluprácu, pomáha riešiť spory o právomoc, uľahčuje navrhovanie a uplatňovanie právnych nástrojov Európskej únie, ako napr. európsky zatýkací rozkaz, príkaz na konfiškáciu, príkaz na zmrazenie majetku a plní aj ďalšie úlohy podľa zákona a v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1727 zo 14. novembra 2018 o Agentúre Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) a o nahradení a zrušení rozhodnutia Rady 2002/187/SVV.

V roku 2021 v súlade s platnou právnou úpravou, a to § 14 ods. 3 zákona č. 383/2011 Z. z. o zastúpení Slovenskej republiky v Eurojuste, ako aj pokynom generálneho prokurátora por. č. 7/2015 z 27. augusta 2015, ktorým sa upravuje výmena informácií a spolupráca prokurátorov s národným členom zastupujúcim Slovenskú republiku v Eurojuste, sa spolupráca s Eurojustom zabezpečovala priebežne, pričom zo strany jednotlivých prokuratúr je hodnotená vysoko pozitívne. Možno jednoznačne uviesť, že spolupráca s Eurojustom významne prispieva k efektívnosti a hospodárnosti konania tak v aktívnej, ako i pasívnej podobe.

V priebehu roka 2021 zaznamenal národný člen zastupujúci Slovenskú republiku v Eurojuste nápad 332 trestných vecí vedených vo všetkých registroch (352 vecí v roku 2020). V roku 2021 bol zaznamenaný mierny pokles nápadu vecí z prokuratúr a súdov v prípade žiadostí národného zastúpenia Slovenskej republiky o súčinnosť (o 7 vecí). Národnými členmi iných štátov Európskej únie bolo v Eurojuste proti Slovenskej republike zaevidovaných 108 vecí, čo je obdobné ako v roku 2020. Prehľad celkového nápadu je uvedený v tabuľke II.5.3.17.

Aj v roku 2021 bolo registrovaných justičnými orgánmi Slovenskej republiky proti cudzím štátom viac vecí, ako bolo registrovaných cudzích vecí proti Slovenskej republike, čo možno vnímať ako pozitívny trend zvyšovania povedomia Eurojustu medzi prokurátormi, ako aj dôsledok efektívnej spolupráce s národným zastúpením Slovenskej republiky v Eurojuste.

Podobne ako v roku 2020, aj v roku 2021 bolo zaslaných najviac žiadostí o súčinnosť z prokuratúr v súvislosti s európskym vyšetrovacím príkazom, ako napr. zabezpečenie dodatočných informácií k európskym vyšetrovacím príkazom cudzích štátov, otázky týkajúce sa rozsahu aplikácie európskeho vyšetrovacieho príkazu, urýchlenie vybavenia európskeho vyšetrovacieho príkazu v urgentných veciach a pod. (55 vecí). Podľa počtu nasledujú žiadosti o súčinnosť v súvislosti so žiadosťami o právnu pomoc (38 vecí), veci týkajúce sa jurisdikcie, zásady ne bis in idem a odovzdania trestného konania (12), žiadosti o súčinnosť v súvislosti s vydaním európskeho vyšetrovacieho príkazu (12) a žiadosti o súčinnosť týkajúce sa zaistenia a konfiškácie (7). Žiadosti o súčinnosť týkajúce sa iných právnych nástrojov boli v roku 2021 zastúpené v počte 1 až 2.

Najčastejšími trestnými činmi v rámci výkonu pôsobnosti Eurojustu boli aj v roku 2021 rôzne druhy podvodných konaní. Nasleduje legalizácia výnosu z trestnej činnosti, trestné činy proti finančným záujmom Európskej únie, trestná činnosť páchaná organizovanou skupinou, drogová trestná činnosť a počítačová trestná činnosť.

Eurojust zorganizoval pre potreby prokurátorov Slovenskej republiky 9 koordinačných stretnutí (v roku 2020 boli 2) a prokurátori Slovenskej republiky sa ako pozvaná strana zúčastnili aj na ďalších 2 stretnutiach organizovaných Eurojustom (13 v roku 2020). Pokles účasti prokurátorov na koordinačných

stretnutiach súvisí s obmedzeniami v cestovaní spojenými s pandémiou ochorenia COVID-19.

5.3.8. Spoločné vyšetrovacie tímy

Slovenské zastúpenie v Eurojuste je naďalej aktívne v oblasti kreovania spoločných vyšetrovacích tímov a poskytovania komplexného poradenstva pri využívaní grantu Eurojustu pre financovanie aktivít spoločných vyšetrovacích tímov. Vzhľadom na opatrenia, ktoré jednotlivé štáty prijímali v roku 2021 v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19, boli podmienky na účinnú spoluprácu v rámci jednotlivých spoločných vyšetrovacích tímov sťažené.

Celkový počet spoločných vyšetrovacích tímov v roku 2021 registrovaných Eurojustom bol 254, z toho bol počet existujúcich spoločných vyšetrovacích tímov 182 a novo kreovaných spoločných vyšetrovacích tímov 72. Slovenská republika uzatvorila v roku 2021 dohody o vytvorení 4 nových spoločných vyšetrovacích tímov (6 v roku 2020), pričom počet existujúcich spoločných vyšetrovacích tímov v roku 2021 bol 16 (17 v roku 2020).

Eurojust registroval v roku 2021 požiadavku na financovanie 15 spoločných vyšetrovacích tímov, ktorých jednou zo zmluvných strán bola Slovenská republika (13 v roku 2020). Financovanie bolo schválené 13 spoločným vyšetrovacím tímom, 2 žiadosti boli zamietnuté. Celková suma udelená spoločným vyšetrovacím tímom, ktorých zmluvnou stranou je Slovenská republika, bola 75 047 eur, z ktorej bolo vyčerpaných 13 633,80 eur, pričom Slovenská republika čerpala sumu vo výške 2 565,49 eur.

Celkovo bolo Eurojustom pridelené financovanie 104 spoločných vyšetrovacích tímov.

Na podporu využívania spoločných vyšetrovacích tímov je zriadená Sieť národných expertov pre spoločné vyšetrovacie tímy, ktorá každoročne organizuje stretnutie národných expertov pre spoločné vyšetrovacie tímy. V pozícii národných expertov v tejto sieti prokuratúru Slovenskej republiky zastupujú 2 prokurátorky medzinárodného odboru generálnej prokuratúry; 1 zástupcu v tejto sieti má aj Policajný zbor.

Pôsobenie v spoločných vyšetrovacích tímoch je zo strany jednotlivých prokuratúr hodnotené pozitívne, a to najmä s prihliadnutím na efektívnu a rýchlu výmenu dôkazov a informácií.

5.3.9. Európska justičná sieť

Európska justičná sieť (EJS) umožňuje ako sieť kontaktných bodov členských štátov pôsobiacich v trestnom konaní zabezpečovanie a poskytovanie informácií rôzneho charakteru potrebných na ďalší procesný postup. Hlavným prínosom je urýchľovanie a zjednodušovanie priamej komunikácie medzi justičnými orgánmi v trestných veciach. Sieť kontaktných bodov Európskej justičnej siete prokuratúry v roku 2021 tvorili tak, ako v roku 2020, zástupcovia krajských prokuratúr (1 prokurátor za každú krajskú prokuratúru) a 1 prokurátor medzinárodného odboru generálnej prokuratúry.

V roku 2021 boli obvyklé pracovné a plenárne zasadnutia Európskej justičnej siete čiastočne nahradené z dôvodu pandemických opatrení videokonferenciami, resp. pri prezenčnej forme stretnutia obmedzením obvyklého počtu účastníkov. Obsahom rokovaní boli otázky a nástroje justičnej spolupráce, výmena skúseností k aktuálnym témam pri realizácii právnej pomoci v trestnej oblasti.

Kontaktné body Európskej justičnej siete prokuratúry Slovenskej republiky v roku 2021 poskytli súčinnosť celkovo v 126 prípadoch (159 v roku 2020), podrobnosti vyplývajú z tabuľky/grafu II.5.3.18 s názvom „Prehľad činnosti kontaktných bodov Európskej justičnej siete na prokuratúre v roku 2021“.

Z hľadiska charakteru žiadostí o súčinnosť možno uviesť, že prevažná časť žiadostí o súčinnosť sa týka urýchlenia vybavenia európskych vyšetrovacích príkazov, prípadne žiadostí o právnu pomoc. Podľa počtu prevažujú žiadosti o zistenie právnej úpravy iného štátu, žiadosti týkajúce sa odovzdaného trestného oznámenia, žiadosti vo vzťahu k vydanému európskemu zatýkaciu rozkazu a žiadosti o súčinnosť súvisiace so zaistením a konfiškáciou.

Z hľadiska charakteru trestnej činnosti sa podstatná časť žiadostí o súčinnosť týkala majetkovej trestnej činnosti. Vyskytli sa aj trestné činy proti životu a zdraviu, trestné činy proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy), daňové trestné činy a počítačová trestná činnosť.

Spolupráca s kontaktnými bodmi Európskej justičnej siete iných štátov je zo strany slovenských kontaktných bodov Európskej justičnej siete hodnotená pozitívne, hoci aj v roku 2021 sa vyskytli prípady, keď kontaktný bod Európskej justičnej siete iného štátu na žiadosť o súčinnosť nereagoval. Vo všeobecnosti možno uviesť, že spolupráca prostredníctvom Európskej justičnej siete podstatnou mierou prispieva k uľahčeniu a urýchleniu medzinárodnej justičnej spolupráce, a to najmä s prihliadnutím na rýchlu a neformálnu výmenu informácií. Pozitívne možno hodnotiť aj skutočnosť, že kontaktné body Európskej justičnej siete navzájom komunikujú v cudzom jazyku, preto nie je potrebné zabezpečovať preklad, čo prispieva k hospodárnosti konania.

Ďalšie podrobnosti a informácie o dianí a činnosti Európskej justičnej siete vyplývajú z priebežných správ o činnosti Európskej justičnej siete a zverejnených informácií, ktoré Sekretariát Európskej justičnej siete pravidelne uverejňuje na webovej stránke Európskej justičnej siete.

5.4. Extradíčné konanie

V rámci aktívnej extradície (vyžiadanie obvineného z cudziny) v roku 2021 podali prokurátori súdu 11 návrhov na vydanie medzinárodného zatýkacieho rozkazu (6 návrhov v roku 2020); súdy vyhovelí všetkým 11 návrhom prokurátora. V 2 prípadoch došlo k odvolaniu medzinárodného zatýkacieho rozkazu, vzhľadom na dôkaznú situáciu, a následne k opakovanému vydaniu medzinárodného zatýkacieho rozkazu. V 1 prípade bol medzinárodný zatýkací rozkaz následne zrušený, nakoľko došlo k zastaveniu trestného stíhania vyžiadanej osoby.

V 4 trestných veciach bol obvinený vyžiadaný z Holandského kráľovstva, v 2 zo Spojených štátov mexických, v 1 z Brazílskej federatívnej republiky, Estónskej republiky, Libanonskej republiky, Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska a v 1 veci z Monackého kniežatstva, resp. alternatívne z Bieloruskej republiky. Podľa štátnej príslušnosti boli v 3 veciach obvinení občanmi Slovenskej republiky, v 4 občanmi Holandského kráľovstva, v 2 občanmi Spojených štátov mexických a po 1 trestnej veci občanmi Moldavskej republiky a Libanonskej republiky.

Skladbou trestnej činnosti bol zastúpený

- v 5 veciach trestný čin nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi,
- v 3 veciach majetková trestná činnosť – trestné činy podvodu, krádeže,

- po 1 veci trestný čin poškodzovania cudzích práv, trestný čin zanedbania povinnej výživy a trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia.

V rámci pasívnej extradície (vydanie páchatel'a do cudziny na základe žiadosti cudzieho štátu) bolo v roku 2021 realizovaných 8 vecí (nárast oproti roku 2020, v ktorom bolo podaných súdu 5 vecí).

Orgánom Slovenskej republiky boli doručené 3 medzinárodné zatýkacie rozkazy zo Srbskej republiky, 2 z Ruskej federácie a po 1 z Moldavskej republiky, Severného Macedónska a Thajského kráľovstva. V 3 prípadoch išlo o srbských občanov; v ostatných veciach o 1 slovenského, severomacedónskeho, ukrajinského, moldavského a ruského občana. V 4 veciach boli vyžiadané osoby na trestné stíhanie a v 4 veciach na výkon trestu odňatia slobody. V 4 veciach došlo k odovzdaniu vyžiadaných osôb dožadujúcemu štátu a vo zvyšných veciach v roku 2021 nebolo extradičné konanie skončené. Jedno z neskončených extradičných konaní sa vedie na základe žiadosti justičných orgánov Thajského kráľovstva o vydanie občana Slovenskej republiky na trestné stíhanie za majetkovú trestnú činnosť. V tejto trestnej veci prebieha komunikácia na úrovni ústredných justičných orgánov dotknutých štátov za účelom zabezpečenia podkladov k vykonaniu predbežného vyšetrovania príslušným prokurátorom s tým, že thajská strana bola vyrozumená o platnej právnej úprave Slovenskej republiky v súvislosti s nevydávaním vlastných štátnych občanov a neprípustnosťou vydania takejto osoby do cudziny.

5.5. Konanie o Európskom zatýkacom rozkaze

5.5.1. Postup slovenských orgánov ako orgánov štátu pôvodu

V sledovanom období bolo predložených prokurátormi 49 návrhov na vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu, vo všetkých prípadoch súdy návrhy akceptovali a európsky zatýkací rozkaz vydali. V tejto súvislosti možno konštatovať pretrvávajúcu kvalitu návrhov a dôsledné skúmanie zásady primeranosti. Oproti roku 2020 sa počet návrhov (aj vydaných európskych zatýkacích rozkazov) znížil o 10. Znižovanie počtu podaných návrhov mohlo byť spôsobené nižšou migráciou osôb v rámci Európskej únie v dôsledku pandemických opatrení. Európsky zatýkací rozkaz z hľadiska analýz vykonaných v rámci Európskej únie predstavuje jeden z najefektívnejších nástrojov justičnej spolupráce, a je potrebné ho začať opätovne vo väčšej miere aktívne využívať tak, aby nedochádzalo k predlžovaniu trestného konania z dôvodu neprítomnosti obvineného.

Z hľadiska štátnej príslušnosti osôb, na ktoré bol v sledovanom období vydaný európsky zatýkací rozkaz slovenskými súdmi, jednoznačne prevládajú európske zatýkacie rozkazy vydané na občanov Slovenskej republiky (36). Skladba vyžiadaných cudzincov sa oproti roku 2020 mierne zmenila, najviac európskych zatýkacích rozkazov na občanov Európskej únie bolo vydaných na občanov Českej republiky (4), Holandského kráľovstva (3), Maďarska (1), Poľskej republiky (1), na občanov tretích štátov: Ukrajiny (1), Moldavskej republiky (1), Libanonskej republiky (1), Spojených štátov mexických (1). Skladba trestnej činnosti, pre ktorú sú vydávané európske zatýkacie rozkazy, sa zásadnejšie nemení, výrazne prevládajú majetkové trestné činy.

Vzhľadom na priemernú dĺžku trestného konania v Slovenskej republike a počtu obvinených osôb, po ktorých sa pátra, je podávaný počet návrhov na vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu stále nedostatočný. Včasné vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu má vplyv na dĺžku konania a v neposlednom rade aj na

zachovanie podmienok spravodlivého procesu pri zabezpečovaní dôkazov, pri zachovaní zásady primeranosti.

V súvislosti s podávaním návrhov na vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu neboli jednotlivými prokuratúrami identifikované vážnejšie aplikačné problémy.

5.5.2. Postup slovenských orgánov ako vykonávajúcich justičných orgánov

Krajským prokuratúram ako slovenským vykonávajúcim justičným orgánom bolo v roku 2020 z cudziny doručených 104 európskych zatýkacích rozkazov (133 v roku 2020), z toho 59 sa týkalo vyžiadania osôb na trestné stíhanie a 43 na výkon trestu odňatia slobody (v roku 2020 trestné stíhanie - 86, výkon trestu - 45), v 2 prípadoch bol žiadaný dodatočný súhlas. Zaťaženosť jednotlivých krajských prokuratúr v rámci výkonu tejto agendy je viac menej rovnomerná, okrem Bratislavy, ktorá prevyšuje nápadom ostatné kraje dvojnásobne. Situácia sa administratívnym zásahom nedá ovplyvniť. Oproti roku 2020 sa nápad v obvode viacerých krajských prokuratúr mierne znížil - Krajská prokuratúra v Bratislave 29 (39), Krajská prokuratúra v Nitre 10 (17), Krajská prokuratúra v Prešove 6 (8), Krajská prokuratúra v Trenčíne 10 (6), Krajská prokuratúra v Trnave 12 (24), Krajská prokuratúra v Žiline 9 (7), Krajská prokuratúra v Košiciach 16 (21), Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici 12 (11). Celkový pokles doručených európskych zatýkacích rozkazov možno zrejme čiastočne pripísať vzniknutej pandemickej situácii spôsobujúcej problémy s prevozom žiadaných, vydaných osôb.

Skladba štátov žiadajúcich o vydanie osôb na základe európskeho zatýkacieho rozkazu zo Slovenskej republiky sa oproti roku 2020 výraznejšie nezmenila. Najväčší počet európskych zatýkacích rozkazov bol doručený z Českej republiky 33 (47 v roku 2020) a Rakúskej republiky 29 (48 v roku 2020), nasleduje Spolková republika Nemecko 16 (5 v roku 2020), ostatné štáty zaslali európske zatýkacie rozkazy na realizáciu do Slovenskej republiky v štatisticky nevýznamnom počte, napr. Maďarsko 8 (6 v roku 2020), Talianska republika 4 (4 v roku 2020), Rumunsko 6 (2 v roku 2020), Poľská republika 4 (4 v roku 2020), Belgické kráľovstvo, Španielske kráľovstvo, Chorvátska republika a Grécka republika po 1 európskom zatýkacom rozkaze. Celkovo pretrvávajúca klesajúca tendencia, čo mohlo byť ovplyvnené aj pandémiou, ako je uvedené vyššie.

Doručené európske zatýkacie rozkazy sa z hľadiska štátnej príslušnosti vyžiadaných osôb týkali predovšetkým štátnych príslušníkov Slovenskej republiky, čo predstavuje pretrvávajúcu výraznú črtu konania o európskom zatýkacom rozkaze. Najviac európskych zatýkacích rozkazov je doručených do Slovenskej republiky na jej štátnych príslušníkov.

Z hľadiska skladby trestnej činnosti trvalo prevažuje majetková trestná činnosť (podvod, krádež, sprenevera, úverový podvod), nasledujú trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti a trestné činy proti životu a zdraviu (vražda, ublíženie na zdraví), trestné činy súvisiace s drogami v menšej miere ako v minulosti.

V rámci konania o európskom zatýkacom rozkaze aj v roku 2021 prokurátori rozhodli o väčšine doručených európskych zatýkacích rozkazoch na základe súhlasu vyžiadanej osoby vo vlastnej kompetencii podľa § 21 zákona č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze. Rozhodnutia súdu predstavujú len asi 1/3 z vybavených (rozhodnutých) európskych zatýkacích rozkazov. Príslušné krajské sudy v týchto prípadoch rozhodli v zmysle návrhu prokurátora.

Aplikačné problémy neboli podriadenými prokuratúrami avizované.

Prehľad nápadu európskych zatýkacích rozkazov podľa obvodov krajských prokuratúr je uvedený v tabuľke II.5.5.1. Prehľad európskych zatýkacích rozkazov vydaných slovenskými súdmi a európskych zatýkacích rozkazov doručených z cudziny za posledných 6 rokov je uvedený v tabuľke/grafe II.5.5.2. a tabuľke/grafe II.5.5.3.

5.6. Justičná spolupráca vo veciach legalizácie výnosu z trestnej činnosti

Hoci oproti celkovému nápadu vecí v agende právneho styku s cudzinou za rok 2021 (8 176) ide len o podiel necelých 3 %, kvalitatívne má posúdenie údajov v oblasti justičnej spolupráce vo veciach legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa metodiky Svetovej banky a odporúčaní spoločného projektu Európskej únie a Rady Európy „Zvyšovanie účinnosti boja proti praniu špinavých peňazí v Slovenskej republike (TSI 21SK13)“ osobitný význam pri určovaní cezhraničných aspektov hrozieb a zraniteľnosti Slovenskej republiky v tejto oblasti.

Z tejto perspektívy je potrebné konštatovať, že na základe údajov z roku 2021 sa potvrdzujú stúpajúce trendy z minulých rokov tak v pasívnej, ako aj v aktívnej forme justičnej spolupráce.

Orgány prokuratúry boli požiadané cudzími justičnými orgánmi o právnu pomoc v 163 veciach prania špinavých peňazí (pasívna právna pomoc). Z toho vo väčšine prípadov bola dožadujúcim štátom Poľská republika (69 žiadostí), nasledovala Česká republika (33), Spolková republika Nemecko (10), Talianska republika a Lotyšská republika (po 8), Rakúska republika (6), Maďarsko (5), Holandské kráľovstvo (4). Ostatné štáty Európskej únie (8) zaslali Slovenskej republike najviac po 3 žiadosti a z krajín mimo Európskej únie po 1 žiadosti zaslali Arménska republika a Nórske kráľovstvo.

Cudzie justičné orgány žiadali najčastejšie o poskytnutie údajov tvoriacich bankové tajomstvo (501), obchodné tajomstvo (63), daňových údajov (54), ale aj o výsluchy osôb, domové prehliadky a prehliadky iných priestorov.

Z hľadiska predikatívnej trestnej činnosti išlo o prepierané výnosy pochádzajúce najmä z podvodnej činnosti a daňovej trestnej činnosti. Z pohľadu umiestnenia výnosov šlo až v 50 veciach o výnosy generované v Poľskej republike, 26 v Českej republike, 13 v Slovenskej republike, 11 v Spolkovej republike Nemecko, 6 v Maďarsku a Talianskej republike, 4 v Lotyšskej republike, 3 v Rakúskej republike. Na území ostatných štátov, napr. Spojených arabských emirátov, Arménskej republiky a Singapuru po 1 veci. Výnosy sa prepierali v 61 veciach v Slovenskej republike, 32 v Poľskej republike, 16 v Českej republike, 6 v Lotyšskej republike, po 4 v Maďarsku, Estónskej republike, Litovskej republike, Rakúskej republike, 2 v Estónskej republike, a bolo zistené aj umiestňovanie výnosov v Hong Kongu, Spojených arabských emirátoch a Čínskej ľudovej republike.

V 15 veciach bola Slovenská republika požadovaná o vydanie veci (dôkazu), z toho pre pranie špinavých peňazí len v 1 veci pre Belgické kráľovstvo (so zanedbateľnou nominálnou hodnotou reálneho zaistenia 205,86 eur).

V 1 prípade bol realizovaný európsky zatýkací rozkaz z Poľskej republiky na štátneho občana Slovenskej republiky.

V 3 prípadoch bolo prijaté trestné oznámenie pre podozrenie z legalizácie výnosov z trestnej činnosti, v 2 veciach zo Spolkovej republiky Nemecko a v 1 veci z Rakúskej republiky.

V prípade žiadostí slovenských justičných orgánov do cudziny (aktívna právna pomoc) sa odzrkadľuje trend posilňovania aspektov vnútroštátneho trestného stíhania legalizácie výnosov z trestnej činnosti. Slovenská republika požiadala o právnu pomoc v 68 veciach. Najčastejším štátom bola Česká republika v 17, Maďarsko v 8 a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a severného Írska v 5 a Rakúska republika v 4 veciach. Zaujímavé v porovnaní s pasívnou pomocou je, že poľské justičné orgány boli požiadané o zabezpečenie dôkazov len v 2 prípadoch. Z krajín mimo Európskej únie boli slovenské žiadosti adresované do Srbskej republiky, Bosny a Hercegoviny, Hong Kongu, Spojených štátov amerických, Tureckej republiky a na Ukrajinu.

Aj v prípade dožiadaní justičných orgánov Slovenskej republiky zasielaných do cudziny primárne boli požadované údaje tvoriace bankové tajomstvo a obchodné tajomstvo, daňové údaje (v 43 veciach), ale aj identifikácia konečných užívateľov výhod. Výsluchy osôb v postavení obvineného alebo svedka boli vyžiadané v 63 veciach.

Dominantnou predikatívnou trestnou činnosťou sú podvodné konania, druhú skupinu tvoria krádeže; vo viacerých prípadoch sa už viedlo aj trestné stíhanie autonómneho prania špinavých peňazí.

Justičné orgány Slovenskej republiky v roku 2021 nepožiadali cudzie justičné orgány o zaistenie výnosov z trestnej činnosti pre pranie špinavých peňazí.

V rámci použitia iných inštitútov právneho styku s cudzinou bolo odovzdané trestné stíhanie v 1 prípade do Maďarska a v 2 prípadoch bol vydaný európsky zatýkací rozkaz.

Na základe vyššie uvedených údajov je možné konštatovať, že sa zosilňuje trend umiestňovania výnosov z trestnej činnosti v Slovenskej republike generovaných v Poľskej republike. Z korelácie subjektov a požadovaných úkonov pasívnej právnej pomoci vyplýva, že Slovenská republika je viac využívaná subjektmi z Poľskej republiky ako tranzitný článok reťazca legalizácie, než finálna destinácia ich realizácie. Údaje tiež ukazujú na rastúci trend atraktivity zneužívania slovenského právneho prostredia pre pobaltské krajiny. Pozícia Českej republiky sa nemení. Naopak, oproti minulým rokům sa podstatne znížil trend prepierania výnosov generovaných, resp. umiestňovaných na území Maďarska i Rakúskej republiky. Z údajov týkajúcich sa zaistenia tiež vyplýva, že v prípade umiestnenia výnosov na slovenskom území je Slovenská republika a jej finančný sektor využívaný zahraničnými subjektmi najmä ako tranzitný prvok mechanizmu prania špinavých peňazí. Výnosy z trestnej činnosti sú vyvádzané najmä cez bankové nástroje do iných štátov a len v limitovanej miere ostávajú k dispozícii na konečné použitie na území Slovenskej republiky. Z údajov tiež vyplýva, že Slovenská republika nie je z tohto pohľadu atraktívna a rovnako nevyužívajú slovenské subjekty na pranie špinavých peňazí tzv. daňové raje, resp. táto časť všeobecne známych modusov legalizácie výnosov z trestnej činnosti nie je dostatočne odhaľovaná a mala by byť predmetom osobitného záujmu v rámci uplatňovania princípu follow the money (sledovanie finančných tokov) a prepojenia na problematiku konečných užívateľov výhod v kontexte proaktívneho finančného vyšetrovania vykonávaného organizačnými zložkami polície.

ČASŤ III

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V NETRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základná informácia o činnosti prokuratúry v netrestnej oblasti

Postavenie a úlohy prokuratúry vychádzajú z čl. 149 ústavy, podľa ktorého prokuratúra je orgánom chrániacim práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu. Na tento článok ústavy nadväzuje zákon o prokuratúre upravujúci postavenie, pôsobnosť a právomoci prokurátorov. Prokuratúra vzhľadom na postavenie v sústave orgánov štátu a tiež charakter úloh, ktoré sú jej zverené zákonom, patrí medzi orgány ochrany práva. V rámci zákonom zverenej pôsobnosti je prokuratúra povinná vo verejnom záujme vykonať opatrenia na predchádzanie porušovania zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie. Prokuratúra pri výkone pôsobnosti využíva všetky zákonné prostriedky tak, aby bez akýchkoľvek vplyvov zabezpečila dôslednú, účinnú a rýchlu ochranu práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu. Prokurátor pri realizácii svojej pôsobnosti koná vo verejnom záujme, ochraňuje verejný záujem a slúži verejnému záujmu. Prokuratúra ako orgán ochrany práva pri výkone svojej pôsobnosti chráni objektívne právo. Prokurátor je teda povinný konať vždy, keď zistí, že by mohlo dôjsť k ohrozeniu alebo k porušeniu zákonnosti.

Pôsobnosť prokuratúry sa člení na 2 základné oblasti činnosti, na trestnú oblasť a netrestnú oblasť. Netrestnú oblasť pôsobnosti prokuratúry možno z hľadiska zamerania rozčleniť na 2 časti. Prvou časťou je dozor prokuratúry nad dodržiavaním a zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy. Súčasťou tejto časti je aj oblasť správneho súdnictva. Druhou časťou je pôsobnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu.

Najrozsiahlejšiu oblasť v rámci činnosti netrestného úseku prokuratúry predstavuje výkon dozoru prokurátorov nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, ktorého rozsah, metódy a prostriedky sú upravené v § 20 až § 30 zákona o prokuratúre. Vykonáva sa rôznymi metódami, a to preskúmaním zákonnosti správnych aktov a postupu orgánov verejnej správy (na základe rôznych zdrojov, ako sú podnety, oznámenia štátnych a iných orgánov, vlastné poznatky, medializované informácie, vzájomná spolupráca netrestného a trestného úseku formou signalizácie a pod.), ďalej vykonávaním previerok zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy v skončených veciach, ako aj uplatňovaním poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy.

Pôsobnosť prokuratúry vo vzťahu k orgánom verejnej správy patrí do systému záruk dodržiavania zákonnosti v oblasti verejnej správy. Výkon tejto pôsobnosti nie je podmienený návrhom, podnetom fyzickej alebo právnickej osoby. Prokurátori môžu vlastnou činnosťou zisťovať prípady, keď nezákonné postupy, rozhodnutia alebo nečinnosť orgánov verejnej správy vedú k porušovaniu práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb.

Činnosť prokuratúry pri dozore nad zachovávaním zákonnosti v oblasti verejnej správy teda výslovne nevyžaduje podnet od fyzickej či právnickej osoby, keďže prokuratúra koná na základe zásady oficiality, pričom postupuje pri realizácii svojich zákonných úloh sama iniciatívne aj na základe vlastných poznatkov, ktoré získava z rôznych zdrojov. Právnymi prostriedkami, ktorými orgány prokuratúry vykonávajú tento dozor nad orgánmi verejnej správy a prispievajú tak k zákonnosti

ich rozhodovania, sú protest prokurátora, upozornenie prokurátora, správna žaloba a vstup prokurátora do konania pred správnym súdom.

V nadväznosti na právne prostriedky, ktorými orgány prokuratúry vykonávajú dozor nad orgánmi verejnej správy, konkrétne na podanie správnej žaloby, možno konštatovať, že súčasťou pôsobnosti prokuratúry pri dozore nad dodržiavaním a zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy je oblasť správneho súdnictva. Samostatný procesný kódex pre správne súdnictvo, ktorým je zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „Správny súdny poriadok“), vymedzil vzťah medzi netrestným dozorom prokuratúry a správnym súdnictvom. Podľa § 5 ods. 11 Správneho súdneho poriadku konanie pred správnym súdom a netrestný dozor prokuratúry nad zachovávaním zákonnosti v oblasti verejnej správy funkčne súvisia a sú nadväzne prepojené. Potvrdzuje to rovnako aj § 20 ods. 1 zákona o prokuratúre. Pri porovnaní správneho súdnictva a dozoru prokuratúry je možné nájsť rovnaké, ako aj rozdielne črty. Jednotiacim znakom je zabezpečovanie zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy pri výkone verejnej správy so zameraním na ochranu práv fyzických osôb a právnických osôb.

Najmarkantnejším rozdielom je, že výlučne správny súd má právomoc zrušiť nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej správy, resp. ho v rámci prípadov plnej jurisdikcie nahradiť svojím rozhodnutím. Právne prostriedky dozoru prokurátora v tejto oblasti (protest prokurátora, upozornenie prokurátora) majú vždy voči orgánu verejnej správy návrhový charakter. Pri ich aplikácii sa totiž dáva správnym orgánom možnosť nezákonnosť namietanú prokurátorom odstrániť v rámci vlastného rozhodovania/postupu. Ak orgány verejnej správy názor prokurátora neakceptujú, prokurátor má možnosť uplatniť svoje oprávnenia v konaní pred správnym súdom.

V správnom súdnictve je poskytovaná predovšetkým ochrana subjektívnym právam žalobcu, pričom je povinnosťou žalobcu tvrdiť v správnej žalobe, že došlo k zásahu do jeho subjektívnych práv. Dozorová činnosť prokuratúry je predovšetkým upriamená na poskytnutie ochrany objektívnemu právu, pričom ochrana subjektívnych práv účastníka správneho konania je sekundárna a môže prípadne aj úplne chýbať v prípade, ak bol zákon porušený v prospech účastníka konania.

Činnosť netrestného dozoru prokuratúry je dôležitá pre odbremenenie správneho súdnictva, pričom v danom prípade prokuratúra systémovo pôsobí ako filter, prostredníctvom ktorého sa rýchlejšie, účinnejšie a hospodárnejšie môže odstrániť nezákonnosť. Nepochybným účelom je aj zabezpečovanie zákonnosti vo veciach, v ktorých protiprávny stav vyhovuje všetkým účastníkom i orgánu verejnej správy, a teda absentuje ten, kto by sa so žalobou obrátil na správny súd, ako aj zjednocovanie judikatúry správnych súdov a „vymáhanie jej akceptácie“ zo strany orgánov verejnej správy.

Pôsobnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu je v zákone o prokuratúre vymedzená iba rámcovo (§ 19). Podrobnejšia úprava oprávnení prokurátora vyplýva z osobitných právnych predpisov, sú to najmä zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „Civilný sporový poriadok“) a zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „Civilný mimosporový poriadok“), na základe ktorých prokurátori a generálny prokurátor uplatňujú svoje oprávnenia v konaní pred súdmi. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že od 1. júla 2016, t. j. od nadobudnutia účinnosti Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku došlo k výraznému zúženiu možností intervencie prokurátora v civilných sporových konaniach a k významnému rozšíreniu oprávnení prokurátora v civilných mimosporových konaniach. Došlo teda k minimalizácii oprávnení prokurátora

v sporových súdnych konaniach súkromno-právneho charakteru a k rozšíreniu oprávnení prokurátora v nesporných súdnych konaniach, a to za účelom posilnenia ochrany práv, najmä tzv. zraniteľných skupín osôb (napr. maloletých osôb, zdravotne znevýhodnených osôb). Pozitívne možno poznamenať, že sa zvýšil počet návrhov na začatie civilného mimosporového konania zo strany prokuratúry, a to najmä v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave. Rovnako došlo aj k využitiu oprávnenia prokurátora na podanie žalôb na vydanie bezdôvodného obohatenia štátu podľa § 93 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku, ako aj žalôb o určenie vlastníctva podľa § 93 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku.

Všeobecne možno skonštatovať, že prokuratúra účinne pôsobí najmä už na samotnú prevenciu nezákonnosti, a to činnosťou v súvislosti s realizovaním previerok zachovávanía zákonnosti. Previerková činnosť sa riadi jednak Plánom hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky, ako aj vlastnými poznatkami krajských prokuratúr a okresných prokuratúr. Vykonávaním previerok zachovávanía zákonnosti v orgánoch verejnej správy prokuratúra komplexnejšie preskúmava konkrétnu právnu oblasť a často orgány verejnej správy vnímajú previerkovú činnosť prokurátora ako prínos pre skvalitnenie ich rozhodovacej činnosti. Prokuratúra najmä v dôsledku previerkovej činnosti, ale aj v rámci celkovo vykonaných opatrení pri zistení porušenia zákona prispieva výraznou mierou k zvyšovaniu právneho povedomia zamestnancov orgánov verejnej správy. Prokurátori svojou nezastupiteľnou činnosťou tak plnia aj úlohu metodického orgánu, a to najmä vo vzťahu k orgánom územnej samosprávy, najmä v obciach s malým počtom obyvateľov, a teda aj logicky malým počtom zamestnancov obce.

Ciele a priority orgánov prokuratúry v netrestnej oblasti na republikovej úrovni boli premietnuté do plánu hlavných úloh. Netrestný úsek prokuratúry plnil previerkovú úlohu č. 7: Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy vo veciach pozemkových reštitúcií upravených zákonom č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákonom č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom“).

Oprávnenie prokurátora na výkon previerok dodržiavania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v skončených veciach v orgánoch verejnej správy je odrazom proaktívneho charakteru prokuratúry a jej iniciatívneho prístupu k plneniu zverených úloh. Plán hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky odráža nutnosť previerkovej aktivity prokuratúry v celorepublikovom meradle na základe poznatkov o plošnom poruchovom jave v činnosti orgánov verejnej správy. Treba zvýrazniť aj význam tzv. vlastných previerok okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, ktorými reagujú na regionálne špecifiká činnosti miestnych orgánov verejnej správy za účelom naplnenia pôsobnosti prokuratúry a splnenia vlastných cieľov a priorít na teritoriálnej úrovni.

Cieľom prokuratúry v netrestnej oblasti je ako každoročne dôsledné a efektívne využívanie všetkých postupov, ktorými prokurátor môže podľa platných právnych predpisov realizovať pôsobnosť prokuratúry v oblasti dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, ako aj v civilnom procese. Aj z tohto dôvodu sa neustále kladie dôraz na prepojenie netrestného úseku a trestného úseku vyťažovaním poznatkov z trestného úseku, čo sa prejavuje aj pri využití návrhových oprávnení prokurátora v civilnom procese, pri vstupoch do

súdneho konania, ako aj pri podávaní opatrení prokurátora voči orgánom verejnej správy. Netrestný úsek prokuratúry sa vo veľkej miere snaží intenzívne spolupracovať s trestným úsekom, ktorého vyťažovanie poznatkov tak z trestných vecí ukončených v prípravnom konaní, ako aj z trestných vecí ukončených podaním obžaloby, a to nielen vo vzťahu k veciam týkajúcich sa detí a mladistvých, ale aj k ďalším oblastiam, ktoré by mohli odôvodňovať využitie oprávnení prokurátora v netrestnej oblasti, napr. žalobného oprávnenia na vydanie bezdôvodného obohatenia, návrhového oprávnenia na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony či vstupového oprávnenia do konania o prípustnosti držania v zdravotníckom zariadení atď. prispieva k účinnej ochrane základných ľudských práv, ako aj samotného verejného záujmu a dodržaniu zákonnosti prebiehajúceho konania ako takého.

Zabezpečenie činnosti v tejto oblasti pôsobnosti prokuratúry sa riadi príkazom generálneho prokurátora por. č. 9/2017 z 25. augusta 2017 o postupe prokurátorov pri vykonávaní pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti. Týmto príkazom bola zriadená špecializácia prokurátorov, t. j. pôsobnosť prokuratúry v netrestnej oblasti vykonávajú určení prokurátori – špecialisti na netrestnú oblasť, a ich náhradníci.

Z hľadiska personálneho možno konštatovať, že na každej okresnej prokuratúre pôsobí samostatne prokurátor – špecialista pre netrestnú oblasť a na niektorých väčších prokuratúrach v počte 2 až 3, napr. na Okresnej prokuratúre Nitra a Okresnej prokuratúre Trenčín. Na malých okresných prokuratúrach, kde pôsobia 4 až 5 prokurátori, je však na zabezpečenie riadneho plnenia úloh prokuratúry nevyhnutné, aby sa prokurátor – špecialista pre netrestnú oblasť podieľal aj na vybavovaní agendy iných úsekov pôsobnosti prokuratúry, čo by do budúcnosti v záujme skvalitnenia práce na malých okresných prokuratúrach bolo treba eliminovať.

Činnosť prokuratúry v netrestnej oblasti je na krajských prokuratúrach zabezpečovaná na netrestných oddeleniach, kde pôsobí spravidla 4 a viac prokurátorov. Personálny stav na krajských prokuratúrach je možné považovať za dostatočný a stabilizovaný, umožňujúci riadny výkon agendy prokurátorov patriaci do pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti.

Personálne obsadenie netrestného odboru generálnej prokuratúry je stabilizované a vytvára dostatočné podmienky na plnenie zverených úloh, a to tak pri vybavovaní konkrétnej netrestnej agendy, ako i v oblasti kontrolnej, metodickej a riadiacej.

Na zabezpečenie skvalitnenia činnosti na netrestnom úseku, a to najmä na okresných prokuratúrach, slúži funkcia náhradníka. Náhradník zabezpečuje najmä zastupiteľnosť v prípade absencie alebo nemožnosti výkonu funkcie prokurátorom – špecialistom pre netrestnú oblasť. No predstavuje aj plnohodnotnú personálnu náhradu v prípade, že prokurátor – špecialista pre netrestnú oblasť prestane pôsobiť na konkrétnej prokuratúre (zánik funkcie, funkčný postup atď.).

Personálne zabezpečenie je základnou podmienkou na to, aby prokuratúra mohla plniť zákonom zverené úlohy na požadovanej kvalitatívnej úrovni. Preto nemenej dôležitou úlohou bude udržať tento personálny stav aj v budúcom období a vyvíjať maximálnu snahu, hlavne na úrovni krajských prokuratúr a na generálnej prokuratúre, na vyhľadávanie a motivovanie najmä právnych čakatelov prokuratúry a mladých prokurátorov pre činnosť na netrestnom úseku. Pre realizáciu úloh, ktoré prokuratúra plní v netrestnej oblasti, je nemenej dôležité, aby sa špecialisti mali možnosť venovať tejto agende sústavne, dôsledne a aktívne, čo kladie požiadavky na ich neustále odborné vzdelávanie a štúdium, ktoré nie je možné bez vytvorenia

dobrých pracovných podmienok a časového priestoru pre túto činnosť. V rámci skvalitnenia činnosti prokuratúry v netrestnej oblasti sa špecialisti a sporadicky aj ich náhradníci intenzívne zúčastňujú odborných seminárov a pracovných porád organizovaných generálnou prokuratúrou, ako aj odborných seminárov organizovaných justičnou akadémiou. Z dôvodu pandemických opatrení prijatých v súvislosti so šírením koronavírusu spôsobujúceho ochorenie COVID-19 vzdelávanie prokurátorov na týchto podujatiach bolo v roku 2021 mierne obmedzené.

V oblasti dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy (registre Pd, Kd, Gd) došlo v roku 2021 k zvýšeniu počtu evidovaných vecí. Táto skutočnosť súvisí aj s nespokojnosťou podávateľov s postupmi a rozhodovacou činnosťou orgánov verejnej správy, pričom nemalý podiel na tom majú opatrenia orgánov verejnej správy prijaté v súvislosti s ochorením COVID-19.

Nápad v oblasti civilného procesu (registre Pc, Kc, Gc, Pz) z dlhodobého hľadiska nemá stúpajúcu tendenciu, aj keď došlo v sledovanom období k miernemu nárastu podnetov napadnutých do týchto registrov. O to však dôslednejšie môžu v tejto oblasti prokurátori iniciatívne využívať oprávnenia súvisiace s ochranou detí a zdravotne znevýhodnených či (sociálne – mentálne) spoločensky slabších osôb.

Celkový nápad vecí v netrestnej oblasti za posledné 3 roky vyplýva z tabuľky III.1.1.

Možno skonštatovať, že nielen orgány verejnej správy a sudcovia, ale aj prokurátori pôsobiaci na netrestnom úseku sa stretávajú s aplikačnými problémami spočívajúcimi v nejasnej a nepresnej právnej úprave umožňujúcej viacero možných výkladov, teda aj spôsobov riešenia, ako i v nedostatočnej alebo chýbajúcej právnej úprave, čo zasa vedie k potrebe použitia analógie, t. j. nevyhnutnosti úvahy o správnosti voľby použitia primeranej právnej úpravy na riešenie daného problému. Aj z tohto dôvodu je za účelom odstránenia aplikačných problémov prehlbovaná vzájomná súčinnosť medzi orgánmi verejnej správy, no najmä medzi súdmi a prokuratúrou. K riešeniu aplikačných problémov nepochybne prispeje aj rozhodovacia činnosť Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“), na potrebu zriadenia ktorého prokuratúra dlhodobo poukazovala.

2. Činnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu

2.1. Návrhové oprávnenia prokurátora v civilnom procese

Návrhové oprávnenie prokurátora v civilnom sporovom konaní upravuje § 93 ods. 1 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého prokurátor môže podať žalobu, ak

- a) ide o uplatnenie nároku štátu na vydanie bezdôvodného obohatenia,
- b) ide o určenie vlastníctva, ak boli porušené ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu alebo
- c) to ustanovuje osobitný predpis.

Cieľom žalobných oprávnení prokurátora uplatňovaných v civilnom sporovom konaní je zabezpečenie zákonnosti pri nakladaní s majetkom, resp. ochrana vlastníckeho práva. Prokuratúra v rámci uplatňovania verejných žalôb v civilnom procese plní funkciu tzv. univerzálneho orgánu ochrany zákonnosti a koná vo verejnom záujme. Štatistické údaje o počte žalôb podaných v roku 2021 a porovnanie s predchádzajúcimi rokmi sú uvedené v tabuľke III.2.1.1.

V spojitosti s využívaním žalobného oprávnenia podľa § 93 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku orgánmi prokuratúry je nutné zdôrazniť, že toto

žalobné oprávnenie sa netýka akéhokoľvek nároku štátu z občianskoprávných alebo obchodnoprávných vzťahov, ktorých účastníkom bol štát v postavení právnickej osoby, ale len nároku vyplývajúceho z druhej vety § 456 Občianskeho zákonníka, t. j. len v prípade, ak došlo k bezdôvodnému obohateniu a nemožno zistiť toho, na úkor koho bolo bezdôvodné obohatenie získané, je prokurátor ako zástupca štátu oprávnený domáhať sa vydania takéhoto bezdôvodného obohatenia. Prokurátor musí v konaní pred súdom preukázať 2 skutočnosti, a to: 1. vznik bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného a 2. nemožnosť zistenia osôb, na úkor ktorých bolo bezdôvodné obohatenie získané. V súdnom konaní prokurátor vystupuje ako zástupca štátu.

V roku 2021 prokurátori podali celkom 8 žalôb na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 93 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku, pričom vo všetkých prípadoch bolo predmetom žaloby vydanie majetkového prospechu získaného z nepoctivých zdrojov – páchaním trestnej činnosti.

Okrem žalobného oprávnenia podľa § 93 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku prokurátori dôsledne využívali žalobné oprávnenie podľa § 93 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku, pričom žalobu o určenie vlastníctva podľa uvedeného ustanovenia podali v 38 prípadoch. Z tohto počtu bolo až 31 žalôb podaných v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach. Žaloby sa týkali najmä nezákonných prevodov nehnuteľného majetku patriaceho obci, pri ktorých boli porušené kogentné ustanovenia zákona Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí. Pri uplatňovaní žalobného oprávnenia podľa § 93 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku prokurátori prísne zvažovali, či je daný verejný záujem na takejto ingerencii. Žaloba podľa § 93 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku predstavuje totiž prostriedok ultima ratio na odstránenie nezákonného stavu najmä tam, kde nezákonný stav účastníkom právnych vzťahov vyhovuje, a tým absentuje ich záujem na jeho odstránení, resp. ide o následok trestnej činnosti, ktorý nebolo možné v trestnom konaní odstrániť, a osoba poškodená trestným činom má objektívne zníženú schopnosť sama sa domôcť ochrany svojho vlastníctva.

Zo štatistických údajov je zrejmé, že v roku 2021 prokuratúra venovala náležitú pozornosť presadzovaniu verejného záujmu iniciovaním civilných sporových konaní. Oproti roku 2020 vzrástol počet žalôb podaných podľa § 93 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

Návrhové oprávnenie prokurátora v civilnom mimosporovom konaní je zakotvené v § 13 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku. Prokurátor môže podať návrh na začatie konania, ak konanie možno začať aj bez návrhu, a ak to ustanovuje Civilný mimosporový poriadok alebo iný zákon. V roku 2021 bolo toto oprávnenie využité prokurátormi celkom v 61 prípadoch. Porovnanie s predchádzajúcimi rokmi je uvedené v tabuľke III.2.1.2.

Obdobne ako v roku 2020 najpočetnejšími boli návrhy podané prokurátormi vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, konkrétne návrhy na uloženie výchovných opatrení podľa § 111 písm. l) Civilného mimosporového poriadku a § 37 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“).

Zdrojom poznatkov pre návrhovú činnosť prokurátorov vo veciach maloletých boli najmä vlastné poznatky prokuratúry získané z trestného a netrestného úseku prokuratúry o protiprávnom konaní maloletých osôb, ktoré vykazovalo znaky činu inak trestného, o nevhodnom správaní maloletých či o ich narušenom rodinnom

prostredí, pričom opatrenia vykonávané príslušným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ak vôbec boli realizované) nepostačovali k náprave.

Osobitne vo vzťahu k návrhom na uloženie výchovných opatrení je možné konštatovať, že vo viacerých prípadoch prokurátori „suplovali“ činnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré napriek vedomosti o opakovanom protiprávnom konaní maloletých osôb vykazujúcim znaky činu inak trestného (často násilného alebo sexuálneho charakteru), nepovažovali za nutné reagovať na vzniknutú situáciu uložením výchovného opatrenia. Keďže nešlo o správanie, pri ktorom by bolo nevyhnutné uplatňovať postup podľa § 105 Trestného zákona (uložiť maloletému ochrannú výchovu), avšak správanie maloletých nebolo možné ani ponechať bez povšimnutia, prokurátori po zabezpečení listinných dôkazov reagovali na situáciu podaním návrhu na uloženie výchovného opatrenia. V konaní na súde bolo následne vysvetlené maloletým (primerane ich veku a rozumovej vyspelosti), aké následky by malo ich protiprávne konanie, ak by boli trestne zodpovední. Taktiež boli upozornení, že v prípade opakovania takého konania môže súd, aj bez návrhu, pristúpiť k uplatneniu prísnejšieho výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 3 zákona o rodine (napr. k odňatiu dieťaťa z osobnej starostlivosti rodičov aj proti ich vôli), resp. k nariadeniu ústavnej starostlivosti podľa § 54 ods. 2 písm. c) zákona o rodine.

Ďalšiu podstatnú časť uplatnených návrhových oprávnení prokurátora v civilnom mimosporovom konaní predstavovali v roku 2021 návrhy na začatie konania o obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony podľa § 231 písm. a) Civilného mimosporového poriadku. Zdrojom poznatkov pre podanie návrhu na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony boli najmä poznatky z trestného úseku prokuratúry. Išlo o prípady, v ktorých bol v trestných veciach znalcom z odboru psychiatria vyšetrený duševný stav obvineného, pričom znalec konštatoval u vyšetrenej osoby existenciu duševnej poruchy a odporúčal v civilnom konaní riešiť otázku spôsobilosti na právne úkony.

V roku 2021 boli podané prokuratúrou aj návrhy na vyhlásenie za mŕtveho (§ 220 a nasl. Civilného mimosporového poriadku), návrhy na schválenie právneho úkonu za maloletého /§ 111 písm. i) a nasl. Civilného mimosporového poriadku/ a návrhy na pozbavenie, resp. obmedzenie rodičovských práv (§ 38 a nasl. zákona o rodine), a to v tých prípadoch, v ktorých bol na podaní návrhu verejný záujem.

2.2. Vstupové oprávnenia prokurátora v civilnom procese

Podľa súčasnej zákonnej úpravy prokurátor môže vstúpiť do civilného sporového konania v 2 prípadoch, a to: 1. v prípade sporu, v ktorom ako jedna zo strán vystupuje štát, právnická osoba zriadená štátom, štátny podnik, právnická osoba s majetkovou účasťou štátu, obec alebo vyšší územný celok /§ 93 ods. 2 písm. a) Civilného sporového poriadku/, a 2. v prípade sporu o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci /§ 93 ods. 2 písm. b) Civilného sporového poriadku/.

Účelom oboch vstupov prokurátora je v podstate ochrana zákonnosti pri nakladaní s majetkom a majetkovými právami štátu a ostatných subjektov uvedených § 93 ods. 2 písm. a) Civilného sporového poriadku.

V roku 2021 prokurátori vstúpili do civilného sporového konania v 5 prípadoch, pričom vo všetkých prípadoch sa jednalo o spor, v ktorom ako jedna zo strán vystupoval štát. Porovnanie počtu vstupov do civilného sporového konania

(podľa Civilného sporového poriadku) v roku 2021 s minulými rokmi je uvedené v tabuľke III.2.2.1.

Kým vstupové oprávnenie prokurátora vo veciach sporových je koncipované pomerne úzko, vstupové oprávnenie prokurátora vo veciach mimosporového súdnictva je širšie, čo je dané potrebou ochrany špecifických právnych vzťahov, ktoré sú predmetom mimosporového konania. Podľa § 13 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku je prokurátor oprávnený vstúpiť do všetkých konaní upravených v Civilnom mimosporovom poriadku s výnimkou konania o rozvod manželstva. Extenzívne nastavené vstupové oprávnenie prokurátora v mimosporovom konaní je reflexiou na zachovanie ochrany, či už najlepšieho záujmu maloletého, ochrany základných ľudských práv a slobôd, ale aj ochrany osôb so zdravotným postihnutím. Imanentnou súčasťou právno–ochranného inštrumentária je v právnom štáte totiž aj princíp ochrany tzv. slabšieho účastníka konania, ktorým sú tak deti, ako aj osoby so zdravotným postihnutím.

Formy a metódy práce, ktorými prokurátor získava vedomosť o mimosporových konaniach vhodných na vstup do konania, sú rôzne. Najčastejšie prokurátori získavali poznatky o veciach vhodných pre vstup do konania vlastnou vyhľadávacou činnosťou a nahliadnutím do príslušných súdnych registrov, ale aj úzkou súčinnosťou so súdmi a orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré prokuratúram signalizovali veci, do ktorých považovali vstup prokurátora za vhodný a prínosný pre konanie. Ďalšími prameňmi poznatkov pre rozhodnutie prokuratúry o vstupe do konania sú, obdobne ako aj pri iných oprávneniach prokuratúry v netrestnej oblasti, podnety fyzických osôb a právnických osôb, ale aj správy z tlače, televízie, rozhlasu a z iných audiovizuálnych prostriedkov.

Vstupy do konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sú často realizované i na základe informácií získaných od prokurátorov pôsobiacich na trestnom úseku, resp. na základe poznatkov z previerok realizovaných prokuratúrou v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, pobytové výchovné opatrenie, neodkladné opatrenie alebo iné súdom nariadené opatrenie.

Skladba vstupov realizovaných prokuratúrou do mimosporových konaní sa v roku 2021 oproti predchádzajúcim rokom zásadným spôsobom nezmenila. Najviac vstupov bolo realizovaných vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, pričom sa jednalo najmä o vstupy do konaní o nariadenie ústavnej starostlivosti, o uloženie výchovného opatrenia, o zverenie dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti, o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, ale aj o zverenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti. Druhou najpočetnejšou skupinou boli v roku 2021 vstupy do konaní o spôsobilosti na právne úkony.

Zo skladby vstupov je zrejmé, že prokurátori sa pri využívaní vstupového oprávnenia zamerali najmä na ochranu tých „najslabších“, t. j. na maloleté deti a na osoby, o ktorých obmedzení spôsobilosti na právne úkony súd koná.

V roku 2021 prokurátori zrealizovali vo verejnom záujme zároveň vstupy do konaní vo veciach osvojenia, do konaní o povolenie uzavrieť manželstvo, o vyhlásenie za mŕtveho, ale aj do konaní o ustanovení, resp. o zmene opatrovníka a do konaní o dedičstve.

Dôvodom vstupu prokuratúry do konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých bolo predovšetkým presadzovanie záujmu spoločnosti na ochrane záujmov maloletých detí, ako aj na zabezpečení zákonnosti pri rozhodovaní súdu a záujmu na dodržiavaní požiadavky rýchlosti konania. Po vstupe do konania sa prokurátori zúčastňovali nariadených súdnych pojednávaní a aktívne prispievali

k riadnemu a úplnému zisteniu skutkového a právneho stavu veci tak, aby bolo vydané zákonné a spravodlivé rozhodnutie. V konaniach, v ktorých bolo účastníkom maloleté dieťa, prokurátori rešpektujú základný princíp ustanovený v čl. 4 Civilného mimosporového poriadku presadzovali najlepší záujem dieťaťa a dôsledne dbali na to, aby súd v priebehu konania zisťoval názor maloletého dieťaťa a pri rozhodovaní prihliadol na názor dieťaťa, ak je dieťa schopné názor vyjadriť (§ 38 Civilného mimosporového poriadku).

Na základe poznatkov zo vstupovej činnosti prokurátorov vo veciach starostlivosti súdu o maloletých možno zovšeobecniť záver, že čoraz častejšie dochádza k neplneniu si rodičovských povinností voči maloletým deťom z dôvodu narušenia rodinného prostredia nadmerným požívaním alkoholických nápojov, prípadne omamných a psychotropných látok oboma rodičmi alebo jedným z nich, čo má markantné negatívne dôsledky na sociálny a psychický vývin maloletého dieťaťa. U maloletých detí sa následne prejavujú poruchy správania, ktoré však rodičia detí neriešia, resp. nie sú schopní riešiť. V týchto prípadoch sa prokurátori po vstupe do konania snažili maloletým vysvetliť možné nežiaduce dôsledky ich nevhodného správania a zároveň ich zrozumiteľne poučili o možnej trestnoprávnej zodpovednosti.

Pokiaľ ide o konania o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, možno konštatovať, že tieto mali zväčša opakujúce sa dôvody. V prvej skupine prípadov ide o seniorov vyššieho veku, ktorí v dôsledku zmeneného psychického zdravotného stavu nie sú schopní samostatnej existencie a neuvedomujú si následky svojho konania. Druhou skupinou sú osoby s vrodenným mentálnym postihnutím, ktoré dovŕšili plnoletosť a prognóza zlepšenia ich stavu je z medicínskeho hľadiska vylúčená. V týchto prípadoch ich zákonní zástupcovia (zväčša rodičia) za účelom reálnej možnosti spravovania bežných záležitostí (preberania invalidného dôchodku, poskytovania informovaného súhlasu s liečbou, resp. s pobytom v zdravotníckom zariadení alebo zariadení sociálnych služieb) podávajú návrhy smerujúce k úprave rozsahu spôsobilosti na právne úkony a stávajú sa ich hmotnoprávnymi opatrovníkmi v režime § 272 a nasl. Civilného mimosporového poriadku. Vyskytujú sa však aj konania, pri ktorých je dôvodom podania návrhu duševná porucha, ktorú osoba, o spôsobilosti ktorej súd koná, odmieta a konanie je iniciované blízkymi osobami takýchto osôb.

V konaniach o spôsobilosti na právne úkony prokurátori dbali na to, aby osoba, o spôsobilosti ktorej súd koná, bola v konaní vypočutá, aby si mohla v konaní zvoliť dôverníka, a aby súdom boli zohľadnené prípady, v ktorých by výsluch na súde mohol byť na ujmu jej zdravotného stavu. Všetky vstupy prokurátorov do konaní o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony sú realizované s cieľom dosiahnutia najvyššej miery ochrany práv a záujmov dotknutých osôb, ktorých spôsobilosť na právne úkony je predmetom rozhodovania súdu.

Porovnanie počtu vstupov do civilného mimosporového konania v roku 2021 s predchádzajúcimi rokmi je uvedené v tabuľke III.2.2.2.

2.3. Dovolanie generálneho prokurátora

Dovolanie generálneho prokurátora je prípustné proti právoplatnému rozhodnutiu súdu za predpokladu, že nápravu porušených práv nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami (princíp subsidiarity), a za predpokladu, že rozhodnutie trpí závažnými vadami (najmä porušuje právo na spravodlivý proces), pričom potreba zrušiť právoplatné rozhodnutie prevyšuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti (princíp proporcionality).

Proti rozhodnutiu v sporovom konaní je dovolanie generálneho prokurátora prípustné len na základe podnetu strany v lehote 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.

Proti rozhodnutiu v mimosporovom konaní je dovolanie generálneho prokurátora prípustné v lehote 1 roka od právoplatnosti rozhodnutia. Podnet účastníka konania sa nevyžaduje, ak ide o konanie, do ktorého mohol prokurátor vstúpiť.

Súčasná prax pri podávaní dovolania generálneho prokurátora vychádza z požiadaviek zakotvených v čl. 22 Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy o úlohe prokurátorov mimo trestného justičného systému [Recommendation CM/Rec (2012)11], ktorý sumarizuje závery judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu k preskúvaniu konečných rozhodnutí súdov. V zmysle označeného odporúčania dôvody, pre ktoré prokurátor žiada preskúmať konečné rozhodnutie súdu, by mali byť limitované na výnimočné prípady, pri zachovaní princípov právnej istoty a res judicata.

Pri podávaní dovolaní generálneho prokurátora sa venuje zvýšená pozornosť judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva. Európsky súd pre ľudské práva pripúšťa zásah do konečného súdneho rozhodnutia ako výnimku zo zásady právnej istoty a zo zásady res judicata, ak takýto zásah odôvodňuje potreba nápravy fundamentálnej chyby súdneho rozhodnutia. Medzi záujmom na nezmeniteľnosti konečného súdneho rozhodnutia na jednej strane a legitímnym cieľom zásahu (potreba nápravy fundamentálnej vady) na strane druhej musí existovať proporionalita. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že záujem na zachovaní (nezmeniteľnosti) konečného súdneho rozhodnutia prevažuje. Odklon od princípu právnej istoty je ospravedlniteľný iba v prípadoch, keď sa vyskytnú okolnosti podstatného a naliehavého charakteru. Fundamentálnou vadou je také pochybenie, ktoré má vplyv na integritu a verejnú reputáciu súdneho procesu. Fundamentálnou chybou nie je „nesprávna“ interpretácia právneho predpisu v prípadoch, keď na určitú otázku existujú viaceré právne názory.

Vzhľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva dovolanie generálneho prokurátora sa podáva len v ojedinelých závažných prípadoch. V konaní o podnete na podanie dovolania generálneho prokurátora sa vyhodnocuje, či rozhodnutie porušuje právo na spravodlivý proces alebo trpí inou vadou, a v prípade pozitívneho zistenia sa vykoná test proporcionality.

Test proporcionality je menej náročný v mimosporových konaniach, ak je evidentný verejný záujem na výsledku konania alebo záujem na ochrane slabšej strany. Dovolania v mimosporových konaniach boli podané najmä za účelom ochrany maloletých.

Prehľad počtu podnetov na podanie dovolania generálneho prokurátora (266 v roku 2021) a počet podaných dovolaní (8 v roku 2021) za posledné 3 roky je uvedený v tabuľke III.2.3.1.

3. Činnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy

Dozor prokuratúry v netrestnej oblasti predstavuje rozsah oprávnení stanovených zákonom o prokuratúre, ktorými prokurátori uskutočňujú pôsobnosť prokuratúry preskúvaním zákonnosti správnych aktov orgánov verejnej správy, preskúvaním zákonnosti ich postupu, vykonávaním previerok zachovávanía

zákonnosti v orgánoch verejnej správy a uplatňovaním poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy.

Ako bolo už vyššie uvedené, prokuratúra ako orgán ochrany práva pri výkone svojej pôsobnosti chráni objektívne právo. Prokurátor je teda povinný konať vždy, keď zistí, že by mohlo dôjsť k ohrozeniu alebo porušeniu zákonosti.

Dozor nad dodržiavaním zákonosti orgánmi verejnej správy v roku 2021 realizovali prokurátori vybavovaním podnetov fyzických osôb a právnických osôb, vykonávaním previerok zachovávanía zákonosti v orgánoch verejnej správy a využívaním vlastných poznatkov svedčiacich o porušovaní zákonosti, ktoré boli vyťažené z inej prokurátorskej agendy, z médií alebo boli získané z iných zdrojov. Proces výkonu prokurátorského dozoru môže byť zavŕšený využitím niektorého z právnych prostriedkov, ktoré sú prokurátorovi zverené zákonom o prokuratúre. Ide o protest prokurátora, upozornenie prokurátora, správnu žalobu, ako aj o oprávnenia generálneho prokurátora podľa Správneho súdneho poriadku a v konaní pred ústavným súdom, ak je predmetom posudzovania všeobecne záväzný právny predpis vydaný orgánom verejnej správy.

Oblasti zamerania výkonu dozoru nad zákonnosťou činnosti orgánov verejnej správy boli aj v roku 2021 ovplyvnené skladbou podnetov a tiež vlastnou aktivitou jednotlivých prokuratúr, ktorá vychádzala z predchádzajúcich poznatkov o stave zákonosti na jednotlivých úsekoch verejnej správy.

Skladba vecí, ktoré prokurátori vybavovali na netrestnom úseku, je zastabilizovaná a dlhodobo sa už výraznejšie nemení. Aj v roku 2021 (ako po minulé roky) dominovali stavebné veci a katastrálne veci. V rámci prelínania trestnej pôsobnosti prokuratúry s netrestnou pôsobnosťou bol zaznamenaný nárast priestupkových a deliktuálnych vecí. Pokračoval trend zvýšeného nápadu podnetov na úseku poskytovania informácií. Vysoký nápad pretrváva aj vo veciach životného prostredia, veciach územnej samosprávy, v sociálnych a zdravotných veciach.

Činnosť prokuratúry už druhý rok (tak ako ostatné oblasti života spoločnosti) ovplyvnilo ochorenie COVID-19, ktoré prinieslo novú oblasť podnetov, a to podnety, ktorými sa podávatelia domáhali najmä preskúmania zákonosti vyhlášok Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorými sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia vydaných na zabránenie šíreniu ochorenia COVID-19 v Slovenskej republike.

Výsledkom tohto dozoru nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy bolo uplatnenie spomínaných právnych prostriedkov, ktorými prokurátori vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy, a to najmä protest prokurátora, upozornenie prokurátora a následne aj s nimi súvisiaca správna žaloba.

V počte podaných protestov prokurátora zaznamenala v roku 2021 prokuratúra pokles (na 1 165). Počet podaných upozornení prokurátora sa výrazne zvýšil (na 1 976). Prehľad podaných protestov prokurátora, upozornení prokurátora za posledné 3 roky je uvedený v tabuľke/grafe III.3.1. a tabuľke/grafe III.3.2.

3.1. Vybavovanie podnetov a vlastných poznatkov na výkon dozoru nad dodržiavaním zákonosti orgánmi verejnej správy

Významnú časť agendy v oblasti mimosúdnej predstavuje vybavovanie podnetov fyzických osôb a právnických osôb, ktorými podávatelia žiadajú o preskúmanie zákonosti rozhodnutia, opatrenia alebo postupu orgánov verejnej

správy, ale aj podnetov samotných orgánov verejnej správy, ktorými žiadajú o preskúmanie vlastných rozhodnutí.

Prokurátori pri realizácii dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v orgánoch verejnej správy využívajú aj vlastné poznatky, ktoré svedčia porušovaniu zákonnosti a boli vyťažené z inej prokurátorskej agendy, najčastejšie z trestného úseku alebo z materiálov orgánov územnej samosprávy alebo ktoré boli zaznamenané v médiách, prípadne pochádzajú z iných zdrojov.

Podľa § 31 ods. 2 zákona o prokuratúre podnetom je také podanie fyzickej alebo právnickej osoby, ktoré smeruje k tomu, aby prokurátor vykonal opatrenia v rozsahu svojej pôsobnosti. Za podnet sa podľa § 31 ods. 3 zákona o prokuratúre nepovažuje podanie, ktoré je anonymné, nie je čitateľné alebo zrozumiteľné, má charakter dopytu, vyjadrenia, názoru, návrhu alebo žiadosti, je zaslané na prokuratúru len pre informáciu, poukazuje na nedostatky v činnosti orgánu verejnej moci, ktorých odstránenie alebo vybavenie je upravené osobitným predpisom, alebo ktorých odstránenie alebo vybavenie nepatrí do pôsobnosti prokuratúry, je sťažnosťou alebo iným podaním podľa osobitného predpisu, je oznámením o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin, alebo iným podaním, na vybavenie ktorého sa vzťahuje Trestný poriadok.

V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že prokurátori vybavovali aj podania, ktoré neobsahovali všetky zákonom ustanovené náležitosti alebo boli podané elektronickými prostriedkami bez zaručeného elektronického podpisu a nedoplnené v zákonom stanovenej lehote. Využívali všetky prostriedky, ktoré umožňuje zákon o prokuratúre na doplnenie a objasnenie podaní a tiež na odstránenie formálnych nedostatkov, ktoré by mohli byť prekážkou realizácie pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti.

Podania, ktorým chýbali zákonné náležitosti, a preto nemohli byť vybavované v režime podnetov, boli i napriek týmto skutočnostiam vyhodnocované po obsahovej i vecnej stránke, a ak smerovali ku konkrétnej právnej skutočnosti alebo aktu, boli prokurátorom vyhodnocované ako vlastný poznatok a následne boli zisťované všetky rozhodné skutočnosti na účel posúdenia, či nedošlo k porušeniu zákona a porušeniu, resp. ohrozeniu práv a právom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu.

Obdobne ako aj po iné roky, riešili prokuratúry podnety od orgánov, ktoré pri výkone svojej pôsobnosti v konkrétnych veciach vydali právoplatné rozhodnutia, pri ktorých samé následne zistili porušenie zákona. Na prokuratúru sa v týchto veciach obracali z dôvodu, že platná právna úprava im neumožňuje, aby vlastné pochybenie odstránili a opatrenie prokurátora je jediným právnym prostriedkom na odstránenie porušenia zákona. Do tejto kategórie podnetov patria aj podnety prvostupňových správnych orgánov nespokojných s rozhodnutím nadriadeného orgánu verejnej správy, ktorými sa od prokuratúry domáhali preskúmania zákonnosti rozhodnutí odvolacích orgánov o zrušení prvostupňového rozhodnutia a vrátení veci na nové prejednanie a rozhodnutie.

Pre objasnenie, predpokladom k tomu, aby prokurátor mohol v konkrétnej veci realizovať prokurátorský dozor, musí byť súčasné naplnenie 2 podmienok, a to vecnej podmienky, čo znamená, že sa musí jednať o postup a akty vydané v oblasti verejnej správy a subjektívnu podmienku, teda, že takýto postup alebo akt vydal orgán verejnej správy, ktorý za takýto definuje zákon o prokuratúre v § 20 ods. 2. Pritom, ak niektorá z týchto podmienok chýba, absentuje i zákonné zmocnenie

prokuratúry na konanie v takejto veci a prokurátor nie je oprávnený na výkon dozoru v tejto veci.

Vyskytli sa aj podnety, v ktorých podávatelia žiadali o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej správy, ktoré boli vydané a nadobudli právoplatnosť pred viac ako troma rokmi pred podaním podnetu, v ktorých by prokurátor bol oprávnený v prípade zistenia ich nezákonnosti prijať opatrenie.

Z pohľadu prokuratúry sú podnety významným zdrojom poznatkov o stave zákonnosti v jednotlivých oblastiach verejnej správy, z ktorých môže vychádzať pri plánovaní svojich úloh a na ktoré nadväzujú ďalšie oprávnenia prokurátorov – spolupráca s kontrolnými orgánmi, legislatívna iniciatíva. Podľa smerovania podnetov možno usudzovať na oblasti, v ktorých dochádza najčastejšie k zásahom do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb a možno identifikovať dôvody nespokojnosti s rozhodovacou činnosťou orgánov verejnej správy. Nápad podnetov je však skutočnosťou, na ktorú nemá prokuratúra vplyv.

Počet podnetov, ktoré napadli na jednotlivé stupne prokuratúry, v roku 2021 vzrástol. Nápad podnetov v roku 2021 a porovnanie ich počtu s predchádzajúcimi rokmi sú uvedené v tabuľke/grafe III.3.1.1.

Skladba podnetov sa v roku 2021 oproti minulým rokom výrazne nezmenila. Osobitnú skupinu tvorili podnety vybavované najmä na generálnej prokuratúre, ktorými sa podávatelia domáhali preskúmania zákonnosti vyhlášok Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorými boli nariadené opatrenia proti šíreniu ochorenia COVID-19.

Proti vyhláške Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. 67, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia k izolácií osôb pozitívnych na ochorenie COVID-19 a karanténe osôb, ktoré prišli do úzkeho kontaktu s osobou pozitívnu na ochorenie COVID-19, vyhlásenej vo Vestníku vlády Slovenskej republiky 27. decembra 2020, čiastka 33/2020 a vyhláške Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. 7, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia ku karanténym povinnostiam osôb po vstupe na územie Slovenskej republiky, vyhlásenej vo Vestníku vlády Slovenskej republiky 10. januára 2021, čiastka 4/2021, podala generálna prokuratúra protesty prokurátora.

Nezákonnosť protestami prokurátora napadnutých častí vyhlášok spočívala v absencii zákonného splnomocnenia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky na udeľovanie výnimiek pri nariadení opatrení na predchádzanie ochoreniam podľa § 12 a opatrení pri ohrození verejného zdravia podľa § 48 ods. 4 zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia“). Súviselo to najmä s tým, že v § 12 a § 48 upravujúce opatrenia na predchádzanie ochoreniam a opatrenia pri ohrození verejného zdravia neupravujú povoľovanie výnimiek. Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky prekročil rozsah svojej vecnej pôsobnosti, keď povolil výnimky nad rámec zákona.

Protestom prokurátora nebolo vyhovené, ďalší postup prokuratúry ohľadom nevyhovenia protestom však nebol možný. Oprávnenie generálneho prokurátora podľa § 27 ods. 4 zákona o prokuratúre podať ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov nebolo možné v danom prípade využiť z dôvodu, že protestom napadnuté vyhlášky následne Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky zrušil a viackrát ich nahradil ďalšími (novými) vyhláškami. Následne generálny prokurátor využil svoje oprávnenie a podal ústavnému súdu návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy, ktorým požiadal

ústavný súd o preskúmanie súladu niektorých ustanovení zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia s ústavou.

V súvislosti s ochorením COVID-19 bol na generálnu prokuratúru doručený aj podnet verejnej ochrankyne práv, ktorým sa domáhala preskúmania zákonnosti viacerých vyhlášok regionálnych úradov verejného zdravotníctva, ktorými bola nariadená karanténa v rómskych osadách. Jednotlivé časti podnetu boli postúpené príslušným krajským prokuratúram, ktoré po preskúmaní napadnutej vyhlášky príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva podnet verejnej ochrankyne práv vybavili odložením z dôvodu neúčelnosti prijatia ďalšieho opatrenia (§ 3 ods. 2 zákona o prokuratúre) s prihliadnutím na návrh generálneho prokurátora podaný na ústavný súd. Navyše, vo viacerých prípadoch nariadenej karantény boli vyhlášky zrušené, čím odpadol predmet prieskumu.

S ochorením COVID-19 súvisel aj vyšší počet podnetov zaznamenaný na úrovni okresných prokuratúr a krajských prokuratúr voči rozhodnutiam orgánov verejnej správy o priestupkoch v súvislosti s opatreniami na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19. Išlo väčšinou o nerešpektovanie zákazu pohybu na verejných priestranstvách a v interiéri bez prekrytia dýchacích ciest. Vyskytli sa aj podnety na postup obecných zastupiteľstiev pri realizácii zasadnutí obecného zastupiteľstva s obmedzením účasti verejnosti.

Najpočetnejšiu skupinu podnetov v roku 2021 tvorili podnety proti postupu a rozhodovaniu orgánov verejnej správy v stavebných veciach, v ktorých rezonovali najmä námietky podávateľov ohľadom nerešpektovania ich procesných práv ako účastníkov konania. Stavebné úrady, tak ako v minulých rokoch, nedostatočne skúmajú podané návrhy na začatie konania a pripojené prílohy, nedodržiavajú príslušné zákonné ustanovenia upravujúce priebeh konania, nedostatočne zisťujú skutkový stav vecí, neriadia sa základnými zásadami administratívneho konania a ich rozhodnutia nemajú všetky zákonné náležitosti, odôvodnenia sú nedostatočné. Nedodržiavajú zákonné lehoty na vydanie rozhodnutia a často zostávajú bezdôvodne nečinné, či už v začatom správnom konaní alebo nerešpektujú povinnosť začať určité správne konanie ex offio. Zaznamenané boli aj viaceré prípady, v ktorých stavebné úrady boli nečinné pri vybavovaní podnetov na výkon štátneho stavebného dohľadu.

S poukazom na uvedené sú s prijatím nového stavebného zákona spojené veľké očakávania. Nová právna úprava by mohla prispieť k zjednodušeniu a skráteniu schvaľovacieho procesu stavieb, k zefektívneniu kontrolného procesu stavebnej činnosti a k zvýšeniu kvalifikačných nárokov na personálny aparát stavebných úradov.

Nárast podnetov bol zaznamenaný aj v oblasti životného prostredia, pričom z hľadiska špecifikácie podnetu boli často posúdené ako podnety na úseku stavebných vecí, problematika v nich namietaná sa však vo viacerých prípadoch prelínala s oblasťou ochrany životného prostredia.

Okresná prokuratúra Liptovský Mikuláš zaznamenala viaceré podnety od Slovenskej inšpekcie životného prostredia, Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky a tiež podnety Tatranského národného parku a občianskych združení, ktorými podávatelia namietali zákonnosť postupu a rozhodovania stavebných úradov pri povoľovaní stavebnej činnosti v územiach s vyšším stupňom ochrany životného prostredia. Tento stav je podmienený tým, že veľká časť územia, ktorá spadá do územnej pôsobnosti Okresnej prokuratúry Liptovský Mikuláš je v druhom a vyššom stupni ochrany. Napríklad, katastrálne územie obce Demänovská Dolina, kde je sústredený značný záujem developerov o výstavbu, sa nachádza v piatom stupni

ochrany. Aktuálne obec Demänovská Dolina, vzhľadom na neúnosnú situáciu, rieši stavebnú uzáveru v zmysle stavebného zákona.

Problematická je aj oblasť vodného diela Liptovská Mara, kde nie je dostatočným spôsobom regulovaná výstavba. Na brehoch sú početné nelegálne stavby a iné objekty. V roku 2021, aj na základe upozornení prokuratúry, došlo k ich čiastočnému odstráneniu. Stále chýba komplexný plán riešenia nelegálnych objektov na brehoch vodného diela Liptovská Mara zo strany vlády tak, ako to bolo v prípade vodného diela Domaša. Starostovia obcí, v katastrálnom území ktorých sa nachádzajú územia okolo vodného diela Liptovská Mara, nemajú personálne a finančné možnosti na odstraňovanie nelegálnych stavieb na brehoch vodného diela. Problémom je aj samotné „zdokumentovanie“ a „zmapovanie“ nelegálnych objektov či zisťovanie ich vlastníkov.

Početnú skupinu podnetov tvoria podnety na úseku katastra nehnuteľností, priestupkov a sprístupňovania informácií.

Protesty prokurátora boli podávané proti rozhodnutiam orgánov katastra o povolení vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností, resp. zápisov záznamov, ktoré nemali byť povolené, resp. zapísané, ak by orgány správy katastra postupovali v súlade s katastrálnym zákonom. Príkladom sú protesty prokurátora podané proti rozhodnutiam o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností napriek tomu, že zmluva, resp. návrh na vklad obsahovali zjavné chyby a boli vzájomne rozporné. V dôsledku takýchto konaní bola do katastra nehnuteľností zapísaná ako vlastník nesprávna osoba.

Prokurátori, tak ako v minulom období, najviac poznatkov o nezákonnosti zistili v činnosti orgánov územnej samosprávy. Uvedené je determinované najmä rozsahom pôsobnosti, ktorá bola, či už v oblasti preneseného výkonu štátnej správy alebo v oblasti samosprávnej pôsobnosti, zverená územnej samospráve. Zo získaných poznatkov vyplýva, že porušenia zákonnosti v orgánoch samosprávy spočívajú najmä v nesprávnej aplikácii právnych predpisov pri vydávaní všeobecne záväzných nariadení, ale tiež aj v konkrétnej rozhodovacej činnosti.

Prokurátorské opatrenia boli prijímané proti všeobecne záväzným nariadeniam, ktoré napr. upravovali vyhradenie miest a podmienky na umiestnenie volebných plagátov na verejných priestranstvách, miestne dane a poplatky, pravidlá času predaja v obchode a času prevádzky služieb, podmienky držania zvierat a ich chovu, miestny poplatok za rozvoj, poskytovanie obecných služieb, ochranné pásmo pohrebísk, nakladanie s komunálnym odpadom, drobným stavebným odpadom, objemným odpadom a prevádzkovanie zberného dvora. Najčastejšie sa jednalo o takú úpravu spoločenských vzťahov vo všeobecne záväznom nariadení, ktorá patrí do pôsobnosti štátnej správy, pričom na takúto úpravu zákon neudelil obci splnomocnenie. Často sa vyskytol aj priamy rozpor ustanovenia všeobecne záväzného nariadenia so znením zákona, na čo prokuratúra vždy reaguje podaním protestu prokurátora.

V oblasti územnej samosprávy bolo zaznamenaných viacero podnetov na preskúmanie zákonnosti procesu prijímania všeobecne záväzných nariadení. Podnety sa týkali tiež sporov medzi poslancami obecného zastupiteľstva a starostami, pokiaľ sú ich záujmy protichodné. Podávateľia namietali prietahy pri stanovovaní termínov zasadnutí obecného zastupiteľstva. Zaznamenané bolo aj opakované porušenie zásad hospodárenia s majetkom obce zo strany starostu spočívajúce v preplácaní faktúr nad sumu, od ktorej si vyhradilo schvaľovanie obecné zastupiteľstvo. Takéto prípady boli signalizované aj trestnému úseku

prokuratúry a zároveň boli podnety postúpené Najvyššiemu kontrolnému úradu Slovenskej republiky a hlavnému kontrolórovi obce za účelom vykonania kontroly; takéto oprávnenie im vyplýva z príslušných právnych predpisov.

Významnú časť nápadu predstavovali naďalej podnety v sociálnych veciach a na preskúmanie rozhodnutí orgánov verejnej správy, najmä obcí a miest ako povinných osôb podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) (ďalej len „zákon o slobode informácií“).

Mnohé podnety sa týkali oblasti objasňovania a prejednávania priestupkov, pričom orgány verejnej správy boli najčastejšie zastúpené odbormi všeobecnej vnútornej správy okresných úradov, v menšej miere aj inými odbormi alebo rôznymi zložkami štátnej polície (najmä pri ukladaní blokových pokút za spáchanie priestupku). Aj v roku 2021 pretrvávalo podávanie protestov prokurátora proti rozhodnutiam o priestupku (priestupok proti majetku, priestupok proti občianskemu spolunažívaniu, priestupok proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky). Opakovane boli zaznamenané pochybenia spočívajúce v nesprávnej kvalifikácii skutku ako priestupku, nedostatočne zistený skutkový stav, predčasné zastavenie konania o priestupku, nedodržanie lehôt na začatie konania a rozhodnutie vo veci, prípadne nečinnosť správneho orgánu. Mnohé protesty prokurátora v priestupkových veciach boli podané proti rozhodnutiam policajných orgánov o uložení blokovej pokuty, a to najmä z dôvodu, že v preskúmaných veciach absentovalo splnenie zákonných podmienok pre uloženie blokovej pokuty, a to spoľahlivé zistenie priestupku, či už ohľadom totožnosti páchatel'a priestupku alebo zistenia skutkového stavu (najmä následku priestupku).

Vlastné poznatky získavali prokurátori aj zo zdrojov odlišných od podnetov, najmä z prokurátorských previerok, vyťažéním z iných úsekov činnosti prokuratúry, t. j. trestného úseku alebo civilno-súdneho úseku, z materiálov orgánov verejnej správy, kontrolných a inšpekčných orgánov, z masmédií, ako aj z podaní fyzických osôb a právnických osôb, ktoré podľa § 31 ods. 3 v spojení s § 33 ods. 1 zákona o prokuratúre nie sú podnetom.

Osobitnou kategóriou sú poznatky signalizované prokurátormi trestného úseku prokuratúry týkajúce sa už prejednaných priestupkov z dôvodu, že skutok, o ktorom bolo rozhodnuté v priestupkovom konaní, je postihnutelný ako trestný čin. Takéto rozhodnutia predstavujú prekážku *res iudicata*, a tak ďalšie trestné stíhanie postihnutej osoby (pre závažnejší trestný čin) je možné až po zrušení vydaného rozhodnutia o priestupku. Z trestného úseku prokuratúry sú vyťažované taktiež poznatky o priestupkoch rodičov podľa § 37 ods. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov z dôvodu zanedbávania povinnej školskej dochádzky maloletými deťmi.

Krajská prokuratúra v Košiciach opakovane vyťažila viaceré poznatky z médií a tlače (TV, denník Korzár, internetové stránky obce) a zo situačnej správy policajného orgánu o trestnej činnosti maloletých páchatel'ov (násilného charakteru, súvisiaceho s týraním zvierat), ako aj o trestnej činnosti rodiča voči maloletej osobe, ktoré postúpila príslušnej okresnej prokuratúre za účelom vykonania potrebného šetrenia a posúdenia veci z hľadiska eventuálneho využitia oprávnení prokurátora na podanie návrhu podľa Civilného mimosporového poriadku, resp. Trestného zákona v záujme ochrany práv maloletého a zabezpečenia jeho riadnej výchovy, resp. pozbavenia či obmedzenia rodičovských práv páchatel'a trestnej činnosti.

3.2. Previerky zachovávaní zákonnosti v orgánoch verejnej správy

Poznatky z previerok vykonávaných podľa plánu úloh generálnej prokuratúry, krajských prokuratúr, ale i jednotlivých okresných prokuratúr umožňujú prokuratúre vykonať podrobnejšiu analýzu a zovšeobecnenie poruchových javov. Na základe týchto previerok (§ 30 zákona o prokuratúre) prokuratúra každoročne získava podrobné vlastné poznatky o činnosti orgánov verejnej správy, v dôsledku ktorých následne koná spôsobom, ktorým dochádza k odstráneniu nezákonných postupov a rozhodnutí a účinnej ochrane práva a právom chránených záujmov.

Podľa plánu hlavných úloh netrestný úsek prokuratúry plnil úlohu č. 7 zameranú na Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy vo veciach pozemkových reštitúcií upravených zákonom č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákonom č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom. Zhromaždenie poznatkov previerkovou činnosťou jednotlivými prokuratúrami sa vzťahovalo na rozhodnutia v preverovanej oblasti, ktoré nadobudli právoplatnosť v období od 1. januára 2019 do 31. decembra 2020.

Potreba plnenia tejto úlohy vzišla zo skutočnosti, že existuje stále veľký počet prebiehajúcich a neukončených reštitučných konaní, ktoré blokujú riadne nakladanie s dotknutými pozemkami. Konania sú nerovnomerne rozložené na území Slovenskej republiky, čo znemožňuje riadne vybavovanie reštitučnej agendy okresnými úradmi, ktoré sú neúmerne zaťažené. Je neúnosné, aby reštituenti na rozhodnutie o uplatnenom nároku čakali aj desiatky rokov, resp. nedožili sa svojho nároku. Dĺžka reštitučných konaní v prevažnej väčšine nie je spôsobená zavinením účastníkov, ale nečinnosťou reštitučných orgánov, ktorá je spôsobená náročnosťou tejto agendy a nedostatočným personálnym obsadením úradov vybavujúcich predmetnú agendu.

Všeobecne mali orgány prokuratúry pred plnením úlohy č. 7 Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2021 zameranej na zistenie a vyhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní reštitučných orgánov podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom na základe doterajšej činnosti relatívne malý počet poznatkov o stave zákonnosti v postupe a rozhodovaní týchto orgánov verejnej správy. Výnimku tvorilo iba niekoľkých prokuratúr ako napr. Krajská prokuratúra v Bratislave, Okresná prokuratúra Bratislava II, Krajská prokuratúra v Nitre a najmä okresné prokuratúry v jej pôsobnosti, ktoré sa problematike prietahov v reštitučných konaniach venujú už viac ako pätnásť rokov a vykonávali v danej oblasti aktívny dozor, pričom na zistené prietahy v reštitučných konaniach reagovali prokurátorskými opatreniami (upozorneniami na nečinnosť a návrhmi prokurátora v minulosti podľa § 250t ods. 1, ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku); vďaka ich aktivite počet neskončených reštitučných konaní klesal. Z uvedeného vyplýva, že dozor orgánov prokuratúry na netrestnom úseku má aj v tejto oblasti nesporný význam a dokáže prispieť k náprave nezákonnosti spočívajúcej aj v nečinnosti orgánov verejnej správy a v neposlednom rade aj k ochrane práv účastníkov reštitučného konania.

Vykonaním prokurátorských previerok na danom úseku verejnej správy bol nielen zistený aktuálny stav zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy v reštitučných veciach, ale vďaka podaným prokurátorským opatreniam bola odstránená zistená nezákonnosť v predmetnej agende, čo nepochybne prispelo k zlepšeniu stavu zákonnosti pri výkone verejnej správy.

Na základe zistení z vykonaných previerok bolo celkom podaných 208 prokurátorských opatrení – prevažne upozornení a súhrnných upozornení. K podaniu protestov pristúpili niektorí prokurátori len výnimočne, najmä ak boli vážnym spôsobom porušené hmotnoprávne ustanovenia. O opodstatnenosti podaných prokurátorských opatrení svedčí fakt, že všetkým opatreniam bolo vyhovené.

Preskúmané právoplatne skončené konania, ako aj konania, ktoré doteraz neboli skončené, boli negatívne ovplyvnené najmä zložitou právnej úpravou, keď časť vlastníckych práv nadobudli právni predchodcovia účastníkov reštitučných konaní ešte za I. pozemkovej reformy a neskôr, podľa v tom čase platných právnych predpisov. V niektorých veciach bola rýchlosť konania negatívne ovplyvnená aj prácami súvisiacimi so zostavovaním registra obnovenej evidencie pozemkov. V niektorých prípadoch boli zasa prietahy v konaní spôsobené nečinnosťou Slovenského pozemkového fondu, ktorý nezabezpečil vyhotovenie potrebných geometrických plánov (z dôvodu aktuálneho nedostatku finančných prostriedkov; vec zistená Okresnou prokuratúrou Lučenec). Previerkovou činnosťou bolo zistené, že zložitejšie vybavovanie reštitučnej agendy je spojené najmä s nedostatočným personálnym zabezpečením na tých reštitučných orgánoch, ktoré sú najviac zaťažované uplatnenými nárokmi oprávnených osôb a ich právnych nástupcov.

Najzávažnejšie všeobecne zistené pochybenia:

- nezabezpečenie plynulého priebehu konania v rozpore so zásadou rýchlosti a hospodárnosti konania /§ 3 ods. 4 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) (ďalej len „správny poriadok“)/,
- v neskončených veciach zistené aj niekoľkoročné obdobia nečinnosti reštitučného orgánu; obdobia nečinnosti boli zistené aj v dĺžke viac ako 25 rokov (napr. poznatok Krajskej prokuratúry v Trenčíne o 30 ročnom konaní, Krajskej prokuratúry v Bratislave o 29 ročnom konaní a pod.),
- nesprávne určenie právnych nástupcov oprávnenej osoby (opomenutie účastníkov konania),
- nedostatočná súčinnosť a nečinnosť iných štátnych inštitúcií, ako napr. Slovenského pozemkového fondu, katastra nehnuteľností a súdov, ktoré priamo participujú na priebehu reštitučných konaní, a ktoré boli v mnohých prípadoch zistené ako jediný dôvod neprimeranej dĺžky neukončených reštitučných konaní,
- vyhotovovanie pozitívnych reštitučných rozhodnutí tak, že nezodpovedajú všetkým požiadavkám kladeným na všeobecné náležitosti rozhodnutí správneho orgánu podľa § 47 správneho poriadku,
- nesprávne právne posúdenie reštitučného titulu v pozitívnom rozhodnutí o vyhovení reštitučného nároku,
- zisťovanie podstatných skutočností až relatívne dlho po začatí reštitučného konania (v niektorých prípadoch až v r. 2019, resp. v r. 2020),
- viacnásobné prerušenie konania, pričom správny orgán žiadal o doplnenie tých istých dokladov, čo sa prieči zásade plynulého priebehu konania a hospodárnosti konania,
- neaplikovanie inštitútu predĺženia lehoty na vydanie rozhodnutia (§ 49 ods. 2 správneho poriadku),
- existencia nedôvodných prietahov v konaní, ktoré možno označiť za extrémne.

Potvrdil sa taktiež poznatok, že nedostatok odborného administratívneho aparátu je objektívna skutočnosť, ktorá má významný dosah najmä na rýchlosť, ale aj na kvalitu a zákonnosť rozhodovania. Všeobecne možno skonštatovať, že všetky tieto nedostatky sú spôsobené najmä z týchto personálnych dôvodov:

- nízke počty pracovníkov vykonávajúcich reštitučnú agendu (spravidla 1 pracovník na okresnom úrade) popri ďalšej agende: záhradkárskych osád, zákona o slobode informácií, registra obnovennej evidencie pozemkov, zjednodušeného registra pôvodného stavu, žalôb ohľadom projektov registra obnovennej evidencie pozemkov a zjednodušeného registra pôvodného stavu, archivácie spisov a služieb v klientskom centre,
- nízke finančné ohodnotenie pracovníkov vykonávajúcich agendu reštitučných konaní, čo v nemalej miere prispelo aj k vysokej miere fluktuácie zamestnancov okresných úradov (pozemkového a lesného odboru).

S poukazom na vyššie uvedené je zrejmé, že k historickej krivde premietnutej do vymedzenia reštitučných titulov pristúpila aj krivda novej doby pretavená do neschopnosti štátu inštitucionálne zabezpečiť v rozumných lehotách rozhodnutie vo veci. Hoci sa vzhľadom na počet zamestnancov vybavujúcich agendu reštitúcií javí skutočne náročné rozhodnúť v zákonom ustanovenej lehote tak, ako to ustanovuje ústava a správny poriadok, je na druhej strane z pohľadu reštituentov neúnosné, aby na rozhodnutie o uplatnenom reštitučnom nároku čakali doslova desiatky rokov, resp. „generácie“. Stav, kedy správny orgán bezdôvodne nekoná vôbec alebo medzi jednotlivými jeho úkonmi uplynie dlhý čas, vyvoláva u účastníkov reštitučného konania stav právnej neistoty. Nemožno opomenúť, že už aj uplatnený reštitučný nárok spadá pod ochranu majetku vyplývajúcu z čl. 20 ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V tej súvislosti možno poukázať aj na ustálenú judikaturu ústavného súdu (napr. nález sp. zn. I. ÚS 553/2012 zo 16. januára 2013), podľa ktorej rozhodujúcim kritériom pri posudzovaní individuálnych okolností konkrétneho prípadu sú skutkové zistenia týkajúce sa veci účastníka konania, a to jej zložitosti po skutkovej a právnej stránke, správanie účastníka konania, resp. činnosť samotného orgánu verejnej správy.

Dĺžku reštitučných konaní od roku 2004 negatívne ovplyvnila aj viacnásobná reorganizácia štátnej správy (napr. spojením agendy bývalého obvodného pozemkového úradu a bývalého obvodného lesného úradu).

Ako systémový nedostatok možno vnímať neproporčné rozdelenie počtu zamestnancov jednotlivých okresných úradov (pozemkového a lesného odboru) v rámci Slovenskej republiky vykonávajúcich reštitučnú agendu nezohľadňujúce nerovnomernú zaťaženosť týchto orgánov štátnej správy na úseku pozemkových reštitúcií. Pri vzniku reštitučnej agendy spojenej s prijatím zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom boli jednotlivé orgány štátnej správy vykonávajúce túto agendu personálne obsadzované rovnomerným počtom zamestnancov, bez primeraného zohľadnenia zaťaženia príslušného štátneho orgánu s územnou pôsobnosťou v rámci toho ktorého okresu. To potom nevyhnutne viedlo k naakumulovaniu reštitučnej agendy v okresoch s najväčším počtom uplatnených reštitučných nárokov.

Dĺžka trvania reštitučných konaní vedených podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom je neprimeraná, neadekvátne a neudržateľná, aj pokiaľ by išlo o právnu a faktickú zložitosť veci, resp. pokiaľ by sa zohľadňovalo aj správanie účastníkov tohto administratívneho konania. Okrem porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, takáto dĺžka administratívneho konania nepochybne

neguje aj vyššie uvedený princíp právnej istoty obsiahnutý v koncepcii materiálneho právneho štátu, ako aj princíp dobrej verejnej správy, ktorý vyplýva z Odporúčania CM/Rec (2007) 7 Výboru ministrov členských štátov Rady Európy z 20. júna 2007 o dobrej verejnej správe.

Možno konštatovať, že previerky splnili svoj účel a prispejú k dôslednej a účinnej ochrane práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, a najmä k odstráneniu konštatovanej nečinnosti orgánov verejnej správy. Možno zhrnúť, že najzávažnejší zistený nezákonný stav spočívajúci v nečinnosti reštitučných orgánov okrem individuálnych dôvodov bol spôsobený najmä systémovým nedostatkom, a preto generálna prokuratúra signalizovala tieto skutočnosti aj Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a ministerstvu vnútra. V podstate sa po previerke signalizovali nedostatky s tým, že je bezodkladne nutné ukončiť reštitučné konania. V dôsledku tejto skutočnosti bolo podaných spolu 208 opatrení, najmä upozornení prokurátora. K protestu prokurátora pristúpili prokurátori iba v prípade zistenia porušenia hmotnoprávných predpisov. Rovnako v závere previerky prokuratúra skonštatovala nutnosť zabezpečiť s primeraným časovým odstupom vykonanie kontrolných previerok.

Prokurátori vykonávali aj ďalšie previerky, a to kontrolné previerky, ktorými overovali účinnosť skôr prijatých opatrení a zisťovali, či v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej správy nedochádza k rovnakým a opakovaným porušeniam zákona ako v predchádzajúcom období, ako aj s ohľadom na regionálne problémy vlastné previerky, či už na úrovni kraja alebo okresu. Vychádzali pri nich najmä z doterajších vlastných poznatkov o činnosti orgánov verejnej správy získaných z rôznych zdrojov, napr. materiálov kontrolných a inšpekčných orgánov, z masmédií alebo vyťažením z iných úsekov činnosti prokuratúry, najmä z trestného úseku.

Previerková činnosť bola prokurátormi vykonávaná najmä vo vzťahu k orgánom územnej samosprávy, pretože v ich postupe a rozhodovaní dlhodobo pretrváva až alarmujúci stav výkonu pôsobnosti na úseku územnej samosprávy aj na úseku preneseného výkonu štátnej správy. Prokuratúra zostáva jediným štátnym orgánom, ktorý sa svojou previerkovou činnosťou podieľa na odstraňovaní porušovania zákonov v rozhodovacej činnosti orgánov územnej samosprávy pri výkone územnej samosprávy, ako aj pri prenesenom výkone štátnej správy. Prokurátori previerkovou činnosťou často najmä obciam napomáhajú aplikovať v praxi príslušné zákonné ustanovenia, pretože tieto nemajú dostatok odborného aparátu, čo má vplyv na kvalitu a zákonnosť rozhodovania.

Previerky mali široký záber a týkali sa viacerých právnych oblastí, ako napr. postupu orgánov verejnej správy pri vybavovaní žiadostí o sprístupnenie informácií podľa zákona o slobode informácií, postupu a rozhodovania orgánov verejnej správy pri uplatňovaní administratívnej zodpovednosti podľa zákona č. 488/2013 Z. z. o diaľničnej známke a o zmene niektorých zákonov, postupu a rozhodovania pracovníkov ohlasovne pobytu pri hlásení a evidencii pobytov občanov Slovenskej republiky, postupu a rozhodovania orgánov územnej samosprávy pri ohlasovaní drobných stavieb, postupu a rozhodovania orgánov verejnej správy v oblasti ochrany životného prostredia so zameraním na ochranu vôd, postupu a prijatých rozhodnutí vydaných regionálnou veterinárnou a potravinovou správou pri prejednávaní priestupkov a iných správnych deliktov podľa zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, postupu a rozhodovania riaditeľov základných škôl pri výkone štátnej správy v školstve podľa § 5 ods. 3 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe

v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj ďalšie iné.

Všetky vykonané previerky boli ukončené prejednaním protokolu o vykonaní previerky, pričom preverované orgány nepodali námietky proti pravdivosti a preukázateľnosti zistení prokurátora pri previerke, čo svedčí o vysokej opodstatnenosti týchto previerok. Následne, podľa charakteru a závažnosti zistení, jednotliví prokurátori pristúpili k podaniu opatrení, a to buď protestu prokurátora alebo upozorneniu prokurátora, prípadne k podaniu žaloby na správny súd.

Prehľad počtu previerok zachovávaní zákonnosti v orgánoch verejnej správy vykonaných prokurátormi za posledné 3 roky (1 381 v roku 2021) je uvedený v tabuľke/grafe III.3.2.1.

3.3. Účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy

Jednou z metód výkonu dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy je aj uplatňovanie poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy /§ 21 ods. 1 písm. d) zákona o prokuratúre/, resp. účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy, na ktorých sú prejednávané prokurátorom podané opatrenia (protesty a upozornenia). Orgán verejnej správy, ktorý vybavuje protest či upozornenie prokurátora, je povinný umožniť prokurátorovi účasť na prejednaní protestu alebo upozornenia, ak o to prokurátor požiada (§ 23 ods. 5 a § 29 ods. 7 zákona o prokuratúre).

Prokuratúra tejto metóde dozoru nad orgánmi verejnej správy venuje náležitú pozornosť. Z poznatkov získaných z minulých rokov vyplýva, že účasť prokurátora na prejednaní opatrení prokurátora, najmä na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev, prispieva k tomu, aby bolo odstránené porušovanie zákonov a zároveň zvyšuje právne povedomie orgánov územnej samosprávy.

Preto sa prokurátori (ak im to pandemická situácia dovolila) zúčastnili zasadnutí orgánov verejnej správy najmä v prípadoch, v ktorých obecné či mestské zastupiteľstvá prejednávali podané protesty a upozornenia prokurátora.

Prokurátori na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev prezentovali dôvody, pre ktoré bol podaný protest prokurátora, podrobne poslancom vysvetlili predmetnú problematiku, zodpovedali pripomienky či námietky poslancov k problematike. Svojou účasťou prokurátori prispeli k úspešnosti podaných opatrení prokurátora, ako aj k pochopeniu ich zmyslu a účelu. V 1 prípade sa prokurátor zúčastnil na prejednaní upozornenia prokurátora podanému orgánu verejnej správy po vykonanej previerke zachovávaní zákonnosti.

Aj v roku 2021 bol zaznamenaný prípad poukazujúci na skutočnosť, že účasť prokurátora na prejednaní opatrenia prokurátora má význam nielen v skutkovo a právne náročných veciach, ale že v prípade mnohých obecných zastupiteľstiev má svoje opodstatnenie aj v bežných veciach. Okresná prokuratúra podala protest proti všeobecne záväznému nariadeniu, ktorému obec vyhovel a prijala nové všeobecne záväzné nariadenie, ktoré malo opätovne viaceré ustanovenia v rozpore so zákonom. Z tohto dôvodu prokurátor podal proti tomuto všeobecne záväznému nariadeniu protest prokurátora, v proteste si vyhradil účasť na prejednaní protestu prokurátora, zúčastnil sa prejednávania protestu prokurátora, podrobne poslancom vysvetlil danú problematiku, protestu prokurátora bolo vyhovené a následne obec prijala všeobecne záväzné nariadenie, ktoré bolo v súlade so zákonom.

3.4. Činnosť prokuratúry v oblasti správneho súdnictva

Výkon dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy funkčne súvisí s uplatnením oprávnení prokurátora v konaní pred správny súdom podľa osobitného predpisu, ktorým je Správny súdny poriadok (§ 20 ods. 1 veta druhá zákona o prokuratúre). Vzájomným pôsobením oba systémy prispievajú k zvýšeniu efektivity vonkajšej kontroly fungovania verejnej správy.

V správnom súdnictve je prokurátor oprávnený podať žalobu proti rozhodnutiu alebo opatreniu orgánu verejnej správy, proti uzneseniu zastupiteľstva a proti všeobecne záväznému nariadeniu v prípadoch, keď nebolo vyhovené protestu prokurátora proti týmto správnym aktom a žalobu proti nečinnosti, ak orgán verejnej správy ostal nečinný aj po podaní upozornenia prokurátora (§ 45 ods. 1 až 4 Správneho súdneho poriadku).

Prostredníctvom žalôb prokurátora dochádza k realizácii základného princípu správneho súdnictva vyjadreného v § 5 ods. 3 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého správny súd dbá na ochranu zákonnosti a verejného záujmu. Prokurátor prostredníctvom realizácie svojej aktívnej žalobnej legitímácie sleduje prioritne ochranu zákonnosti, avšak nemenej dôležitým poslaním, ktoré je v správnom súdnictve prokuratúrou plnené, je i ochrana subjektívnych práv a právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb.

Správne súdnictvo a netrestný dozor prokuratúry navzájom súvisia, sú právne previazané, vzájomne sa doplňujú a nadväzujú na seba. Procesné previazanie medzi správnym súdnictvom a netrestným dozorom prokuratúry dáva týmto do popredia nezastupiteľný význam prokuratúry z viacerých hľadísk, či už z hľadiska rýchlosti konaní alebo hospodárnosti konaní, pretože odstránenie nezákonnosti v administratívnom konaní prostriedkami administratívneho práva má prednosť pred súdnym prieskumom v rámci správneho súdnictva.

Netrestný dozor prokuratúry tak v nemalej miere vedie k znižovaniu zaťaženia správnych súdov, pretože funguje ako právny filter, keďže sa v jeho rámci preskúmavajú rozhodnutia, opatrenia a nečinnosť orgánov verejnej správy, o ktorých zákonnosti by inak rozhodovali správne sudy.

Oprávnenie podať správnu žalobu podľa Správneho súdneho poriadku môže prokurátor realizovať proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené. Môže ísť o všeobecné správne žaloby, správne žaloby vo veciach správneho trestania, správne žaloby v sociálnych veciach, ako aj správne žaloby vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia. Prokurátor je taktiež oprávnený podať žalobu proti nečinnosti, ak orgán verejnej správy ostal nečinný aj po upozornení prokurátora.

Návrhovými oprávneniami prokurátora podľa Správneho súdneho poriadku sú aj oprávnenie podať žalobu proti uzneseniu zastupiteľstva, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené a oprávnenie podať žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené.

Všeobecne možno teda zhrnúť, že podaná prokurátorská žaloba na správny súd je následným právnym prostriedkom, ktorým sa zabezpečuje dosiahnutie zákonnosti vo veciach, v ktorých prokurátor podal protest alebo upozornenie a týmto právnym prostriedkom prokurátorského dozoru nebolo príslušnými orgánmi verejnej správy vyhovené.

Generálny prokurátor je oprávnený podať žalobu na rozpustenie politickej strany, kasačnú sťažnosť proti rozhodnutiu správneho súdu vydanému v konaní, do ktorého bol prokurátor oprávnený vstúpiť, ale nevstúpil, a tiež je oprávnený podať žalobu na obnovu konania, do ktorého bol prokurátor oprávnený vstúpiť, ale nevstúpil (§ 47 ods. 1 až 4 Správny súdny poriadok).

Prokurátor je oprávnený vstúpiť do ktoréhokoľvek konania pred správnym súdom (§ 46 Správny súdny poriadok) vrátane konania o kasačnej sťažnosti alebo o žalobe na obnovu konania. V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že prokurátor v žiadnom prípade nedozerá a ani nekontroluje rozhodovanie správneho súdu, ale jeho ingerencia sa vzťahuje na zákonnosť správneho aktu, nečinnosť alebo iný zásah orgánu verejnej správy preskúmaný správnym súdom. Vstupom do konania je v podstate realizovaná snaha prokurátora byť nápomocný správneho súdu pri jeho rozhodovaní prostredníctvom podávania kvalifikovaných vyjadrení a návrhov.

Prokurátor súdu ani stranám v konaní neoznamuje dôvody, pre ktoré do konania vstúpil. Je na úvahe samotného prokurátora, do ktorého konania vstúpi. Väčšinou však pri výbere vstupu vychádza z predmetu konania, ako aj jeho spoločenského a právneho významu a aj možného odborného prínosu zo strany prokuratúry. V roku 2021 realizovali prokurátori vstup do konania v daňových veciach, v katastrálnych veciach a v stavebných veciach, ale aj vo veci zrušenia trvalého pobytu cudzincovi a v banskej veci.

Oproti predchádzajúcim rokom sa aktivita prokurátorov v roku 2021 v oblasti správneho súdnictva mierne znížila. Celkovo bolo podaných 53 žalôb; oproti roku 2020 pokles o 1 žalobu. Objektívne nie je však možné túto skutočnosť hodnotiť negatívne. Podmienkou ich aplikácie (v súvislosti so všeobecnými žalobami) je nevyhovenie protestu prokurátora, kde nebol vzostupný trend, čo možno považovať za pozitívum.

Počet správnych žalôb podaných prokuratúrami za rok 2021, ako i vstupov do konaní pred správnymi súdmi a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi je v tabuľke/grafe III.3.4.1. a tabuľke/grafe III.3.4.2.

Z hľadiska charakteru sa správne žaloby týkali, tak ako v minulom roku, obdobnej oblasti ako podnety, a to najmä stavebných vecí, katastrálnych vecí, ochrany životného prostredia, zdravotníckych vecí, priestupkových vecí, sociálnych vecí, daňových vecí, nečinnosti orgánu verejnej správy, rozhodnutí vydaných podľa zákona o slobode informácií, uznesení orgánov územnej samosprávy a všeobecne záväzných nariadení.

4. Poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v netrestnej oblasti a návrhy opatrení na elimináciu najzávažnejších a najrozšírenejších poruchových javov

Plnenie úloh a realizácia oprávnení prokurátora v netrestnej oblasti umožňujú orgánom prokuratúry zisťovať a zhromažďovať poznatky o stave zákonnosti v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej správy. Analýzou poznatkov prokuratúry možno dospieť k príčinám vzniku opakujúcich sa porušení zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v postupoch a rozhodovaní orgánov verejnej správy a k návrhom na ich odstránenie.

Previerkovou činnosťou, ako už bolo aj vyššie uvedené, bolo zistené, že v reštitučnej agende sú niekde dokonca až 30 ročné priesťahy. Tento negatívny jav vyplýva najmä z nedostatočného personálneho zabezpečenia na tých reštitučných orgánoch, ktoré sú najviac zaťažené uplatnenými nárokmi oprávnených osôb a ich

právnych nástupcov. Avšak, nejedná sa iba o reštitučnú agendu, keďže prieťahy sú zisťované takmer v každej oblasti konania orgánov verejnej správy. Zamestnanci orgánov verejnej správy sú, podľa zistení jednotlivých prokuratúr, neprimerane, až nezvládnutelne zaťažení a nedostatočne ohodnotení. V záujme zníženia prieťahov v budúcom období by bolo potrebné v oblasti verejnej správy venovať pozornosť rovnomernému zaťaženiu zamestnancov orgánov verejnej správy a ich vzdelávaniu. Za tým účelom by bolo vhodné zvážiť vykonanie personálneho auditu na jednotlivých orgánoch verejnej správy a ich odboroch.

Opakovane treba konštatovať, ako aj v minulých obdobiach, že najviac poznatkov o porušovaní zákonnosti bolo zistených v súvislosti s činnosťou orgánov územnej samosprávy, a to tak na úseku samosprávnej pôsobnosti, ako aj pri výkone preneseného výkonu štátnej správy na obce. Táto skutočnosť je determinovaná aj tým, že orgány realizujúce pôsobnosti subjektov územnej samosprávy nie vždy správne chápú rozdiel medzi samosprávnou a prenesenou kompetenciou. Prejavuje sa to najmä pri tvorbe a schvaľovaní všeobecne záväzných nariadení. Je potrebné však uviesť, že k tomu prispieva aj nejednoznačná právna úprava. Podstatou tohto dlhodobého pretrvávajúceho stavu je zložitost' a rozdrobenosť regulácie do značného množstva zákonných, ako aj podzákonných právnych noriem, ktoré sa vyznačujú aj pomerne častými zmenami, pričom orgány územnej samosprávy, najmä menšie obce, na zmeny právnej úpravy nereagujú vôbec, resp. zareagujú čiastočne, ale ďalej už prípadné zmeny v právnej úprave nesledujú.

Je zrejmé, že nízka odbornosť pri rozhodovaní obcí v jednotlivých oblastiach verejnej správy bezprostredne súvisí s personálnou vybavenosťou obecných úradov (počtom pracovníkov a ich kvalifikáciou), ako aj s rôznorodosťou a rozsahom agend, v ktorých obce realizujú výkon verejnej správy. Je preto absolútne nevyhnutné systematické vzdelávanie týchto zamestnancov v jednotlivých oblastiach verejnej správy, a tiež aktívny dohľad a metodické usmerňovanie týchto úradov zo strany nadriadených orgánov (v oblasti štátnej správy). V mnohých prípadoch bolo pri realizácii previerok prokurátormi zistené, že pracovníci obcí nemajú ani len základnú vedomosť nielen o vykonávacích predpisoch v jednotlivých oblastiach, ale často ani o zákonnej úprave, ktorú majú pri svojom rozhodovaní aplikovať, a už vôbec nereflektujú pri rozhodovacej činnosti na zmeny právnej úpravy. Aj preto paradoxne pracovníci obcí (v poslednom období aj iných orgánov verejnej správy) previerkovú činnosť prokurátorov často vítajú z dôvodu, že nemajú právne vzdelanie a na základe výsledkov previerky získavajú cenné poznatky ako v jednotlivých oblastiach verejnej správy postupovať. V niektorých menších obciach pretrváva stav, že starostovia (nezriedka bez potrebného odborného vzdelania) vykonávajú sami alebo s 1 pracovníkom celú agendu v oblasti prenesenej štátnej správy, ako aj samosprávy.

V súvislosti s obcami možno spomenúť opakovane najvypuklejšie problémy na úseku stavebných činností. Podnety v týchto veciach sa týkajú skoro totožných problémov, a to rozporu vydaných rozhodnutí (územných rozhodnutí, stavebných povolení) s územným plánom obce. Zistené boli aj nedostatky spočívajúce v nesplnení zákonných podmienok na spojenie územného a stavebného konania či v porušení zákona pri ustálení okruhu účastníkov stavebného konania. Taktiež boli konštatované pochybenia v postupe stavebných úradov, ktoré pri ohlasovaní stavieb vydávajú oznámenia, že nemajú námietky proti ohlasovanej stavbe bez toho, aby im boli predložené kompletne podklady v súlade so stavebným zákonom, resp. stavby neplnili doplnkovú funkciu k žiadnej hlavnej stavbe. Porušenie zákona bolo konštatované aj v súvislosti s doručovaním rozhodnutí formou verejnej vyhlášky

a v súvislosti s doručovaním písomností právnickým osobám (nedoručovanie do elektronických schránok zriadených podľa osobitného predpisu). Vyskytol sa aj prípad postihnutia právnickej osoby v priestupkovom konaní na úseku stavebných činností. Stavebný úrad začal konanie o správnom delikte, avšak následne v jeho priebehu prešiel do konania o priestupku. Opakovane bola zaznamenaná v mnohých prípadoch aj nečinnosť stavebného úradu v stavebnom konaní, na ktorú bolo reagované podaním upozornení prokurátora. Zaznamenané boli aj viaceré prípady, v ktorých stavebné úrady boli nečinné pri vybavovaní podnetov na výkon štátneho stavebného dohľadu. Stavebné veci tvoria každoročne významnú časť z hľadiska skladby podnetov vybavovaných prokurátormi v netrestnej oblasti. Zároveň možno opakovane vyhodnotiť stav zákonnosti v oblasti stavebného konania ako pretrvávajúci problém. Nová právna úprava stavebného zákona by mohla prispieť k zjednodušeniu a skráteniu schvaľovacieho procesu stavieb, k zefektívneniu kontrolného procesu stavebnej činnosti a k zvýšeniu a zabezpečeniu kvalifikačných nárokov na personálny aparát stavebných úradov.

Nadálej boli zistené pochybenia v zákonnosti postupu a rozhodovania obcí a miest pri hospodárení s majetkom obce či mesta.

Orgány prokuratúry dlhodobo a opakovane poukazujú na potrebu komplexnej novej právnej úpravy banského práva. Jestvujúca právna úprava je veľmi zastaraná, neprehľadná, s množstvom nesúladných noviel. Nereflektuje na aktuálne požiadavky ochrany životného prostredia. Zrejme aj dôsledkom toho je, že banské úrady sa vzhľadom na chýbajúcu právnu úpravu zvláštnym spôsobom vysporiadávajú najmä s posúdením, či boli vyriešené „strety záujmov“, t. j. aj dopadov napr. na obce – životné podmienky obyvateľov obcí v blízkosti povoľovanej banskej činnosti, miestne komunikácie, hlučnosť, ochranu vôd a pod. Aktuálna právna úprava neumožňuje riadne zabezpečovanie ochrany verejných záujmov a znemožňuje tak aj prokuratúre plnenie jej zverených úloh pri ochrane verejných záujmov, čo je však najmä laickou verejnosťou (podávateľia podnetov) vnímané ako nezáujem prokuratúry riadne vykonávať svoje oprávnenia.

Žiaduce je taktiež prijatie kompletnej právnej úpravy administratívneho trestania, nielen mnohých čiastkových novelizácií právnej úpravy priestupkov a správnych deliktov roztrieštených v množstve právnych predpisov. Inšpiráciou môže byť právna úprava Českej republiky – zákon č. 250/2016 Sb. o zodpovednosti za priestupky a řízení o nich.

Nemenej žiaduce je jasne, prehľadne a jednoznačne upraviť rozsah pôsobnosti a vecnú príslušnosť okresných úradov v sídle kraja, ktorú je v niektorých prípadoch obtiažne vyvodzovať aj samotným týmto orgánom a v nadväznosti na to aj pôsobnosť a vecnú príslušnosť odborov opravných prostriedkov týchto okresných úradov a jednotlivých ministerstiev.

Činnosťou orgánov prokuratúry bolo v oblasti ochrany životného prostredia so zameraním na ochranu vôd zistené, že zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) atypicky zaviedol vo vzťahu k obci povinnosť vydávať vyjadrenia podľa § 28 k vodnej stavbe v prípadoch, v ktorých je príslušná vydať povolenie a vyjadrenie k stavbe rodinného domu, k stavbe na individuálnu rekreáciu a na domové žumpy. Zákon uložil obci povinnosť vydávať vyjadrenia vo veciach, v ktorých je obec súčasne prvostupňovým orgánom na úseku štátnej vodnej správy v rámci delegovaného výkonu štátnej správy. Ako najvhodnejšie sa javí upraviť zákonné ustanovenia tak, aby obec nebola povinná vydávať vyjadrenie podľa

§ 28 vodného zákona k vodnej stavbe v prípadoch, keď príslušná obec rozhoduje o vydaní povolenia k vodnej stavbe.

Niektoré prokuratúry na základe vyťažných poznatkov z trestnej agendy opakovane zaznamenali, že orgány vykonávajúce objasňovanie a rozhodovanie o priestupku posúdili ako priestupok skutok, ktorý bol trestným činom. V dôsledku nedostatočného zisťovania všetkých skutočností, ktoré mohli mať vplyv na správne posúdenie skutku a na jeho zákonnú právnu kvalifikáciu, došlo k miernemu postihu páchatel'a, ktorý nezodpovedal závažnosti konania ani spôsobenému následku.

Boli zistené prípady, keď polícia vedie vlastnú evidenciu priestupkov, no údaje z nej dlhšie obdobie neeviduje v ústrednej evidencii priestupkov ministerstva vnútra. V dôsledku toho informácia o priestupku a jeho páchatel'ovi nie je dostupná pre iné orgány, napr. na účel trestného konania. Informácia o spáchaní priestupku konkrétnym páchatel'om má vplyv na právnu kvalifikáciu v prípade, že sa opakovane dopustí obdobného konania, ktoré by malo byť kvalifikované ako trestný čin práve vzhľadom na predchádzajúci postih – recidíva páchatel'a. Ide o prečin krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) Trestného zákona, prečin výtržníctva podľa § 364 ods. 2 písm. e) Trestného zákona, zločin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 2 Trestného zákona a ďalšie.

Vo veci zákonnosti rozhodovania orgánov verejnej správy na úseku štátnej správy v školstve podľa zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov bolo zistené, že riaditelia škôl, ako aj ďalší zamestnanci škôl nie sú osoby právne vzdelané, napriek tomu je ich úlohou realizovať správne konanie a vydávať rozhodnutia v správnom konaní. Táto úloha je preto pre osoby bez príslušného právnického vzdelania pomerne náročná. Riaditelia škôl poznajú svoje kompetencie v oblasti vzdelávania, avšak pri realizácii ich kompetencie ako orgánu verejnej správy, ktoré vykonávajú správne konanie podľa správneho poriadku, sú evidentné značné nedostatky, a to najmä, že školy nekonajú so všetkými účastníkmi konania, resp. konali len s jedným rodičom. Zásadný nedostatok bol zistený pri vydávaní rozhodnutí o prestupe žiaka. Predpokladom pre vydanie rozhodnutia v uvedených konaniach je vykonanie prestupovej skúšky. Bolo zistené, že školy vydávajú rozhodnutia skôr, ako sú vôbec splnené podmienky pre ich vydanie (nevykonaná skúška). Takéto rozhodnutie nemá oporu v zákone a je potrebné ho považovať za nezákonné. Nedostatky boli zistené aj v súvislosti s doručovaním rozhodnutí, s čím súvisí aj nesprávne vyznačovanie právoplatnosti rozhodnutia.

Zaznamenané boli aj prípady nevydania všeobecne záväzných nariadení vo veciach územnej samosprávy na základe kogentných splnomocňovacích ustanovení. Išlo o absenciu úpravy vyhradenia miesta a o stanovenie podmienok na umiestnenie volebných plagátov na verejných priestranstvách či pravidiel času predaja v obchode a času prevádzky služieb. Boli zistené taktiež prípady neprijatia všeobecne záväzných nariadení upravujúcich podrobnosti o organizácii miestneho referenda, ako aj absencia úpravy spôsobu náhradného zásobovania vodou a náhradného odvádzania odpadových vôd všeobecne záväzným nariadením podľa miestnych podmienok. Na nesplnenie povinnosti regulácie spoločenských vzťahov zo strany obcí bolo v takýchto prípadoch reagované podaním upozornení prokurátora.

Prokurátorskými opatreniami bolo reagované na prípady nečinnosti obcí na úseku slobodného prístupu k informáciám, resp. na prípady, v ktorých obec formálne

vyhovela žiadosti, ale nesprístupnila požadované informácie. Protesty boli podávané aj voči arbitrárnym rozhodnutiam o odmietnutí sprístupniť požadované informácie.

Čo sa týka celkovo oblasti priestupkov, prokuratúra apeluje na prijatie úplne nového zákona o priestupkoch. Podotýkam, že zástupcovia prokuratúry sa aktívne už dlhodobo zúčastňujú činnosti orgánov pripravujúcich zmeny účinného a platného zákona o priestupkoch. Vychádzajúc však z poznatkov prokuratúry a potreby komplexnejšieho a efektívnejšieho zabezpečenia konania na úseku vyvodzovania zodpovednosti za priestupky/správne delikty, sa javí prax prijímania sústavných noviel platnej právnej úpravy na tomto úseku ako nedostatočná.

Prokurátori zistili aj v roku 2021 pochybenia na úseku katastra nehnuteľností, avšak v menšom rozsahu ako v prechádzajúcich rokoch, čo možno súvisí aj so skutočnosťou, že kataster nehnuteľností je obrazom evidencie súkromnoprávných vzťahov, ktoré aj v dôsledku praxe advokátov a notárov majú kvalitatívne zvyšujúcu sa úroveň.

Poznatky o stave zákonnosti v oblasti civilného procesu boli väčšinou získané z mimosporovej oblasti, nakoľko prokurátor tu má významné zákonné oprávnenia, ktorými dokáže zabezpečiť najmä ochranu tých najcitlivejších a najzraniteľnejších (slabších) osôb a svojou účasťou najviac prispieť k vydaniu zákonného súdneho rozhodnutia. Vplyv pandemickej situácie spôsobil, že pretrváva problém zdĺhavosti súdnych konaní, resp. nekonania súdu po dlhšiu dobu v konkrétnych veciach. Prokurátori v primeraných lehotách dopytujú okresné súdy a žiadajú ich o odstránenie prípadných prieťahov, avšak predlžovanie súdnych konaní je často ovplyvnené aj objektívnymi okolnosťami.

Považujem za potrebné zvýrazniť význam previerok vykonaných v rámci dozoru prokuratúry v zariadeniach určených na výkon ochrannej výchovy maloletých a ústavnej starostlivosti maloletých, pri ktorých bolo zistené v praxi nevhodné umiestňovanie detí.

Vzhľadom na neustále opakujúce sa pochybenia orgánov verejnej správy je preto nevyhnutné trvať na dôslednom plnení všetkých povinností orgánmi verejnej správy, ktoré rozhodujú o právach a právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Úloha prokuratúry je v tomto smere nezastupiteľná.

Na základe poznatkov prokurátorov v netrestnej oblasti v roku 2021 možno konštatovať, že dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy má nezastupiteľné miesto v systéme záruk zákonnosti výkonu verejnej správy, keďže výkon tejto pôsobnosti nie je podmienený návrhom účastníka správneho konania, resp. inej fyzickej alebo právnickej osoby, prokurátor vo verejnom záujme vykonáva zákonom zverené opatrenia na predchádzanie porušenia zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie, k zabezpečeniu zákonného uplatňovania právnych noriem v oblasti správneho práva.

Využitím právnych prostriedkov dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy možno rýchlo a účinne reagovať na nezákonnú nečinnosť vo verejnej správe. Oprávnenia prokurátora v správnom súdnictve rovnako slúžia na zabezpečenie princípu legality v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej správy. Zároveň prispievajú k zjednocovaniu postupov a riešeniu sporných alebo nejasných otázok týkajúcich sa výkladu právnych noriem. Pochybenia, nesprávne postupy, porušenia zákona, ktorými sa zasahuje do práv a právom chránených záujmov fyzických osôb

a právnických osôb, nie je možné eliminovať len jedným právnym prostriedkom alebo pôsobením jedného orgánu alebo inštitúcie. Prokuratúra je však orgánom s významnými navzájom prepojenými a na seba nadväzujúcimi oprávneniami, ktorých dôsledné uplatňovanie má zásadný dopad na dodržiavanie princípu legality vo verejnej správe.

Vo všeobecnosti možno túto kapitolu uzavrieť tým, že k eliminácii poruchových javov vyskytujúcich sa v činnosti orgánov verejnej správy prispieva najmä kvalitné právne prostredie, teda kvalitné zákony a ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy, stabilná právna úprava bez častých a neprehľadných zmien, stabilizovaný, dostatočne početný a odborne pripravený personálny aparát. Tieto okolnosti však prokuratúra nemôže zásadným spôsobom ovplyvniť.

ČASŤ IV

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI LEGISLATÍVY A ÚSTAVNÉHO PRÁVA A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základné informácie

Oddelenie legislatívy a ústavného práva je začlenené do netrestného odboru. Agendu oddelenia legislatívy a ústavného práva netrestného odboru v hodnotenom období vybavovalo 8 prokurátorov generálnej prokuratúry.

V oblasti legislatívy plní úlohy pri príprave návrhov právnych predpisov týkajúcich sa prokuratúry, vypracúva stanoviská a pripomienky generálnej prokuratúry k návrhom zákonov, ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov a predbežných stanovísk k legislatívnym aktom Európskej únie v pripomienkovom konaní a prostredníctvom portálu Slov-Lex ich zasiela do legislatívneho procesu.

V oblasti ústavného práva vypracúva najmä návrhy na vyslovenie nesúlady právnych predpisov s ústavou podľa čl. 125 ústavy, stanoviská k ústavným sťažnostiam podaným podľa čl. 127 ústavy, stanoviská k návrhom na začatie prejudiciálneho konania pred Súdnym dvorom Európskej únie, stanoviská k sťažnostiam podaným Európskemu súdu pre ľudské práva a vyjadrenia k stanoviskám Slovenskej republiky pre Európsky súd pre ľudské práva, stanoviská k sťažnostiam podaným Európskemu výboru pre sociálne práva a vyjadrenia k stanoviskám Slovenskej republiky pre Európsky výbor pre sociálne práva, stanoviská k sťažnostiam podaným zmluvnému orgánu Organizácie spojených národov a vyjadrenia k stanoviskám Slovenskej republiky pre Organizáciu spojených národov.

2. Činnosť prokuratúry v oblasti legislatívy

Legislatívna činnosť v rámci generálnej prokuratúry bola zameraná na plnenie úloh v oblasti vonkajšej legislatívy a v oblasti vnútornej legislatívy.

Hlavnou náplňou vonkajšej legislatívy bolo pripomienkovanie návrhov zákonov, ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, medzinárodných dokumentov a ďalších legislatívnych materiálov zverejnených a zaslaných generálnej prokuratúre prostredníctvom portálu Slov-Lex, ako aj účasť na činnosti pracovných skupín ministerstiev, ktoré pripravovali návrhy právnych predpisov.

Generálna prokuratúra v roku 2021 posudzovala v pripomienkovom konaní 472 legislatívnych materiálov, z toho

- 263 návrhov zákonov, vrátane poslaneckých návrhov zákonov a návrhov medzinárodných dohovorov, dohôd, zmlúv a predbežných stanovísk k legislatívnym aktom Európskej únie,
- 209 návrhov ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Okrem týchto materiálov bolo prokurátormi preskúmaných aj ďalších 86 materiálov legislatívnej povahy, 191 materiálov nelegislatívnej povahy (analýzy, akčné plány, stratégie, koncepcie, hodnotiace správy, uznesenia vlády a pod.), ako aj 66 materiálov týkajúcich sa pripravovaných právne záväzných aktov Európskej únie.

Uvedené materiály sú zasielané generálnej prokuratúre automaticky prostredníctvom právneho a informačného portálu Slov-lex ako pripomienkujúcemu subjektu na oboznámenie a prípadne uplatnenie pripomienok.

Pripomienky a návrhy uplatnené k jednotlivým právnym predpisom a ostatným legislatívnym materiálom boli väčšinou akceptované. Týka sa to aj pripomienok zásadného charakteru, ktoré sa riešili v rámci 43 rozporových konaní. Na príprave stanovísk a pripomienok prokuratúry k ťažiskovým návrhom právnych predpisov (najmä Trestného zákona, Trestného poriadku, Správneho súdneho poriadku, Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku) sa významnou mierou podieľajú aj krajské prokuratúry a okresné prokuratúry zasielaním podkladov a pripomienok odvodených z poznatkov vychádzajúcich z ich každodennej praxe.

Prokurátori vybavujúci agendu legislatívy sa podieľali na tvorbe návrhov právnych predpisov pripravovaných v expertných pracovných skupinách iných rezortov (najmä ministerstva spravodlivosti a ministerstva vnútra), ako aj na tvorbe vlastných návrhov právnych predpisov týkajúcich sa pôsobnosti prokuratúry.

V roku 2021 prokuratúra vypracovala a v spolupráci s ministerstvom spravodlivosti predložila do legislatívneho procesu návrh zákona o registri trestov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Priebeh legislatívneho procesu je dostupný na stránke portálu Slov-lex: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/687>. Návrh zákona vypracovala expertná pracovná skupina vymenovaná generálnym prokurátorom zložená zo zástupcov ministerstva spravodlivosti, ministerstva vnútra, Kriminalistického a expertízneho ústavu Policajného zboru a generálnej prokuratúry.

Kľúčovú zmenu predstavuje minimalizácia počtu oprávnených subjektov a účelov pre poskytovanie odpisu registra trestov, predovšetkým s poukazom na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 15/06-95, ktorý poukazuje na nedôvodnosť široko nastaveného rozsahu preukazovania bezúhonnosti. Súčasne sa v súlade s judikatúrou ústavného súdu a zavedenou praxou explicitne stanovuje obsah špecializovaného výpisu z registra trestov, výpisu z registra trestov pre prácu s deťmi podľa osobitného predpisu a odpisu registra trestov pre vybrané povolania. Cieľom návrhu zákona je zúžiť okruh subjektov, ktoré podľa príslušných právnych predpisov vyžadujú na preukázanie bezúhonnosti údaje z odpisu registra trestov.

Nakoľko je nevyhnutné zosúladiť potrebu poskytovania špecializovaných výpisov na iný účel ako trestné konanie, v navrhovanej právnej úprave sa zjednocujú podmienky bezúhonnosti, a to s poukazom na európsku legislatívu, napr. smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV. Pripomienkové konanie nebolo zatiaľ ukončené z dôvodu neodstránenia rozporu s ministerstvom financií.

Prokuratúra sa v roku 2021 aktívne podieľala aj na príprave a tvorbe právnych predpisov súvisiacich s novelizáciou Trestného zákona a Trestného poriadku.

V oblasti vnútornej legislatívy bolo v roku 2021, na základe posúdenia aktuálnosti platných služobných predpisov i na základe zmien v organizácii a riadení práce prokuratúry, vypracovaných/vydaných 19 služobných predpisov generálneho prokurátora, ktoré sú zverejnené na webovom sídle generálnej prokuratúry.

3. Činnosť prokuratúry v oblasti ústavného práva a vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, Súdneho dvora Európskej únie a výborov Organizácie spojených národov

Pôsobnosť generálneho prokurátora v oblasti ústavného práva je ustanovená v čl. 130 ods. 1 písm. f) ústavy a v zákone č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov; konkrétne oprávnenia generálneho prokurátora sú uvedené v § 15 zákona o prokuratúre.

Postup prokurátorov pri vybavovaní agendy ústavného práva je upravený v príkaze generálneho prokurátora por. č. 9/2021 z 12. júla 2021 o postupe prokurátorov pri poskytovaní súčinnosti Ústavnému súdu Slovenskej republiky a v konaniach pred medzinárodnými orgánmi v oblasti legislatívy a ochrany ľudských práv a základných slobôd.

V roku 2021 generálny prokurátor využil svoje oprávnenie podať návrh ústavnému súdu v 2 prípadoch. V súvislosti s výskytom ochorenia COVID-19 generálny prokurátor požiadal ústavný súd o posúdenie ústavnosti uznesenia vlády o predĺžení času trvania núdzového stavu a prijatí opatrení (PL. ÚS 2/2021) a viacerých ustanovení zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a doplnení niektorých zákonov (PL. ÚS 8/2021). Ústavný súd návrhom generálneho prokurátora nevyhovel. Ústavný súd nevyhovel ani návrhu generálneho prokurátora podanému v roku 2020, ktorým namietal ústavnosť zmien zákonných podmienok voľby a menovania generálneho prokurátora a voľby špeciálneho prokurátora (PL. ÚS 25/2020).

V rámci abstraktnej kontroly ústavnosti vo veciach podľa čl. 125 ústavy bol generálny prokurátor v roku 2021 požiadaný predsedom ústavného súdu o podanie stanoviska v 2 veciach (PL. ÚS 12/2021, Rvp 282/2021).

Počet ústavných sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy smerujúcich proti postupu a rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní a súdov sa každoročne zvyšuje. Napriek tomu, ich veľká väčšina je ústavným súdom odmietnutá (ešte pred prijatím ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie).

V roku 2021 bolo podaných na ústavný súd 122 ústavných sťažností smerujúcich proti orgánom prokuratúry. Z tohto počtu ústavný súd odmietol 107 ústavných sťažností ako zjavne neopodstatnených, nevyhovel 4 prijatým ústavným sťažnostiam a konanie o 2 ústavných sťažnostiach zastavil (III. ÚS 98/2020, I. ÚS 147/2021, IV. ÚS 400/2021, II. ÚS 230/2021, II. ÚS 257/2021, IV. ÚS 41/2021).

Ústavný súd vyslovil porušenie základných práv a slobôd orgánmi prokuratúry v trestnom konaní v 5 prípadoch, z toho:

- v 2 veciach konštatoval porušenie základného práva sťažovateľov na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 98/2021, III. ÚS 415/2021),
- v 2 veciach okrem porušenia základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vyslovil aj porušenie práva nebyť podrobený neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv

- a základných slobôd (III. ÚS 312/2020) a porušenie práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (III. ÚS 172/2021),
- v 1 prípade orgány prokuratúry porušili základné právo na život podľa čl. 15 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 2 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (III. ÚS 197/2021).

Napriek tomu, že ide o najväčší počet vecí od roku 1993, ich podiel na celkovom počte ústavných sťažností predstavuje len 4,24 %. Okrem vyslovenia porušenia základných práv a slobôd sťažovateľov boli orgány prokuratúry zaviazané uhradiť sťažovateľom celkom sumu 3 000 eur ako finančné zadost'učinenie a nahradiť trovy konania v sume 1 859,82 eur.

Generálny prokurátor v roku 2021 zaslal ústavnému súdu ďalších 5 vyjadrení k prijatým ústavným sťažnostiam, o ktorých v roku 2021 nebolo rozhodnuté (III. ÚS 459/2021, I. ÚS 106/2021, I. ÚS 260/2021, I. ÚS 448/2021, II. ÚS 571/2021). Súčasne v postavení zúčastnenej osoby podal 3 vyjadrenia k ústavným sťažnostiam smerujúcim proti rozhodnutiam najvyššieho súdu vydaným v dovolacom konaní v civilnom procese.

Generálna prokuratúra venuje mimoriadnu pozornosť kvalite predkladaných vyjadrení ústavnému súdu k prijatým ústavným sťažnostiam. Ak z ústavnej sťažnosti vyplýva, že generálny prokurátor disponuje účinným prostriedkom nápravy, preferuje zjednanie nápravy vo vlastnej pôsobnosti. V roku 2021 generálny prokurátor v 1 prípade odstránil namietané porušenie práva sťažovateľa využitím mimoriadneho opravného prostriedku (II. ÚS 230/2021), čo ústavný súd plne akceptoval.

3.1. Poskytovanie súčinnosti generálneho prokurátora v konaniach pred Európskym súdom pre ľudské práva a Súdnym dvorom Európskej únie

V roku 2021 poskytol generálny prokurátor zástupkyňi Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva stanoviská v 4 veciach (Chocholáč proti Slovenskej republike, Maslák proti Slovenskej republike, Al Alo proti Slovenskej republike a Y proti Slovenskej republike).

Z rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva z roku 2021 významných pre činnosť prokuratúry možno uviesť prípad Hasáliková proti Slovenskej republike; sťažovateľka neúspešne namietala okrem iného nespravodlivosť konania a porušenie práv obhajoby z dôvodu, že trestné konanie proti nej nebolo prispôbené jej duševnému stavu. Podobne Európsky súd pre ľudské práva nevyhovel ani sťažnosti Maričáka proti Slovenskej republike; sťažovateľ namietal zadržanie jemu adresovaného listu. Európsky súd pre ľudské práva nezistil, že by zásah do práva sťažovateľa na rešpektovanie korešpondencie nebol súlade so zákonom a uznal, že informácie v časti listu odôvodňovali zásah väzenských orgánov.

V sledovanom období bolo generálnej prokuratúre doručených 203 podaní, ktorými bolo iniciované konanie o prejudiciálnych otázkach pred Súdnym dvorom Európskej únie. Generálna prokuratúra sa zúčastnila 1 konania o prejudiciálnej otázke položenej Okresnému súdu Bratislava III v súvislosti so zastavením konania v dôsledku zrušenia amnestie.

Rozhodnutia ústavného súdu, Európskeho súdu pre ľudské práva, Súdneho dvora Európskej únie a výborov Organizácie spojených národov podstatne ovplyvňujú rozhodovaciu činnosť prokurátorov. Generálna prokuratúra s cieľom minimalizovať porušenie základných práv a slobôd v trestnom konaní venuje pozornosť oboznamovaniu aktuálnej rozhodovacej činnosti uvedených súdov týkajúcich sa činnosti prokuratúry predovšetkým na poradách prokurátorov, ako aj ich využitiu pri odbornej príprave právnych čakatel'ov prokuratúry, na čom participujú aj prokurátori vybavujúci agendu ústavného práva.

Vyhodnotiac doterajšie vykonávanie pôsobnosti prokurátorov v agende ústavného práva je možné vysloviť záver, že k eliminácii protiprávnych zásahov do základných ľudských práv a slobôd v prípravnom konaní prispieva práve edukačná činnosť pre prokurátorov uplatňujúcich pôsobnosť v trestnej oblasti. V roku 2021 však bola edukačná činnosť opäť podstatne eliminovaná prijatím opatrení na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19.

4. Činnosť prokuratúry súvisiaca s prijímaním opatrení proti pandémie COVID-19

V roku 2021 na oddelenie legislatívy a ústavného práva netrestného odboru bolo doručených 11 podaní. Podania sa svojím obsahom týkali prijatých opatrení štátnych orgánov v súvislosti s ochorením COVID-19, ktoré mali podľa podávateľov neprimerane zasahovať do základných ľudských práv a slobôd.

V 5 podaniach podávateľa prezentovali názory na vzniknutú a trvajúcu pandemickú situáciu a na opatrenia prijaté štátnymi orgánmi.

V ostatných prípadoch boli podania vybavené ako podnety na podanie návrhu na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy. Podávatelia v podnetoch napádali vyhlášky Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktoré sa týkali zásahu do základných práv a slobôd (zákaz vstupu nezaočkovaných osôb do reštaurácií, nezovšeobecnenie podmienok akceptácie osôb s protilátkami, obmedzenie osobnej slobody, izolácia pozitívne testovaných osôb, celoplošné testovanie na ochorenie COVID-19). V týchto prípadoch podnety neboli akceptované a návrhy na začatie konania na ústavný súd neboli podané (s prihliadnutím na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu).

Generálna prokuratúra nad rámec týchto podaní ex offio sledovala prijímanú právnu úpravu týkajúcu sa ochorenia COVID-19 a tiež rozhodovaciu činnosť ústavného súdu v tejto oblasti. V súvislosti s uplatňovaním pôsobnosti vo vzťahu k ústavnému súdu bola limitovaná právnym záverom vyjadreným v náleze ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 2/2021, že „vláda je v lepšej pozícii posúdiť potrebu vyhlásiť núdzový stav a v tej súvislosti disponuje primeranou mierou politického uváženia“.

Vo vzťahu k vyhodnocovaniu miery intenzity zásahov do základných ľudských práv a slobôd v súvislosti s vakcináciou generálna prokuratúra musela rešpektovať právny názor ústavného súdu vyjadrený v náleze sp. zn. PL. ÚS 14/202, podľa ktorého „Obmedzenie nezaočkovaných osôb je ospravedlniteľné predovšetkým početnými prípadmi komplikovaného priebehu ochorenia COVID-19 u týchto osôb, s ktorým je spojená záťaž zdravotníckeho systému v miere ohrozujúcej systém poskytovania zdravotnej starostlivosti všetkým osobám, a tým aj ochranu verejného zdravia.“

5. Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk

V hodnotenom období Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk nepodala generálnemu prokurátorovi žiadny návrh podľa § 11 ods. 1 zákona o prokuratúre na vydanie stanoviska.

Generálny prokurátor v roku 2021 nezvolal zasadnutie tejto komisie z dôvodu, že žiadny z vecných útvarov generálnej prokuratúry, ani krajské prokuratúry neiniciovali predloženie návrhu záväzného stanoviska do Komisie pre vydávanie záväzných stanovísk.

6. Poznatky prokuratúry týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky

Tak ako v predchádzajúcich správach generálneho prokurátora o činnosti prokuratúry treba konštatovať, že generálna prokuratúra v sledovanom období nezaznamenala výraznejšie zmeny, ktoré by priniesli zlepšenie legislatívnej činnosti.

Legislatívny proces zostáva neprehľadným aj v dôsledku chýbajúceho prepojenia legislatívneho procesu prebiehajúceho v rámci pripomienkového konania na právnom a informačnom portáli Slov-Lex a nadväzujúceho legislatívneho procesu v národnej rade, ktoré by mali byť aj s dôvodovou správou prepojené aj na schválené znenie zákona. Všetky tieto materiály produkuje štát, preto by ich mal jednoducho dostupným a prehľadným spôsobom zodpovedajúcim možnostiam dnešnej doby sprístupniť nielen občanom a organizáciám, ale aj orgánom verejnej moci a ich funkcionárom a zamestnancom. V tomto smere bolo prísľubom pre zásadné zlepšenie súčasného stavu Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky, podľa ktorého „v záujme zjednotenia legislatívnej techniky bude vláda SR v súčinnosti s parlamentom pracovať na zjednotení časti legislatívnych pravidiel vlády SR a Národnej rady SR, vrátane prijatia spoločných legislatívno-technických pokynov vlády SR a Národnej rady SR.“

Opakovane je potrebné upozorniť na neodôvodnené využívanie skrátenej formy pripomienkového konania pri dôležitých návrhoch právnych predpisov, či už z hľadiska obsahu alebo rozsahu. Skrátenie pripomienkového konania znamená zúženie časového priestoru na dôkladné posúdenie a vypracovanie kvalifikovaných stanovísk expertmi rezortov, ktorých agendy sa navrhované zmeny dotýkajú. Nedostatok času na prípravu právneho predpisu a vyriešenie súvisiacich dosahov sa negatívne prejavuje v schválenom znení zákona a jeho následnej problémovej aplikácii, čo autorite štátu a jeho orgánov neprospieva. Tak ako v roku 2020, aj v roku 2021 za najzávažnejší problém považujem neprimerane časté využívanie inštitútu skráteného legislatívneho konania podľa § 89 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého sa tento mimoriadny legislatívny postup smie použiť len „za mimoriadnych okolností, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti, alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody“. Uvedomujem si, že sa museli akútne riešiť úlohy súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19, ale v niektorých prípadoch bolo využitie tohto inštitútu neopodstatnené. Uvítam a aktívne podporím každú iniciatívu, ktorá by výraznejšie prispela k sprehľadneniu legislatívneho procesu a právneho poriadku Slovenskej republiky a následne aj k efektívnejšej aplikácii práva, ktorá je dôležitá pre posilnenie dôvery v justičný systém a právny štát obyvateľov Slovenskej republiky.

Musím tiež upozorniť na skutočnosť, že napriek vzneseným zásadným pripomienkam generálnej prokuratúry sa v niektorých prípadoch neuskutočnilo rozporové konanie, čo je pri materiáloch legislatívnej povahy v rozpore s čl. 14 ods. 5

Legislatívnych pravidiel vlády Slovenskej republiky a pri materiáloch nelegislatívnej povahy v rozpore s čl. 11 ods. 1 smernice na prípravu a predkladanie materiálov na rokovanie vlády Slovenskej republiky. Predkladateľ napriek tomu v predkladacej správe uvádza, že „Všetky pripomienky či hromadné pripomienky vznesené v rámci pripomienkového konania boli vyhodnotené a s povinne pripomienkujúcimi subjektmi sa v prípade existencie rozporov uskutočnili rozporové konania.“

V súvislosti s návrhmi zmien právneho poriadku poslaneckými návrhmi zákonov, ale aj pozmeňujúcimi návrhmi uplatnenými v rámci prerokovania návrhov zákonov vo výboroch alebo v pléne národnej rady je potrebné poukázať na § 40 ods. 3 zákona o prokuratúre, podľa ktorého: „Generálna prokuratúra má právo zúčastňovať sa na príprave zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré sa týkajú prokuratúry, prokurátorov a zamestnancov prokuratúry.“

Účelom tohto oprávnenia zvereneného zákonodarcom generálnej prokuratúry je, aby pri zmene pravidiel týkajúcich sa plnenia úloh prokuratúry, vrátane jej personálu, bola využitá a zohľadnená aj znalosť a praktické skúsenosti prokuratúry.

Porušovanie záväzných pravidiel zákonodarného procesu, ktoré si ustanovil zákonodarcia sám vo forme zákona, nabúra dôveru občanov v právny štát a jeho princípy. Zákonodarcia očakáva od občanov a organizácií pod hrozbou sankcií dodržiavanie ním prijatých zákonov, no na strane druhej on sám nedodržiava zákonnú úpravu, ktorú si sám schválil na reguláciu svojej normotvornej činnosti, čo vážne podkopáva autoritu právneho štátu, ako aj zákonodarného zboru. Z hľadiska princípu právnej istoty, stability a predvídateľnosti právneho poriadku takýto stav je nevhodný a dlhodobo neudržateľný, a to bez ohľadu na výsledok prípadných konaní pred ústavným súdom.

Okrem uvedeného, generálna prokuratúra dlhodobo a opakovane poukazuje na nefunkčnosť zákona č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku (ďalej len „zákon o preukazovaní pôvodu majetku“), keď od roku 2010 doposiaľ nebol úspešne zrealizovaný ani jediný prípad. Na nedostatky právnej úpravy bolo poukazované už v správach o činnosti prokuratúry za roky 2013, 2014, 2015 aj 2016. Potreba sfunkčnenia/novelizácie zákona o preukazovaní pôvodu majetku sa dostala aj do programového vyhlásenia všetkých troch vlád (na funkčné obdobie 2016 – 2020; 2018 – 2020 aj 2020 – 2024). Uznesením vlády č. 426 zo 4. septembra 2019 bol schválený Národný protikorupčný program Slovenskej republiky, ktorý obsahuje cieľ č. 3: „Zaviesť funkčný a účinný systém preukazovania pôvodu majetku a zefektívniť správu zaisteného a prepadnutého majetku štátu“ a opatrenie č. 3 „Predložiť na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku v znení zákona č. 125/2016 Z. z.“ Ako spolugestori plnenia tohto opatrenia s termínom plnenia do 31. decembra 2020 bolo určené ministerstvo vnútra a generálna prokuratúra.

Nová vláda sa vo svojom programovom vyhlásení z roku 2020 zaviazala, že „prijme novú koncepciu zákona o preukazovaní pôvodu majetku, ktorá odstráni ústavné rozpory súčasného nefunkčného zákona a zavedie efektívny nástroj na postihovanie nelegálnych príjmov.“

Napriek uvedenému musím opäť konštatovať, že k zmene nedošlo, a gestorský rezort (ministerstvo spravodlivosti) neoslovil generálnu prokuratúru na spoluprácu pri príprave legislatívneho návrhu. Generálny prokurátor pritom listom ministerke spravodlivosti zo 14. apríla 2021 poukázal na pretrvávajúcu nefunkčnosť zákona o preukazovaní pôvodu majetku, ako aj na zastavenie prác medzirezortnej pracovnej skupiny bez špecifikácie vecných dôvodov. V záujme zabezpečenia

účinného odčerpávania majetku nadobudnutého z nelegálnych zdrojov požiadal ministerku spravodlivosti o vytvorenie novej pracovnej skupiny na prípravu návrhu legislatívnych zmien zloženej z odborníkov dotknutých rezortov a ponúkol aktívnu pomoc a expertné kapacity prokuratúry. Na tento list však ministerstvo spravodlivosti neodpovedalo.

V súvislosti s nefunkčnosťou platnej právnej úpravy považujem za potrebné uviesť, že problémy pri aplikácii zákona o preukazovaní pôvodu majetku nemožno preklenúť dotváraním chybnnej, resp. chýbajúcej právnej úpravy výkladom a už vôbec nie z pozície prokurátora. Najmä u laickej verejnosti môže jestvujúci stav vytvárať dojem, že Slovenská republika má síce prijatú právnu úpravu postihujúcu nelegálny spôsob nadobúdania majetku, finančná polícia prešetruje majetok podozrivých osôb aj podáva prokuratúre podnety na podanie návrhov na súd, ale prokuratúra akoby nemala záujem na naplnení účelu zákona. Toto zdanie je však len dôsledkom obsoletnej právnej úpravy.

ČASŤ V

ĎALŠIA ČINNOSŤ PROKURATÚRY

1. Základná informácia o ďalších činnostiach prokuratúry

Prokuratúra okrem výkonu pôsobnosti v trestnom konaní (časť III.), v netrestnej oblasti dozorom nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, v civilnom procese a v správnom súdnictve (časť IV.), v oblasti legislatívy a ústavného práva (časť V.) plní aj ďalšie zákonom zverené úlohy v súlade s jej poslaním chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu.

Tieto úlohy sú ustanovené jednak v zákone o prokuratúre (§ 4, § 18), ako aj v osobitných zákonoch, napr. v zákone č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákone o slobode informácií, zákone č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, zákone č. 330/2007 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov atď.

Prokurátori vykonávajú pôsobnosť prokuratúry aj

- podieľaním sa na príprave a realizácii preventívnych opatrení zameraných na predchádzanie porušovaniu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov,
- uplatňovaním oprávnení v oblasti medzinárodnej spolupráce v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom a právne záväznými aktmi Európskej únie,
- podieľaním sa na odstraňovaní príčin a podmienok trestnej činnosti, na prevencii a na potláčaní kriminality,
- poskytovaním súčinnosti iným štátnym orgánom pri plnení ich úloh.

2. Dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená

2.1. Dozor prokurátora v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody

Na úseku dodržiavania zákonov v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody, v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky v oblasti zabránenia mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu vykonávali prokurátori aj v roku 2021 aktívny prokurátorský dozor, a to bez ohľadu na epidemiologickú situáciu, a postupovali v súlade s internými predpismi týkajúcimi sa výkonu dozoru prokurátora v celách policajného zaistenia a v miestach, kde sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody.

V rámci výkonu dozoru prokurátori preskúmavali, či sa v celách policajného zaistenia a v miestach, kde sa vykonáva väzba alebo výkon trestu odňatia slobody dôsledne dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy vzťahujúce sa na tieto miesta. Prokurátori vykonávali pravidelné previerky zákonnosti podľa príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v celách policajného zaistenia, príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 7/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu väzby a príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody. Samotné príkazy podrobne upravujú účel dozoru a príslušnosť prokurátora na jeho výkon.

Zbor väzenskej a justičnej stráže plní úlohy na úseku výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody a zabezpečuje penitenciárnu starostlivosť a činnosti zamerané na obvinených a odsúdených. Prokuratúra nenesie zodpovednosť za podmienky a realizáciu výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody. Za podmienky a realizáciu výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody zodpovedá Zbor väzenskej a justičnej stráže, ktorý je podriadený ministrovi spravodlivosti.

Výkon prokurátorského dozoru v celách policajného zaistenia je realizovaný pravidelne a v potrebnom rozsahu so zameraním na dôsledné dodržiavanie príslušných ustanovení Trestného poriadku a nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky. Celkovo bolo vykonaných 347 previerok. V roku 2020 bolo realizovaných 348 previerok. Previerky boli vykonávané preskúmaním podkladov, na základe ktorých boli osoby umiestnené do cely policajného zaistenia, a preverení, či boli dodržané zákonom ustanovené lehoty na umiestnenie, na správnosť postupu pri hlásení mimoriadnych udalostí, včasnosť odosielania písomných podaní súdu, prokurátorovi alebo iným orgánom a ústavným činiteľom. Na zistené nedostatky bolo reagované prokurátormi najmä v jednotlivých protokoloch, ktoré boli prerokované hlavne s príslušnými riaditeľmi. Neboli zistené závažné pochybenia, ktoré by si vyžadovali prijatie prokurátorských opatrení a zistené nedostatky boli iba formálneho charakteru.

V ústavoch na výkon väzby dozoroví prokurátori vykonali 57 kontrolných previerok (rovnako ako v roku 2020). Obvinení sa pri pohovoroch s prokurátorom domáhali vysvetlenia právnej problematiky ich trestnej činnosti, dĺžky trvania väzby a trestu a započítania väzby. Sťažovali sa na prieťahy počas skráteného vyšetrovania, resp. vyšetrovania, nedostatočnú činnosť obhajcov a prieťahy počas konania na súde.

Previerky v ústavoch na výkon väzby prokurátori vykonávali bez ohľadu na existenciu konkrétnej nezákonnosti. Boli zamerané najmä na skúmanie, či sú vo väzbe držané osoby na základe rozhodnutia súdu, a či boli dodržané všetky zákonné lehoty. Taktiež sa preskúmavala zákonnosť rozhodnutí pri ukladaní disciplinárnych trestov a pri používaní donucovacích prostriedkov. Pozornosť bola venovaná kontrole osobných spisov obvinených. Významnou súčasťou previerok boli aj osobné pohovory s obvinenými, predmetom ktorých boli prevažne skutočnosti týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, stravovania a postupov príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže. O spôsobe vybavenia sťažností a podnetov boli obvinení riadne a včas upovedomení.

V ústavoch na výkon trestu odňatia slobody dozoroví prokurátori vykonali 78 kontrolných previerok (o 1 viac ako v roku 2020). Prokurátori pri plnení úloh a výkone dozoru v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody dozerali na to, aby sa trest odňatia slobody vykonával na základe právoplatného rozsudku a nariadenia výkonu trestu súdom, aby odsúdený bol v súlade s právoplatným súdnym rozhodnutím o zaradení do príslušného stupňa stráženia alebo zmene spôsobu výkonu trestu umiestnený do ústavu určeného na výkon trestu s týmto stupňom stráženia, a aby osoby, ktoré vykonali trest, boli včas prepustené na slobodu, aby sa vo výkone trestu rešpektovala ľudská dôstojnosť a dodržiaval Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.

Súčasne boli previerky zamerané na zákonnosť a správnosť ukladania disciplinárnych trestov, správnosť vybavovania podaných sťažností a podnetov, zákonnosť použitia zbrane a donucovacích prostriedkov, správnosť postupu pri hlásení mimoriadnych udalostí, včasnosť odosielania písomných podaní prokurátorovi, súdu alebo iným orgánom a ústavným činiteľom. V týchto oblastiach neboli zistené žiadne nezákonnosti, resp. nesprávne postupy.

V roku 2021 boli v miestach, kde sa vykonáva väzba a výkon trestu odňatia slobody, zaznamenané prípady, kedy si obvinení alebo odsúdení siahli na život. Bolo zaznamenaných 5 samovrážd a 8 pokusov o samovraždu. V sledovanom období najmä v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne bol zaznamenaný nárast mimoriadnych udalostí, najmä úmrtí odsúdených z chorobných príčin.

Spolupráca prokuratúry s generálnym riaditeľstvom a príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže je na veľmi dobrej úrovni.

Vzhľadom na epidemiologickú situáciu sa v roku 2021 nekonala pracovná porada prokurátorov vykonávajúcich dozor v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia, ktorej sa zúčastňovali aj zástupcovia ministerstva spravodlivosti, generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže, riaditelia ústavov na výkon väzby a ústavov na výkon trestu odňatia slobody.

2.2. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona

Podľa § 18 ods. 1 písm. b) zákona o prokuratúre prokurátor dozerá na to, aby v zariadeniach, v ktorých je umiestnený štátny príslušník tretej krajiny na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona, boli držané/umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, a aby sa

v týchto zariadeniach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy.

V preverovaných zariadeniach sú zaisťovaní štátni príslušníci tretích krajín podľa § 88 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“). Príslušníci Policajného zboru vykonávajú prvotné úkony s cudzincami po ich vstupe na územie Slovenskej republiky. Cudzinci sú po podaní vysvetlenia v prítomnosti tlmočníka a vykonaní potrebných úkonov (osobná prehliadka, zadržanie dokladov) poučení podľa § 4 ods. 6 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o azyle“). Po vykonaní prvotných úkonov sú prevezení do príslušného zariadenia.

Aj v roku 2021 prokurátori vykonávali previerky v týchto zariadeniach. V dôsledku nepriaznivej pandemickej situácie však mohli realizovať osobné previerky v týchto zariadeniach až v druhom polroku roka 2021, v ktorom boli celkovo vykonané 3 previerky, a to na Útvare policajného zaistenia v Medveďove, Útvare policajného zaistenia v Sečovciach a na Oddelení hraničnej kontroly Policajného zboru Košice – letisko.

Počas previerok v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov boli preskúmané spisy umiestnených štátnych príslušníkov tretích krajín. Po vykonaní previerok možno konštatovať, že spisy obsahovali všetky záznamy a rozhodnutia podľa čl. 3 ods. 7 nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 26/2007 o postupe pri umiestňovaní cudzincov na útvare policajného zaistenia pre cudzincov v platnom znení.

Pri previerke vykonanej v Útvare policajného zaistenia v Medveďove bolo zistené, že v niektorých prípadoch absentujú na preskúmaných rozhodnutiach o zaistení doložky právoplatnosti. Na zistený nedostatok bol zástupca riaditeľa zariadenia upozornený prítomnými prokurátormi priamo pri previerke. V súhrne však možno konštatovať, že vykonanými previerkami neboli v preverovaných zariadeniach zistené také pochybenia alebo nedostatky, ktoré by si vyžadovali prijatie prokurátorských opatrení.

V rámci previerky na Oddelení hraničnej kontroly Policajného zboru Košice – letisko bolo zistené, že v jednej z preverovaných vecí bol podľa § 88 ods. 1 písm. b) zákona o pobyte cudzincov zaistený občan Sýrie M.Z.A., a to rozhodnutím oddelenia hraničnej kontroly z 29. marca 2021. Zaistený cudzinec bol toho istého dňa vypočutý a po vykonaní ďalších úkonov bol v ten istý deň umiestnený v Útvare policajného zaistenia v Sečovciach. Zaistený cudzinec bol v konaní o zaistení upovedomený o jeho začatí, mal možnosť po riadnom zákonom poučení vyjadriť sa k veci. Za účelom zabezpečenia jeho práv bol do konania pribratý tlmočník. Zaisťovanému cudzincovi bolo riadne doručené rozhodnutie správneho orgánu o jeho zaistení. Voči rozhodnutiu správneho orgánu o zaistení zo strany zaistenej osoby nebola podaná správna žaloba podľa § 221 ods. 1 Správneho súdneho poriadku. Preskúmané rozhodnutie správneho orgánu o zaistení cudzinca bolo vydané v súlade so zákonom o pobyte cudzincov. Porušenie právnych predpisov pri zaistení a umiestnení cudzincov do tohto zariadenia zistené nebolo.

2.3. Dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov

Oprávnenie vykonávať dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov, bolo do zákona o prokuratúre zavedené novelou vykonanou zákonom č. 401/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2016.

V roku 2021 boli vzhľadom na pandemickú situáciu na území Slovenskej republiky vykonané prokuratúrou len 3 previerky v azylových zariadeniach: v Pobytovom tábore Rohovce, v Pobytovom tábore Opatovská Nová Ves a v Záchytnom tábore Humenné.

Pokiaľ ide o Pobytové tábor Rohovce a Pobytový tábor Opatovská Nová Ves, tieto pobytové tábory spadajú pod Migračný úrad v Bratislave, ktorý zároveň vedie spisové materiály vzťahujúce sa na azylové konanie umiestnených osôb. Vykonanými previerkami bolo zistené, že žiadateľom o azyl, ktorí sú umiestnení v týchto zariadeniach, je v súlade s § 23a ods. 1 zákona o azyloch umožnené opustiť zariadenie len na základe priepustky, pričom zariadenia sústavne sledujú, či sa žiadateľ nezdržiava mimo azylového zariadenia bez priepustky. Nedostatky, ktoré by odôvodňovali prijatie prokurátorských opatrení, neboli previerkami vykonanými v Pobytovom tábore Rohovce a Pobytovom tábore Opatovská Nová Ves zistené.

Previerkou realizovanou v Záchytnom tábore Humenné nebolo taktiež zistené porušenie zákonnosti v súvislosti s prijímaním osôb do tohto zariadenia či ich prepúšťaním. Žiadateľom o azyl je v zariadení poskytované ubytovanie so základným vybavením, celodenné stravovanie, základné hygienické potreby a neodkladná zdravotná starostlivosť. V zariadení pôsobí aj Slovenská humanitná rada, ktorá žiadateľom o azyl poskytuje sociálne, právne a psychologické poradenstvo. V zariadení sú zriadené modlitebne, v ktorých môžu žiadatelia o azyl slobodne praktizovať svoje vierovyznanie. V zariadení je zabezpečená výučba slovenského jazyka. Pri osobnej previerke realizovanej v zariadení nebolo zaznamenané porušenie práv, ktoré by odôvodňovalo ďalšiu ingerenciu prokuratúry.

2.4. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o prokuratúre prokurátor dozerá na to, aby v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. Citované ustanovenie predstavuje právny základ pre realizáciu dozoru prokuratúry v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí, t. j. v centrách pre deti a rodiny, vrátane centier vykonávajúcich resocializačný program, ako aj v špeciálnych výchovných zariadeniach, ktorými sú reedukačné centrá, diagnostické centrá a liečebno-výchovné sanatóriá.

Postup prokurátora pri uskutočňovaní dozoru v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí podrobnejšie upravuje príkaz generálneho prokurátora por. č. 9/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru nad

zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu ochrannnej výchovy, ústavnej starostlivosti a v miestach výkonu ochranných opatrení nariadených súdom v znení príkazu por. č. 7/2016 (medzičasom bol tento príkaz zrušený príkazom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 4/2022 zo 6. júna 2022 o postupe prokurátora pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné súdom nariadené opatrenie, ktorý nadobudol účinnosť 10. júna 2022.

V rámci realizácie tohto dozoru prokurátori vykonávali aj v roku 2021 osobné preverky v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí, ktorých realizácia bola ovplyvnená pretrvávajúcou pandemickou situáciou a opatreniami platnými na území Slovenskej republiky. V dôsledku nepriaznivej pandemickej situácie prokurátori mohli realizovať osobné preverky v zariadeniach až v druhom polroku 2021, v ktorom bolo vykonaných celkom 134 previerok v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí.

Okrem pravidelných previerok boli v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach v roku 2021 vykonané aj 2 mimoriadne preverky, ktoré prokurátori realizovali za účelom preverenia situácie priamo v zariadeniach potom, čo prokuratúre bolo oznámené, že v zariadení došlo k tzv. mimoriadnej udalosti, ktorá mala aj trestnoprávny rozmer.

Z dôvodu častého výskytu mimoriadnych udalostí spočívajúcich v útekoch maloletých cudzincov bez sprievodu, ktorí sú umiestnení v Centre pre deti a rodiny Medzilaborce, vykonala v roku 2021 Okresná prokuratúra Humenné v tomto zariadení preverku, cieľom ktorej bolo zistenie celkového počtu maloletých cudzincov bez sprievodu umiestnených v tomto centre v období od 1. januára 2015 do 31. decembra 2020, ich zloženie, status, ale najmä príčiny ich dobrovoľného odchodu a útekov z centra.

Zo záverov zhodnotenia vyplynulo, že v preverovanom období bolo do centra umiestnených spolu 269 maloletých cudzincov bez sprievodu, pričom z celkového počtu v centre umiestnených maloletých cudzincov bez sprievodu sa iba piati etablovali do slovenského prostredia. Tento výsledok nepochybne nie je úmerný a očakávaný vo vzťahu k vynaloženým finančným prostriedkom z verejných zdrojov, a to aj s prihliadnutím na trestnú činnosť prevádzachstva.

Preverkou v Centre pre deti a rodiny Medzilaborce bolo zároveň identifikovaných viacero okruhov problémov:

1. Do centra sú nezriedka umiestňovaní cudzinci, pri ktorých je už na prvý pohľad zrejmé, že sa nejedná o osoby mladšie ako 18 rokov. Tieto osoby sú do centra umiestňované na základe rozhodnutia súdu, ktorý vychádza zo sprievodných dokladov cudzineckej polície, ktorá disponuje len informáciami uvádzanými týmito osobami – migrantmi. Cudzinecká polícia pri prvotných úkonoch v kontakte so zaistenými osobami na území Slovenskej republiky dlhodobo nerealizuje verifikačné úkony za účelom zistenia ich reálneho veku, t. j. nerealizuje napr. röntgenové vyšetrenie zápästia, ktorým sa dá pomerne presne stanoviť vek osoby.
2. Osoby umiestnené v centre využívajú výhodné režimové podmienky pobytu v tomto zariadení. Umiestnené osoby majú voľný pohyb bez kontroly a majú pri sebe mobilné telefóny často s cudzokrajnými SIM kartami, pomocou ktorých s využitím bezplatnej wifi-siete v centre sú v kontakte s inými osobami v zahraničí, ktoré následne prostredníctvom prevádzachov realizujú ich útek z centra do cudziny.

V centre absentuje strážna služba a ani zamestnanci nie sú školení na zabránenie takýmto útekom.

3. Okrem nezisťovania reálneho veku v centre umiestnených osôb spôsobuje v praxi problémy aj skutočnosť, že maloletým cudzincom nie sú odoberané odtlačky prstov (pokiaľ nepožiadajú o udelenie azylu). V prípade, ak o svojej totožnosti (meno, priezvisko, dátum a miesto narodenia, štátna príslušnosť) uvedú nepravdivé údaje, po ich úteku z centra do cudziny sú už v podstate nedohľadatelní.

2.4.1. Pravidelné previerky realizované prokuratúrou v zariadeniach na výkon súdnych rozhodnutí

Previerky boli zamerané najmä na skúmanie zákonnosti umiestnenia detí v zariadení, ako i včasné vybavovanie prípadných sťažností a podnetov, taktiež bolo skúmané, či voči deťom boli uplatňované výchovné prostriedky v súlade so zákonom. V rámci previerok boli uskutočňované pohovory s deťmi umiestnenými v zariadení (bez prítomnosti iných osôb), pri ktorých prokurátori neformálnym spôsobom zisťovali spokojnosť detí s podmienkami a správaním pracovníkov zariadenia, možnosti uplatňovania práv detí, najmä vo vzťahu k možnosti kontaktu s rodičmi a inými blízkymi osobami, trávenia času v zariadení a pod. Osobitná pozornosť bola pri previerkach venovaná deťom, pri ktorých je podozrenie zo šikanovania, či iného nevhodného správania. Súčasťou previerok prokurátorov bola vždy vizuálna prehliadka zariadenia.

Pri realizácii previerok prokurátori preskúmali osobné spisy umiestnených detí s dôrazom na skutočnosť, či je spisová dokumentácia detí, pre ktoré je vykonávané pobytové opatrenie súdu, vedená v súlade s § 31 vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 103/2018 Z. z.“), a či sú deti v zariadení umiestnené na základe právoplatných a vykonateľných súdnych rozhodnutí.

Pri preverovaní osobných spisov detí neboli zistené nedostatky, ktoré by zakladali potrebu využiť oprávnenie prokurátora podľa § 18 ods. 3 písm. b) a písm. c) zákona o prokuratúre, t. j. ihneď prepustiť na slobodu osobu držanú v zariadení nezákonne bez rozhodnutia alebo v rozpore s rozhodnutím súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, resp. príkazom zrušiť rozhodnutie alebo pozastaviť vykonávanie rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu uvedených zariadení alebo ich nadriadeného orgánu, ak sú v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom.

Vykonanými previerkami však boli zistené prípady maloletých detí, ktoré sú v zariadeniach umiestnené dlhodobo (aj po dobu niekoľkých rokov) len na základe neodkladného opatrenia, pričom napriek pretrvávajúcim dôvodom pre umiestnenie týchto detí v náhradnej starostlivosti súdy nezačínajú konanie vo veci samej a takéto konanie neinicujú ani orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. V situácii, kedy orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a ani súdy nereflektujú na skutočnosť, že zverenie dieťaťa do starostlivosti zariadenia neodkladným opatrením (bez vykonaného dokazovania) nemožno považovať za definitívnu formu výchovy dieťaťa, považovala generálna prokuratúra za nevyhnutné iniciovať zmenu doterajšej právnej úpravy a v § 365 a 367 Civilného mimosporového poriadku, ktoré upravujú inštitút neodkladných opatrení vo veciach maloletých, explicitne zakotviť povinnosť súdu skúmať existenciu dôvodov, pre ktoré bolo neodkladné opatrenie nariadené a zároveň upraviť aj nadväzujúci postup súdov,

vrátane povinnosti súdu *ex offio* začať konanie, ak zistí dôvody pre ďalšie zotrvanie maloletého v náhradnej starostlivosti.

Previerkami realizovanými v roku 2021 získala zároveň Okresná prokuratúra Lučenec poznatky o rozhodovacej praxi Okresného súdu Lučenec, ktorý vo viacerých prípadoch nariadil neodkladným opatrením nad maloletými deťmi ústavnú starostlivosť nerešpektujúc, že neodkladným opatrením ústavnú starostlivosť nemožno nariadiť, keďže nariadenie ústavnej starostlivosti je možné len pri splnení hmotnoprávných podmienok vymedzených v § 54 zákona o rodine, s ktorými sa súd musí pred rozhodnutím o nariadení ústavnej starostlivosti obligatórne vysporiadať a za tým účelom vo veci vykonať riadne dokazovanie. V dôsledku nezákonného postupu súdu, ktorý o nariadení ústavnej starostlivosti nad maloletými deťmi rozhoduje neodkladným opatrením „od stola“, boli do zariadení ústavnej starostlivosti umiestnené deti, pri ktorých súd o. i. absolútne žiadnym spôsobom nepreveril, či tieto deti nie je možné zveriť do náhradnej osobnej alebo pestúnskej starostlivosti, čo je v priamom rozpore s § 54 ods. 1 zákona o rodine. Porušenie § 54 ods. 1 zákona o rodine postupom Okresného súdu Lučenec konštatoval vo veci maloletej A. M. aj Krajský súd v Banskej Bystrici, ktorý sa v celom rozsahu stotožnil s argumentáciou Okresnej prokuratúry Lučenec, ktorá v predmetnej veci podala odvolanie.

Obdobne ako v roku 2020, aj v roku 2021 boli opätovne zaznamenané problémy súvisiace s tým, že deti sú do zariadení umiestňované bez predchádzajúcej diagnostiky a bez zistenia ich individuálnych potrieb. Diagnostika detí býva realizovaná až potom, čo sa deti správajú v zariadení problémovo, ohrozujú a ubližujú iným deťom a páchajú skutky naplňajúce znaky priestupkov a trestných činov. Až *ex post*, t. j. po vzniku problému, dochádza k diagnostike dieťaťa a následne k premiestneniu dieťaťa do iného špecializovaného zariadenia. Aj vzhľadom na stále sa zvyšujúci počet detí, pri ktorých vyvstáva potreba ich diagnostiky, sa nevyhnutným javí navýšenie počtu diagnostických centier, vrátane posilnenia ich personálneho, technického a materiálneho zabezpečenia.

Pri výkone dozoru bolo zároveň zistené, že do centier pre deti a rodiny, ktoré nedisponujú skupinou pre deti s duševnou poruchou (napr. Centrum pre deti a rodiny Močenok), sú umiestňované deti, ktoré trpia vážnou duševnou poruchou a ktorých stav si vyžaduje intenzívnu liečbu, na poskytovanie ktorej tieto centrá pre deti a rodiny nie sú špecializované.

Z uvedeného vyplýva ťažká pozícia zamestnancov centier pre deti a rodiny pri snahe o zvládnutie výchovy detí s výraznými poruchami správania a psychiatrickými diagnózami, ktoré sa veľmi často prejavujú agresívne voči ostatným deťom, týmto fyzicky ubližujú, poškodzujú zariadenie a predstavujú ohrozenie nielen pre deti umiestnené v zariadení, ale aj pre zamestnancov zariadenia.

Riaditeľ Centra pre deti a rodiny Dedina mládeže poukázal pri previerke na potrebu bližšieho zadefinovania podmienok pre umiestnenie dieťaťa do skupiny pre deti s duševnou poruchou, ktoré v súčasnosti nie sú právnou úpravou vymedzené. Vyhláška č. 103/2018 Z. z. v § 20 písm. e) určuje len to, že špecializovaná samostatná skupina sa zriaďuje ako špecializovaná skupina pre deti s duševnou poruchou na základe lekárskeho posudku podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V zmysle Medzinárodnej klasifikácie chorôb vypracovanej Svetovou zdravotníckou organizáciou sú medzi „Duševné poruchy a poruchy správania (F00-F99)“ zaradené napr. aj „Poruchy správania a emotivity so zvyčajným začiatkom v detstve a počas

dospievania“ (F90-F98), kde patrí napr. aj „Porucha emotivity v dôsledku súrodeneckej rivality“ (súrodenecká žiarlivosť), „Reaktívna porucha pripútania v detstve“, „Úzkosť z odlúčenia“ a pod. V praxi sa takto môže stať, že dieťa, ktoré sa v určitých situáciách správa len vzdorovito alebo je úzkostné z obavy z odlúčenia, môže byť umiestnené v skupine pre deti s duševnými poruchami, hoci práve takéto umiestnenie „do uzavretého priestoru“ môže mať nepriaznivý vplyv na ďalší psychický vývin takéhoto dieťaťa.

Vzhľadom na stále sa zvyšujúci počet detí, ktoré trpia ťažkými duševnými poruchami, aktuálny stav, kedy na Slovensku neexistuje štátna detská psychiatrická liečebňa a jediná neštátna Detská psychiatrická liečebňa Hraň n. o. má 90 lôžok pre územie celej Slovenskej republiky, nemožno hodnotiť inak, ako alarmujúci a neakceptovateľný. Rešpektujúc záväzky, ktoré pre Slovenskú republiku vyplývajú z čl. 24 Dohovoru o právach dieťaťa, nevyhnutným je vytvorenie nových špecializovaných zariadení pre deti trpiace závažnými duševnými poruchami vyžadujúcimi liečbu ústavnou formou, ako aj navýšenie počtu pedopsychiatrov, resp. pedopsychiatrických ambulancií, ktorých je akútny nedostatok na celom území Slovenskej republiky.

Resocializačné centrum Filius Paul Krupina pri vykonávaní previerky poukázalo na súčasnú prax Psychiatrickej nemocnice prof. Matulaya v Kremnici, ktorá odmieta hospitalizovať maloletých, ktorí sú tzv. aktívne pod vplyvom drog (napr. sú prepustení na priepustku do domáceho prostredia, kde recidivujú a užívajú drogy). V týchto prípadoch sú deti hospitalizované na detskom oddelení všeobecnej nemocnice po dobu 1 až 2 dni, odkiaľ ich po odznení príznakov prevezú do Psychiatrickej nemocnice Kremnica. V niektorých prípadoch centrum takéto situácie riešilo s konkrétnou lekárkou tak, že tá vystavila tzv. parere a na základe takejto intervencie pedopsychiatričky bolo niekoľko maloletých prijatých do uvedenej nemocnice. Taký postup je však výnimkou a vo väčšine prípadov najhoršie stavy „prečkajú“ maloletí priamo v centre po ošetrovaní rýchlou zdravotníckou pomocou.

Okrem nedostatkov zistených v systéme umiestňovania detí do zariadení určených na výkon súdnych rozhodnutí, v ktorom nie sú riadne zohľadňované zdravotný stav a individuálne potreby dieťaťa, boli v roku 2021 previerkovou činnosťou prokuratúry zistené aj nedostatky týkajúce sa časového vymedzenia, počas ktorého malo byť dieťa umiestnené v zariadení.

Previerkou realizovanou v Centre pre deti a rodiny Piešťany bolo zistené, že maloletá sa nachádzala v centre od 27. mája 2021 do 20. júla 2021 bez právneho titulu, a to po uplynutí doby vymedzenej uznesením Okresného súdu Senica, ktorým bol maloletej neodkladným opatrením nariadený pobyt v centre najdlhšie na 6 mesiacov. Prešetrením veci bolo zistené, že zariadenie sa riadilo názorom konajúcej sudkyne, podľa ktorej, ak vo veci maloletej bol podaný ďalší návrh na nariadenie výchovného opatrenia, je jej pokračujúce umiestnenie v zariadení oprávnené, aj po uplynutí doby, na ktorú bola v zariadení neodkladným opatrením umiestnená. Odhliadnuc od skutočnosti, že takýto výklad nemá absolútne žiadnu oporu v aktuálnej zákonnej úprave, v predmetnej veci bol zistený tiež pasívny postup Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Senica, ktorý napriek vedomosti, že pobyt maloletej v Centre pre deti a rodiny Piešťany je oprávnený len do 27. mája 2021, podal na súd návrh na nariadenie výchovného opatrenia nad maloletou až 5. mája 2021, a to bez toho, aby navrhoval nariadiť neodkladné opatrenie. Už v čase podania návrhu na nariadenie výchovného opatrenia si pritom Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Senica musel byť vedomý, že o návrhu nebude rozhodnuté do doby, po

ktorú je pobyt maloletej v Centre pre deti a rodiny Piešťany oprávnený, keďže nariadeniu výchovného opatrenia musí predchádzať riadne zisťovanie skutkového stavu, prešetrenie pomerov maloletého dieťaťa a vykonanie dokazovania.

Prípád zaznamenaný v Centre pre deti a rodiny Piešťany nebol v roku 2021 ojedinelým. Previerkovou činnosťou prokuratúr boli opakovane zistené prípady, kedy sa deti v zariadení niekoľko dní nachádzali bez právneho titulu, a to z dôvodu oneskoreného podania opätovného návrhu na uloženie výchovného opatrenia, prípadne návrhu na vydanie neodkladného opatrenia zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, o ktorom súd nestihol rozhodnúť pred uplynutím doby, na ktorú bolo predchádzajúce výchovné alebo neodkladné opatrenie nariadené.

Zistené bolo tiež oneskorené vykonanie súdom nariadeného neodkladného opatrenia spočívajúceho v povinnosti odovzdať dieťa umiestnené v zariadení do starostlivosti inej osoby. Dôvodom bolo oneskorené zaslanie vykonateľného rozhodnutia súdu dotknutému zariadeniu (napr. Centrum pre deti a rodiny Štúrovo, Centrum pre deti a rodiny Levice). Aj v roku 2021 pretrvával problém s doručovaním súdnych rozhodnutí týkajúcich sa detí umiestnených v zariadeniach, o vydaní ktorých sú zariadenia častokrát informované oneskorene, a to napriek tomu, že v zmysle § 30 ods. 2 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele“) je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately povinný zabezpečiť zariadeniu ešte pred umiestnením dieťaťa do zariadenia, najneskôr však v deň príchodu dieťaťa do zariadenia, rozhodnutie súdu o ústavnej starostlivosti, ochrannej výchove, neodkladnom opatrení alebo o výchovnom opatrení.

Vykonanými previerkami boli zároveň získané poznatky svedčiacie o neplnení si niektorých zákonných povinností zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately potom, čo sú maloleté deti umiestnené v zariadení na výkon súdnych rozhodnutí. Opakovane a naprieč územím celej Slovenskej republiky bolo zaznamenané neplnenie povinnosti vyplývajúcej z § 32 ods. 3 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately, v zmysle ktorého je povinnosťou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately najmenej raz za 6 mesiacov navštíviť dieťa umiestnené v zariadení na výkon rozhodnutia súdu a sledovať psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa. Riaditelia zariadení zároveň poukázali na formálny prístup, resp. nezáujem zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately o dieťa po jeho umiestnení do zariadenia, a to najmä v prípadoch, ak je nad dieťaťom nariadená ústavná starostlivosť. Riaditelia zariadení majú opakovane skúsenosť (napr. Centrum pre deti a rodiny Levice, Centrum pre deti a rodiny Nitra, Centrum pre deti a rodiny Kolíňany), že ak je na úrad práce sociálnych vecí a rodiny zaslaná správa ohľadne maloletých detí, napr. v prípadoch výchovných problémov a zhoršenia sa správania dieťaťa, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uvedené skutočnosti len vezme na vedomie, bez spätnej väzby a bez akéhokoľvek ďalšieho záujmu o riešenie situácie maloletých detí. Aj z uvedeného dôvodu usmernila generálna prokuratúra všetky podriadené prokuratúry, aby pri realizácii dozoru v zariadeniach venovali náležitú pozornosť plneniu zákonných povinností orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately potom, čo sú maloleté deti umiestnené v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí.

2.4.2. Liečebno-výchovné sanatóriá a diagnostické centrá

Previerkovou činnosťou prokuratúry realizovanou v roku 2021 boli získané poznatky svedčiacie o systémovom probléme pri liečebno-výchovných sanatóriách a diagnostických centrách, ktoré sú špeciálnymi výchovnými zariadeniami, pri ktorých priamo zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) určuje ich nepretržitú prevádzku, čo v praxi nie je rešpektované.

Napriek tomu, že podľa § 121 ods. 9 školského zákona, diagnostické centrum sa zriaďuje pre najviac šesť diagnostických skupín ako internátne zariadenie s nepretržitou prevádzkou, previerkovou činnosťou prokuratúry bolo zistené, že diagnostické centrá nie sú v prevádzke počas školských prázdnin. Totožný nedostatok, t. j. prevádzka len počas bežného školského roka, bol zistený v prípade liečebno-výchovných sanatórií, pre ktoré normotvorca v § 123 ods. 3 školského zákona v platnom a účinnom znení taktiež striktné stanovuje, že sa zriaďujú ako denné alebo internátne zariadenie s celoročnou prevádzkou spravidla pre najviac šesť výchovných skupín.

Napriek jednoznačnej právnej úprave určujúcej pre diagnostické centrá a pre liečebno-výchovné sanatóriá povinnosť nepretržitej prevádzky, nepretržitá prevádzka nie je v praxi zabezpečená. Následkom toho v prípade súdom nariadeného neodkladného alebo výchovného opatrenia, ktorého realizácia pripadne aj na obdobie školských prázdnin, nie je v praxi súdom vydané neodkladné, resp. výchovné opatrenie vykonávané.

2.4.3. Poznatký o zlyhaní profesionálnych náhradných rodičov

V roku 2021 získala prokuratúra opakovane poznatky o zlyhaniach profesionálnych náhradných rodičov pri realizácii osobnej starostlivosti o deti, pre ktoré je vykonávané pobytové opatrenie nariadené súdom.

Podozrenie o fyzickom ublížení maloletému dieťaťu profesionálnym náhradným rodičom bolo zistené v Centre pre deti a rodiny Medzev, pričom vo veci bolo začaté trestné stíhanie.

Poznatok o nevhodnom zaobchádzaní profesionálneho náhradného rodiča, a to vo vzťahu až k trom maloletým deťom, bol zistený tiež v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici. Vo veci bolo podané trestné oznámenie, ktoré je v súčasnosti v štádiu prešetrovania.

Centrum pre deti a rodiny Poprad signalizovalo Okresnej prokuratúre Poprad, že vychovávateľ tohto zariadenia uplatňoval na maloletých deťoch fyzické tresty a nechával ich spať na podlahe izby. Zároveň mal fyzicky napadnúť maloleté dieťa umiestnené v zariadení a spôsobiť mu modrinu, začervenanie a opuch ľavého oka. Získané poznatky, ktoré nasvedčovali podozreniu z trestného činu, boli bezodkladne postúpené trestnému úseku Okresnej prokuratúry Poprad k ďalšiemu zákonnému postupu.

Poznatky o protiprávnom konaní profesionálneho náhradného rodiča boli zaznamenané aj v Centre pre deti a rodiny Liptovský Hrádok, pričom vo veci bolo vznesené obvinenie pre trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby.

Vzhľadom na závažnosť poznatkov svedčiacich o zlyhaniach profesionálnych náhradných rodičov pri realizácii osobnej starostlivosti o maloleté deti považuje prokuratúra za nevyhnutné sprísnenie kritérií pre výber osôb, ktoré môžu vykonávať túto prácu, pričom vzhľadom na charakter zlyhaní sa nevyhnutným javí najmä zvýšenie dôrazu na psychologické posúdenie uchádzačov a zefektívnenie systému

kontroly vykonávania pobytového opatrenia súdu v profesionálnych náhradných rodinách.

2.4.4. Nedostatočný prehľad o aktuálnych voľných miestach v zariadeniach na výkon súdnych rozhodnutí

Obdobne ako v roku 2020, aj v roku 2021 zaznamenali orgány prokuratúry problémy súvisiace s absenciou systému, z ktorého by bol zistiteľný počet voľných miest v jednotlivých zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí. V rámci dozoru realizovaného prokuratúrou v zariadeniach boli prokuratúre opakovane signalizované prípady, ktoré odôvodňovali premiestnenie dieťaťa do iného, pre dieťa vhodnejšieho zariadenia, a ktoré neboli pracovníkmi úradu práce, sociálnych vecí a rodiny riešené s odôvodnením, že pre maloleté dieťa nie je v inom, vhodnejšom zariadení miesto. Argument o plnej obsadenosti zariadení sa však opakovane ukázal ako zavádzajúci.

V situácii, kedy sú nielen prokuratúra, ale aj súdy plne závislé od údajov uvádzaných pracovníkmi úradu práce sociálnych vecí a rodiny o obsadenosti jednotlivých zariadení určených na výkon súdnych rozhodnutí, javí sa ako žiaduce, aby v Slovenskej republike bol vytvorený transparentný informačný systém zariadení určených na výkon súdnych rozhodnutí, ktorý by ako povinný údaj uvádzal (aj) aktuálny počet voľných miest v jednotlivých zariadeniach.

2.5. Dozor prokurátora v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas, a v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia

V zmysle uznesenia vlády č. 283 z 12. júna 2019 k Návrhu odpovede vlády Slovenskej republiky na Správu pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT), bodu E.1., ktorým vláda odporučila generálnemu prokurátorovi zabezpečiť vykonávanie dozoru v zariadeniach, kde sú umiestnené osoby zbavené osobnej slobody na základe rozhodnutia štátneho orgánu v súlade s odporúčaniami Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedenými v odpovedi vlády, prokurátori aj v roku 2021 vykonávali dozor v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas a v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie.

Dozorová činnosť v týchto zariadeniach bola vykonávaná podľa § 18 ods. 1 písm. a) a § 18 ods. 2 zákona o prokuratúre a odporúčaní Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Situácia však bola komplikovaná najmä v súvislosti s pandemickými opatreniami súvisiacimi so šírením ochorenia COVID-19, počas ktorých previerky v zariadeniach nemohli byť vykonávané. Previerky v týchto zariadeniach boli vykonané len v druhom polroku 2021, kedy bolo vykonaných 39 previerok (73 previerok v roku 2018, 76 previerok v roku 2019, iba 39 previerok v roku 2020 tiež z dôvodu pandemických opatrení).

V rámci previerkovej činnosti dozoroví prokurátori skúmali jednak zákonnosť umiestnenia osôb v zariadení (súhlas s hospitalizáciou, okolnosti nedobrovoľnej hospitalizácie a jej hlásenie príslušnému súdu v zákonom ustanovenej lehote, začatie a plynulosť konania o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom

zariadení, vzhľadnutie a výsluch nedobrovoľne hospitalizovanej osoby súdom, právoplatnosť rozhodnutia súdu o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení, právoplatnosť rozhodnutia súdu o uložení ochranného ústavného liečenia a nariadenie jeho výkonu, ukončenie hospitalizácie a zákonnosť prepustenia pacienta z výkonu ochranného ústavného liečenia), ako aj dodržiavanie práv umiestnených osôb zo strany príslušného zariadenia (najmä právo na podanie oznámenia, podnetu, sťažnosti a ich riadne a včasné vybavenie).

Previerkovou činnosťou bolo zistené, že osoby boli do zariadení prijímané zákonným spôsobom, a to na základe informovaného súhlasu alebo na základe rozhodnutia príslušného súdu. V prípadoch nedobrovoľných hospitalizácií, ako aj v prípadoch odvolania informovaného súhlasu, zariadenia prevzatie pacienta oznamovali príslušnému súdu v lehote podľa § 253 Civilného mimosporového poriadku (do 24 hodín). Nedodržanie tejto lehoty bolo zistené pri 7 pacientoch, ktorí sa v čase výkonu previerky už v preverovaných zdravotníckych zariadeniach nenachádzali. Vedenie príslušných zariadení bolo na zistené pochybenie prokurátormi dôrazne upozornené a boli prijaté opatrenia za účelom odstránenia/predchádzania tohto porušenia zákona. Z uvedeného počtu sa 3 prípady vyskytli na psychiatrickej klinike Univerzitnej nemocnice Bratislava Ružinov a 2 prípady na psychiatrickom oddelení Fakultnej nemocnice s poliklinikou Nové Zámky, kde išlo o pacientov, ktorí v priebehu hospitalizácie odvolali informovaný súhlas. Stalo sa tak v čase druhej vlny pandémie ochorenia COVID-19, kedy psychiatrické oddelenie Fakultnej nemocnice s poliklinikou Nové Zámky plnilo na základe rozhodnutia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky úlohy „COVID psychiatrického oddelenia“, čo spôsobilo zvýšenú záťaž a náročnosť plnenia pracovných úloh zdravotníckeho personálu, v dôsledku čoho došlo k nedodržaniu lehoty podľa § 253 Civilného mimosporového poriadku. Napriek tomu, v oboch prípadoch súd rozhodol o prípustnosti prevzatia pacienta v zdravotníckom zariadení.

Súdy v konaní o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení podľa § 252 a nasl. Civilného mimosporového poriadku postupovali v súlade s príslušnými ustanoveniami Civilného mimosporového poriadku. Vzhľadnutie a vypočutie nedobrovoľne hospitalizovaných osôb vykonali službukonajúci sudcovia bezodkladne, najneskôr ďalší deň po doručení oznámenia od zariadenia. Lehota na vydanie rozhodnutia podľa § 262 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku (5 dní od obmedzenia), bola dodržaná.

Vo vzťahu k výkonu súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou neboli zistené prípady, že by zariadenie nedisponovalo právoplatným rozhodnutím súdu o uložení ochranného liečenia ústavnou formou a následne nariadenia jeho výkonu. Zariadenia po preliečení pacientov na základe ich klinického stavu navrhujú príslušnému súdu zmenu spôsobu výkonu ochranného liečenia na ambulantné alebo prepustenie z ochranného liečenia a jeho ukončenie. Prokurátori sa v rámci výkonu dozorovej činnosti taktiež zameriavajú aj na dôsledné dodržiavanie práv osôb vykonávajúcich súdom nariadené ochranné liečenie ústavnou formou, vyplývajúce z § 488 ods. 2 Trestného poriadku, zo strany príslušného súdu. K prepusteniu pacientov z výkonu súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou dochádzalo v roku 2021 len na základe rozhodnutia súdu.

V súvislosti s výkonom súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou opätovne poukazujem na nedostatočné kapacitné možnosti jednotlivých zdravotníckych zariadení, ktoré sú spôsobené jednak nárastom počtu psychiatrických pacientov a nárastom ukladania ochranného liečenia ústavnou formou, a aj tým, že na

oddeleniach sú dlhodobo hospitalizovaní tzv. neprepustiteľní pacienti, ktorých by bolo, podľa názoru lekárskeho a ošetrojúceho personálu, potrebné umiestniť do špecializovaného zariadenia, a to detenčného ústavu, ktorý v roku 2021 stále nebol otvorený. Ide o prípady nevyliciteľných pacientov so sklonmi k zvýšenej agresivite, u ktorých zmena ochranného liečenia ústavnou formou na ambulantnú pravdepodobne nikdy nebude možná. Pri týchto pacientoch je potrebné poukázať aj na možné nebezpečenstvo ublíženia z ich strany tak personálu nemocnice, ako aj iným pacientom, ktorí nie sú voči útokom týchto agresívnych pacientov v podstate nijako chránení.

Psychiatrická nemocnica Philippa Pinela v Pezinku je spádovou psychiatrickou nemocnicou pre územie západného Slovenska a súčasne aj zariadením určeným na výkon súdom nariadenej ochrannej liečby ústavnou formou. Vo vzťahu k výkonom súdom nariadeného ochranného psychiatrického liečenia sú v tomto zariadení dlhodobo zaznamenané stále zvyšujúce sa stavy pacientov vykonávajúcich ochranné liečenie ústavnou formou, najmä na mužskom oddelení. V čase výkonu previerky na mužskom oddelení súdom nariadenú ochrannú psychiatrickú liečbu vykonávalo 44 pacientov, pričom ďalších 7 hospitalizovaných pacientov čakalo na jej nariadenie. Ak sa vezme do úvahy kapacita mužského oddelenia (136 lôžok), z tohto počtu je takmer 1/3 lôžok obsadených pacientmi vykonávajúcimi ochranné psychiatrické liečenie. Okamžité umiestnenie v detenčnom zariadení by bolo potrebné v prípade 10 pacientov vykonávajúcich súdom nariadené ochranné liečenie, u ktorých sa jedná o dlhoročné hospitalizácie z dôvodu ich neprepustiteľnosti. Na tento stav prokuratúra v správach o činnosti poukazuje dlhodobo.

K premene súdom nariadenej ústavnej psychiatrickej liečby na ambulantnú dochádza až po dôkladnom preskúmaní každého jedného prípadu a vyhodnotení všetkých okolností, vrátane posúdenia prostredia, do ktorého by sa mal pacient vrátiť. Nie je ojedinelým prípadom, že pacient nemá prostredie, do ktorého by sa mohol vrátiť, resp. prostredie, do ktorého by sa mal vrátiť, je prostredím nevyhovujúcim a jeho návrat do tohto prostredia nie je možný, napr. aj z dôvodu, že v ňom žijú osoby poškodené jeho konaním v minulosti.

Pretrvávajúcim problémom, na ktorý bolo opakovane zo strany prokuratúry poukazované, je absencia systémového riešenia, ktoré by jednoznačne upravovalo postupy orgánov činných v trestnom konaní, súdov, psychiatrických oddelení nemocníc a psychiatrických liečební v prípade pacientov, u ktorých bola v priebehu trestného konania znaleckým skúmaním zistená nepríčetnosť v čase spáchania trestného činu, nakoľko tento spáchali pod vplyvom duševnej poruchy a ich pobyt na slobode je nebezpečný nielen pre nich samých, ale aj pre okolie.

Ide o prípady trestne stíhaných osôb, hospitalizovaných na psychiatrických oddeleniach nemocníc, ktoré je po uplynutí 3 týždňov od hospitalizácie potrebné presunúť do psychiatrickej liečebne a prípady väzobne stíhaných osôb. V oboch prípadoch prichádza do úvahy zastavenie trestného stíhania a po nadobudnutí právoplatnosti tohto rozhodnutia podanie návrhu prokurátora na uloženie ochranného liečenia ústavnou formou. Zastavenie trestného stíhania teda predchádza rozhodnutiu súdu o návrhu prokurátora na uloženie ochranného liečenia ústavnou formou a prokurátor nemá vplyv na dobu rozhodovania súdu o návrhu na uloženie ochranného liečenia. Psychiatrické liečebne sa snažia spolupracovať pri hospitalizovaní takýchto pacientov, pokiaľ im prijatie pacienta umožňujú voľné kapacity zariadenia, avšak čoraz častejšie sa stáva, že prijatie pacienta odmietnu z kapacitných dôvodov a konštatovaním, že sa nejedná o akútny stav.

Ďalším problémom, ktorý v súvislosti s týmito pacientmi nastáva, je ten, že takýto pacient musí dať informovaný súhlas s hospitalizáciou, inak je zariadenie povinné prijatie pacienta oznamovať príslušnému súdu, ktorý rozhodne o prípustnosti prevzatia a následne o prípustnosti držania v zariadení. Sudca rozhodujúci vec nedobrovoľnej hospitalizácie podľa Civilného mimosporového poriadku však neprihliada na závery znaleckého posudku vykonaného v trestnom konaní, ale na výsledok aktuálneho znaleckého skúmania psychického stavu pacienta, ak bolo nariadené (§ 266 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku), pričom pacient môže byť v tom čase už tak medikamentózne stabilizovaný, že sudca nevzhliadne dôvod na jeho hospitalizáciu a rozhodne o neprípustnosti prevzatia pacienta, resp. nevzhliadne dôvod na držanie pacienta v zdravotníckom zariadení (súd je povinný rozhodnúť v lehote uvedenej v § 267 Civilného mimosporového poriadku). Zdravotnícke zariadenie je povinné pacienta prepustiť, a to bez ohľadu na prebiehajúce trestné konanie o návrhu na uloženie ochranného liečenia ústavnou formou, pričom v mnohých prípadoch ide o nebezpečných páchatelov závažnej trestnej činnosti, pri ktorých nie je zaručené, že v nastavenej liečbe budú dobrovoľne sami pokračovať.

V súvislosti s výkonom súdom nariadenej ochrannej liečby pri osobách mladistvých je nutné poukázať na to, že v rámci Slovenskej republiky nie je doposiaľ zriadená žiadna štátna detská psychiatrická liečebňa. Počet detských psychiatrických pacientov však stále narastá. V Slovenskej republike taktiež stále absentuje liečebňa pre mladistvých na výkon sexuologickej liečby, ako aj sexuológovia pre mladistvých. Na tento problém bolo prokuratúrou poukázané už v správe o činnosti za rok 2020, pričom o tomto probléme má vedomosť Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, ako aj ministerstvo spravodlivosti.

V rámci výkonu previerkovej činnosti v roku 2021 prokurátori kontrolovali aj stav oddelení v zdravotníckych zariadeniach, a to prehliadkou priestorov, vzhliadali hospitalizovaných pacientov a realizovali s nimi pohovory s prihliadnutím na ich aktuálny zdravotný stav, ako aj na odporúčania ošetrojúceho personálu.

Previerkou vykonanou na psychiatrickom oddelení Nemocnice sv. Cyrila a Metoda Univerzitnej nemocnice Bratislava, kde boli v minulosti zaznamenané časté úteky pacientov, bolo zistené, že priestory od vykonania ostatnej previerky zostali v zásade nezmenené. Aj napriek opakovaným žiadostiam primárky na zamrežovanie dverí a okien (v roku 2019 a 2020) toto nebolo vykonané. Na oddelenie boli zabezpečené nové posteľe, sú vymenené okná za okná s bezpečnostnou fóliou, zrekonštruované 4 kúpeľne a izby s balkónom boli zabezpečené uzamknuteľnou reťazou na dverách balkóna so špeciálnym zámkom. Aj napriek vykonaným zmenám však zostáva bezpečnostné zabezpečenie oddelenia nedostatočné.

Zo strany Psychiatrickej nemocnice Philippha Pinela v Pezinku bolo poukazované na to, že napriek snahe vedenia zariadenia, ako aj zamestnancov, zariadenie nie je vybavené takým zabezpečením a službami (zabezpečovacie, monitorovacie zariadenia, policajná ochrana), aby mohli zabrániť útekem pacientov vykonávajúcim dlhodobo v zariadení súdom nariadené ochranné psychiatrické liečenie ústavnou formou.

Vo vzťahu k postupu zariadení pri vybavovaní oznámení, sťažností a podnetov zo strany hospitalizovaných pacientov, ich postupovaní príslušným orgánom, neboli zo strany prokurátorov zistené žiadne pochybenia.

K mechanizmu prijímania sťažností a podnetov od pacientov možno poukázať na zistenia Okresnej prokuratúry Prešov. Sťažnosti, oznámenia a podnety

umiestnených osôb, ich rodinných príslušníkov alebo splnomocnených zástupcov vybavuje oddelenie kontroly a sťažností nemocnice, nakoľko psychiatrické oddelenie nemá právnu subjektivitu. Ak sťažnosť nie je podaná cestou splnomocneného zástupcu pacienta alebo rodinného príslušníka a umiestnená osoba sa dožaduje podania sťažnosti, o tejto požiadavke vrchná sestra informuje oddelenie kontroly a sťažností, ktorého pracovníci osobne spíšu sťažnosť s umiestnenou osobou. Prokurátor Okresnej prokuratúry Poprad zistil, že sťažnosti, oznámenia a podnety umiestnených osôb a ich rodinných príslušníkov sú evidované v systéme, ktorý je spravovaný centrálnym právnym oddelením so sídlom v Bratislave, ktorý tieto sťažnosti vybavuje.

2.6. Poznatky prokuratúry o stave dodržiavania zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená

Predmetom previerok vykonaných v roku 2021 bolo preskúmanie dodržiavania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj postupu zariadení v zmysle odporúčaní Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania, pri vykonávaní ochranného a ústavného liečenia. Je možné konštatovať, že výsledky vykonaných previerok neodhalili také poznatky o nedostatkoch, pochybeniach či porušeníach zákona, ktoré by vyžadovali prijatie opatrení podľa § 18 ods. 3 písm. b) alebo písm. c) zákona o prokuratúre. V roku 2021 v dozorovaných zariadeniach nebola zaznamenaná mimoriadna udalosť, ktorá by vyžadovala osobitnú pozornosť.

Poznatkami, ktorými je potrebné sa zaoberať, sú najmä zistenia z previerok vykonaných v rámci dozoru prokuratúry v zariadeniach určených na realizáciu ústavnej starostlivosti, neodkladných a pobytových výchovných opatrení nariadených maloletým deťom. Závažným nedostatkom je nevhodné umiestňovanie detí s mentálnym postihnutím a inými diagnózami vyžadujúcimi vysoko individuálny prístup do zariadenia spolu so zdravými deťmi. Problémom je nedostatočná diagnostika pred umiestnením dieťaťa do zariadenia, ako aj neexistencia špecializovaných zariadení. Označené nedostatky prokuratúra signalizuje kompetentným štátnym orgánom za účelom prijatia potrebných legislatívnych a iných opatrení. Ďalší závažný zistený nedostatok sa týka právneho základu umiestnenia dieťaťa do zariadenia. V mnohých prípadoch je dieťa umiestnené do zariadenia len na základe neodkladného opatrenia súdu bez toho, aby v primeranom čase došlo k meritórnemu rozhodnutiu súdu o umiestnení dieťaťa. V týchto prípadoch využíva prokuratúra návrhové a vstupové opatrenia v oblasti civilného procesu, ktorými buď iniciuje začatie súdneho konania vo veci samej alebo vykoná vhodné procesné úkony. Prokuratúra tiež signalizuje potrebu prijatia legislatívnych zmien v tom smere, aby právna úprava zaviedla povinnosť súdu začať konanie vo veci samej najneskôr do 6 mesiacov od vydania neodkladného opatrenia o umiestnení dieťaťa do zariadenia.

V rámci výkonu pôsobnosti v netrestnej oblasti prokuratúra sústavne monitoruje mimoriadne udalosti vyskytujúce sa v zariadeniach, kde sú umiestnení maloletí, najmä násilie na deťoch a iné nevhodné zaobchádzanie s deťmi a prijíma individuálne opatrenia v konkrétnych prípadoch. Za účelom ochrany detí prokuratúra vydala usmernenie k previerkam realizovaným podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o prokuratúre a pripravuje nový príkaz generálneho prokurátora, ktorým sa nahradí zastaraný príkaz č. 9/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu ochrannej výchovy, ústavnej

starostlivosti a v miestach výkonu ochranných opatrení nariadených súdom v znení príkazu por. č. 7/2016 z 30. júna 2016.

3. Činnosť prokuratúry v oblasti prevencie a zvyšovania právneho povedomia

Do oblasti prevencie a zvyšovania právneho povedomia je možné zaradiť všetky aktivity prokurátorov, v rámci ktorých pri výkone pôsobnosti prokuratúry prichádzajú do styku s externým prostredím, ale aj edukačné aktivity vykonávané nad rámec prokurátorských činností v bežných agendách prokuratúry.

Podľa § 4 ods. 1 zákona o prokuratúre pôsobnosť prokuratúry vykonávajú prokurátori aj podieľaním sa na príprave a realizácii preventívnych opatrení zameraných na predchádzanie porušovaniu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov /písmeno g)/ a podieľaním sa na odstraňovaní príčin a podmienok trestnej činnosti, na prevencii a na potláčaní kriminality /písmeno h)/.

V trestnej oblasti, ako bolo už aj vyššie uvedené, je z hľadiska prevencie veľmi dôležitá edukácia právneho vedomia, keďže už samotné psychologické a osobnostné faktory (agresívne správanie, nízka inteligencia, nedostatok sebaovládania a v roku 2021 vo zvýšenej miere aj depresie mladistvých) prispievajú ku kriminálnemu správaniu mladistvých a sú ťažšie systémovo ovplyvniteľné. Preto využívanie odklonov v prípravnom konaní prokurátormi je vo vzťahu k zvyšovaniu právneho povedomia mladistvých pozitívnym prvkom. Z hľadiska možného dosiahnutia nápravy – poučenia mladistvého, pôsobia odklony ako preventívny a výchovný nástroj. Mladistvý páchatel preberie zodpovednosť za svoje protiprávne konanie už v štádiu prípravného konania a zároveň sa vyhne stigmatizácii v prípade verejného súdneho procesu.

Ako silný preventívny nástroj by mohlo pôsobiť zavedenie trestnosti recidívy priestupkov v kombinácii s obligatórnym osobným vypočutím a poučením páchatela pri prvom priestupku, obzvlášť ak ide o maloletú, resp. mladistvú osobu, aby pri opakovanom priestupku bolo zrejmé, že osoba sa ho dopustila s vedomím závažnosti a protiprávnosti svojho konania, keďže bola dôkladne primerane svojmu veku a rozumovej vyspelosti poučená o škodlivosti svojho konania či správania priestupkovým orgánom a v prípade maloletých aj pracovníkom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Celospoločensky prínosná je aj aktívna účasť prokurátorov na diskusiách, besedách a edukačných podujatiach organizovaných pre školskú mládež (napr. k témam nedovoleného užívania drog či dopingových látok, počítačovej kriminality, extrémizmu či diváckeho násillia).

Ďalším nástrojom na zvyšovanie právneho povedomia pracovníkov verejnej správy je využívanie metódy výkonu dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy spočívajúcej v uplatňovaní poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy /§ 21 ods. 1 písm. d) zákona o prokuratúre/, resp. účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy, na ktorých sú prejednávané prokurátorom podané opatrenia (protesty a upozornenia). Podrobnejšie k tomu bolo uvedené v časti III bode 3.3. (Účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy).

Prokurátori zdieľajú svoje poznatky a skúsenosti aj vyučovaním na právnických fakultách slovenských univerzít v Bratislave, Košiciach, Banskej Bystrici i Trnave, členstvom v skúšobných komisiách, členstvom v redakčných radách a recenzovaním odborných príspevkov v odborných časopisoch, či publikovaním vlastných odborných príspevkov.

4. Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci

Generálna prokuratúra, v súlade s právnou úpravou obsiahnutou v zákone č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci“), ktorý určuje aj rozsah zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, konala v mene Slovenskej republiky v týchto veciach.

Zákon č. 514/2003 Z. z. sa vzťahuje výlučne na zodpovednosť za škodu, ktorá vznikne v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu.

Generálna prokuratúra zastupuje Slovenskú republiku ako subjekt zodpovedný za náhradu škody len v zákonom taxatívne určených prípadoch. Vzhľadom na obsah pôsobnosti orgánov prokuratúry uplatnenie nároku na náhradu škody oprávnenými osobami voči prokuratúre má základ najmä v trestnom konaní.

Uplatňovaná náhrada škody pozostáva najmä z náhrady nákladov na obhajobu v trestnom konaní a z náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej vedením trestného stíhania, ktoré skončilo inak, ako právoplatným odsúdením žiadateľa o odškodnenie, teda skončilo buď oslobodením spod obžaloby, zastavením trestného stíhania alebo postúpením veci na prejednanie priestupku.

Činnosť generálnej prokuratúry v tejto oblasti možno rozdeliť na dve oblasti. Prvou oblasťou je predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody, ktoré realizuje generálna prokuratúra. Druhou oblasťou je konanie v mene štátu v súdnych konaniach týkajúcich sa žalôb, kde je Slovenská republika žalovaná ako subjekt zodpovedný za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

V roku 2021 bolo generálnej prokuratúre doručených 133 žiadostí o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody podľa § 15 zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (o 61 menej ako v roku 2020 a o 56 menej ako v roku 2019). Počet žiadostí o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody podaných v roku 2021 je v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi podstatne nižší (cca 30 %). Výrazný pokles počtu žiadostí o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody sa vymyká zo stabilizovaného nápadu v minulých 3 rokoch.

Generálna prokuratúra vychádzajúc z ochrany verejného záujmu sa pri vybavovaní týchto žiadostí snaží dôsledne uplatňovať výlučne zákonom ustanovený rozsah zodpovednosti štátu, a eliminovať tak tendencie k rozširovaniu zodpovednosti štátu nad rámec určený zákonom. Dôsledne v súlade so zmyslom a účelom zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci presadzuje dodržiavanie ustanovení o zodpovednosti štátu za nezákonné rozhodnutie a nesprávny úradný postup len v rozsahu vymedzenom zákonom.

V roku 2021 napadlo na sudy celkom 105 žalôb, v ktorých je Slovenská republika žalovaná o náhradu škody z titulu zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a v mene štátu je príslušná konať generálna prokuratúra. Tento počet je o 8 nižší ako v roku 2020 (na sudy napadlo 113 žalôb) a o 21 žalôb nižší ako v roku 2019, (na sudy napadlo 126 žalôb). V komparácii s minulými rokmi je z dlhodobého hľadiska vidieť mierny pokles tejto agendy.

Rozhodovacia činnosť súdov Slovenskej republiky sa v poslednom období stabilizovala. Možno konštatovať, že sudy sa ustálili v názore, že i keď jedným zo základných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným

rozhodnutím podľa § 6 ods. 1 veta prvá zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená. Zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci výslovne neupravuje nárok na náhradu škody v prípade oslobodenia obžalovaného spod obžaloby. Rozhodovacia prax súdov dospela k záveru, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Vo viacerých veciach súdy rozhodli, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má v tomto zmysle aj zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby. Skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na správnosť či nesprávnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného stíhania. Tento názor je obsiahnutý vo viacerých rozhodnutiach dovolacieho súdu, preto už predstavuje ustálenú rozhodovaciu prax, ktorú generálna prokuratúra reflektuje pri konaní pred súdmi, ako aj pri predbežnom prerokovaní nároku na náhradu škody.

5. Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám

Právo na informácie, slobodne ich vyhľadávať, prijímať a rozširovať je právom každého občana či právnickej osoby. Je zaručené ústavou, Listinou základných práv a slobôd a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Zákon o slobode informácií ustanovuje dva postupy sprístupňovania informácií. Jednak je to povinné zverejňovanie informácie podľa § 5 zákona o slobode informácií; povinne zverejňované informácie uvádza generálna prokuratúra na svojom webovom sídle. Druhým postupom zverejňovania informácií je ich sprístupňovanie na základe žiadostí žiadateľov, ktorí majú záujem o konkrétnu informáciu.

Orgánom prokuratúry bolo v roku 2021 doručených celkovo 1 823 vecí označených ako žiadosť o sprístupnenie informácií. Po ich obsahovom posúdení a vyhodnotení (splnenie zákonných náležitostí, určenie vecnej príslušnosti a pod). bolo vecne vybavených 1 490 vecí. Z toho bolo žiadateľom vyhovené, a teda požadovaná informácia bola poskytnutá v 1 286 prípadoch, čo predstavuje 86,3 %. Orgány prokuratúry v 204 prípadoch rozhodnutím podľa § 18 ods. 2 zákona o slobode informácií žiadosti o sprístupnenie informácie nevyhoveli.

O náležitom prístupe orgánov prokuratúry k informovaniu verejnosti svedčí aj fakt, že ani v jednom prípade sa nestalo, že by o žiadosti o sprístupnenie informácie nebolo rozhodnuté v zákonnej lehote 8 pracovných dní, a teda že by nastúpila fikcia nesprístupnenia informácie (§ 18 ods. 3 zákona o slobode o informácií). Fikcia vydaného negatívneho rozhodnutia nezbavuje dopytovaný orgán povinnosti riadne o podanej žiadosti rozhodnúť. Účelom zavedenia inštitútu fiktívneho rozhodnutia nebolo „legalizovať“ nečinnosť povinných osôb pri rozhodovaní o žiadostiach podľa zákona o slobode informácií. Fikcia rozhodnutia je predovšetkým určená pre žiadateľa, a to pre prípad nečinnosti povinnej osoby. Účelom fiktívneho rozhodnutia je poskytnúť ochranu tomu, kto sa obrátil so žiadosťou na povinnú osobu

o sprístupnenie informácií, pred jej nečinnosťou, a nie nahradenie rozhodovacej činnosti povinnej osoby.

6. Ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti

V roku 2019 bol prijatý zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý okrem iného upravuje podmienky poskytovania ochrany osobám v pracovnoprávnom vzťahu v súvislosti s oznamovaním kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Uvedený zákon bol okrem iného prijatý za účelom zvýšenia ochrany oznamovateľov trestnej činnosti, resp. protispoločenskej činnosti.

Súčasná právna úprava síce poskytuje široké možnosti ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti, ale predmetný zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti sa zatiaľ nedostal do širšieho spoločenského povedomia, čo je jednou z hlavných príčin nízkeho, priam až ojedinelého využívania predmetnej právnej úpravy.

Zároveň je možné poukázať na príliš vágne a široké vymedzenie závažnej protispoločenskej činnosti v ustanovení § 2 písm. d) prvom a druhom bode zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti. V tej súvislosti sa preto javí ako potrebné novelizovať príslušné ustanovenia uvedeného zákona tak, aby sa vyprecizovalo vymedzenie skutočne závažnej protispoločenskej činnosti, pri ktorej sa bude využívať inštitút ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti. S poukazom na vyššie uvedené je potrebné uviesť, že bez väčšej propagácie inštitútu ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti v médiách, ktorá je však mimo predmetu činnosti prokuratúry, sa využívanie uvedeného inštitútu zrejme nemá možnosť rozšíriť a plnohodnotne plniť svoj účel. V tomto smere bude dôležitá aktivita Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Na základe uvedených príčin možno preto konštatovať, že inštitút ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti v trestnej oblasti zatiaľ nie je rozšírený a využívaný. Preto využívanie inštitútu ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti vykazuje minimálny podiel na odhaľovaní trestnej činnosti ako závažnej protispoločenskej činnosti za rok 2021.

V obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici bolo za rok 2021 zaznamenaných iba niekoľko prípadov, keď oznamovatelia požiadali o ochranu pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti, ktorá je trestným činom podľa § 3 ods. 1 zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, a to v obvode Okresnej prokuratúry Lučenec, ktorej boli doručené 3 žiadosti o poskytnutie ochrany pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti, ktorá je trestným činom. Všetky 3 žiadosti boli podané dozorujúcemu prokurátorovi v tej istej trestnej veci vedenej pre zločin nevyplatenia mzdy a odstúpného podľa § 214 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Dozorujúci prokurátor všetkým 3 žiadostiam vyhovel a žiadateľom podľa § 7 v spojení s § 4 ods. 1 uvedeného zákona poskytol ochranu.

V obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave bolo v roku 2021 evidovaných viacero prípadov, keď oznamovatelia požiadali o ochranu pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti, ktorá je trestným činom podľa § 3 ods. 1 zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti. Na Okresnú prokuratúru Bratislava I je evidované poskytnutie ochrany oznamovateľovi protispoločenskej činnosti iba v 1 prípade, a to postupom podľa § 7 uvedeného zákona. Na Okresnú prokuratúru Bratislava II boli podané 3 žiadosti o poskytnutie ochrany podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti. V 1 prípade išlo o trestné

oznámenia, v ďalších 2 prípadoch išlo v podstate o totožné podania, ktoré boli vyťažené do trestného konania. Žiadnemu z oznamovateľov však nebolo vyhovené z dôvodu, že ich podania, resp. trestné oznámenia, v súvislosti s ktorými žiadali o poskytnutie ochrany podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, neboli podané vo forme kvalifikovaných oznámení podľa § 2 písm. c), písm. d) zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

V obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach sú za rok 2021 evidované 4 žiadosti o poskytnutie ochrany pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti podľa § 3 ods. 1 zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti. Z nich v 3 prípadoch podanej žiadosti o poskytnutie ochrany bolo vyhovené. Okresná prokuratúra Košice I poskytla ochranu oznamovateľom v 2 veciach, v ktorých boli predmetom konania trestné činy porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 237 Trestného zákona. Na Okresnej prokuratúre Michalovce je vedený iba 1 prípad poskytnutia ochrany oznamovateľovi trestného oznámenia, a to v súvislosti s podozrením z rozsiahlej trestnej činnosti, a to prečinu nevyplatenia mzdy a odstupného podľa § 214 Trestného zákona, prečinu skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona a prečinu marenia výkonu správy daní podľa § 278a Trestného zákona. V ďalšej veci nebolo vyhovené žiadosti o poskytnutie ochrany oznamovateľky, ani jej blízkej osoby, z dôvodu nesplnenia podmienok uvedených v zákone o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, nakoľko trestné oznámenie neobsahovalo skutočnosti odôvodňujúce podozrenie zo závažnej protispoločenskej činnosti.

V obvode Krajskej prokuratúry v Nitre bola za rok 2021 evidovaná iba 1 žiadosť o poskytnutie ochrany pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti podľa § 3 ods. 1 zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, a to na Okresnej prokuratúre Nitra, ktorá v súlade s ustanovením § 7 zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti poskytla oznamovateľke ochranu.

V obvode Krajskej prokuratúry v Trnave bola za rok 2021 evidovaná iba 1 žiadosť o poskytnutie ochrany podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, a to na Okresnej prokuratúre Piešťany. Na uvedenú okresnú prokuratúru bola doručená žiadosť osoby o poskytnutie postavenia chránenej osoby podľa § 3 a § 4 uvedeného zákona. Žiadosti však nebolo vyhovené, nakoľko neboli splnené zákonné podmienky na poskytnutie ochrany žiadateľa v rámci trestného konania. Podanie oznamovateľa bolo abstraktné a nekonkrétne. Nevyplývalo z neho podozrenie zo závažnej protispoločenskej činnosti.

V obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne, Krajskej prokuratúry v Žiline a Krajskej prokuratúry v Prešove za rok 2021 neboli evidované žiadne žiadosti o poskytnutie ochrany podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

7. Spolupráca s prokuratúrami iných krajín, aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách a účasť na medzinárodných podujatiach

V roku 2021 pokračovali obmedzenia súvisiace s pandémiou COVID-19. V ich dôsledku došlo k podstatnému útlmu aktivít bilaterálnej spolupráce. Zahraničné pracovné cesty sa nere realizovali, resp. realizovali sa len v limitovanom rozsahu.

Fyzicky sa v roku 2021 realizovalo 6 zahraničných pracovných ciest prokurátorov (25 v roku 2020, 137 v roku 2019, 154 v roku 2018). V zásade išlo o nevyhnutnú účasť prokurátorov na pojednávaní Súdneho dvora Európskej únie, na

výkone pozície hodnotiteľky v rámci 9. kola vzájomných hodnotení v Chorvátsku, resp. na zasadnutí národných spravodajcov Eurojustu pre terorizmus. V 1 prípade sa realizovala mesačná stáž prokurátorky okresnej prokuratúry na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu a v 1 prípade na medzinárodnej aktivite venovanej kriminalite v oblasti životného prostredia.

Väčšina medzinárodných aktivít prebiehala dištančne formou videokonferencií. Počet aktivít na medzinárodnej úrovni v súvislosti s touto formou aktivít významne narástol. Dynamika procesov kládla nielen zvýšené organizačné nároky, ale aj nároky na obsahovú prípravu samotných rokovaní, budovanie a koordináciu pozícií na rokovania a prenášanie záverov do horizontálnych procesov, najmä v následnej súčinnosti s predstaviteľmi ministerstva spravodlivosti, resp. ministerstva vnútra a Policajného zboru.

Zástupcovia prokuratúry plnili úlohy vyplývajúce prokuratúre z členstva Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách, ako aj ďalšie úlohy v medzinárodnom kontexte (napr. pri dojednávaní dvojstranných medzinárodných zmlúv v justičnej oblasti).

Pokračoval trend z predchádzajúceho obdobia – nárast osobitných formátov odborných diskusií zástupcov prokuratúry so zástupcami Európskej únie, napr. v rámci hodnotiaceho procesu úrovne právneho štátu, v oblasti problematiky bielej knihy týkajúcej sa procesov a nástrojov identifikácie, vyhľadávania, zaistenia a konfiškácie výnosov z trestnej činnosti a ďalších otázok de lege ferenda v európskom kontexte.

Aj naďalej bolo zabezpečené aktívne pôsobenie prokurátorov v rámci mechanizmov vzájomného hodnotenia krajín, a to nielen vo forme hodnotiteľov, ale aj prostredníctvom včasného a odborného poskytovania podkladov do národných výstupov k požiadavkám medzinárodných organizácií, ktorých početnosť a rozsah sa v roku 2021 udržali na úrovni roku 2020.

Bezprostredný dosah na pôsobenie prokuratúry v uvedenej oblasti mala obsahová príprava a podrobenie sa procesu 9. kola vzájomných hodnotení Európskej únie na oblasť uplatňovania nástrojov vzájomného uznávania, resp. zabezpečenie hodnotiteľov v rámci tohto procesu.

Z hľadiska medzinárodného prvku je potrebné poukázať na dobudovanie a rozvinutie národných prvkov Európskej prokuratúry. Prokuratúra sa aktívne podieľala na súvisiacich aktivitách Európskej komisie a predsedníctva Rady Európskej únie. Generálna prokuratúra si v súčinnosti s ministerstvom spravodlivosti a ďalšími ústrednými orgánmi štátnej správy splnila požiadavky vyplývajúce z implementačného procesu, vrátane personálnych otázok. Implementácia rozhodnutia bola vykonaná súborom legislatívnych opatrení (novela Trestného poriadku, zákona o prokuratúre a zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry) a nelegislatívnych opatrení (výberové konania na obsadenie miest v Európskej prokuratúre, opatrenia v oblasti informačných systémov a ďalšie administratívne opatrenia). Slovenská republika splnila všetky požadované úlohy tak, aby bola medzi členskými štátmi Európskej únie, ktoré reálne začali participovať na činnosti Európskej prokuratúry od 1. júna 2021.

V hodnotenom období sa venovala primeraná pozornosť školeniam a príprave príslušných orgánov, ktoré spolupôsobia pri činnosti Európskej prokuratúry. Doterajšia spolupráca s Európskou prokuratúrou je na vyhovujúcej úrovni bez vážnejších problémov týkajúcich sa medzinárodnej spolupráce v trestných veciach. Prokuratúra v rámci svojej pôsobnosti dôsledne a kontinuálne uplatňuje súčinnostné

väzby s európskym prokurátorom a Európskou prokuratúrou, zabezpečuje nevyhnutú komunikáciu a v primeranom rozsahu upravuje podriadené prokuratúry. Bol vydaný príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2021 z 26. mája 2021 o postupe prokurátorov vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti Európskej prokuratúry.

Jednou z kľúčových oblastí v rámci medzinárodných aktivít bola v roku 2021 počítačová kriminalita a cezhraničná spolupráca pri zabezpečovaní elektronických dôkazov. Uvedená téma rezonovala v Európskej únii, Rade Európy, Organizácii spojených národov, ako aj v rámci negociovania nových európskych a medzinárodných právnych nástrojov a v oblasti praktických opatrení a vzdelávania justičných orgánov.

Aj napriek pandemickej situácii vedenie generálnej prokuratúry nastúpilo proces prehlbovania, v minulom období veľmi limitovanej, medzinárodnej integrácie prokuratúry na najvyššej úrovni. Vedenie generálnej prokuratúry participovalo v októbri 2021 na aktivite Konzultatívneho fóra generálnych prokurátorov a riaditeľov prokuratúr členských štátov Európskej únie. Aj keď rokovanie v roku 2021 prebiehalo dištančnou formou, prvý raz v histórii sa tejto aktivity osobne zúčastnil za Slovenskú republiku generálny prokurátor, čo bolo generálnymi prokurátormi ostatných štátov hodnotené pozitívne. Vedenie generálnej prokuratúry nadviazalo komunikáciu s tzv. Nadalovou sieťou, združujúcou najvyšších štátnych zástupcov (generálnych prokurátorov) alebo zodpovedajúcich inštitúcií pri najvyšších súdoch členských štátov Európskej únie.

V rámci medzinárodnej spolupráce Vyšehradskej skupiny a stále narastajúceho významu zoskupenia V4+ sa generálny prokurátor a jeho námestník v mesiaci jún 2021 zúčastnili v Budapešti na 2 aktivitách:

- na 9. stretnutí generálnych prokurátorov krajín V4, rozšírenej o účasť generálneho prokurátora Rakúskej republiky, k téme dopadu pandémie na trestnú činnosť, obzvlášť v oblasti počítačovej kriminality a
- na konferencii pri príležitosti 150. výročia úradu Maďarskej prokuratúry za účasti generálnych prokurátorov krajín V4 a generálneho prokurátora Rakúskej republiky a hlavných predstaviteľov Európskeho úradu pre boj proti podvodom (OLAF), Eurojustu a Európskej prokuratúry. Nosnou témou bolo založenie úradov prokuratúry v strednej Európe a ich tradícia v 21. storočí.

Ďalšou oblasťou aktívneho rozvoja medzinárodných vzťahov vedenia prokuratúry v roku 2021, bolo napĺňanie cieľov susedskej politiky vo vzťahu k Ukrajine. V danom kontexte, okrem iného:

- generálnym prokurátorom bol prijatý 26. januára 2021 mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Ukrajiny v Slovenskej republike J. E. Yuri Mushka,
- bolo realizované spoločné rokovanie vedenia generálnych prokuratúr Slovenskej republiky a Ukrajiny v Kyjeve (3. júna 2021) spojené s podpisom spoločného vyhlásenia, ktorým obe strany deklarovali záujem poskytovania širokej vzájomnej právnej pomoci v boji proti všetkým formám závažnej trestnej činnosti, najmä nadnárodnému organizovanému zločinu a korupcii,
- vedenie generálnej prokuratúry sa zúčastnilo na vedecko – výskumnom podujatí na Právnickej fakulte Užhorodskej Národnej Univerzity (16. a 17. septembra 2021).

Vedenie prokuratúry v roku 2021 rozšírilo spoluprácu s talianskymi justičnými orgánmi s cieľom využiť ich bohaté skúsenosti v boji s organizovaným zločinom. Generálny prokurátor prijal 27. októbra 2021 veľvyslankyňu Talianskej republiky na Slovensku J. E. Catherine Flumiani a následne sa v novembri 2021 zúčastnil v Ríme

koordinačného stretnutia s generálnym prokurátorom Talianskej republiky pri Kasačnom súde Giovannim Salvim a národným prokurátorom boja proti mafii a terorizmu Federicom Cafierom de Rahom za účelom prípravy Memoranda o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Generálnou prokuratúrou pri Kasačnom súde Talianskej republiky a Memoranda o porozumení a vzájomnej spolupráci s Národným riaditeľstvom boja proti mafii a terorizmu Talianskej republiky.

Vedenie prokuratúry sa zúčastnilo v júli 2021 v Petrohrade na konferencii vedúcich predstaviteľov prokuratúr európskych štátov organizovanej Generálnou prokuratúrou Ruskej federácie v spolupráci s Radou Európy a Medzinárodnou asociáciou prokurátorov pod názvom „Úloha prokuratúry pri ochrane práv jednotlivca a verejného záujmu vzhľadom na požiadavky Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv“.

Do všeobecného konceptu zabezpečenia vyššej miery medzinárodnej integrácie a jednotnej prezentácie prokuratúry Slovenskej republiky v zahraničí zapadá aj realizovaná návšteva špeciálneho prokurátora v Eurojuste, ktorá bola zameraná aj na pôsobenie v spoločných vyšetrovacích tímoch, uľahčenie vybavovania právnej pomoci medzi členskými štátmi Európskej únie a tretími štátmi, ako aj na medzinárodnú spoluprácu v roku 2022 v rámci cyklu politik Európskej únie pre organizovaný a závažný medzinárodný zločin – multidisciplinárnej platformy proti kriminálnym hrozbám (EMPACT).

7.1. Európska únia a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii

V oblasti transpozičných a implementačných procesov vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii vykonávala prokuratúra aktivity v 2 základných oblastiach:

- budovanie národných prvkov európskych nástrojov – Európskej prokuratúry a Centralizovaného systému na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN),
- participácia na príprave samotných transpozičných nástrojov.

Prioritou bolo v roku 2021 dobudovanie a zabezpečenie fungovania národných prvkov Európskej prokuratúry a podporovanie aktivít Európskej komisie a predsedníctva Rady Európskej únie, ktoré súvisia s fázou plnej funkčnosti Európskej prokuratúry a poskytnutie potrebnej súčinnosti pred samotným zriadením Európskej prokuratúry a počas jej ďalšieho fungovania.

Kľúčovú úlohu zohrali prokurátori v rámci procesov, ktoré sa týkali vzťahov Európskej prokuratúry s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami na základe čl. 104 nariadenia Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry (ďalej len „nariadenie o Európskej prokuratúre“, ktoré boli predmetom viacerých zasadnutí Pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu (COPEN). Diskusie sa zameriavali na Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach z roku 1959 a jeho protokoly. Výsledkom diskusií bola dohoda o vzorovom texte vyhlásení, ktoré majú zúčastnené členské štáty realizovať. Účelom rokovania bola diskusia o potrebe vyhlásení aj k iným viacstranným dohovorom, do ktorých Európska únia nevstúpila alebo neuzavrela ich a neexistuje porovnateľná zmluva, ktorej je už Európska únia

stranou, a ktorá poskytuje možnosť spolupráce medzi Európskou prokuratúrou a tretími krajinami.

Slovenská republika ukončila v roku 2021 proces implementácie nariadenia o Európskej prokuratúre a v súvislosti so zriaďovaním národného úradu Európskej prokuratúry splnila nevyhnutné podmienky pre výkon funkcie európskeho delegovaného prokurátora (v Slovenskej republike ju v roku 2021 vykonávalo 5 prokurátorov) a slovenské justičné orgány začali efektívne spolupracovať s Európskou prokuratúrou. V zmysle rozhodnutia Komisie číslo 2021/856 z 26. mája 2021 Európska prokuratúra funguje od 1. júna 2021. V roku 2021 Európska prokuratúra registrovala vo vzťahu k Slovenskej republike viac ako 50 vecí, pričom časť z nich tvorili tzv. prevzaté – evokované veci z národnej prokuratúry.

V rámci procesu prípravy národného prvku Centralizovaného systému na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN), bola vytvorená medzirezortná pracovná skupina, ktorá pripravila návrh nového zákona o registri trestov (v novembri 2021 bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania). Tento zákon vytvorí právny rámec na vybudovanie mechanizmu, osobitne v oblasti spracovávania biometrických údajov štátnych príslušníkov tretích krajín. Súčasne v decembri 2021 bola uzatvorená Grantová zmluva na projekt Centralizovaného systému na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN); bližšie údaje o projekte sú uvedené v bode 9 tejto časti správy o činnosti týkajúcej sa registra trestov.

V oblasti pôsobností pracovných skupín, tak ako aj v minulých rokoch, sa prokurátori podieľali na činnosti Pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu (COPEN). V rámci rokovaní boli odbornými garantmi, resp. poskytovali expertnú podporu zástupcom ministerstva spravodlivosti. Paralelne prokuratúra zabezpečovala účasť na súvisiacich expertných stretnutiach zameraných na implementačné aspekty navrhovaných predpisov. V roku 2021 boli dominantné témy všeobecného charakteru, najmä dopady rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie, správy z hodnotiacich procesov, resp. aplikačné otázky niektorých európskych nástrojov justičnej spolupráce (napr. európsky zatýkací rozkaz, európsky vyšetrovací príkaz).

V roku 2021 bol spustený proces prijímania legislatívnych opatrení Európskej únie v oblasti digitalizácie justície, na ktorom prokuratúra intenzívne spolupracuje. Uvedené nástroje, ktoré budú prijaté v roku 2022, významným spôsobom ovplyvnia doterajšie mechanizmy fungovania prokuratúry v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach a predstavujú pre prokuratúru reálne implementačné výzvy generujúce požiadavky na pripojenie prokuratúry do technických aplikácií digitalizácie justície (eEDES/eCODEX), čo si vyžiada prijatie súboru opatrení legislatívnych, organizačných a technických s priamym dopadom na rozpočet prokuratúry. Prokurátor generálnej prokuratúry sa zúčastňoval na aktivitách Európskej komisie súvisiacich s touto problematikou.

Prokuratúra sa podieľala v rámci národného koordinačného mechanizmu na procese prijímania tzv. legislatívneho balíka opatrení Európskej únie v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí. Z hľadiska širších kontextov, najmä v duchu vymedzenia boja proti fenoménu prania špinavých peňazí s cieľom zvýšenia účinnosti mechanizmov na identifikáciu a najmä reálne odoberanie výnosov z trestnej činnosti prokuratúra podporuje prijatie týchto prelomových opatrení na európskej

úrovni a deklaruje pripravenosť konkrétnej participácie na transpozičných, resp. implementačných opatreniach. V danom kontexte prokuratúra pozitívne vníma naplnenie transpozičnej požiadavky a odstránenie transpozičného deficitu v podobe zriadenia centrálneho registra účtov. Z úrovne prokuratúry bude zabezpečená integrácia do tohto mechanizmu. Prínosom by bola akcelerácia procesov na plnohodnotné zabezpečenie požiadaviek vyplývajúcich z európskej legislatívy a štandardov Medzinárodnej organizácie pre boj proti praniu špinavých peňazí (FATF) v oblasti registra konečných užívateľov výhod.

Prokurátori poskytovali významnú expertnú podporu v rámci aktivít Európskej únie v oblasti počítačovej kriminality, najmä v súvislosti s rokovaniami o Druhom dodatkovom protokole k Dohovoru o počítačovej kriminalite, kde sa zástupca prokuratúry zúčastňoval aj zasadnutí Pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu (COPEN) a koordinačných stretnutí zástupcov členských štátov Európskej únie s cieľom prerokovania pozícií Európskej únie k diskutovaným otázkam.

Prokurátori generálnej prokuratúry a členovia Vnútroštátnej siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite participovali na príprave podkladov do Štúdie o krádeži identity na internete a trestných činoch súvisiacich s identitou, ktorú realizovala Európska komisia.

Zástupca generálnej prokuratúry sa zúčastnil na konferencii SIRIUS k téme „E-evidence across borders“, pričom Vnútroštátna sieť prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite v roku 2021 spracovala preklad letáku o platforme SIRIUS do slovenského jazyka, aby sa rozšírila informovanosť prokurátorov o tejto platforme.

Prokuratúra sa kontinuálne venuje problematike virtuálnych mien. Aj v roku 2021 boli získavané poznatky na medzinárodných konferenciách, napr. účasťou na 7. konferencii Europolu o virtuálnych menách, ako aj na 5. globálnej konferencii týkajúcej sa kryptomien organizovanej v spolupráci Interpolu, Europolu a Bazilejského inštitútu pre správu vecí verejných (Basel Institute for Governance).

Prokurátor, zástupca Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN), sa zúčastnil na dvoch plenárnych zasadnutiach (v rámci 10. plenárneho zasadnutia v júni 2021 vystúpil s prezentáciou slovenských skúseností s trestnou činnosťou využívajúcou sociálne inžinierstvo a k online podvodom), viedol podskupinu Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN) pre elektronické dôkazy, zúčastňoval sa činnosti podskupiny pre vzdelávanie a rokovaní rady Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN). Ako zástupca Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN) sa zúčastnil na jej 56. plenárnom zasadnutí.

Prokuratúra kontinuálne pôsobí s cieľom zabezpečenia koordinovaných postupov a výmeny informácií medzi policajnými a justičnými orgánmi. Systematicky podporuje pôsobnosť Europolu, Eurojustu, Európskej justičnej siete (EJS) a Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN) a ďalších mechanizmov spolupráce a výmeny informácií.

Ďalšou oblasťou významnej pôsobnosti prokurátorov je problematika rozsudkov Súdneho dvora Európskej únie v oblasti uchovávanía údajov, ktorou sa spresňuje rámec a podmienky uchovávanía a prístupu údajov z telekomunikácií na účely trestného konania a národnej bezpečnosti. Expertíza prokuratúry sa sústreďuje na budovanie pozície národných orgánov pri hľadaní možností riešenia na úrovni Európskej únie. Prokuratúra analyzovala aj rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie v oblasti uchovávanía údajov a justičnej spolupráce v trestných veciach (najmä

vo vzťahu k judikatúre v oblasti európskeho zatýkacieho rozkazu a európskeho vyšetrovacieho príkazu), ktoré podľa potreby rozpracovala na ďalšie využitie.

Prokuratúra kontinuálne zdôrazňuje a podporuje úlohu a význam Eurojustu ako efektívneho európskeho partnera v oblasti justičnej spolupráce. Osobitne pri zabezpečovaní a podpore činnosti spoločných vyšetrovacích tímov, ale aj pri čoraz významnejšej integrácii do procesov tvorby legislatívy Európskej únie v oblasti trestného práva.

Aj napriek pandemickej situácii sa prokurátori i naďalej podieľali na aktivitách Európskej justičnej siete (EJS) s dôrazom na riešenie praktických problémov a zapojenie kontaktných bodov z úrovne okresných prokuratúr a krajských prokuratúr.

Pridanú hodnotu má aj zastúpenie prokuratúry v činnosti Európskej siete prokurátorov pre ochranu duševného vlastníctva (EIPPN), na aktivitách špecialistov na boj s environmentálnou kriminalitou, alebo napr. v rámci činnosti pracovnej skupiny pre obchodovanie s ľuďmi pri Eurojuste. Osobitne s udalosťami na Ukrajine stúpol význam participácie prokuratúry na činnosti Siete na vyšetrovanie a stíhanie genocídy, zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov.

V oblasti problematiky BREXIT prokuratúra zabezpečila všetky nevyhnutné súčinnosti, osobitne v oblasti prípravy absentujúcich nástrojov komunikácie, ktoré predpokladá dohoda v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach.

Potvrdením kreditu prokuratúry je pokračujúce pôsobenie prokuratorky medzinárodného odboru v expertnej skupine Európskej komisie pre politiku Európskej únie v oblasti trestného práva, ktorá poskytuje Komisii poradenstvo v súvislosti s trestným právom v kontexte rozvoja politiky Európskej únie v tejto oblasti.

7.2. Rada Európy a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Rade Európy

Aj napriek tomu, že fyzická participácia zástupcov prokuratúry na aktivitách Rady Európy nebola vôbec možná, prokuratúra aj v roku 2021 prezentovala svoj expertný potenciál v širokom rámci pôsobenia jej orgánov a výborov. Rovnako ako v minulých rokoch boli ťažiskové výbory, v ktorých aktívne pôsobili prokurátori: MONEYVAL – Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL, Konferencia zmluvných strán – Varšavský dohovor, GRECO – Skupina štátov boja proti korupcii, GRETA – Skupina expertov boja proti obchodovaniu s ľuďmi, PC-OC – Výbor expertov na vykonávanie medzinárodných dohovorov Rady Európy v trestnej oblasti, CCPE – Poradná rada európskych prokurátorov a pracovná skupina na prípravu Akčného plánu Rady Európy vo vzťahu k nadnárodnému organizovanému zločinu a TC-Y – Výbor zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite).

Procesy týkajúce sa problematiky Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL smerovali v roku 2021 najmä do oblasti prijatia a implementácie rezortných nástrojov na odstránenie nedostatkov identifikovaných v správe z 5. kola vzájomného hodnotenia Slovenskej republiky, ktoré reagujú na odporúčanie pre generálneho prokurátora z uznesenia vlády č. 381 z 30. júna 2021. Základom je opatrenie generálneho prokurátora na úpravu pôsobnosti prokuratúry v oblasti boja s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu a v oblasti zaisťovania a konečného odoberania výnosov z trestnej činnosti, ktoré predstavuje

jednotný programový dokument v danej oblasti. Štruktúra opatrení odráža systematiku štandardov Medzinárodnej organizácie pre boj proti praniu špinavých peňazí (FATF) a oblastí hodnotenia, závažnosť zásahov do mechanizmov v rámci činnosti prokuratúry a zabezpečuje odpočítateľnosť plnenia opatrení vo forme použiteľnej na následné procesy hodnotenia progresu zo strany Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL. Rozlišuje úlohy, ktoré je možno vykonať autonómne v rezorte prokuratúry a definuje opatrenia, kde je nevyhnutné spolupôsobiť v rámci mechanizmu medzirezortnej koordinácie a súčinnosti. Významnou časťou je rezortná úprava finančného vyšetrovania, čo má výrazný presah aj na súvisiace procesy v rámci Policajného zboru.

Z hľadiska samotných procesov Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL bola zabezpečená účasť na jeho plenárnych zasadnutiach. Za ocenenie expertného prínosu slovenskej prokuratúry je potrebné považovať opätovné zvolenie jej zástupcu za člena „Bureau“ (predsedníctvo) Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL.

Prokuratúra participovala aj na obsahovo súvisiacej činnosti Konferencie zmluvných strán Varšavského dohovoru účasťou na mimoriadnom a 13. riadnom plenárnom zasadnutí, ako aj vo forme koordinácie vstupov do ďalšej fázy horizontálneho tematického hodnotenia zmluvných strán dohovoru, a na základe činnosti zástupcu prokuratúry, ako spravodajcu tejto konferencie vo vzťahu k štúdii týkajúcej sa virtuálnych mien.

V rámci Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite (TC-Y) sa zástupca prokuratúry aktívne zúčastňoval rokovaní o Druhom dodatkovom protokole k Dohovoru o počítačovej kriminalite, vrátane verejného prerokovania so súkromným sektorom. Druhý dodatkový protokol bol prijatý Výborom ministrov Rady Európy 17. novembra 2021. V blízkej budúcnosti sa stane významným medzinárodným nástrojom cezhraničnej spolupráce justičných orgánov, ako aj iných orgánov a súkromných spoločností. Tento zmluvný nástroj by mal v budúcnosti prispieť k výraznému zefektívneniu cezhraničného zabezpečovania elektronických dôkazov. Zástupca prokuratúry sa zúčastnil aj na online podujatí pri príležitosti 20. výročia Dohovoru o počítačovej kriminalite, konferencii Octopus a na 25. plenárnom zasadnutí Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite (TC-Y).

Prokuratúra sa aktívne zapojila do činnosti Výboru expertov na vykonávanie medzinárodných dohovorov Rady Európy v trestnej oblasti (PC-OC). Prokurátorka generálnej prokuratúry sa zúčastnila 80. plenárneho zasadnutia výboru, predmetom ktorého boli najmä otázky týkajúce sa aplikácie ustanovení európskych dohovorov o spolupráci v trestných veciach v praxi, osobitne so zameraním na extradičné konanie a tiež aj otázka spolupráce s Európskou prokuratúrou.

7.3. Bilaterálne vzťahy a ďalšie oblasti medzinárodnej spolupráce

7.3.1. Organizácia spojených národov

V roku 2021 došlo k redukcii účasti zástupcov prokuratúry na procesoch v rámci Organizácie spojených národov najmä z dôvodu pandemickej situácie, ale aj z dôvodu limitovaných personálnych kapacít. Aj napriek tejto skutočnosti boli zabezpečené všetky súčinnostné požiadavky ministerstva spravodlivosti, resp. Stálej misie Slovenskej republiky pri medzinárodných organizáciách vo Viedni, osobitne v nadväznosti na aktivity Úradu Organizácie spojených národov pre drogy

a kriminalitu (UNODC). V rámci tohto procesu bol nominovaný expert prokuratúry do projektu zameraného na vypracovanie nástroja rozvoja stratégie na prevenciu a boj proti organizovanému zločinu. S cieľom prípravy návrhu a prediskutovania strategických priorít v boji proti organizovanému zločinu sa prokurátor zúčastnil neformálneho dištančného rokovania nominovaných expertov.

V rámci aktivít pod záštitou Organizácie spojených národov sa zástupca prokuratúry zúčastnil 7. zasadnutia medzivládnej expertnej skupiny k počítačovej kriminalite (apríl 2021), ako aj rokovaní, ktoré predchádzali príprave nového dohovoru Organizácie spojených národov týkajúceho sa informačných technológií a počítačovej kriminality.

Dvaja prokurátori sa zapojili do hodnotiaceho procesu v rámci Dohovoru Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu a jeho protokolov (UNTOC).

Prokuratúra pozitívne reagovala na výzvu na pristúpenie do Globálnej siete protikorupčných orgánov vynucovania práva, ktorá združuje orgány vynucovania práva zriadené v kontexte čl. 36 (kapitola III) Dohovoru Organizácie spojených národov proti korupcii (UNCAC). Pre orgány činné v trestnom konaní v Slovenskej republike je možné očakávať prínos siete najmä pri právnom styku s cudzinou v oblasti boja proti korupcii s krajinami, kde neexistuje mechanizmus na základe osobitných nástrojov v oblasti stíhania korupcie. Do siete sú zapojené aj krajiny, s ktorými Slovenská republika nemá ustálený ani častý spôsob medzinárodnej právnej spolupráce v trestných veciach, teda krajiny mimo Európskej únie, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a Rady Európy a neexistujú bilaterálne nástroje.

7.3.2. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)

Aj v roku 2021 prokurátori aktívne pôsobili v pracovnej skupine Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách. Na štvrťročnej báze boli vykonané celkovo 4 zasadnutia, na ktorých prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry aktívne pôsobil v pozícii hodnotiteľa stavu implementácie odporúčaní zo strany Argentíny.

7.3.3. Bilaterálne vzťahy a ďalšie medzinárodné formáty

Oblasť bilaterálnej spolupráce bola najviac postihnutá protipandemickými opatreniami. Aj napriek tejto skutočnosti sa v októbri 2021 vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry v Starej Lesnej uskutočnilo pracovné stretnutie vedúcich prokurátorov Krajskej prokuratúry v Košiciach a Krajského štátneho zastupiteľstva České Budějovice. Obsahom stretnutia bola výmena skúseností a poznatkov v trestnej, netrestnej a medzinárodnej oblasti činnosti Krajskej prokuratúry v Košiciach a Krajského štátneho zastupiteľstva České Budějovice.

Osobitne významnou aktivitou bolo prijatie vedúcej vyšetrojúcej sudkyne súdu v Charleroi na Krajskej prokuratúre v Žiline a zabezpečenie jej účasti spolu s 3 príslušníkmi belgickej polície na úkonoch právnej pomoci v medializovanej trestnej veci vedenej v Belgickom kráľovstve vo veci poškodeného J.CH.

Generálna prokuratúra intenzívne využívala v roku 2021 kontaktné body členských štátov Medzinárodnej asociácie prokurátorov (IAP) k zisťovaniu stavu a urgovaniu dlhodobo nevybavených žiadostí o právnu pomoc adresovaných najmä do štátov, s ktorými absentuje medzinárodná právna úprava na bilaterálnej, resp. multilaterálnej úrovni a právny styk funguje na báze faktickej reciprocity. Táto

platforma bola využitá aj vo vzťahu k štátom, kde existuje náležitá zmluvná základňa, ale príslušné justičné orgány zdĺhavo vybavujú požadované úkony právnej pomoci.

7.3.4. Medzinárodné vzdelávacie aktivity

Prokurátori medzinárodného odboru generálnej prokuratúry, ale aj iných prokuratúr, sa zúčastňovali na webinároch, seminároch a konferenciách, ktoré boli organizované rôznymi medzinárodnými organizáciami i súkromným sektorom.

Prokuratúra aktívne prispela k tvorbe Akčného plánu kybernetickej bezpečnosti na roky 2021-2025 a jej zástupca vystúpil na konferencii ITAPA k časti akčného plánu týkajúcej sa počítačovej kriminality. Prokuratúra sa podieľala tiež na činnosti Monitorovacieho výboru pre implementáciu Akčného plánu.

Prokurátori pôsobiaci vo vnútroštátnej sieti prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite sa zúčastnili v máji 2021 webináru European Union Agency for Law Enforcement Training „The Tech Support Scam“, v októbri 2021 webináru Európskej únie Cyberpolicy Forum „Ransomware 2.0: Joint strategies against stronger, better resourced and equipped cybercriminals“, v decembri 2021 konferencie „SIRIUS Conference 2021 E-evidence Across Borders“ a pod záštitou Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov amerických v júli 2021 školenia „Kybernetická kriminalita a digitálne dôkazy“ a v novembri 2021 školenia „Úvod do kryptomien“.

Prokurátor medzinárodného odboru generálnej prokuratúry vystúpil online s prezentáciou na Medzinárodnom fóre kybernetickej bezpečnosti, ktoré sa uskutočnilo hybridnou formou na Ukrajine (november 2021).

Prokurátori generálnej prokuratúry sa v septembri 2021 zúčastnili projektu Generálnej prokuratúry Maďarska organizovaného dištančnou formou v súčinnosti s Európskou úniou na tému „Boj proti počítačovej kriminalite, korupcii a praniu špinavých peňazí“. Pridanou hodnotou aktivity, na ktorej sa v pozícii prednášajúceho predstavil aj maďarský generálny prokurátor, spočívala v zabezpečení vyváženia teoreticko-právnych východísk a aplikačných problémov v oblastiach postihovania uvedenej trestnej činnosti.

Aj v roku 2021 boli využívané aktivity medzinárodnej akadémie orgánov vynucovania práva v Budapešti (ILEA – International Law-enforcement Academy) organizované pod záštitou Veľvyslanectva Spojených štátov amerických v Slovenskej republike, napr. vzdelávanie v oblasti odhaľovania trestnej činnosti súvisiacej s detskou pornografiou a zneužívaním detí v kyberpriestore.

8. Súčinnosť orgánov prokuratúry s inými štátnymi orgánmi

8.1. Pôsobenie prokurátorov v orgánoch a komisiách justičnej akadémie

Justičná akadémia je nezávislou vzdelávacou inštitúciou s celoštátnou pôsobnosťou, ktorá zabezpečuje, organizuje a vykonáva vzdelávanie sudcov, asistentov sudcov, súdnych úradníkov, ako aj prokurátorov a asistentov prokurátorov. V súčasnosti vykonáva funkciu zástupcu riaditeľa justičnej akadémie prokurátor generálnej prokuratúry dočasne pridelený na výkon tejto funkcie do justičnej akadémie. Najvyšším orgánom je Rada Justičnej akadémie Slovenskej republiky, ktorá riadi po odbornej stránke vzdelávaciu činnosť akadémie a má desať členov. Piatich členov volí Súdna rada Slovenskej republiky z radov sudcov a piatich členov vymenúva minister spravodlivosti. Dvoch členov Rady Justičnej akadémie Slovenskej republiky vymenúva minister na návrh generálneho prokurátora. V súčasnosti sú týmito prokurátormi prvý námestník generálneho prokurátora a riaditeľ trestného

odboru generálnej prokuratúry. Jedna prokurátorka je s jej súhlasom dočasne pridelená do justičnej akadémie, kde pôsobí ako vedúca katedry verejného práva.

Justičná akadémia okrem organizovania celoživotného vzdelávania prokurátorov a sudcov pripravuje a následne overuje vedomosti a odborné predpoklady právnych čakaťelov prokuratúry a vyšších súdnych úradníkov potrebné na výkon funkcie sudcu alebo prokurátora vykonaním odbornej justičnej skúšky. Odborná justičná skúška je vykonávaná pred skúšobnou komisiou. Skúšobná komisia je zložená z 5 členov, ktorých na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky, generálneho prokurátora, Rady prokurátorov Slovenskej republiky a ministra spravodlivosti volí a odvoláva Rada Justičnej akadémie Slovenskej republiky. V súčasnej dobe pôsobí v aktuálne zložených 7 skúšobných komisiách spolu s náhradníkmi celkovo 39 zástupcov prokuratúry.

V justičnej akadémii pôsobia aj 15 prokurátori ako externí členovia pedagogického zboru, prostredníctvom ktorých sú zabezpečované vzdelávacie podujatia pre pracovníkov justície.

8.2. Pôsobenie prokurátorov ako prísediacich najvyššieho správneho súdu

Rada prokurátorov Slovenskej republiky koncom roku 2021 podľa § 9 ods. 1 písm. a), § 10 ods. 1 a § 47 zákona č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok) (ďalej len „disciplinárny súdny poriadok“) zvolila 24 prokurátorov do databázy prísediacich z radov prokurátorov, z ktorej sú vyberaní prísediaci do disciplinárnych senátov najvyššieho správneho súdu (§ 6 ods. 2 a 4 disciplinárneho súdneho poriadku); zoznam je zverejnený na jeho webovom sídle: https://www.nssud.sk/web_object/db_prokuratori.pdf.

8.3. Účasť v pracovných skupinách a komisiách iných štátnych orgánov

Prokurátori generálnej prokuratúry, vrátane prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry a prokurátori krajskej prokuratúry boli v roku 2021 spoločne so zástupcami ministerstva vnútra, Prezídia Policajného zboru, najvyššieho súdu a Špecializovaného trestného súdu súčasťou pracovnej skupiny ministerstva spravodlivosti, ktorá pripravovala návrhy:

- novely Trestného zákona s cieľom odstrániť dlhodobu zhromaždenú poznatky o nedostatkoch úprav Trestného zákona, vrátane podstatného zvýšenia hranice škody (malej) relevantnej pre posúdenie majetkových a iných deliktov ako trestného činu (návrh bol 30. novembra 2021 predložený do medzirezortného pripomienkového konania pod č. LP/2021/744) a
- novely Trestného poriadku s cieľom zásadne zjednodušiť a zrýchliť trestné konanie a vykonať ďalšie zmeny, ktorých potreba vyplýva z praxe (návrh bude predložený do medzirezortného pripomienkového konania v roku 2022).

Prokurátori medzinárodného odboru participovali na príprave návrhu zákona o medzinárodnej justičnej spolupráci, ktorý má sústrediť právnu úpravu roztrieštenú v Trestnom poriadku a viacerých osobitných zákonoch.

Viacerí prokurátori predovšetkým generálnej prokuratúry pôsobili v roku 2021 v skupinách medzirezortného Expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou (MEKO) vytvoreného Prezidiom Policajného zboru. Prevažná väčšina skupín v roku 2021 z dôvodu pandemickej situácie v súvislosti s ochorením COVID-19 fungovala v písomnom režime. V niektorých prípadoch boli uskutočnené

videokonferencie, resp. skupina pracovala aj formou individuálnych stretnutí jej členov.

V rámci medzirezortného Expertného koordináčného orgánu (MEKO) pre boj so zločinnosťou aj v roku 2021 prokurátori pôsobili vo viacerých národných expertných skupinách (NES) zriadených:

- na boj proti nedovolenému ozbrojovaniu a obchodovaniu so zbraňami,
- na riešenie problematiky v oblasti počítačovej kriminality s podskupinou na oblasť kybernetickej kriminality, ktorá participovala na príprave legislatívnych úprav v oblasti počítačovej kriminality zameranej na sexuálne zneužívanie detí online, distribúciu detskej pornografie, pomoc obetiam sexuálneho zneužívania, virtuálnych mien a podvodných internetových obchodov,
- na koordináciu znaleckej činnosti v trestnom konaní,
- na elimináciu kriminality v oblasti kultúrneho dedičstva,
- na elimináciu environmentálnej kriminality,
- pre oblasť CBRNE (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear, and Explosives) hrozieb,
- na boj proti prevádzkačstvu a obchodovaniu s ľuďmi,
- na elimináciu daňovej trestnej činnosti na úseku štátneho rozpočtu,
- na elimináciu drogovej a farmaceutickej trestnej činnosti,
- na prepájanie relevantných registrov; v rámci individuálnych stretnutí prebiehala diskusia týkajúca sa integrácie prokuratúry na jednotlivé projekty „Manažment vyšetrovacích spisov“ Policajného zboru,
- na riešenie problematik v oblasti bezpilotných prostriedkov,
- na prevenciu a boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu,
- pre boj proti korupcii,
- pre oblasť diváckeho násillia.

Prokurátori sa v roku 2021 aktívne podieľali na činnosti aj v ďalších expertných skupinách a výboroch:

- pracovná skupina pre komunikáciu (PSK), odbor Národný úrad pre Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF),
- monitorovací výbor pre implementáciu úloh Akčného plánu realizácie Národnej stratégie kybernetickej bezpečnosti na roky 2021-2025,
- monitorovací výbor zriadený pri Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zameraný na boj proti manipulácii športových súťaží v Slovenskej republike,
- odborná komisia podľa § 13 ods. 10 zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- komisia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky s názvom: Komisia pre vynímanie detí z biologických rodín,
- pracovná skupina k problematike postavenia, kompetencií a súčinnosti obecných a mestských polícií v Slovenskej republike a ich užšej spolupráce s Policajným zborom,
- pracovná skupina ministerstva vnútra k novelizácii zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch zriadenej na základe Rámcového plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na VIII. volebné obdobie – úloha č. 7 na III. štvrťrok 2022.

9. Činnosť registra trestov

Register trestov v priebehu roka 2021 spracoval celkovo 890 717 dokumentov, čo predstavuje oproti roku 2020 pokles o 100 786 dokumentov.

Bolo vydaných celkom 693 719 verejných listín, z toho 340 875 odpisov registra trestov a 352 844 výpisov z registra trestov. Pokles voči roku 2020 bol spôsobený najmä rozdielmi v preukazovaní bezúhonnosti v súvislosti so zákonom č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a sčasti aj pandemickou situáciou v dôsledku ochorenia COVID-19.

Oproti roku 2020 bol zaznamenaný nárast počtu žiadostí podaných prostredníctvom informačných systémov verejnej správy integrovaných na základe zákona č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii). Ku koncu roka 2021 bolo evidovaných takmer 400 orgánov verejnej moci pripojených prostredníctvom portálu OverSi, ktoré môžu žiadať o výpis z registra trestov elektronicky. Týmto spôsobom bolo vydaných 27 138 výpisov z registra trestov; oproti roku 2020 ide o nárast o 4 303 (16 %).

Oproti roku 2020 bolo vydaných o 2 202 výpisov z registra trestov viac (nárast o 0,6 %). Výpisov z registra trestov právnických osôb bolo 12 704. Pokles (o 27 %) je spôsobený najmä možnosťou získať bezodplatne zoznam právoplatne odsúdených právnických osôb prostredníctvom webového sídla generálnej prokuratúry.

Odpisov registra trestov oproti roku 2020 bolo vydaných o 112 311 menej (pokles o 25 %). Pokles spôsobilo najmä jednorazové preukazovanie bezúhonnosti všetkých pedagogických a odborných zamestnancov v roku 2020. Odpisov registra trestov pre orgány činné v trestnom konaní a súdy bolo poskytnutých 219 959, z toho odpisov registra trestov právnických osôb bolo 1 978 (nárast o 940 %).

Spoplatnených žiadostí o vydanie verejnej listiny bolo 203 210, čo predstavuje príjem do štátneho rozpočtu Slovenskej republiky vo výške 419 126 eur (pokles o 3 %).

Register trestov spracoval spolu 129 175 právoplatných rozhodnutí súdov a prokuratúr a oznámení z matričných úradov. V tejto agende došlo oproti roku 2020 k nárastu o 5 746 dokumentov (nárast o 5 %). Register trestov pokračoval v digitalizácii starších dokumentov, pričom spracovaných bolo 27 155 starších trestných listov a súvisiacich správ. Na úseku mikrofilmovej archivácie bolo spracovaných 219 248 snímok a indexovaných bolo 119 588 snímok.

V roku 2021 pokračovala elektronizácia evidovania právoplatne odsúdených právnických osôb a vydávania príslušných verejných listín. Počet zaevidovaných právnických osôb v evidencii registra trestov v roku 2021 bol 161 (nárast o 123 %).

Prostredníctvom Európskeho informačného systému registrov trestov (ECRIS) bolo v roku 2021 spracovaných 57 471 dokumentov (pokles o 1 %).

Štatistický prehľad činnosti registra trestov je uvedený v tabuľke V.9. a vývoj základných činností registra trestov za posledné 3 roky ukazuje graf V.9.

Register trestov si v roku 2021 splnil povinnosti požadované Európskou komisiou a agentúrou eu-LISA spravujúcou ECRIS, a to konkrétne povinné aktualizácie referenčnej implementácie systému ECRIS. Zástupcovia registra trestov sa pravidelne zúčastňovali stretnutí medzinárodnej poradnej skupiny ECRIS-TCN, ktorú zastrešuje Európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA.

Register trestov v spolupráci s Národnou bankou Slovenska vybudoval koncom roka 2021 integráciu príslušných informačných systémov za účelom vydávania výpisov z registra trestov a odpisov registra trestov pre fyzickú osobu a výpisov z registra trestov pre právnickú osobu.

V decembri 2021 bola spustená do produkčnej prevádzky integrácia s informačným systémom Zboru väzenskej a justičnej stráže. Koncom roka 2021 bol rozšírený prístup pre Ministerstvo obrany Slovenskej republiky za účelom získavania výpisov z registra trestov a odpisov registra trestov aj na iný účel ako trestné konanie (napr. preukazovanie bezúhonnosti profesionálnych vojakov). Register trestov dokončil implementáciu novej funkcionality pre orgány činné v trestnom konaní na získavanie odpisov registra trestov právnických osôb v trestnom konaní. V roku 2021 začali spoločné prípravy na rozšírenie integrácie s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

Z Rámcového plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na VIII. volebné obdobie vyplynula v priebehu III. štvrtroku 2021 pre rezorty ministerstvo spravodlivosti a generálnu prokuratúru legislatívna úloha „Zákon o registri trestov“. Z tohto dôvodu bola vytvorená medzirezortná pracovná skupina, ktorá pripravila návrh nového zákona o registri trestov, ktorý bol v novembri 2021 predložený do medzirezortného pripomienkového konania. Predložený návrh zákona je výsledkom potreby transponovať predpisy Európskej únie, konkrétne smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/884 zo 17. apríla 2019, ktorou sa mení rámcové rozhodnutie Rady 2009/315/SVV, pokiaľ ide o výmenu informácií o štátnych príslušníkoch tretích krajín a pokiaľ ide o Európsky informačný systém registrov trestov (ECRIS), a ktorou sa nahrádza rozhodnutie Rady 2009/316/SVV, ako aj smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV. Súčasťou návrhu nového zákona o registri trestov sú aj zmeny vyplývajúce z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/816 zo 17. apríla 2019, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN), s cieľom doplniť Európsky informačný systém registrov trestov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726, a to najmä v oblasti spracovávaní biometrických údajov štátnych príslušníkov tretích krajín.

Za účelom plnenia úloh vyplývajúcich z legislatívy Európskej únie bola v decembri 2021 uzatvorená Grantová zmluva na projekt ECRIS-TCN, ktorý je zameraný na podporu realizácie potrebných úprav informačných systémov generálnej prokuratúry pre prepojenie a výmenu odtlačkov prstov s centrálnym systémom ECRIS-TCN. Opatrenia zamerané na cieľové skupiny: štátni príslušníci tretích krajín a osoby bez štátnej príslušnosti (označujú sa skratkou „TCN“), by mali viesť k prevencii kriminality vrátane organizovaného zločinu a terorizmu, ako aj k zabezpečeniu zohľadňovania odsúdení TCN v Európskej únii v nových trestných konaniach. Dosiahnutie tohto cieľa si však vyžaduje, aby sa informácie o odsúdeniach vynesených v členskom štáte Európskej únie zohľadňovali aj mimo odsudzujúceho členského štátu Európskej únie, a to v rámci nových trestných konaní s cieľom predchádzať novým trestným činom. Projekt bude realizovať opatrenia prostredníctvom 3 pracovných balíkov v koordinácii s transparentne vybraným subdodávateľom, ktorý bude pomáhať pri analýze, návrhu, vývoji a zabezpečovaní kvality. Prijmú sa opatrenia na zabezpečenie finančnej a organizačnej udržateľnosti

projektu, aby sa jeho výstupy využívali aj po skončení grantu. Výsledky projektu budú implementované do informačných systémov generálnej prokuratúry.

Európsky informačný systém registrov trestov (ECRIS) bol zriadený v roku 2012. Umožňuje účinnú výmenu informácií týkajúcich sa odsúdení v Európskej únii medzi členskými štátmi. V súčasnosti sa väčšina vymieňaných informácií týka občanov Európskej únie. Hoci výmena informácií o TCN prostredníctvom systému ECRIS je možná, zatiaľ neexistuje spoločný postup ani mechanizmus ich účinnej výmeny. Informácie o odsúdeniach TCN sa uchovávajú len v tom členskom štáte, kde došlo k odsúdeniu. Úplný prehľad o trestnej minulosti TCN je tak možno získať iba tak, že sa informácie vyžadujú od všetkých členských štátov Európskej únie. Systém po dobudovaní poskytne sudcom, prokurátorom a iným orgánom jednoduchý prístup ku kompletným informáciám o trestnej minulosti osoby bez ohľadu na to, v ktorom štáte Európskej únie bola v minulosti odsúdená. Účinná výmena týchto informácií je kľúčová v boji proti cezhraničnej trestnej činnosti. ECRIS-TCN prispeje k implementácii zásady vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí v spoločnom priestore spravodlivosti a bezpečnosti, kde sa ľudia voľne pohybujú (napr. Schengenský priestor). Prostredníctvom systému ECRIS bola koncom roka začatá spolupráca pri výmene informácií o odsúdeniach s Portugalskom (ako posledným členským štátom), čím sa úspešne zavŕšilo prepojenie Slovenskej republiky so všetkými členskými štátmi Európskej únie.

ČASŤ VI ZÁVER

Sústava štátnych orgánov tvoriacich prokuratúru Slovenskej republiky počas roku 2021 plnila svoje úlohy ustanovené právnym poriadkom za účelom ochrany práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu (čl. 149 ústavy). Prokurátori vykonávaním zverených prokurátorských oprávnení zabezpečovali dodržiavanie zákonnosti ako jedného zo základných atribútov a pilierov právneho štátu.

Prokuratúra ako orgán ochrany práva vykonávala vo verejnom záujme prostredníctvom prokurátorov svoju pôsobnosť ustanovenú zákonmi a právnymi prostriedkami ustanovenými zákonmi, a to najmä výkonom dozoru v prípravnom trestnom konaní a výkonom dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, pričom svojimi opatreniami pomáha výrazne znížovať počet súdnych konaní v rámci správneho súdnictva. Prokurátori vykonávali dozor aj v zariadeniach, v ktorých je obmedzená osobná sloboda, a činnosť v oblasti ústavného práva pri uplatňovaní oprávnení generálneho prokurátora vo vzťahu k ústavnému súdu a pri tvorbe legislatívy. Boli aktívni aj v oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce, tvorby európskej legislatívy a medzinárodných dohôd, najmä v oblasti trestného práva. Prokurátori vybavovali aj agendu zodpovednosti štátu za škody vzniknuté z činnosti orgánov prokuratúry a agendu vyplývajúcu zo zákona o slobode informácií.

V trestnej oblasti možno vo všeobecnosti ako pozitívne zhodnotiť zistenie, že kriminalita v Slovenskej republike mala v roku 2021 klesajúcu tendenciu. Skladba trestnej činnosti ani stíhaných osôb sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím výraznejším spôsobom nezmenila.

Napriek pandemickej situácii v súvislosti s ochorením COVID-19 sa mierne zvýšil počet osôb, s ktorými v roku 2021 prokurátori uzavreli dohodu o vine a treste. Počet ostatných tzv. odklonov v trestnom konaní sa naopak mierne znížil. V počte trestných vecí, v ktorých vyšetrovanie trvá viac ako 1, 2 alebo 3 roky, bol

zaznamenaný mierny nárast. Zlepšila sa však úroveň zákonnosti prípravného konania, čo indikuje jednak nižší počet osôb oslobodených spod obžaloby, ako aj nižší počet vecí, v ktorých bola súdom odmietnutá obžaloba a vec vrátená do prípravného konania prokurátorovi za účelom odstránenia procesných pochybení.

Pozornosť prokuratúry sa v roku 2021 osobitne zamerala na odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov daňových, ako aj na problematiku finančného vyšetrovania, čo zrejme prispieva k stagnácii početnosti výskytu tohto druhu trestnej činnosti v spoločnosti. Objem zaistených majetkových hodnôt z výnosov z trestnej činnosti, resp. pre účely zabezpečenia nároku poškodeného na náhradu škody a výkonu trestu prepadnutia majetku stúpol v porovnaní s predchádzajúcim rokom niekoľkonásobne, čo svedčí o výraznom zefektívnení aplikačnej praxe v oblasti zaisťovania majetku v prípravnom konaní. Zreteľnú stúpajúcu tendenciu pri vybavovaní agendy orgánmi činnými v trestnom konaní malo v roku 2021, okrem už vyššie uvedeného, aj uplatňovanie zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb, čo sa prejavilo na výraznom náraste počtu obvinených právnických osôb.

Predmetom zintenzívneného záujmu prokuratúry bola v roku 2021 taktiež problematika počítačovej kriminality, v boji proti ktorej sa ako veľmi prínosná ukázala vnútroštátna sieť prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite. V neposlednom rade bola sústavná pozornosť prokuratúry v roku 2021 vo zvýšenej miere zameraná aj na maloletých a mladistvých, ktorí čoraz frekventovanejšie využívajú sociálne siete, kde sa jednak oni sami dopúšťajú konaní naplňajúcich znaky trestného činu, a jednak vystupujú v pozícii ľahšie zraniteľných obetí trestnej činnosti iných páchatel'ov, najmä vo forme tzv. kyberšikany a výroby detskej pornografie.

V medzinárodnej oblasti prokuratúra svojou činnosťou realizovala plnenie priorít zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky a ich zamerania na rok 2021, osobitne uplatňovaním expertného potenciálu v procesoch tvorby legislatívy Európskej únie a procesoch prebiehajúcich na úrovni Rady Európy v oblasti trestného práva. Prokuratúra splnila implementačné požiadavky v rámci budovania Európskej prokuratúry v požadovanom čase a v požadovanom rozsahu. Prokuratúra aj za pandemickej situácie zabezpečila vysokú úroveň a výkonnosť v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach a pre zahraničné justičné orgány je spoľahlivým partnerom s vysokou mierou kvality realizovaných úkonov. Prokurátori pôsobiaci v tejto oblasti sa aj v dôsledku pandemických opatrení prispôbili dištančným metódam a formám práce.

Prokuratúra si naďalej uvedomuje potrebu venovať pozornosť spolupráci medzi trestným a netrestným úsekom, najmä čo sa týka vyťažovania poznatkov z netrestnej agendy pre trestný úsek, a to predovšetkým vo vzťahu k trestnej činnosti páchanej na maloletých/deťoch, trestnej činnosti týkajúcej sa nakladania s verejnými zdrojmi a trestnej činnosti páchanej verejnými činiteľmi. A rovnako vníma aj potrebu signalizovať poznatky z trestného úseku netrestnému úseku. Rovnako je dôležité, aby prokurátori naďalej dôsledne vo verejnom záujme a na ochranu slabšej strany právnych vzťahov využívali oprávnenia prokurátora pri podávaní návrhov na začatie mimosporového konania, pri podávaní žalôb a pri vstupoch do začatého sporového konania. Tiež je treba venovať pozornosť získavaniu poznatkov o zákonnosti postupov a rozhodnutí orgánov územnej samosprávy vlastnou vyhľadávacou činnosťou prokurátorov z materiálov orgánov územnej samosprávy. Účasť prokurátorov na prejednaní podaných opatrení prokurátora orgánmi verejnej správy má význam z pohľadu prevencie i zvyšovania právneho povedomia osôb pôsobiacich vo verejnej správe a osobitne v samospráve.

V jednotlivých častiach správy o činnosti sú zhrnuté konkrétne poznatky o stave zákonnosti a nedostatky zistené cca 900 prokurátormi pri výkone pôsobnosti prokuratúry v roku 2021 v trestnej oblasti, netrestnej oblasti i ostatných agendách, vrátane porovnania vývoja sledovaných štatistických ukazovateľov za ostatné 2 roky. V tabuľkovej časti a grafoch uvedených v prílohách správy o činnosti sú porovnané ostatné 3 roky, prípadne aj viac rokov spätne, a to aj z dôvodu, že roky 2020 a 2021 boli z dôvodu pandemickej situácie a prijatých opatrení veľmi podobné. Oproti roku 2019 však boli v týchto rokoch podstatne odlišné podmienky, jednak pre páchatel'ov na páchanie trestnej činnosti, ako aj pre orgány činné v trestnom konaní a súdy na jej odhaľovanie, vyšetrovanie a prejednanie pred súdom.

V tej súvislosti poukazujem na Porovnávací prehľad Európskej únie v oblasti justície z roku 2022 (COM(2022)234 final); ktorý poskytuje obraz o účinnosti justičných systémov v členských štátoch. V niektorých štátoch vysoká úroveň digitalizácie justičného systému umožnila takmer neobmedzené fungovanie súdov a prokuratúr počas pandémie COVID-19. V iných štátoch dočasné uzavretia súdov viedlo k zníženiu efektívnosti, najmä na súdoch prvej inštancie. K využívaniu digitálnych nástrojov sa v uvedenom porovnávacom prehľade uvádza, že „okrem procesných pravidiel týkajúcich sa digitalizácie musia mať súdy a prokuratúry zavedené vhodné nástroje a infraštruktúru na zabezpečovanie komunikácie na diaľku a vzdialeného prístupu na pracovisko. Takisto je potrebná primeraná infraštruktúra a vybavenie na zabezpečenú elektronickú komunikáciu medzi súdmi/prokuratúrami a odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva a inštitúciami.“

Slovenská prokuratúra patrí v oblasti digitalizácie medzi najmenej rozvinuté v rámci členských štátov Európskej únie (Porovnávací prehľad Európskej únie v oblasti justície z roku 2022; časť 1, obrázky č. 43 až 49.), čo má zásadný vplyv aj na efektivitu jej činnosti z kvantitatívneho i z kvalitatívneho hľadiska, nakoľko čas a energia, ktorú venujú slovenskí prokurátori činnostiam administratívneho, organizačného a technického charakteru, ktoré sú v iných štátoch Európskej únie digitalizované/automatizované do služby v rámci informačných systémov, by mohli prokurátori venovať preskúmvaniu vyšetrovacích spisov či vzdelávaniu vo svojej špecializácii.

V personálnej oblasti prokuratúra po poslednom celoplošnom znižovaní počtu zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu vníma vážny problém, nakoľko nízky počet pracovníkov, ktorí majú vykonávať podporné – administratívne, organizačné a iné činnosti pre prokurátorov, núti prokurátorov okresných prokuratúr, krajských prokuratúr i generálnej prokuratúry vykonávať tieto podporné činnosti na úkor prokurátorských činností, čo je z pohľadu štátu i občana neefektívne. V iných štátoch je skôr opačná tendencia, a to zvyšovať počet podporných pracovníkov (nie prokurátorov), aby prokurátori svoj pracovný výkon plne koncentrovali na prokurátorské činnosti a na odbornú prípravu na tieto činnosti.

Východiskom z nevyhovujúcej personálnej situácie by mohlo byť obsadenie pozícií asistentov prokurátora. Od roku 2011, kedy bol tento inštitút zavedený do právneho poriadku Slovenskej republiky (zákonom č. 220/2011 Z. z.) však bolo systemizovaných a obsadených iba 5 miest asistentov prokurátora na Úrade špeciálnej prokuratúry (v roku 2021). Asistenti prokurátora by mohli vykonať množstvo kvalifikovanej administratívnej, organizačnej i právnej činnosti v rozsahu podľa § 30a až 30d zákona o prokuratúre, na ktorú je neefektívne, tak z pohľadu štátu, ako i občana, využívať čas a výkon prokurátorov.

Zoznam skratiek:

GP SR	– Generálna prokuratúra Slovenskej republiky
EÚ	– Európska Únia
ECRIS	– Európsky informačný systém registrov trestov
ECRIS-TCN	– centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti
eu-LISA	– Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti
TP	– zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok